

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

ΥΠΟ
Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΘ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΔΗΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΕΚΛΟΓΗΝ

ΕΚ ΤΟΥ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

Ἐγκριθέν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας,
ἵνα ἐπὶ τετραετίαν ἢ κατὰ τὸν Νόμον ΔΜΒ' τὸ μόνον ἀναγνωστικὸν
βιβλίον τῆς τετάρτης τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
ἀμφότερων τῶν φύλων

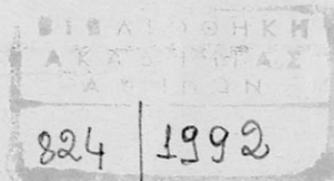

Δημοσθένους

(Ἐδρίκεται παρὰ τῶ συγγραφέα καὶ ἐκδότη Θ. ΔΗΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ)

Ἀντίτυπον μὴ φέρον ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ ἔξωφύλλου τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ τῆν σφραγίδα τοῦ συγγραφέως συνεπάγεται τὰς ἐν τοῖς ἀρθροῖς 432 καὶ 371 κ. ἔ. τοῦ Ποινικοῦ Νόμου ἐπίστροφάς ποινὰς κατὰ τὸ τυποκλόπου καὶ κατὰ τὸ διαδίδο τὰς τὰς παρ' ἄλλων παρανόμως γινομένας μετατυπώσεις.

Γωάννα Καρούνη

Αριθμ. Πρωτ. 6118
Διεκπ. 40

Έν Αθήναις, τῆ 7 Μαΐου 1888

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΓΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Θεόδωρον Ν. Ἀποστολόπουλον.

Εχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 7 καὶ 8 τοῦ ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1882 ΔΑΜΒ' Νόμου καὶ τὸ ἄρθρ. 16 τοῦ ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Β. Διατάγματος περὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τὰ ἄρθρα 9 καὶ 14 τοῦ αὐτοῦ Διατάγματος ἐκθέσεως τῆς πρώτης Ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὸ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑπόβληθὲν ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ ἐκ τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ ἐγκρίνομεν ὅπως εἰσαχθῆ ἐπὶ τετραετιαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ὡς μόνον διδακτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους δημοσίων, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Καλεῖσθε δὲ ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ΔΑΜΒ' Νόμου καὶ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ΔΧΙ' Νόμου τῆς 20 Δεκεμβρίου 1887 καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον 18 τοῦ ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου 1882 Β. Διατάγματος καὶ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ αὐτοῦ Διατάγματος, ὡς ἀντικατεστάθη συμπληρωθὲν δι' ὁμοίου τῆς 4 Ἰουνίου 1884, καὶ πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Π. ΜΑΝΕΤΑΣ

Ὁ Διεκπεραιωτῆς
Σ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΕΡΓΑ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Βιβλιοπωλείον Ἀποστόλου Ἀ. Ἀποστολοπούλου)

- Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη** μετὰ εἰκόνων
Ἡ Καινὴ Διαθήκη » »
Ἡρόδοτος ἐγκεκριμένος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου.
Ἑλληνικὴ Ἱστορία, μετὰ εἰκόνων.
Ἡ Παλιγγενεσία τῆς Ἑλλάδος.
Ἀριθμητικῆς τεύχος Α΄, μετὰ εἰκόνων.
Ἀριθμητικῆς τεύχος Β΄, μετὰ προβλημάτων.
Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, μετὰ εἰκόνων.
Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν λοιπῶν ἠπειρῶν.
Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.
Ἀλφαριθμητάριον μέγα μετὰ εἰκόνων.
Ἀλφαριθμητάριον μικρὸν » »
Σκηνογραφίαι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.
Ὁ Ἄνθρωπος, μετὰ εἰκόνων.
Ἱστογραφία, εἰς τεύχη τέσσαρα.
Ἀναγνωσματάριον περιέχον ἑλληνικὰ παραμύθια.
Αἱ προσευχαὶ τῶν παιδῶν, ἐγκεκρ. ὑπὸ τῆς Ἰ.Συν.
Ὁ Ἀπόλλων, ἥτοι συλλογὴ ποιημάτων.
Πρακτικὸς ὁδηγὸς τῶν δημοδιδασκάλων.
Τὸ Δίκαιον τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.
Διάφοροι πραγματεῖαι.
Στιχοιργικὴ, ἥτοι πρακτικὸς καὶ θεωρητικὸς ὁδηγὸς τοῦ εὐκόλως συνθέτειν στίχους καὶ ποιήματα.

ΣΗΜ. Εἰς πάντα διδάσκαλον, εἰσάγοντα εἰς τὸ σχολεῖόν του ἔν ἢ πλείονα ἐκ τῶν ἄνωθι βιβλίων, δίδεται ἐπὶ τῇ αἰτήσει του, δωρεάν ἀντίτυπον ἔν ἐξ ἐκάστου εἶδους πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν, καὶ παρέχεται ἐξαιρητικῶς πᾶσα εὐκολία περὶ τὴν πληρωμὴν τῶν διὰ τὸ σχολεῖόν του ἀγοραζομένων βιβλίων.

Ὁ θέλων ν' ἀγοράσῃ βιβλία τοῦ κ. Θ. Ν. Ἀποστολοπούλου δέον ν' ἀπευθύνηται εἴτε πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον εἴτε πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις βιβλιοπώλην κ. Ἀπόστολον Α. Ἀποστολόπουλον, ὅτε θέλει τυγχάνῃ λίαν συγκαταβατικῶν τιμῶν καὶ πολλῶν ἄλλων εὐκολιῶν. Ἡ διεύθυνσις ἔχει οὕτω :

Κύριον

Ἀπόστολον Α. Ἀποστολόπουλον, βιβλιοπώλην

Πλατεῖα Ἀγίων Θεοδώρων

Εἰς Ἀθήνας

ΚΛΕΙΩ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΗΡΟΔΟΤΟΝ

Α

ΚΛΕΙΩ

Εἰσαγωγή.

Εκείνος, ὅστις πρῶτος ἔγραψε τὰς ἐν τῇ βιβλίῳ τούτῳ ἱστορίας, ὀνομάζεται Ἡρόδοτος. Ὁ Ἡρόδοτος ἦτο ἀρχαῖος Ἕλλην. Ἡ πατρίς του ἦτο ἡ Ἀλικαρνασσοσ,

θωρικὴ πόλις τῆς Καρίας, κειμένη εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 484 πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 408, εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἑπτὰ ἔτων περίπου.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀνήκεν εἰς οἰκογενεῖαν περιφανῆ καὶ πλουσίαν. Πολὺ δὲ νέος περιηγήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰς τότε γνωστὰς πόλεις καὶ χώρας καὶ συνέλεξεν ἀκριβεῖς σημειώσεις ὧσων εἶδεν ἢ ἔμαθεν. Τὰς σημειώσεις ταύτας τακτοποιήσας καὶ συμπληρώσας μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς Θουρίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀποικία τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ἀπετέλεσε τὸ παρὸν ἀξιοθαύμαστον βιβλίον.

Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὸ βιβλίον του τοῦτο ὠνομάσθη Πατὴρ τῆς Ἱστορίας. Λέγει δὲ ὁ ἴδιος, ὅτι ἔγραψε τὰς ἱστορίας, τὰς ὁποίας ἐν τοῖς ἐξῆς θ' ἀναγνώσωμεν, ἵνα μὴ αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ παρέλευσιν χρόνου πολλοῦ λησμονηθῶσι καὶ ἵνα μὴ ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων¹ μείνωσιν ἄγνωστα, καθὼς καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους.

1. Πρῶτα αἷτια τῆς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔχθρας.

Πόλεμος τῶν Λυδῶν κατὰ τῶν Μιλησίων.

Οἱ λόγιοι τῶν Περσῶν καὶ οἱ Φοίνικες² πολλὰ καὶ διάφορα ἐμυθολογοῦν περὶ τῶν αἰτίων τῆς μεταξὺ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἔχθρας. Ἄλλ' ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, δὲν ἐκρινεν ἄξιον νὰ ἐξετάσῃ ἂν ταῦτα, ὡς ἐμυθολογοῦντο, ἦσαν ἀληθῆ ἢ ὄχι, καὶ θεωρεῖ ὡς πρωταιτίους τῆς ἔχθρας ταύτης τοὺς βαρβάρους, διότι αὐτοὶ πρῶτοι ἠδίκησαν τοὺς Ἕλληνας.

Εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ Ἕλληνες εἶχον κτίσιν πολλὰς ἀποικίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ κτίσαντες δὲ τὰς ἀποικίας ταύτας ἦσαν Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες καὶ Δωριεῖς. Πάντες δὲ καὶ οἱ Αἰολεῖς καὶ οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς ἦσαν Ἕλληνες ἐλεύθεροι.

Εἰς τὰ μέσα τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξετείνετο χώρα τις, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο Λυδία. Τὰ ἐμπροσθεν

1. Οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν βαρβάρους πάντας τοὺς μὴ ὄντας Ἕλληνας.

2. Ἡ Φοινίκη ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Παλαιστίνης, ἐκτεινομένη παρά τὴν παραλίαν τοῦ μυχοῦ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τὸ σχῆμα τῆς Φοινίκης ἦτο στενὸν καὶ ἐπίμηκες, ὃ δὲ λαὸς αὐτῆς ἦτο λαὸς ἐπιπερικώτατος καὶ ναυτικώτατος.

τῆς Λυδίας παράλια, τὰ βρεχόμενα ὑπὸ τῆς μεσογείου θαλασσης, κατεῖχον οἱ Ἴωνες.

Ἐν τῇ Λυδίᾳ ἐβασίλευε τότε εἰς βασιλεύς, Λυδὸς τὸ γένος, ὀνομαζόμενος Κροῖσος. Ὁ Κροῖσος ἦτο βασιλεὺς ὄλων τῶν ἑθνῶν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλυος ποταμοῦ, ὅστις ῥέων ἀπὸ νότου μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας ἐκβάλλει πρὸς βορρᾶν εἰς τὸν Εὐξείνιον καλούμενον Πόντον.

Οὗτος ὁ Κροῖσος, πρῶτος ἐκ τῶν μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γνωστῶν βαρβάρων, ἄλλους μὲν ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς, ἄλλους δ' ἔκαμε φίλους. Καὶ φόρου μὲν ὑποτελεῖς κατέστησε τοὺς ἐν Ἀσίᾳ κατοικοῦντας Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, οἱ ὅποιοι πρότερον ἦσαν ἐλεύθεροι, φίλους δ' ἔκαμε τοὺς Λακεδαιμονίους.

Πρὶν ἀναβῆ εἰς τὸν θρόνον ὁ Κροῖσος ἐβασίλευεν ἐν Λυδίᾳ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀλυάττης. Ὁ Ἀλυάττης οὗτος ἐπολέμησε κατὰ τῆς Ἴωνικῆς πόλεως Μιλήτου¹, δεχθεὶς τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρὸς του. Ἐπερχόμενος δὲ ἐπολιόρκει τὴν Μίλητον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὅτε ὁ καρπὸς τῆς γῆς ἦτο ὄριμος, τότε εἰσέβαλλε μετὰ στρατοῦ· ὡς δ' ἔφθινεν εἰς τὴν χώραν τῆς Μιλήτου, τὰ μὲν ἀγροτικὰ οἰκήματα οὔτε ἐκρήμιζεν, οὔτε ἔκαιεν, οὔτε τὰς θύρας τῶν ἀπέσπα, ἀλλ' ἄφινεν αὐτὰ ἐν τῇ θέσει τῶν, κατέστρεφεν ὅμως τὰ δένδρα καὶ τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, καὶ ἐπέστρεφεν ὀπίσω. Τὰς οἰκίας δὲ δὲν ἐκρήμιζεν ὁ Λυδὸς διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ἵνα οἱ Μιλήσιοι ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι δύνανται νὰ σπεύρωσι τὴν γῆν καὶ νὰ ἐργάζωνται, αὐτὸς δὲ οὕτω ἔχη τι, τὸ ὅποιον νὰ καταστρέφῃ κατὰ τὰς ἐπιδρομάς του.

1. Ἡ Μίλητος ἦτο ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη εἰς τὰ δυτικά παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.

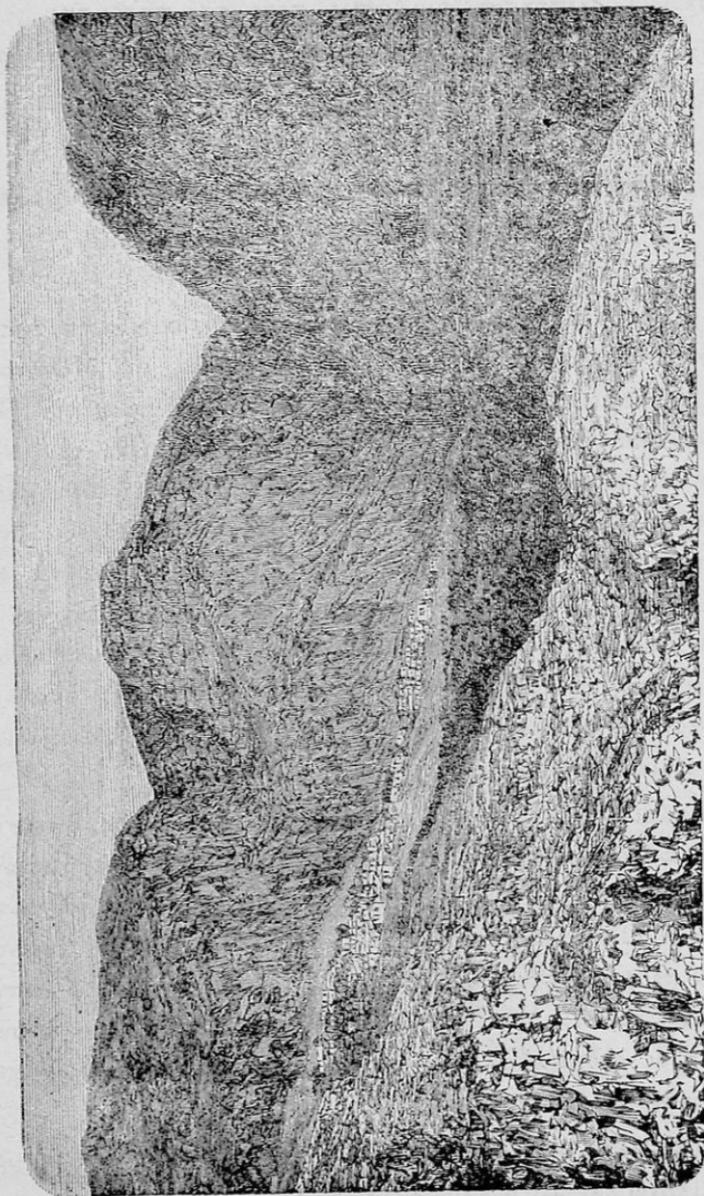
Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσεν ἕνδεκα ἔτη· ἐκ τούτων τὰ μὲν ἐξ πρώτα ἤρχεν ἀκόμη τῶν Λυδῶν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλυάττου Σαδυάττης, ὅστις ἤρχισε τὸν κατὰ τῶν Μιλησίων πόλεμον, τὰ δὲ πέντε ἐπόμενα ἐπολέμει ὁ Ἀλυάττης, ὅστις, ὡς προείπομεν, παρέλαβε τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρὸς του.

2. Ἀσθένεια τοῦ Ἀλυάττου.

Κατὰ τὸ δωδέκατον ὁμως ἔτος, ἐν ᾧ ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλυάττου ἔκαιεν ἀγρόν τινα, τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου βιαζόμενον κατέκαυσε ναόν τινα τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχοντα. Καὶ ἀμέσως μὲν οὐδεὶς λόγος ἔγεινεν, ἀφοῦ δὲ ἡ στρατιὰ ἴφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. Ἐπειδὴ δὲ παρετίνετο ἡ νόσος, ἐπεμπεν εἰς τοὺς Δελφοὺς¹ ἀπεσταλμένους, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸν θεὸν περὶ τῆς νόσου. Ἡ Πυθία ὁμως ἀπήντησεν, ὅτι δὲν θὰ χρησιμοδοτήσῃ πρὶν ἢ ἀνεγείρωσι τὸν ναόν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν ἐν τῇ Μιλησίᾳ χώρᾳ.

Ἐμαθεῖ δὲ ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, παρὰ τῶν Δελφῶν, ὅτι τὰ πραγματὰ ταῦτα ἔγειναν τοιουτοτρόπως· οἱ δὲ Μιλήσιοι προσέθετον εἰς ταῦτα καὶ τὰ ἀκόλουθα· οἱ ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος, ὅστις ἦτο τὰ μάλιστα φίλος τοῦ τότε τυραννεύοντος τῆς Μιλήτου Θρασυβούλου, μαθὼν τὴν ἀπάντησιν, ἦν ἔδωκεν ἡ Πυθία εἰς τὸν Ἀλυάττην, ἐπεμψεν ἄγγελον νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν Θρασύβουλον ταύτην, ὅπως, γνωρίζων τὴν

1. Ἐν Δελφοῖς (νῦν Καστρί) ἦτο τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Παρνασοῦ, ὅπου ἡ ἱερεία Πυθία καθεζομένη ἐπὶ τρίποδος ἐν τῷ οὐχὶ πλατεῖ στομίῳ τοῦ αὐτοῦ ἀντροῦ καὶ καταλαμβανομένη ὑπὸ σπασμοδικῶν κινήσεων, ἔνεκα τῶν κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀντροῦ ἀναπεμπομένων ἀτμῶν, ἐχρημοδοτεῖ μὲ φωνὴν καὶ κινήσεις καὶ τρόπον μαινομένου ἀνθρώπου.

ΟΙ ΠΙΝΔΕΛΑΦΟΙ (σήμερον Καστρι).

ἰπόκρισιν, σκέπτεται συμφώνως πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις. Οἱ Μιλήσιοι μὲν λοιπὸν οὕτω λέγουσιν, ὅτι συνέβησαν τὰ πράγματα.

3. Τέχνασμα τοῦ Θρασύβουλου καὶ συμφιλιώσεις τῶν Λυδῶν μετὰ τῶν Μιλησίων.

Ὁ δὲ Ἀλυάττης, ὡς ἀνηγγέλθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας, ἀμέσως ἠτοίμαζε νὰ πέμψῃ κήρυκα εἰς Μίλητον θέλων νὰ διακόψῃ προσωρινῶς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Θρασύβουλον καὶ τοὺς Μιλησίους, μέχρις οὐ ἀνεγείρῃ τὸν καέντα ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ μὲν λοιπὸν ἀπόστολος ἐπορεύετο εἰς τὴν Μίλητον. Ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἐπειδὴ σαφῶς εἶχε μάθῃ περὶ πάντων παρὰ τοῦ Περιάνδρου καὶ ἤξευρε τί ἐμελλε νὰ πράξῃ ὁ Ἀλυάττης, ἐμηχανεύθη τοιαῦτα. Ὅσοι σίτος ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει καὶ ἰδικὸς τοῦ καὶ τῶν πολιτῶν, τοῦτον ὅλον συναθροίσας εἰς τὴν ἀγοράν, προεῖπεν εἰς τοὺς Μιλησίους, ὅταν αὐτὸς διατάξῃ, τότε νὰ πίνωσι πάντες καὶ νὰ συνδιασκεδάζωσιν ἀνά τὴν πόλιν.

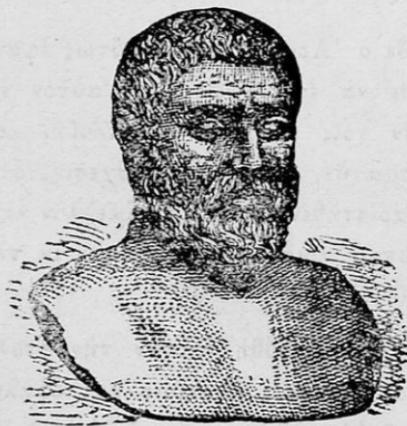
Ἐποίει δὲ καὶ προήγγελλε ταῦτα ὁ Θρασύβουλος, ὅπως ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιανός, ἰδὼν καὶ σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐθυμίαις ὄντας, ἀγγείλῃ ταῦτα εἰς τὸν Ἀλυάττην. Τοῦτο δὲ καὶ συνέβη. Διότι ὁ κῆρυξ ἰδὼν ἐκεῖνα καὶ εἰπὼν πρὸς τὸν Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὰς Σάρδεις. Μετ' ὀλίγον δ' ἐγένετο μετὰ τῶν ἡ συμφιλιώσις δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν ἢ διὰ ταύτην, ὡς λέγει ὅτι ἐπληροφορεῖτο ὁ Ἡρόδοτος.

Διότι, ἐλπίζων ὁ Ἀλυάττης, ὅτι ὑπῆρχε σιτοδεία ἰσχυρὰ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὅτι ὁ λαὸς κατετρώχετο ὑπὸ τῆς ἐσχάτης δυστυχίας, ἤκουε παρὰ τοῦ κήρυκος, ἐπιστρέψαντος ἐκ τῆς Μι-

λήτου, τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς ἐφρόνει. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διαλλαγή (συμφιλίωσις) μεταξύ των ἐγένετο ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ εἶναι φίλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ σύμμαχοι καὶ ὁ Ἄλυάττης δύο ναοὺς ἀντὶ ἐνὸς ᾠκοδόμησεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἀφιερῶματα προσέφερε, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς νόσου ἐθεραπεύθη. Καὶ ὁ μὲν πρὸς τοὺς Μιλησίους καὶ τὸν Θρασύβουλον πόλεμος τοῦ Ἄλυάττου τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν.

4. Ὁ περὶ Ἀρίωνος μῦθος.

Ὁ Περίανδρος δ' ἐκεῖνος, ὅστις ἐμήνυσεν εἰς τὸν Θρασύβουλον τὴν ἀπάντησιν τῆς Πυθίας ἦτο υἱὸς τοῦ Κυψέλου καὶ τύ-

Ο ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

ραννος τῆς Κορίνθου. Ἐν τῷ βίῳ τούτου λέγεται ὅτι θαῦμα μέγιστον τῷ συνέβη. Ὁ Ἀρίων, τοῦ ὁποίου πατρὶς ἦτο ἡ Μήθυμνα, πόλις κειμένη εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς νήσου Λέσβου, ἦτο

κιθαρωδός οὐδενός κατώτερος ἐκ τῶν τότε ὑπαρχόντων· οὗτος ἀφοῦ διέτριψε τὸν πλεῖστον χρόνον τοῦ βίου του παρὰ Περιάνδρῳ, λέγεται ὅτι ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Ἀφοῦ δ' ἐκεῖ ἐκέρδησε πλοῦτη πολλά, ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κόρινθον. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ τοῦ Τάραντος¹ ἐπιβάς πλοίου ἀνδρῶν Κορινθίων, τὸ ὁποῖον ἐμίσθωσεν, ἐπειδὴ εἰς οὐδένα ἄλλον εἶχεν ἐμπιστοσύνην μᾶλλον ἢ εἰς Κορινθίους. Οὗτοι ὁμως ἐν τῷ πελάγει ἐσκέφθησαν τὴν ἐπίβουλον σκέψιν νὰ ῥίψωσιν ἐκ τοῦ πλοίου τὸν Ἀρίωνα εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ λάβωσι τὰ χρήματα, τὰ ὅποια εἶχεν. Ὁ δὲ Ἀρίων, νοήσας τοῦτο, παρεκάλει νὰ χάρισθῃ μὲν εἰς αὐτοὺς τὰ χρήματα, νὰ ἀφήσῃ δὲ εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν. Οἱ ναῦται ὁμως δὲν ἐπέιθοντο εἰς ταῦτα, ἀλλὰ διέτασσον ἢ αὐτὸς νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν, ἵνα τύχῃ ταφῆς ἐν τῇ ζηραῖ, ἢ νὰ ἐκπηδήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τάχιστα.

Στενοχωρηθεὶς δὲ ὁ Ἀρίων, ἐπειδὴ οὕτως ἐφάνη εὐλογον εἰς αὐτοὺς, παρεκάλει νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς αὐτὸν νὰ σταθῇ μεθ' ὅλης τῆς στολῆς ἐν τοῖς ἐδωλίοις τοῦ πλοίου καὶ νὰ ψάλλῃ ἐν ᾄσμα· μετὰ τὸ ᾄσμα δέ, ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἐφόνευεν ἑαυτὸν. Οὗτοι εὐχαριστηθέντες, ἐπειδὴ ἔμελλον νὰ ἀκούσωσι τοῦ ἀρίστου τῶν ἀνθρώπων χοιδοῦ, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πρύμνης εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοίου.

Ὁ δὲ Ἀρίων, ἀφοῦ ἐνεδύθη πᾶσαν τὴν στολὴν καὶ ἔλαβε τὴν κιθάραν, ἐστάθη ἐν τοῖς ἐδωλίοις καὶ ἔψαλεν ὕμνον τινὰ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφοῦ δ' ἔτελείωσε τοῦτον ἔρριψε μόνος ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως εὐρίσκετο μεθ' ὅλης τῆς στολῆς. Καὶ οἱ μὲν ναῦται ἀπεπλεον εἰς Κόρινθον, τὸν δὲ

1. Ὁ (καὶ ἡ) Τάρας ἦτο ἐπίσημος καὶ ἀκμαία τὸ πάλαι πόλις ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ἀποικία Λακεδαιμονίων, (ἰδρυθεῖσα τῷ 707 π. Χ.)

Ἄριονα λεγουσιν ὅτι δελφίν τις ἔλαβεν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του καὶ ἔφερεν ἔξω εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριο.

Ἀποβάς δ' ὁ Ἄριων εἰς τὴν ξηρὰν μετέβη πεζὸς εἰς Κόρινθον μεθ' ὅλης τῆς στολῆς, καὶ ἔλθων εἰς τὸν βασιλεῖα διηγήθη πᾶν τὸ γεγονός. Ὁ δὲ Περιάνδρος, ἕνεκεν ἀπιστίας, τὸν Ἄριονα μὲν περιώρισε νὰ μὴ ἔχη καμμίαν συγκοινωνίαν, ἐπιμελῶς δὲ ἐφύλαττε τὴν ἐπάνοδον τῶν ναυτῶν. Ὡς δὲ ἦλθον οὗτοι, κληθέντες ἠρωτῶντο ἕαν ἤξευρόν τι περὶ Ἄριονος. Ἐνῶ δ' ἔλεγον ἐκεῖνοι, ὅτι ἦτο σῶος καὶ ὑγιής ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὅτι ἀφήκαν αὐτὸν εὐτυχοῦντα ἐν Τάραντι, αἴφνης ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἄριων, ὅπως εἶχεν, ὅτε ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ οὗτοι ἐκπλαγέντες δὲν ἠδύναντο πλέον ἐξελεγχόμενοι νὰ ἀρνηθῶσι τὸ ἐγκλημά των. Ταῦτα μὲν λοιπὸν ἔλεγον περὶ Ἄριονος τοῦ Μηθυμναίου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἄγαλμα χαλκοῦν, ὄχι μέγα, ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου, παριστῶν ἄνθρωπον ἐπὶ δελφίνος.

Ο ΑΡΙΩΝ

Β. Ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ταῖς παρακειμέναις νήσοις Ἕλληνας.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδός, ὅστις ἐπολέμησε κατὰ τῶν Μιλησίων, ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ πενήκοντα. Τὸν Ἀλυάττην διεδέχθη ὁ υἱὸς του Κροῖσος, ὦν τὴν ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν. Οὗτος πρώτους ἐκ τῶν Ἑλλήνων προσέβαλε τοὺς Ἐφεσίους. Μετὰ δὲ τοὺς Ἐφεσίους προσέβαλε καὶ ὑπέταξε κατὰ σειράν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς πόλεις τῶν

Ἴωνων καὶ Αἰολέων, διαφορὸς αἰτίας ἐπινοῶν, κατ' ἄλλων μὲν μείζονας, κατ' ἄλλων δὲ μηδαμινάς.

Ἀφοῦ δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες ἐγείναν φόρου ὑποτελεῖς. ὁ Κροῖσος διανοεῖτο νὰ κατασκευάσῃ στόλον καὶ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν νησιωτῶν. Ἐνῶ δὲ ἦσαν ἔτοιμα ὅλα τὰ εἰς τὴν ναυπηγίαν ἀναγκαιούντα, οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Βίας ὁ Πριηνεύς, οἱ δὲ ὅτι Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος ἦλθεν εἰς τὰς Σάρδεις. Ἡρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Κροῖσος τί νεώτερα ἤξευρε περὶ Ἑλλάδος. «Ἦ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη, οἱ νησιῶται ἀγοράζουσι πολυάριθμον ἵππικόν, διανοοῦμενοι νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ἐναντίον σου». Νομίσας δὲ ὁ Κροῖσος ὅτι ἐκεῖνος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν· «Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ φωτίσωσι τοὺς νησιώτας νὰ ἔλθωσι μὲ κίππους ἐναντίον τῶν Λυδῶν!»

Ὁ δὲ ἀνταπήνητησεν· «Ἦ βασιλεῦ, προθύμως μοὶ φαίνεσαι αὐτοὶ νύχθηθης νὰ πολεμήσῃς ἐν τῇ ζηρᾷ πρὸς ἵππεῖς νησιώτας, εὐλόγους ἐλπίδας ἔχων· οἱ δὲ νησιῶται, ἀφοῦ ἔμαθον, ὅτι σὺ κατασκευάζεις μετὰ σπουδῆς πλοῖα, ἵνα ἐκστρατεύσῃς κατ' αὐτῶν, τί ἄλλο νομίζεις ὅτι εὐγονται ἢ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Λυδῶν ἐν θαλάσῃ, διὰ νὰ σὲ ἐκδικηθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῇ ἡπείρῳ κατοικούντων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους σὺ ἔχεις ὑποδουλώσῃ;»

Λίαν εὐχαριστήθη ὁ Κροῖσος ἐκ τοῦ ἐπιλόγου τούτου καὶ ἔπαυσε τὴν ναυπηγίαν, πεισθεὶς εἰς τὸν ὀμιλοῦντα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὀμίλει πολὺ φρονίμως. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔκτοτε συνῆψε φιλίαν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὰς νήσους Ἴωνας.

6. Ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Σόλων.

Μετά τινα δὲ χρόνον ὁ Κροῖσος εἶχεν ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλυος ποταμοῦ κατοικοῦντας λαούς.

Τότε ἤρχοντο εἰς τὰς Σάρδεις, αἱ ὁποῖαι ἤκμαζον ἐπὶ πλούτῳ, πολλοὶ ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφοί, (οἱ ὁποῖοι κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἔζων), διὰ διαφόρους ὑποθέσεις των· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦλθε καὶ ὁ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅστις ποιήσας νόμους εἰς τοὺς Ἀθηναίους¹ κατ' αἵτησίν των ἀπεδήμησεν ἔπειτα δέκα ἔτη, ἵνα ἴδῃ καὶ μάθῃ περισσότερα καὶ ἵνα μὴ ἀναγκαθῆ νὰ καταργήσῃ τινὰ ἐκ τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔκαμε. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι οἰκοθεν δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο, ἐπειδὴ ὑπεχρεώθησαν διὰ μεγάλων ὀρκων νὰ κυβερνηθῶσιν ἐπὶ δέκα ἔτη μὲ τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίου ἤθελε θέσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Σόλων.

Ἐνεκα λοιπὸν τούτων καὶ χάριν περιηγήσεως, ἀποδημήσας ὁ Σόλων ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς τὸν βασιλεῖα αὐτῆς Ἄμμασιν καὶ τέλος εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κροῖσον. Ἐλθὼν δὲ ἐφιλοξενεῖτο ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τοῦ Κροῖσου. Μετὰ ταῦτα δέ, τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν, τῇ διαταγῇ τοῦ Κροῖσου, ὑπηρεταὶ περιῆγον τὸν Σόλωνα εἰς τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυον τὰ πάντα, ὄντα μεγάλα τε καὶ πολυτελῆ. Ἀφοῦ δὲ παρετήρησεν οὗτος ταῦτα, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος τάδε:

«Ἐένε Ἀθηναῖε, ἐπειδὴ μεγάλη φήμη ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς καὶ ἀπερὶ τῆς σοφίας σου καὶ περὶ τῆς περιηγήσεώς σου, ὅτι ἐκ φιλομαθείας περιῆλθες καὶ εἶδες πολλὰ μέρη τῆς γῆς, μοι ἐπῆλθεν ἐπιθυμία νὰ σ' ἐρωτήσω, ἐάν μέχρι τοῦδε εἶδῆς τινα εὐδαιμονέστατον πάντων.» Ὁ μὲν Κροῖσος ἐλπίζων ὅτι εἶναι ὁ εὐδαιμονέστατος τῶν ἀνθρώπων ἠρώτα ταῦτα, ὁ δὲ Σόλων, χωρὶς οὐδόλως νὰ κολακεύσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν μεταχειρισθεὶς, λέγει: «ὦ βασιλεῦ, Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον.»

Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ Κροῖσος διὰ τὸ λεχθὲν ἠρώτησε μετ' ἀνοσημονησίας: «Διὰ τί νομίζεις, ὅτι ὁ Τέλλος εἶναι ὁ εὐδαιμονέ-

1. Τῷ 594 πρὸ Χριστοῦ.

στατος;» Ὁ δὲ Σόλων εἶπε: «Πρῶτον μὲν διότι ὁ Τέλλος τῆς ἀπόλεως εὐτυχοῦσης, εἶχε παῖδας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ εἶδεν ἂν ἀποκτήσωσιν ἅπαντες οὗτοι τέκνα καὶ νὰ ζήσωσι πάντα· δευτέρον δέ, διότι καὶ ἱκανὴν διὰ τὸν τόπον μας περιουσίαν εἶχε καὶ ἡ τελευταῖα τοῦ βίου του ὑπῆρξε λαμπροτάτη. Διότι, ὅτε ἐπολέμησαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας τῶν Μεγαρεῖς ἐν Ἐλευσίῃ, βοηθήσας τοὺς οἰκείους καὶ τρέψας εἰς ἀφυγὴν τοὺς πολεμίους, ἀπέθανεν ἐνδοξότατα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐῤῥαψαν αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐκεῖ ὅπου ἔπεσε καὶ τὸν ἐτίμησαν μεγάλως.»

7. Δευτέρα ἐρώτησις τοῦ Κροΐσου πρὸς τὸν Σόλωνα.

Ἀποῦ δὲ ὁ Σόλων διηγήθη τὰ κατὰ τὸν Τέλλον, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροΐσος τίνα ἐγνώριζε δευτέρον μετ' ἐκείνου, ἐλπίζων ὅτι ἀφεύκτως θὰ τύχῃ τοῦλάχιστον τῶν δευτερείων. Ὁ δὲ Σόλων εἶπε: «Τὸν Κλέσβιν καὶ τὸν Βίτωνά. Οὗτοι ἦσαν κατὰ τὸ γένος Ἀργεῖοι καὶ εἶχον περιουσίαν ἀρκετὴν, ἀκόμη δὲ καὶ ἀρώμην σώματος τοιαύτην, ὥστε ἀμρότεροι ἦσαν ἐξ ἑσού νικηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ μάλιστα διηγοῦνται περὶ αὐτῶν ἄτὰ ἐξῆς· Μίαν ἡμέραν, ὅτε οἱ Ἀργεῖοι ἐτέλουν ἑορτὴν εἰς τὴν Ἑραν, ἦτο ἀνάγκη ἐξάπαντος νὰ κομισθῇ εἰς τὸν ναὸν ἡ μήτηρ αὐτῶν ἐφ' ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν· ἀλλ' οἱ ἀβόες δὲν ἤρχοντο ἐγκαίρως ἐκ τοῦ ἀγροῦ· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἀπεριμένωσι περισσότερον οἱ νεανῖαι, ἐξευξαν ἑαυτοὺς καὶ ἔσυρον τὴν ἀμάξαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὤχεϊτο ἡ μήτηρ αὐτῶν. Διακομίσαντες δὲ αὐτὴν τεσσαράκοντα καὶ πέντε σταδίου¹ ἔφθασαν εἰς τὸν ναόν.»

1. Ἐκαστος στάδιος (ἢ στάδιον) ἔχει μῆκος 185 μέτρων σχεδόν. Ὡστε ο 45 στάδιοι εἶναι μῆκος 8324 σχεδόν μέτρων, ἧτοι ἀπόστασις μίας ὥρας καὶ τριῶν τετάρτων αὐτῆς περιήπου διὰ πεζῶν ὁδοιπόρων.

« Ἀφοῦ δὲ οἱ νεανίαί ἐποίησαν ταῦτα, οἱ μὲν Ἀργεῖοι περικυκλώσαντες αὐτοὺς ἐμακάριζον τὴν ῥώμην των, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τῇ μητέρα αὐτῶν, διότι εἶχε τοιαῦτα τέκνα. Ἡ δὲ ἀμήτηρ, οὕσα περιχαρὴς διὰ τὴν πρῶξιν καὶ τὴν φήμην, ἐστάθη ἀένωπιον τοῦ ἀγάλματος καὶ ἠύχετο νὰ δώσῃ ἡ θεὰ εἰς τὰ ἀεαυτῆς τέκνα Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, τὰ ὅποια ἐτίμησαν αὐτὴν ἀμεγάλως, ὅ,τι εἶναι ἄριστον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ ταύτην ἀδὲ τὴν εὐχὴν, ἀφοῦ ἐθυσίασαν καὶ ἔφαγον καλῶς, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ οἱ νεανίαί δὲν ἐξύπνησαν πλέον, ἀλλὰ τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀκατεσκεύασαν ἀγάλματα αὐτῶν καὶ ἀνέθεσαν ταῦτα εἰς Δελαφούς πρὸς ἔνδειξιν, ὅτι ὑπῆρξαν ἄνδρες ἄριστοι.»

8. Τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως τοῦ Σόλωνος καὶ Κροΐσου.

Ἄ Ο Σόλων λοιπὸν τῆς εὐδαιμονίας τὰ δευτερεῖα ἀπένεμεν εἰς τούτους, ὁ δὲ Κροΐσος, χάσας τὴν ὑπομονήν, εἶπεν : « ὦ ἀξένη Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρα εὐδαιμονία τόσον μηδαμινὴ ὑπὸ ασοῦ ἐκρίθη, ὥστε οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἐποίησας ἡμᾶς ἀξιόους ; »

Ἄ Ο δὲ Σόλων εἶπεν· « ὦ Κροΐσε, μὲ ἐρωτᾷς περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἄστατα. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμίᾳ ἡμέρᾳ φέρει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποion ἀφερεν ἢ προηγούμενη. Σὺ δὲ βλέπω ὅτι καὶ πολὺ πλούσιος εἶσαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὅποion ἀμὲ ἠρώτησας, ἐγὼ δὲν σε λέγω ἀκρίβη, πρὶν ἢ μάθω, ὅτι ἔτε ἀλεύτησας τὸν βίον καλῶς. Διότι ὁ μεγάλως πλούσιος δὲν εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦ ἔχοντος τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἐὰν δὲν εὐατυχήσῃ, ἔχων πάντα καλὰ, νὰ τελευτήσῃ τὸν βίον καλῶς.

«Διότι πολλοὶ ἄνθρωποι βαθύπλουτοι δὲν εἶναι εὐτυχεῖς, πολλοὶ δὲ μετρίαν ἔχοντες περιουσίαν εἶναι εὐτυχεῖς. Καὶ ὁ μὲν βαθύπλουτος δύναται διὰ τοῦ πλούτου αὐτοῦ νὰ πληρώσῃ πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ὑποφέρῃ μεγάλην τινὰ ζημίαν, ἐὰν αὐτῷ συμβῇ· ὁ δὲ εὐτυχῆς εἶναι ἄνοσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὐπαισκαὶ εὐειδής¹. ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις τελευτήσῃ καλῶς τὸν βίον, αὗτος εἶναι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον σὺ ζητεῖς, ὁ ἄξιός νὰ κληθῇ εὐδαιμόνων· πρὶν ἢ δὲ τελευτήσῃ, δέον νὰ μὴ καλῶμεν ἀκόμη αὐτὸν εὐδαιμόνα, ἀλλ' εὐτυχῆ. Λοιπὸν πρέπει νὰ βλέπωμεν ἑκάστον θὰ εἶναι τὸ τέλος ἐκάστου πράγματος· διότι εἰς πολλοὺς ἡ τύχη, ὑποδείξασα πρῶτον εὐδαιμονίαν, ἀνέτρεψεν ἔπειτα αὐτούς καθ' ὀλοκληρίαν.» Ταῦτα λέγων ὁ Σόλων εἰς τὸν Κροῖσον οὐδαμῶς εὐχαρίστει αὐτόν, ἀλλ' ἀπεπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ νομισθεῖς λίαν ἀμαθῆς, ἐπειδὴ ἀφίνων τὰ παρόντα ἀγαθὰ συνεβούλευε νὰ βλέπωμεν τὸ τέλος παντὸς πράγματος.

9. Ἀρχὴ κακῶν εἰς τὸν Κροῖσον.

Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σόλωνος, μεγάλη ὄργη ἐκ θεοῦ κατέλαβε τὸν Κροῖσον. Ἐν ᾧ δηλ. ἐκοιμᾶτο εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐφανέρου εἰς αὐτόν τὴν ἀλήθειαν τῶν μελλόντων νὰ συμβῶσι κακῶν εἰς τὸν παῖδά του. Εἶχε δὲ ὁ Κροῖσος δύο παῖδας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἦτο κωφός, ὁ δὲ ἕτερος κατὰ τὰ πάντα πολὺ πρῶτος τῶν ὀμηλικῶν του, ὠνομάζετο δ' αὗτος Ἄτυς. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ἄτυν φανερῶνει εἰς τὸν Κροῖσον τὸ ὄνειρον, ὅτι θ' ἀπολέσῃ κτυπηθέντα δι' αἰχμῆς σιδηρᾶς. Ὁ δὲ Κροῖσος, ἀφοῦ ἐξηγέρθη καὶ ἐσκέφθη καθ' ἑαυτόν, καταφοβηθεὶς τὸ ὄνειρον, νυμφεῦει μὲν τὸν υἱόν του, ἐμποδίζει δὲ αὐτόν νὰ ἐξα-

1. Ταῦτα πάντα συντελοῦσιν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν.

κολουθῆ τοὺς πολέμους, ἀφαιρέσας ἅμα τὰ πολεμικὰ ὄπλα ἐκ τῶν ἀνδρῶνων, μήπως κανὲν κρεμάμενον ἐμπέσῃ εἰς τὸν παῖδα.

Ἐνῶ δὲ κατεγίνετο εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ἔρχεται εἰς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ κατεχόμενος ὑπὸ συμφορᾶς, Φρύξ¹ τὸ γένος καὶ ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καταγόμενος. Οὗτος ὠνομάζετο Ἄδραστος, ὅστις, ἐπειδὴ εἶχε φονεύσῃ ἀκουσίως τὸν ἀδελφόν του, εἶχεν ἐκδιωχθῆ ὑπὸ τοῦ πατρός του. Ὁ Κροῖσος, μαθὼν παρ' αὐτοῦ ὅλα ταῦτα, τῷ εἶπεν· «ἐπειδὴ τυγχάνεις υἱὸς ἀνδρῶν φίλων καὶ ἡλθες εἰς φίλους, μένε εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀῶπου οὐδενὸς πράγματος θὰ στερηθῆς· ὑπομένων δὲ τὴν συμφορὰν σου ταύτην ὅσον δύνασαι ἐλαφρότατα, θὰ ὠφελθῆς ἀπολύ.» Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Ἄδραστος ἔμενεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κροῖσου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἀπεισταλμένοι τῶν Μυσῶν, τῶν κατοικούντων τὴν Μυσίαν χώραν, ἡ ὁποία ἐξετείνετο πρὸς βορρᾶν τῆς Λυδίας, ἐλθόντες πρὸς τὸν Κροῖσον ἔλεγον τὰ ἑξῆς· ἌΩ βασιλεῦ, ἀνεφάνη ἐν τῇ χώρᾳ μας μέγιστος ἀγριόχοιρος, ἀὖστις καταστρέφει τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν. Τοῦτον προθυμούμεθα ἀμὲν νὰ φονεύσωμεν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα. Τώρα λοιπὸν παρακαλοῦμέν σε νὰ πέμψῃς μεθ' ἡμῶν τὸν παῖδά σου καὶ ἐκλεκτοὺς ἀνεανίας καὶ κύνας, ὅπως ἐκδιώξωμεν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας».

Οἱ μὲν λοιπὸν Μυσοὶ ταῦτα παρεκάλουν· Ὁ δὲ Κροῖσος ἐνθυμούμενος τὸ ὄνειρον ἔλεγεν εἰς αὐτούς, αἰεὶναι ἀδύνατον νὰ ἀπέμψω μεθ' ὑμῶν τὸν υἱόν μου, ἐπειδὴ εἶναι νεόγαμος, θὰ πέμψω ὁμως ἐκλεκτοὺς νεανίας καὶ ὄλην τὴν κυνηγετικὴν ἀκολουθίαν καὶ θὰ παραγγείλω εἰς αὐτοὺς νὰ προσπαθῆσῃσι παντὶ ἀσθένει νὰ ἐκδιώξωσι μεθ' ὑμῶν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας». Ταῦτα εἶπεν ὁ Κροῖσος.

Τότε εἰσέρχεται ὁ παῖς τοῦ Κροῖσου, ὅστις εἶχεν ἀκούσῃ τι

1. Φρύξ λέγεται ὁ κάτοικος τῆς (ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ) Φρυγίας.

ἐζήτουν οἱ Μυσοί, καὶ λέει· «ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα καὶ ἀγενναιότατα πρότερον ἔργα ἡμῶν ἦσαν νὰ φοιτᾶμεν εἰς πολέμους καὶ εἰς κυνήγια καὶ νὰ εὐδοκίμωμεν. Τώρα ἔμεις ἄνευ αἰτίας μὲ ἀπέκλεισας ἀμφοτέρων τούτων. Εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τί ἀπρόσωπον νὰ ἐξέρχωμαι εἰς τὴν κοινωνίαν; ὁποῖός τις θὰ φανῶ εἰς τοὺς πολίτας ὅτι εἶμαι; ὁποῖός δέ τις εἰς τὴν νεόγαμον ἀγυναϊκά μου; μὲ ποῖον ἄνδρα δ' ἐκείνη θὰ νομίση ὅτι ὑπανδρεύθη; Λοιπὸν σὺ ἢ ἄφες ἐμὲ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ κυνήγιον ἢ ἀνάπεισόν με διὰ λόγου, ὅτι εἶναι καλλίτερον εἰς ἐμὲ οὕτω νὰ κάμω.»

Ὁ δὲ Κροῖσος διηγήθη τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον προεῖπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀπολέσῃ τὸν υἱὸν του κτυπηθέντα δι' αἰχμῆς σιδηρᾶς. Ὁ δὲ Ἄτυς ἀπήντησεν· «Ἐχεις δίκαιον, ἄω πάτερ, νὰ με φυλάττης· ἀλλ' ὁ ἀγριόχοιρος ποῦ ἔχει χεῖρας, ποῦ δ' αἰχμὴν σιδηρᾶν; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ μάχη μας δὲν ἀγίνεται πρὸς ἄνδρας, ἄφες με». Καὶ τότε ὁ Κροῖσος ἀναπεισθεὶς ἐπιτρέπει εἰς τὸν υἱὸν του νὰ μεταβῇ εἰς τὸ κυνήγιον, παρακαλεῖ δὲ τὸν Ἀδραστον νὰ συνοδεύσῃ αὐτόν· τοῦτο δὲ καὶ ἔγεινεν.

Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν καὶ φθάσαντες εἰς τὸ ὄρος τῆς Μυσιάς Ὀλυμπον ἐζήτουν τὸ θηρίον. Ἀφοῦ δ' εὗρον αὐτό, τὸ περιεκύκλωσαν καὶ τὸ ἠκόντιζον. Τότε ὁ Ἀδραστος ἀκοντίζων τὸν ἀγριόχοιρον, δὲν ἐπιτυγχάνει μὲν τοῦτον, ἀλλ' ἐπιτυγχάνει τὸν παῖδα τοῦ Κροῖσου καὶ φονεύει αὐτόν. Σπείσας ἤε τις εἰς τὰς Σάρδεις ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸν Κροῖσον, ὅστις ἀκούσας ἔμενεν ἀπαρηγόρητος. Ἦλθον δὲ μετὰ τοῦτο καὶ οἱ Λυδοί, οἱ φέροντες τὸν νεκρὸν, ὅπισθεν δὲ τοῦ νεκροῦ ἠκολούθει ὁ φονεὺς. Στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ ἔτεινε πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὰς χεῖρας καὶ παρέδιδεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Κροῖσον παρακαλῶν νὰ τὸν σφάξῃ ἐπάνω εἰς τὸν νεκρὸν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἄξιος νὰ ζῆ πλέον.

Ὁ δὲ Κροῖσος, ἂν καὶ εὗρίσκετο ἐν τῷσάυτῃ συμφορᾷ, ἀκού-

σας ταῦτα. εὐπλαγγίσθη τὸν Ἄδραστον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: «Ἐχει. ὦ ξένη, παρὰ σοῦ πᾶσαν τὴν ἱκανοποίησιν, ἀφοῦ ἐὸ ἴδιος καταδικάζης σεαυτὸν εἰς θάνατον. Δεν μοι εἶσαι σὺ ὁ καλύτερος τῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ βεβαίως θεός τις, ὅστις πρὸ πολλοῦ μοι ἐφανερώσει τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν».

Ὁ Κροῖσος λοιπὸν ἔθαψε, καθὼς ἔπρεπε, τὸν υἱὸν του, ὁ δὲ Ἄδραστος, ὁ φονεύσας τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν υἱὸν τοῦ περιποιηθέντος αὐτόν, συναισθανόμενος ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ δυστυχέστατος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὅσους αὐτὸς ἐγνῆριζε, σφάζει ἑαυτὸν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἄττος.

ΙΘ. Ὁ Κροῖσος καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον.

Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Κροῖσος ἦτο βεβουθισμένος εἰς πένθος μέγα διὰ τὴν στέρησιν τοῦ υἱοῦ του. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ αὔξησις τοῦ Περσικοῦ κράτους ὑπὸ τὸν Κῦρον, υἱὸν τοῦ Καμβύσου, ἔκαμε μὲν τὸν Κροῖσον νὰ παύσῃ πενθῶν, ἐπέβαλε δὲ αὐτόν εἰς φροντίδα, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὐξανομένην δύναμιν τῶν Περσῶν, πρὶν ἢ οὔτοι γείνωσι μεγάλοι. Μετὰ τὴν σκέψιν λοιπὸν ταύτην ἀμέσως ἐπεμψεν ἀπεσταλμένους Λυδοὺς εἰς διάφορα μαντεῖα, θέλων νὰ δοκιμάσῃ πρῶτον ἂν λέγωσιν ἀλήθειαν καὶ δευτέρον νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὰ ἂν κρέπη νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐστρατεῖαν κατὰ τῶν Περσῶν.

Παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς Λυδοὺς νὰ ἐρωτήσωσι τὰ μαντεῖα τὴν ἑκατοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐκ τῶν Σάρδεων, τί θὰ ἐποίει κατ' ἐκείνην ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν Κροῖσος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλυάττου. Ὅ,τι δ' ἂν ἀποκριθῇ ἕκαστος τῶν χρηστηρίων νὰ συγγράψωσι καὶ ν' ἀναφέρωσι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὅ,τι μὲν ἀπεκρίθησαν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ὑπ' οὐδενὸς ἀναφέρεται εἰς δὲ τοὺς Δελφοὺς, ὡς εἰσῆλθον οἱ Λυδοὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ ἠρώτων

ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἐντολήν, ἡ Πυθία εἶπεν· αἰσθά-
νομαι τὴν ὁσμὴν τῆς σκληροδέρμου χελώνης, ἣ ὅποια βράζει
ἐντὸς χαλκοῦ λέβητος μετὰ κρεάτων ἀργείων, κάτωθεν μὲν
ἀχρυσσα ἐστρωμένον χαλκόν, ἄνωθεν δὲ κεκαλυμμένη μὲ
ἀχαλκόν.» Διότι ὁ Κροῖσος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐπινοήσας
πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο δύσκολον νὰ βάλῃ τις εἰς τὸν νοῦν του,
κατέκοψε χελώνην καὶ ἀρνίον ὁμοῦ καὶ ἔβραζεν αὐτὸς ἐντὸς
λέβητος χαλκοῦ, χαλκοῦν σκέπασμα ἐπιθέσας.

Ἐπιστρέψαντες οἱ Λυδοὶ εἰς τὰς Σάρδεις ἔφερον τοὺς χρυ-
σμοὺς εἰς τὸν Κροῖσον. Οὗτος δέ, εἰς μὲν τοὺς τῶν ἄλλων μαν-
τειῶν οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχὴν, ὡς δὲ ἤκουσε τὸν ἐκ Δελφῶν
χρησμόν, ἀμέσως προσηυχῆθη καὶ ἐπίστευσε, ὅτι μόνον μαν-
τεῖον εἶναι τὸ ἐν Δελφοῖς, διότι ἐμάντευσε ἀληθῶς, ὅ,τι αὐτὸς
ἐποίει.

Μετὰ δὲ ταῦτα προσεπάθει νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐμένειαν τοῦ
ἐν Δελφοῖς θεοῦ διὰ μεγάλων θυσιῶν· προσέφερε δὲ εἰς τὸν θεόν
πλουσιώτατα δῶρα χρυσαῖ καὶ ἄλλα ἀργυραῖ, καὶ οἱ Λυδοὶ πάν-
τες ἐθυσίασαν ὅ,τι ἕκαστος εἶχεν.

Εἰς τοὺς μέλλοντας δ' ἐκ τῶν Λυδῶν νὰ φέρωσι τὰ δῶρα
ταῦτα εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἔδωκε τὴν ἐντολήν ὁ Κροῖ-
σος νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν δύναται νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περ-
σῶν καὶ ἂν πρέπη νὰ προσλάβῃ ἄλλους συμμάχους.

Ὡς δ' ἔφθασαν οἱ Λυδοὶ εἰς τὸ μαντεῖον καὶ ἀνέθεσαν τὰ
ἀναθήματα, ἠρώτων λέγοντες· «Κροῖσος ὁ βασιλεὺς τῶν Λυ-
αδῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, νομίσας ὅτι τοῦτο τὸ μαντεῖον εἶναι τὸ
κμόνον ἐν ἀνθρώποις, σᾶς προσφέρει δῶρα ἄξια τῆς μαντείας
σας, καὶ τώρα σᾶς ἐρωτᾷ ἂν πρέπη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον
αὐτῶν Περσῶν καὶ ἂν πρέπη νὰ προσλάβῃ ἄλλους συμμάχους».

Οἱ μὲν ἀπεσταλμένοι ταῦτα ἠρώτων, τὸ δὲ μαντεῖον ἀπε-
κρίθη ὅτι ἂν ἐκστρατεύσῃ ὁ Κροῖσος κατὰ τῶν Περσῶν θὰ
καταλύσῃ μεγάλην ἀρχήν· συνεβούλευε δ' αὐτὸν νὰ εὕρῃ καὶ

ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

νά προσλάβη συμμάχους τούς δυνατωτάτους ἐκ τῶν Ἑλλήνων.

Ἀφοῦ δ' ἔμαθεν ὁ Κροῖσος, τὴν ἀπόκρισιν τοῦ μαντείου ὑπερεχάρη διὰ ταύτην. Ἐλπίσας δ' ὅτι ἀναμφιβόλως θὰ καταλύσῃ τὸ βασιλεῖον τοῦ Κύρου, πέμπει πολυτίμη δῶρα εἰς πάντας τούς Δελφούς, καί, τρίτην ἤδη φοράν, ἐρωτᾷ τὸ χρηστήριον, ἂν ἡ βασιλεία του θὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον. Ἡ δὲ Πυθία χρησμοφθεῖ τὰ ἐξῆς.

«Ὅταν γένη εἰς τοὺς Μήδους βασιλεὺς ἡμίονος, τότε, ὧ
«Λυδὲ τραυρή, φεῦγε εἰς τὸν χαλικώδη Ἔρμον¹ καὶ μὴ
ἀμέγε, μηδ' ἐντρέπου γὰ φανῆς δειλός».

Κομισθέντος τοῦ χρησμοῦ τούτου, ὁ Κροῖσος ἐχάρη πολὺ περισσότερον διὰ τοῦτον ἢ διὰ τούς ἄλλους, ἐπειδὴ ἠλπιζεν ὅτι εὐδέποτε θὰ βασιλεύσῃ τῶν Μήδων ἡμίονος ἀντὶ ἀνδρός, ἐπομένως οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἀπόγονοὶ του θὰ χάσωσι ποτε τὴν ἀρχήν.

II. Οἱ Ἀθηναῖοι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος ἐφρόντιζεν ἐξετάζων τίνες ἦσαν οἱ δυνατώτατοι τῶν Ἑλλήνων, ἵνα προσλάβῃ τούτους συμμάχους. Ἐξετάζων δ' εὔρισκεν ὅτι ὑπερεῖχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, οἱ δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. Διότι ταῦτα ἦσαν τὰ προέχοντα, ὄντα τὸ πάλαι τὸ μὲν τῶν Ἀθηναίων, ἔθνος Πελασγικόν, τὸ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔθνος Ἑλληνικόν.

Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν ἐθνῶν, τὸ μὲν Ἀττικὸν ἐπληροφόρειτο ὁ Κροῖσος ὅτι εὔρισκετο εἰς ἐσωτερικὰς περὶ αὐτοῦ, ἕνεκα

1. Ὁ Ἔρμος εἶναι ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ Δινδύμου θροῦς ἕξε διὰ τῆς Λυδίας καὶ Αἰολίδος καὶ ἐβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης. Σήμερον ὁ Ἔρμος λέγεται Γασαρότι.

τοῦ Πεισιστράτου, ὅστις κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐτυράννευε τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἔλαβε τὴν τυραννίαν. Ἐν ᾧ ἔστα-
σίαζον πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες οἱ μὲν Πάραλοι¹
ἀρχηγὸν τὸν Μεγακλέα, οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πεδίου² τὸν Λυκούργον,
ὁ Πεισίστρατος, συλλαβὼν κατὰ νοῦν τὸ σχέδιον νὰ γείνη τυ-
ραννος, ἐσχημάτισε τρίτον κόμμα. Συλλέξας δὲ ὀπαδοὺς τοῦ
κόμματός του καὶ κηρύξας ὅτι προστατεύει τοὺς Ὑπερακρίους³,
μηχανᾶται τὰ ἐξῆς: Τραυματίσας ἑαυτὸν καὶ τὰς ἡμίονους,
ᾠδήγησεν εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἄρμα του λέγων ὅτι ἐξέφυγε τοὺς
ἐχθρούς, οἵτινες ἠθέλησαν δῆθεν νὰ φονεύσασιν αὐτὸν πορευό-
μενον μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ παρεκάλει τὸν δῆμον
νὰ χορηγήσῃ φρουρὰν τινα εἰς αὐτόν, δικαιούμενον εἰς τοῦτο,
ἐπειδὴ εὐδοκίμως ἐστρατήγησε πρότερον κατὰ τῶν Μεγαρέων.

Ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν
ἐκ τῶν πολιτῶν τριακοσίους ἄνδρας, οἵτινες κρατοῦντες κορύ-
νας, ἤτοι ῥόπαλα χονδρά, ἠκολούθουν αὐτόν. Συνεπαναστατή-
σαντες δ' οὗτοι ὁμοῦ μὲ τὸν Πεισίστρατον κητέλαβον τὴν ἀκρό-
πολιν. Ἐκτοτε ὁ Πεισίστρατος ἤρχε τῶν Ἀθηναίων, χωρὶς νὰ
μετακινήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν καθεστώτων.

Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁμοφρονήσαντες οἱ τε φίλοι τοῦ Με-
γακλέους καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐκδιώκουσι τὸν Πεισίστρατον.
Οὕτω μὲν ὁ Πεισίστρατος καταλαβὼν τὸ πρῶτον τὰς Ἀθήνας
ἀπέβαλε τὴν τυραννίδα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀκόμη καλῶς
ἐρριζωμένην.

1. Πάραλοι = οἱ Παραθαλάσσιοι, οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν κα-
τοικοῦντες.

2. Οἱ ἐκ τοῦ Πεδίου = οἱ Πεδινοί, οἱ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἀτ-
τικῆς κατοικοῦντες.

3. Ὑπεράκριοι ἢ Διάκριοι ἐκαλοῦντο ἐν Ἀττικῇ οἱ Ὀ-
ρεινοί, δηλ. οἱ πτωχοὶ κάτοικοι τῶν λόφων καὶ ὄρεινῶν τόπων,
ἀντίθετοι ὄντες τῶν πλουσίων κατοίκων τῶν πεδιάδων καὶ παρα-
λίων, (οἵτινες ἐκάτεροι ἀπετέλουν ἴδιον πολιτικὸν κόμμα).

Οἱ δὲ ἐκδιώξαντες τὸν Πεισίστρατον ἐστασίασαν ἐκ νέου ἐναντίον ἀλλήλων. Πιεζόμενος δ' ἐκ τῆς στάσεως ὁ Μεγακλῆς διεπραγματεύετο πρὸς τὸν Πεισίστρατον ἕν ἐδέχετο νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν θυγατέρα του ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει νὰ βοηθήσῃ αὐτόν, ἵνα λάβῃ τὴν τυραννίδα. Δεχθέντος δὲ τοῦ Πεισιστράτου τὴν πρότασιν καὶ τοὺς ὄρους, μηχανῶνται διὰ τὴν κάθοδόν του πρᾶγμα, ὅπερ ἀποδεικνύει τοὺς Ἀθηναίους ἀνοήτους. Ἐν τῷ Παιανιεῖ¹ δῆμῳ ἦτο γυνή τις, ὀνομαζομένη Φύη, πολὺ ὑψηλὴ κατὰ τὸ ἀνάστημα, ἅμα δ' καὶ εὐειδής. Ταύτην τὴν γυναῖκα ἐνδύσαντες μὲ πανοπλίαν καὶ εἰσβιάσαντες εἰς ἄρμα καὶ ὑποδείξαντες ὅποιον σχῆμα ἔπρεπε νὰ λάβῃ, ἵνα φαίνεται μεγαλοπρεπεστάτη, ἤρχοντο εἰς τὴν πόλιν· προέπεμψαν δὲ κήρυκας, οἵτινες ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἔλεγον τοιαῦτα. αὐτῶ Ἀθηναῖοι, «δέχθητε εὐνοϊκῶς τὸν Πεισίστρατον, τὸν ὅποιον αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ, «τιμήσασα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, κατάγει εἰς τὴν ἑαυτῆς ἀκρόπολιν».

Οἱ μὲν λοιπὸν κήρυκες περιερχόμενοι ἔλεγον ταῦτα, ἀμέσως δὲ καὶ εἰς τοὺς δῆμους φήμη ἔφθασεν, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ κατάγει τὸν Πεισίστρατον. Καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει πειθόμενοι, ὅτι ἡ Φύη ἦτο αὐτὴ ἡ θεῖα, προσήχοντο εἰς τὴν γυναῖκα καὶ ἐδέχοντο τὸν Πεισίστρατον.

Λαβὼν δὲ πάλιν τὴν τυραννίδα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὁ Πεισίστρατος νυμφεύεται τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγακλέους κατὰ τὴν μετ' αὐτοῦ γενομένην συμφωνίαν. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Πεισίστρατος δὲν ἐφέρετο καλῶς πρὸς αὐτήν, παρεπονέθη εἰς τὴν μητέρα της καὶ ἡ μήτηρ εἶπε τὰ παράπονα εἰς τὸν Μεγακλέα· οὗτος δὲ ὀργισθεὶς, διότι εὗρεν εὐλογα τὰ παράπονα, συμφιλιοῦται μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἵνα τιμωρήσῃ τὸν Πεισίστρατον.

1. Παιανία, Παιανίαλα, Παιανία=δῆμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀττικῆς, εἰς τὴν ἀνατολὴν κατωφέρειαν τοῦ Ὑμηττοῦ. Ὁ δημότης ἐλέγετο Παιανιεῦς.

Μαθῶν δ' ὁ Πεισίστρατος τὰ γινόμενα ἐναντίον τοῦ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὀλοτελῶς· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν Ἐρέτριαν¹ ἐσκέπτετο μετὰ τῶν υἰῶν τοῦ περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τοῦ Ἰππίου ν' ἀνακτῆσωσι πάλιν τὴν τυραννίδα, ἤρχιζον νὰ συναθροίζωσι χρηματικὰς συνδρομὰς ἐκ τῶν πόλεων, αἵτινες πρότερον εἶχον εὐεργετηθῆ παρ' αὐτῶν. Μετὰ χρόνον δὲ τινα, ἵνα μὴ πολυλογῆ ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, ἠτοίμασαν πάντα τὰ διὰ τὴν κάθοδον. Κατὰ τὸ ἐνδέκατον δ' ἔτος ἐκκινήσαντες ἐκ τῆς Ἐρετρίας ἐπανῆλθον ὀπίσω. Καὶ πρῶτον μὲν καταλαμβάνουσι τὸν Μαραθῶνα τῆς Ἀττικῆς. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἐκεῖ ἐστρατοπευδευμένοι, ἦλθον καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος ἐπαναστάται, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν δήμων προσέτρεχον, εἰς ὅσους ἡ τυραννὶς ἦτο προτιμότερα τῆς ἐλευθερίας· οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος Ἀθηναῖοι, ἕως μὲν ὁ Πεισίστρατος συνήθριζε χρήματα καὶ μετέπειτα ὡς κατέλαβε τὸν Μαραθῶνα, οὐδόλως ἐφρόντιζον· ἅμα δ' ἔμαθον ὅτι αὐτὸς ἐκ τοῦ Μαραθῶνος ἐπορεύετο ἐναντίον τοῦ ἄστεος, τότε ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ καὶ συναντηθέντες μετ' αὐτοῦ καθ' ὁδόν, ἀντεστρατοπέδευσαν.

Τότε ὁ Πεισίστρατος, αἴφνης ὀρμήσας κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐν ᾧ ἄλλοι διεσκέδαζον καὶ ἄλλοι ἐκοιμῶντο, τρέπει αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ἐνᾧ δ' ἔφευγον οὗτοι, ὁ Πεισίστρατος διανοεῖται σκέψιν σοφωτάτην, ἵνα μὴ συναθροισθῶσι πλέον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μένωσι διεσκορπισμένοι. Ἀναβιβάσας τοὺς υἰοὺς τοῦ εἰς ἵππους ἵστελλεν αὐτοὺς ἐμπρός. Οὗτοι δὲ προφθάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον νὰ μὴ φοβῶνται, ἀλλὰ ν' ἀπέλθωσιν ἡσυχοὶ εἰς τὰ ἴδια. Οἱ Ἀθηναῖοι δ' ἐπέιθοντο καὶ τοιοιτοτρόπως ὁ Πεισίστρατος, τρίτην ἤδη φορὰν καταλαβὼν τὰς Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυ-

1. Ἡ Ἐρέτρια ἦτο ἐπίσημος πόλις τῆς νήσου Εὐβοίας ἐπὶ τῆς δυτικῆς αὐτῆς παραλίας, κατωτέρω τῆς Χαλκίδος, καλουμένη σήμερα Νέα Ψαρά.

ρανίδα δι' επικούρων πολλῶν καὶ διὰ προσόδων χρημάτων. Καὶ ὁ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων δὲ πολλοὶ μὲν εἶχον φονευθῆ ἔν τῃ μάχῃ, πολλοὶ δὲ ἔφυγον ἐκ τῆς πατρίδος τῶν μετὰ τοῦ Μεγακλείους.

12. Οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ μὲν λοιπὸν Ἀθηναῖοι εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἐμάνθανεν ὁ Κροῖσος ὅτι εὕρισκοντο τότε· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι εἶχον ἀπαλλαγὴν ἀπὸ μεγάλων κακῶν καὶ ἤδη ἦσαν νικηταὶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Τεγεατῶν πολέμῳ. Διότι ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐτύχουν εἰς τοὺς ἄλλους πολέμους, μόνον πρὸς τοὺς Τεγεάτας πολεμοῦντες ἠττῶντο. Πρὸ ταύτης δὲ τῆς ἐποχῆς καὶ κακονομῶτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀκαιοῦνθητοι πρὸς τοὺς ξένους. Ἦχθησαν δὲ εἰς εὐνομίαν ὡς ἑξῆς. Ὁ Λυκοῦργος, δόκιμος ἀνὴρ τῆς Σπάρτης, ὅτε ἐγένετο ἐπίτροπος τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Λεωδῶτου, ὅστις ἐκαλεῖτο καὶ Χαρίλαος, μετέβαλεν ὅλους τοὺς νόμους καὶ ἔλαβε τὰ προφυλακτικὰ μέτρα νὰ μὴ παραβαίνωσι τούτους. Μετὰ δὲ ταῦτα συνέστησε τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν πόλεμον, ἐνωμοτίας¹ καὶ τριακάδας² καὶ συσσίτια³, πρὸς δὲ τούτοις τοὺς ἐφόρους καὶ γερουσιαστάς⁴.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν οἱ Σπαρτιαῖται εὐνομήθησαν. Εἰς δὲ τὸν Λυκοῦργον ἀποθανόντα ἔκτισαν ἱερόν, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν μεγάλως. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον εὐφορον χώραν καὶ ἱκανὸν πλῆθος ἀνδρῶν, ταχέως προώδευσαν καὶ εὐτύχησαν.

1. Ἐνωμοτία ἦτο ὠρισμένον ἄθροισμα πολεμιστῶν (25).

2. Αἱ τριακάδες ἦσαν τὸ σύνολον 30 ἀνδρῶν.

3. Τὰ συσσίτια ἦσαν κοινὰ τράπεζαι τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου συνέτρωνον πάντες.

4. Οἱ ἐφοροὶ καὶ οἱ γερουσιασταὶ ἦσαν οἱ ἀρχόντες τοῦ λαοῦ.

Ἐν τούτοις δὲν εὐχαριστοῦντο τοῦ λοιποῦ νὰ ἡσυχάζωσιν, ἀλλὰ, ἔχοντες πεποιθήσιν ὅτι εἶναι κρείττονες τῶν Ἀρκαδῶν, ἠρώτων τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον διὰ τὴν κατάκτησιν πάσης τῆς χώρας τῶν Ἀρκαδῶν. Ἡ δὲ Πυθία ἐ χρησιμοδότησε τὰ ἐξῆς.

«Τὴν Ἀρκαδίαν μὲ ζητεῖς; μέγα πρᾶγμα μὲ ζητεῖς· δὲν ἀθά σοι τὴν δώσω. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνδρες ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ, οἱ ὅποιοι θὰ σε ἐμποδίσωσιν Ἐγὼ ὅμως δὲν σὲ φθονῶ. «Θά σοι δώσω τὴν καλὴν Τεγέαν»¹.

Ὡς ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν χρησμὸν τοῦτον, περὶ μὲν τῶν ἄλλων Ἀρκαδῶν δὲν ἐφρόντιζον, ἐξεστράτευον δὲ ἐναντίον τῶν Τεγεατῶν. Ἐν τῇ μάχῃ ὅμως ἐνικήθησαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πάντοτε ἐνικῶντο ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν, ἠρώτησαν πάλιν τὴν Πυθίαν καὶ ἔλαβον χρησμὸν, τὸν ὅποιον μετὰ χρόνον τινα συνέπεσε κατὰ τύχην νὰ νοήσῃ Σπαρτιάτης τις, ὅστις ἐξετέλεσε μόνος ὅ,τι ἐσκέφθη. Ἐκτοτε δὲ ὁσάκις ἤθελον πολεμήσῃ ἐναντίον ἀλλήλων, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐγίνοντο ἐν τῷ πολέμῳ πολλῶ ὑπέρτεροι τῶν Τεγεατῶν. Εἶχον δὲ ὑποτάξῃ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πελοποννήσου.

13. Ὁ Κροῖσος συμμαχεῖ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα μανθάνων ὁ Κροῖσος ἔπεμπεν εἰς Σπάρτην πρέσβεις, ἵνα φέρωσι δῶρα καὶ ἵνα ζητήσωσι συμμαχίαν, παραγγείλας τί ἔπρεπε νὰ λέγωσιν. Οὗτοι δ' ἐλθόντες ἔλεγον: «Ἐπεμψεν ἡμᾶς Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν καὶ ἄλλων αἰθνῶν, λέγων τάδε: «ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐχρη-

1. Ἡ Τεγέα ἦτο μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Ἀρκαδίας, ἀπέχουσα τῆς Μαντινείας σχεδὸν 4 ὥρας (100 στάδια).

επιδοτήσει νὰ προσλάβω φίλους Ἑλληνας, μανθάνω δ' ὅτι αὐμεῖς κατέχετε τὴν πρώτην θέσιν ἐν Ἑλλάδι, πρὸς σὰς ἀποπεινομαί κατα τὸ χρηστήριον, θέλων νὰ γείνω φίλος καὶ σύμμαχος ὑμῶν ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης».

Καὶ ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα δι' ἀγγέλων προέτεινεν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ εἶχον ἀκούσῃ καὶ αὐτοὶ τὸν δοθέντα εἰς τὸν Κροῖσον χρησμόν, εὐχαριστήθησαν διὰ τὴν ἀφιξίν τῶν Λυδῶν καὶ ἔκαμαν ὄρκους περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας· εἶχε δὲ ὁ Κροῖσος πρότερον κάμη εἰς αὐτοὺς καὶ τινὰς εὐεργεσίας, διότι πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς Σάρδεις ν' ἀγοράσωσι χρυσόν, ἵνα κάμωσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἔλαβον τοῦτον δωρεὰν παρὰ τοῦ Κροῖσου, μὴ δεχθέντος τὰ χρήματα.

Ἐνεκα λοιπὸν τούτων οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ διότι ἐξ ὄλων τῶν Ἑλλήνων ὁ Κροῖσος προτιμήσας αὐτοὺς ἐξέλεξε φίλους, ἐδέχθησαν τὴν συμμαχίαν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν, ὅταν ἤθελε τοῖς παραγγεῖλη.

14. Ἡ ἐν Πτερίᾳ μεταξὺ Κροῖσου καὶ Κύρου μάχη.

Ὁ δὲ Κροῖσος, μὴ νοήσας ὀρθῶς τὸν χρησμόν τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἠτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Γόττε Λυδὸς τις ὀνομαζόμενος Σάνδανις, ἄνθρωπος συνετός, συνειβούλευσεν εἰς τὸν Κροῖσον τὰ ἐξῆς· «ὦ βασιλεῦ, παρασκευάζεσαι νὰ ἐκστρατεύσῃς ἐναντίον ἀνδρῶν τοιούτων, οἱ ὅποιοι ἀένδυνται μὲ δέρματα, τρώγουσι δὲ ὄχι ὅσα θέλουσιν, ἀλλ' αἴσθα ἔχουσι, ἐπειδὴ ἔχουσι χώραν τραχεῖαν. Πρὸς τούτοις δὲ ἀδὲν μεταχειρίζονται οἶνον, ἀλλ' ὑδροποτοῦσι, δὲν ἔχουσι δὲ αἴσθα νὰ τρώωσιν, οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν νικήσῃς, τί θὰ λάβῃς παρ' αὐτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι τίποτε ;

«Ἐὰν ὁμως νικηθῆς, σκέφθητι πόσα ἀγαθὰ θ' ἀποβάλης. Διότι, ἀφοῦ ἀπαξ γευθῶσι τὰ ἡμέτερα ἀγαθὰ, θὰ προσκολληθῶσιν εἰς αὐτὰ καὶ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποδιώξωμεν αὐτούς. Ἐγὼ μὲν εὐχαριστῶ τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν βάλλουσιν εἰς τὸν νοῦν τῶν Περσῶν νὰ ἐκστρατεύσωσιν αὐτοὶ πρῶτοι κατὰ τῶν Λυδῶν». Ταῦτα λέγων ὁ Σάνδανις δὲν ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Οἱ Πέρσαι δέ, πρὶν ἢ ὑποτάξωσι τοὺς Λυδοὺς, δὲν εἶχον οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

Ὁ Κροῖσος λοιπὸν ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Περσῶν· ὡς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν Ἄλυν¹ ποταμὸν καὶ διέβη τοῦτον μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἔφθασεν εἰς τὴν καλουμένην Πτερίαν τῆς Καππαδοκίας² (ἡ δὲ Πτερία ἦτο τὸ ἰσχυρότατον μέρος τῆς χώρας ταύτης καὶ ἔκειτο πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ πόλεως Σινώπης). Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευεν καταστρέφων τὰ κτήματα τῶν Συρίων· Συρίους δ' ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες τοὺς Καππαδόκας. Καὶ ἐκυρίευσεν μὲν τὴν πόλιν τῶν Πτερίων καὶ ἐξηνδραπόδισε τοὺς πολίτας, ἐκυρίευσεν δὲ καὶ πάσας τὰς περὶ αὐτῆς πόλεις, τοὺς δὲ Συρίους ἀνεστάσωσε, χωρὶς εἰς οὐδὲν νὰ εἶναι αἴτιοι.

Ὁ δὲ Κύρος συναθροίσας τὰ στρατεύματά του προεχώρει εἰς συνάντησιν τοῦ Κροῖσου. Πρὶν δ' ἐκστρατεύσῃ ἔπεμψε κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας καὶ προσεπάθει ν' ἀποστατήσῃ αὐτοὺς ἀπὸ

1. Ὁ Ἄλυσ ποταμὸς (νῦν Κιζιλ Ἰρμάκ) εἶναι τὸ ὄριον τῆς Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς· ῥέει δ' ἐκ τοῦ Ἀρμενίου ὄρους διὰ τῆς χώρας τῶν Κιλικίων, κατωτέρω δ' ἔχει ἐκ δεξιῶν μὲν τοὺς Ματιανούς, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τοὺς Φρύγας· μετὰ τοὺς ῥέων ἄνω πρὸς βορρᾶν, ἐνθεν μὲν ἀποχωρίζει τοὺς Καππαδόκας, οἱ ὅποιοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι, ἐξ εὐωνύμων δὲ τοὺς Παφλαγῶνας. Οὕτω δ' Ἄλυσ ποταμὸς ἀποκόπτει πᾶσαν τὴν κάτω Ἀσίαν, ἀπὸ τῆς ἀπέναντι τῆς Κύπρου θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

2. Ἡ Καππαδοκία ἦτο χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀρμενίας· ἡ δὲ Πτερία ἦτο μέρος ἰσχυρότατον τῆς Καππαδοκίας· ἐκεῖ νῦν κεῖται τὸ φρούριον Ἐγρι-Καλέ, ὅπερ εἶναι κλειδί τῆς βορείου Καππαδοκίας.

τοῦ Κροΐσου. Οἱ Ἴωνες ὁμως δὲν ἐπέιθοντο. Ὁ Κῦρος δέ, ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν Πτερίαν, ἐστρατοπέδευσεν ἀντικρὺ τοῦ Κροΐσου. Ἀφοῦ δ' ἔγεινεν ἰσχυρὰ μάχη καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων διεχωρίσθησαν, ἐπειδὴ ἐπῆλθε νύξ, χωρὶς νὰ νικήσῃ κανεὶς. Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα τοιοῦτοτρόπως ἠγωνίσθησαν¹.

Ὁ δὲ Κροΐσος, ἀποδώσας τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατεύματός του, διότι ὁ ἰδικὸς του στρατὸς ἦτο πολὺ ὀλιγώτερος ἢ ὁ τοῦ Κύρου, ἐπέστρεφε τὴν ἐπομένῃν εἰς τὰς Σάρδεις, σκοπὸν ἔχων, ἀφοῦ προσκαλέσῃ μὲν τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τὰς συνθήκας (διότι εἶχε κάμη καὶ μετ' αὐτῶν τοιαύτας, ὅπως καὶ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων), ἀφοῦ καλέσῃ δὲ καὶ τοὺς Βαβυλωνίους, (διότι καὶ πρὸς τούτους εἶχε κάμη συμμαχίαν), ἀφοῦ παραγγείλῃ δὲ καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἔλθωσιν ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου, ἀφοῦ συναθροίσῃ πάντας τούτους καὶ συγκροτήσῃ τὸ στράτευμά του, ἐσκέπτετο, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χειμῶνος, νὰ ἐκστρατεύσῃ ἅμα τῷ ἔαρι κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ ὁ μὲν Κροΐσος ταῦτα φρονῶν, ὡς ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας πρὸς τοὺς συμμαχοὺς νὰ εἰπωσιν εἰς αὐτοὺς νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὰς Σάρδεις μετὰ πέντε μῆνας· τὸν δὲ ὑπάρχοντα καὶ κατὰ τῶν Περσῶν πολεμήσαντα στρατὸν, ὅσος ἦτο ἐπὶ μισθῷ ὅλον διέλυσεν, οὐδαμῶς ὑποπεύσας μὴ ποτε ὁ Κῦρος, ὅστις τόσον ἰσοδυνάμως ἠγωνίσθη πρὸς αὐτόν, ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Σάρδεων.

13. Ὁ Κῦρος πολιορκεῖ τὰς Σάρδεις,

Ὁ δὲ Κῦρος μαθὼν ὅτι ὁ Κροΐσος ἐπανερχόμενος εἰς τὰς Σάρδεις, μέλλει νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν του, ἀποφασίζει νὰ

1. Τῷ 546 ἔτει πρὸ Χριστοῦ.

ἐπέλθη ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα κατὰ τῶν Σάρδεων, πρὶν ἢ ἐκ δευτέρου συναθροισθῆ ἡ δύναμις τῶν Λυδῶν. Ἀποφασίσας δέ, ἐποίει ταχέως ἔσπευσε λοιπὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν πρὸ τῶν Σάρδεων ἐκτεταμένην καὶ γυμνὴν πεδιάδα.

Τότε ὁ Κροῖσος περιῆλθεν εἰς πολλὴν ἀπορίαν, διότι τὰ πράγματα ἀπέβησαν ἄλλως ἢ ὡς αὐτὸς ἤλπιζεν· ἀλλ' ὅμως ἐξῆγε τοὺς Λυδοὺς εἰς μάχην. Ἐμάχοντο δὲ οὗτοι ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἔφερον δόρατα¹ μεγάλα, καὶ ἦσαν ἐπιτήδειοι ἵππεις.

Εἰς τὴν πεδιάδα λοιπὸν τῶν Σάρδεων, ὡς εἶδεν ὁ Κῦρος τοὺς Λυδοὺς τασσομένους εἰς μάχην, φοβηθεὶς τὸ ἱππικόν, ἐποίησε κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀρπάγου, ἀνδρὸς Μήδου, τὰ ἀκόλουθα· ὅσαι κάμηλοι σιτοφόροι καὶ σκευοφόροι ἠκολούθουν τὸ στράτευμά του, ταύτας πάσας συναθροίσας καὶ καταβιβάσας τὰ φορτία, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτάς ἀνδρας ἐνδεδυμένους ἱππικὴν στολήν. Ἐτοιμάσας δ' αὐτοὺς προσέταξε νὰ προπορεύωνται τοῦ ἄλλου στρατεύματος κατὰ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Κροῖσου, ὁ δὲ πεζὸς στρατός, διέταττεν ὁ Κῦρος ν' ἀκολουθῆ τὰς καμήλους, ὅπισθεν δὲ τοῦ πεζικοῦ ἔταξεν ὅλον τὸ ἱππικόν.

Ἄφοῦ δὲ πάντες ἐτακτοποιήθησαν, παρήγγειλεν ἐκ μὲν τῶν ἄλλων Λυδῶν νὰ μὴ φείδωνται νὰ φονεύωσι πάντα ὅστις ἐγίνετο ἐμπόδιον, τὸν Κροῖσον δ' αὐτὸν νὰ μὴ φονεύσωσι, μηδὲ ἐὰν ὑπερασπίζη ἑαυτὸν, ἀλλὰ νὰ τὸν συλλάβωσι ζῶντα.

Ταῦτα μὲν ὁ Κῦρος παρήγγειλε· τὰς δὲ καμήλους ἔταξεν ἀπέναντι τοῦ ἱππικοῦ τῶν Λυδῶν, διότι ὁ ἵππος φοβεῖται τὴν

1. Δόρυ = λογχέξυλον. Τὸ δόρυ ἦτο τὸ κυριώτατον ἐπιθετικὸν ὅπλον τῶν πεζῶν, ἔπερ συνέκειτο ἐκ τοῦ «εὐστοῦ» (μακροῦ κονταρίου) καὶ ἐκ τῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς, ἀποληγούσης κατὰ τὸ μὴ κοπτερόν αὐτῆς ἄκρον εἰς σωλήνα, ἐν ᾧ ἐνεπήγνυτο τὸ εὐστόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἄκρας τοῦ εὐστοῦ ἦν ὁ «σαυρωτήρ», δξύ ἀκροσίδηρον, χρησιμον εἰς τὸ πῆξαι κατὰ γῆς τὸ δόρυ. Τὸ δόρυ εἶχε μῆκος 12—16 ποδῶν, ἦτοι 4 μέχρι 5 περίπου μέτρων, καὶ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ πλήττειν ἐκ τοῦ πλησίον.

κάμηλον και δὲν ὑποφέρει οὔτε τὴν θεάν οὔτε τὴν ὄσμὴν αὐτῆς. Ὡς δὲ συνήρχοντο οἱ στρατοὶ εἰς τὴν μάχην, οἱ ἵπποι, καθὼς ὠσφράνθησαν τῶν καμήλων και εἶδον αὐτάς, ἀμέσως ἀνέστρεφον ὀπίσω, ἡ δὲ ἐλπίς τοῦ Κροίσου ἐματαιώθη. Δὲν ἐδειλίασαν ὁμως διὰ τοῦτο οἱ Λυδοί, ἀλλ' ὡς ἐνόησαν τὴν αἰτίαν ἐπήδησαν ἀπὸ τῶν ἵππων και πιζοὶ συνεπλάκησαν μὲ τοὺς Πέρσας. Ὑστερον δέ, ἀφοῦ ἔπεσον πολλοὶ και ἐκ τῶν δύο μερῶν, οἱ Λυδοὶ ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν και περικλεισθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν.

16. Τὰ Θυρατικά.

Ὁ Κύρος κυριεύει τὰς Σάρδεις.

Ὁ δὲ Κροῖσος νομίζων ὅτι ἡ πολιορκία θὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον, ἔπεμπεν ἐκ τοῦ τεύχους ἄλλους ἀγγέλους πρὸς τοὺς συμμάχους, ἵνα ἔλθωσι τάχιστα πρὸς βοήθειάν του, ἐπειδὴ ἐπολιορκεῖτο.

Ἐπεμπε λοιπὸν ἀγγέλους και πρὸς τοὺς ἄλλους συμμάχους και δὴ και εἰς τὴν Λακεδαιμόνα. Ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον συνέπεσε νὰ ὑπάρχῃ ἔρις μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν και τῶν Ἀργείων περὶ τινος χώρας ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο Θυρέα¹. Διότι τὴν Θυρέαν ταύτην, ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ἀργολίδα, ἀποκόψαντες κατέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῆς χώρας, ἦν ἀπέκοπτον ἀπ' αὐτῶν, ἐλθόντες εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συμφώνησαν, ἵνα πολεμήσωσιν ἐξ ἑκατέρων τριακόσιοι, ὅποιοι δ' ἂν ἐκ τῶν δύο ὑπερισχύσωσι, τούτων νὰ εἶναι ἡ χώρα· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ

1. Ἡ Θυρέα (ἢ αἱ Θυρέαι) ἦτο πόλις και χώρα ἐν Ἀργολίδι (ἢ μᾶλλον ἐν Κυνουρίᾳ), κειμένη πρὸς Α. τοῦ Παρθενίου ὄρους, παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

στρατοῦ ἀμφοτέρων συνεφώνησαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, χωρὶς νὰ παραμένῃ κατὰ τὸν ἀγῶνα. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ βλέποντες οἱ ἕτεροι τοὺς ἰδικούς των νικωμένους, τρέξωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ἄφοῦ συνεφώνησαν ταῦτα ἀπεμακρύνοντο, ἐκλεκτοὶ δ' ἐξ ἑκατέρων μείναντες συνεπλάκησαν. Μαχομένων δ' αὐτῶν καὶ γινομένων ἰσοπάλων, ὑπελείποντο ζῶντες ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς μόνον, τῶν Ἀργείων μὲν ὁ Ἀλκίνοωρ καὶ ὁ Κρόμιος, τῶν Λακεδαιμονίων δὲ ὁ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δ' οὗτοι, ἐπειδὴ ἐπῆλθε νύξ.

Οἱ μὲν δύο λοιπὸν τῶν Ἀργείων, νομίζοντες ἑαυτοὺς νικητάς, ἔτρεχον εἰς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, ἀφαιρέσας τὴν πανοπλίαν ἀπὸ τῶν φονευθέντων Ἀργείων καὶ συναθροίσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, ἔμενεν ἐν τῇ τάξει του.

Τὴν ἀκόλουθον δὲ ἡμέραν ἦλθον καὶ οἱ δύο στρατοὶ καὶ διημφισβήτησαν τὴν νίκην. Καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔλεγον ὅτι ἐκ τῶν ἰδικῶν των ἐσώθησαν περισσότεροι, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι ὁ ἰδικός των παρέμεινε καὶ ἀφῆρσε τὴν πανοπλίαν ἀπὸ τῶν φονευθέντων Ἀργείων. Τέλος δὲ ἐκ τῆς ἔριδος ἦλθον εἰς συμπλοκὴν καὶ ἐμάχοντο· ἀφοῦ δ' ἔπεσον ἀμφοτέρωθεν πολλοί, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔκτοτε ἔκοψαν βαθέως τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἐπάναγκες νὰ τρέφωσι κόμην μακράν, καὶ ἔκαμαν νόμον καὶ κατάραν μηδεὶς τῶν Ἀργείων νὰ θρέψῃ τὴν κόμην του πρότερον, μηδὲ αἱ γυναῖκες νὰ φορέσωσι χρυσαῖα κοσμήματα, πρὶν ἐπανακτῆσωσι τὰς Θυρέας. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐνομοθέτησαν τὰ ἐναντία τούτων· διότι, ἐνῶ πρότερον δὲν ἔτρεφον κόμην, ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ τρέφωσι τοιαύτην.

Ὁ δὲ εἰς ὁ περισθῆεις ἐκ τῶν τριακοσίων, ὁ Ὀθρυάδης, λέγουσιν ὅτι αἰσχυνόμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην, ἀφοῦ οὐ

συλλογίται του έφονεύθησαν, έφόνευσεν αυτός έαυτόν αυτού ταίς Θυρέαις.

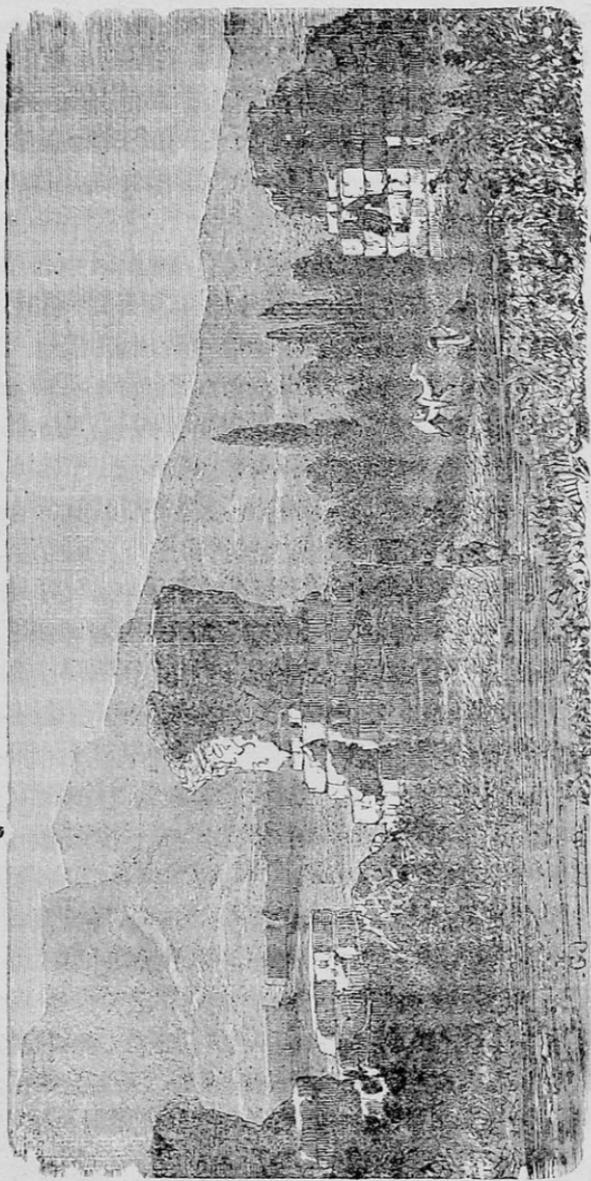
Ένῶ λοιπόν εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο τότε τὰ πράγματα τῶν Σπαρτιατῶν, ἦλθεν ὁ Σαρδιανὸς κῆρυξ παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ βοηθήσωσι τὸν Κροῖσον, ὅστις ἐπολιορκεῖτο. Οἱ δὲ Σπαρτιάται, ἂν καὶ εὐρίσκοντο εἰς τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων, ὅμως, ἀφοῦ ἤκουσαν τὸν κήρυκα, ἦσαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσιν. Έν ᾧ δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ πλοῖα ἦσαν ἔτοιμα, ἦλθεν ἄλλη ἀγγελία, ὅτι ἐκυριεύθη τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ὅτι συνελήφθη ὁ Κροῖσος ζῶν, καὶ τοιουτοτρόπως ἔμειναν.

Αἱ δὲ Σάρδεις ἐκυριεύθησαν¹ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας τοῦ Κροῖσου, ὁ Κῦρος ἔστειλεν ἵππεις εἰς ὅλον τὸ στράτευμά του καὶ προεῖπεν ὅτι θὰ δώσῃ μεγάλα δῶρα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πρῶτος θ' ἀναβῆ τὸ τεῖχος. Μετὰ τοῦτο δέ, ἀφοῦ ὁ στρατὸς ἐδοκίμασε καὶ τίποτε δὲν κατώρθωσεν, ἀνὴρ τις Μάρδος, ὀνομαζόμενος Ὑροιάδης, ἐδοκίμαζεν ἀναβαίνων εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκροπόλεως, ὅπου οὐδεὶς εἶχε ταχθῆ φύλαξ, διότι δὲν ὑπῆρχε φόβος μήπως ἡ πόλις κυριευθῆ ποτε ἐκεῖθεν, ἐπειδὴ ἡ ἀκρόπολις κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ κείμενον ἀντικρὺ τοῦ Τμῶλου², ἦτο ἀπότομος καὶ ἀπροσμάχητος.

Ὁ Ὑροιάδης λοιπὸν οὗτος εἶδε τὴν προτεραίαν Λυδὸν τινα, ὅστις κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως κατέβη καὶ ἔλαβε

1. Τῷ 546 ἔτει πρὸ Χριστοῦ.

2. Ὁ Τμῶλος εἶναι ὄρος τῆς Λυδίας, συνέχεια τοῦ Ταύρου· ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ τῆς ἐν Φρυγίᾳ πόλεως τῶν Κελαινῶν ΝΔκῶς παρά τὸν ποταμὸν Μαϊανδρὸν καὶ φερόμενος ἀρκτικῶς διὰ τῆς Λυδίας ἐνομάζεται ἰδίως ἐνταῦθα Τμῶλος· εἶναι εὐφωρότατος, ἐξαιρέτως δ' εἰς ἀμπέλους, ἔτι δ' ἔχει μεταλλεῖα ψευδαργύρου (σίγγου) καὶ χρυσοῦ· ἐπὶ μιᾷς τῶν κορυφῶν αὐτοῦ ἐκεῖτο πρὸς Δ ἡ ἀκρόπολις τῶν Σάρδεων, τὸ νῦν Μπὸζ-δάγ· ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσιν ὁ Κάυστρος, ὁ Ἑρμὸς καὶ ὁ Πακτωλός.

ΕΡΕΪΘΙΑ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

τὴν περικεφαλαίαν του, ἡ ὁποία κατεκυλίσθη ἄνωθεν· παρετήρησε λοιπὸν καλῶς καὶ ἔβαλε τοῦτο εἰς τὸν νοῦν του. Τὴν ἐπομένην ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἀνέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Περσῶν, μιμούμενοι αὐτόν· ἀφοῦ δ' ἀνέβησαν πολλοί, ἐκυριεύθησαν αἱ Σάρδεις καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐπορθεῖτο.

17. Ὁ ἄλαλος υἱὸς τοῦ Κροῖσου λαλεῖ.

Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν Κροῖσον συνέβησαν τὰ ἐξῆς. Εἶχεν υἱόν, τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον ἀνεφέραμεν, κατὰ μὲν τὰ ἄλλα καλόν, ἄφρων ὁμῶς. Ἐν τῇ παρελθούσῃ εὐτυχίᾳ του ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν εἶχε κάμῃ, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Δελφοὺς εἶχε πέμψῃ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ Πυθία εἶπεν αὐτῷ τὰ ἐξῆς:

«ὦ *Αὐτὸς* κατὰ τὸ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, πολὺ ἀνόητος
«Κροῖσε, μὴ σκέπτου ν' ἀκούσης εἰς τὸν οἶκόν σου τὴν πολυ-
«πόθητον φωνὴν τοῦ υἱοῦ σου λαλοῦντος. Πολὺ συμφορώτερον
εἶναι εἰς σὲ νὰ λείψῃ τοῦτο· διότι θὰ ὁμιλήσῃ τὸ πρῶτον
«ἐν ἡμέρᾳ δυστυχεῖ».

Ὅτε δὲ ἐκυριεύετο τὸ τεῖχος τῶν Σάρδεων, Πέρσης τις παραγνωρίσας τὸν Κροῖσον ἐπήγαινε νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Καὶ οὗτος μὲν βλέπων τὸν Πέρσην ἐρχόμενον ἐναντίον του ἠδιαφόρησεν, ἕνεκα τῆς παρουσίας δυστυχίας του, οὐδὲ τὸν ἐμελεν ἂν φονεῦθῃ· ὁ δὲ υἱὸς του ὁ ἄφρων ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του ἐξέβαλε φωνὴν καὶ εἶπεν· «ὦ *ἄνθρωπε*, μὴ φονεύσης τὸν Κροῖσον». Καὶ οὗτος μὲν τοῦτο πρῶτην φοράν ἐλάλησε· μετὰ δὲ τοῦτο ὠμίλει καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του.

18. Ὁ Κροῖσος ἐνθυμεῖται τὸν Σόλωνα.

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ τὰς Σάρδεις ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὸν τὸν Κροῖσον συνέλαβον ζῶντα, ἀφοῦ ἐβασίλευσεν ἑτη δέκα τέσσαρα καὶ ἐπολιορκήθη ἡμίνας δέκα τέσσαρας, καταλύσει, κατὰ τὸν ἄρησμον τὴν ἑαυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. Συλλαβόντες δ' αὐτὸν αἱ

Ο ΚΡΟΙΣΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΥΡΑΣ

Πέρσαι ὠδήγησαν πρὸς τὸν Κῦρον. Οὗτος δὲ σωρεύσας πυρὰν μεγάλην ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσον, δεδεμένον μὲ ἀλύσει, καὶ παρ' αὐτὸν δέκα τέσσαρας παῖδας Λυδῶν.

Ὁ δὲ Κροῖσος ἰστάμενος ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθυμήθη, καίπερ ὦν ἐν τοσαύτῃ δυστυχίᾳ, τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνα, ὅτι

οὐδείς ἐκ τῶν ζώντων εἶναι εὐδαίμων· ὡς δὲ ἐνεθυμήθη τούτους ἀνεστέναξε, καὶ τρίς ὠνόμασε τὸ ὄνομα «Σόλων».

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας διέταξε τοὺς διερμηνεῖς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν Κροῖσον τίς οὗτος, ὃν ἐπεκαλεῖτο. Οὗτοι δὲ προσελθόντες ἠρώτων. Ὁ δὲ Κροῖσος ἐρωτώμενος, μέχρι τινὸς μὲν ἐσιώπα· μετὰ ταῦτα δέ, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο, εἶπεν· «Ἐπικαλοῦμαι ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου τὰς συμβουλὰς θὰ ἠύχομην εἰς ὅλους τοὺς βασιλεῖς ἀντὶ πολλῶν χρημάτων». Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνόουν τί ἔλεγε, πάλιν ἠρώτων αὐτὸν τί εἶπεν. Ἐκεῖνος δ' ἔλεγεν ὅτι πρὸ καιροῦ ἦλθεν εἰς τὰς Σάρδεις Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ἰδὼν ὅλα τὰ πλοῦτη του εὗρισκεν αὐτὰ μηδαμινά, εἰπὼν τοιαῦτα μάλιστα, ὥστε ὅπως εἶπε καὶ συνέβησαν εἰς αὐτὸν πάντα, ἂν καὶ οἱ λόγοι του δὲν ἀνεφέροντο μόνον εἰς ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς νομίζοντας ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς.

Ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα διηγείτο. Ὁ δὲ Κῦρος μετενόησε καὶ συλλογισθεὶς ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ὢν παραδίδει ζῶντα εἰς τὴν πυρὰν ἄλλον ἄνθρωπον, μὴ ὑπάρξαντα κατώτερόν του κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν, διέταξε νὰ σβέσωσι τάχιστα τὸ καιόμενον πῦρ καὶ νὰ καταβιβάσωσι τὸν Κροῖσον καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Κροῖσου. Καὶ οὗτοι προσπαθοῦντες δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κατισχύσωσι τοῦ πυρός.

Τότε (διηγοῦντο οἱ Λυδοὶ) ὁ Κροῖσος, μαθὼν τὴν μεταμέλειαν τοῦ Κύρου καὶ ἰδὼν ὅτι οὐδείς ἠδύνατο νὰ σβέσῃ τὸ πῦρ, ἐβόησεν ἐπικαλούμενος τὸν Ἀπόλλωνα νὰ σώσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ παρόντος κινδύνου. Ἐν ᾧ δὲ μετὰ δακρύων ἐπεκαλεῖτο τὸν θεόν, ἐξαίφνης, αἰθρίας καὶ νηνεμίας οὔσης, ἔλεγον ὅτι συνήχθησαν νέφη καὶ ἔγεινε μεγάλη κακοκαιρία καὶ ἔπεσε ῥαγδαίονα ἅτη βροχή, καὶ οὕτω κατεσβέσθη ἡ πυρὰ καὶ ἐσώθη ὁ Κροῖσος.

19. Ὁ Κῦρος συνδιαλέγεται μὲ τὸν Κροῖσον.

Ὁ Κῦρος καταβιβάσας τὸν Κροῖσον ἀπὸ τῆς πυρᾶς ἠρώτησεν αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα. «Κροῖσε, τίς ἐκ τῶν ἀνθρώπων σέ ἔπεισε ἐνὰ ἐκστρατεύσης ἐναντίον τῆς ἰδικῆς μου χώρας καὶ νὰ καταστῆς εἰς ἐμέ πολέμιος ἀντὶ φίλου ;»

Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπεκρίθη· «ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα διὰ τὴν σὴν μὲν εὐδαιμονίαν, διὰ τὴν ἐμὴν δὲ κακοδαιμονίαν. Αἴτιος δὲ τούτων ὑπῆρξεν ὁ θεὸς τῶν Ἑλλήνων, προτρέψας με νὰ ἐκστρατεύσω. Διότι οὐδεὶς εἶναι τόσον ἀνόητος, ὥστε ἐνὰ προτιμᾶ τὸν πόλεμον ἀντὶ τῆς εἰρήνης. Διότι ἐν μὲν τῇ εἰρήνῃ οἱ παῖδες θάπτουσι τοὺς πατέρας, ἐν δὲ τῷ πολέμῳ οἱ πατέρες θάπτουσι τοὺς παῖδας. Ἀλλὰ ταῦτα βεβαίως οἱ θεοὶ ἠθέλησαν νὰ συμβῶσι τοιοιτοτρόπως».

Ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα ἔλεγεν, ὁ δὲ Κῦρος λύσας αὐτὸν τὸν ἐκάθισε πλησίον ἑαυτοῦ καὶ πολὺ τὸν περιποιεῖτο. Ὅλοι δέ, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες, παρετήρουν μὲ θαυμασμόν τὸν Κροῖσον. Οὗτος δέ, σκεπτικὸς ὢν, ἠσύχαζε· μετὰ ταῦτα δὲ στραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς Πέρσας λεηλατοῦντας τὴν πόλιν τῶν Λυδῶν εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, δύναμαι νὰ σοι ὁμιλήσω ;»—«Ὅ,τι θέλεις, μετὰ θάρρους», εἶπεν ὁ Κῦρος.

Τότε ὁ Κροῖσος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· «τοῦτο τὸ πολὺ «πλήθος τί πράττει ἐκεῖ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ;» Ὁ δὲ Κῦρος εἶπε «διαρπάζει τὴν πόλιν σου καὶ τὰ χρήματά σου». Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπήντησεν· «οὔτε τὴν ἐμὴν πόλιν, οὔτε τὰ ἐμὰ χρήματα διαρπάζει· διότι εἰς ἐμέ δὲν ἀνήκει πλέον οὐδὲν ἐκ τούτων· ἀλλὰ διαρπάζει τὰ ἰδικά του πράγματα».

Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ἄλλαι τινὲς συμβουλαὶ τοῦ Κροῖσου ἤρσαν πολὺ εἰς τὸν Κῦρον. Διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς αὐτόν : «ὦ Κροῖσε, ἐπειδὴ εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος, ζήτησον παρ' ἐμοῦ ὅ,τι ἂν θέλῃς καὶ θά σοι γείνη ἀμέσως». Ὁ δὲ Κροῖσος εἶπεν· «ὦ

«δέσποτα, μεγίστη χάρις εἰς ἐμὲ εἶναι νὰ με ἀφήσης νὰ πέμψω
καὶ ταύτας τὰς ἀλύσεις εἰς τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ὅποσον
ἐγὼ ἐτίμησα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν
εἰάν συνειθίζῃ νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς πράττοντας εἰς αὐτὸν καλόν».
Καὶ διηγήθη ὁ Κροῖσος εἰς τὸν Κύρον ὅλην τὴν αἰτίαν τῆς
κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείας.

Μετὰ ταῦτα ἔστειλεν ὁ Κροῖσος τὰς ἀλύσεις τὰς εἰς τοὺς
Δελφούς, παραγγέλλων εἰς τοὺς Λυδοὺς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν θεόν,
ἂν δὲν ἐντρέπεται νὰ ἀπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ εἶναι ἀχά-
ριστος.

Ἄφου δὲ ἦλθον οἱ Λυδοὶ καὶ εἶπον τὰ ἐντεταλμένα, λέγεται
ὅτι ἡ Πυθία εἶπε τὰ ἑξῆς. Ἄ ὦ Κροῖσος δὲν ἔχει δίκαιον, διότι
καὶ Σάρδεις ἦτο πεπρωμένον νὰ καταστραφῶσι· τρία δ' ἔτη
ἀκατῶρθωσεν ἡ ἀναβάλη τὴν ἄλωσιν τούτων ὁ Ἀπόλλων, μὴ
ἀδυνθεῖς νὰ πείσῃ περισσότερον τὰς Μοίρας. Ὡς πρὸς δὲ τὸν
ἀχρησμόν ἐπίσης δὲν ἔχει δίκαιον· διότι ὁ Ἀπόλλων προέλεγεν
αἰς αὐτὸν ὅτι θὰ καταλύσῃ μεγάλην ἀρχὴν, εἰάν ἐκστρατεύσῃ
κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ δὲ Κροῖσος ἔπρεπε τότε νὰ ἐρωτήσῃ, εἰάν
ἠθέλε νὰ σκέπτηται καλῶς, ποίαν ἐκ τῶν δύο ἐννοεῖ, τὴν ἰδικὴν
αὐτοῦ ἀρχὴν ἢ τὴν τοῦ Κύρου; Διὰ τοῦτο ἄς αἰτιᾶται ἑαυτόν.
Ἐπρὸς τούτοις τὸν τελευταῖον ἀχρησμόν περὶ τῆς ἡμίονου ἐπίσης
ἀδὲν ἐνόησε· διότι ἡμίονος ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Κύρος, τοῦ ὁποίου
ἡ μὲν μήτηρ ἦτο Μηδὶς καὶ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἀστυά-
εγους, ὁ δὲ πατὴρ ἦτο Πέρσης καὶ ὑπήκοος ἐκείνων, συζευχθεὶς
αὐτὴν ἑαυτοῦ δέσποιναν». Ταῦτα μὲν ἡ Πυθία ἀπεκρίθη εἰς τοὺς
Λυδοὺς, οὗτοι δ' ἀνέφεραν εἰς τὸν Κροῖσον, ὅστις ἐνόησεν, ὅτι
τὸ σφάλμα ἦτο ἰδικόν του καὶ ὄχι τοῦ θεοῦ. Τοιαῦτα λοιπὸν
εἶναι τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κροῖσου καὶ τῆς πρώτης κατα-
στροφῆς τῆς Ἰωνίας.

20. Ὁ Δηϊόκης.

Οἱ Λυδοὶ μὲν λοιπὸν ἔγειναν δοῦλοι τῶν Περσῶν. Ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ θὰ ἐξετάσωμεν ὁποῖός τις ἦτο ὁ Κύρος, ὅστις κατέστρεψε τὸ βασίλειον τοῦ Κροΐσου, καὶ τίνι τρόπῳ οἱ Πέρσαι ἔγειναν ἡγεμόνες τῆς Ἀσίας. Θὰ γράψῃ λοιπὸν, (λέγει ὁ Ἡρόδοτος), περὶ τοῦ Κύρου τὴν ἀλήθειαν ἄνευ ὑπερβολῶν.

Οἱ Ἀσσύριοι, οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀσσυρίαν, ἐκτεινομένην περὶ τὸν Τίγγριν ποταμόν, ἦσαν ἐπὶ πεντακόσια εἰκοσιν ἔτη ἄρχοντες τῆς ἄνω Ἀσίας· πρῶτοι δὲ ἤρχισαν ν' ἀποστατῶσιν ἀπ' αὐτῶν οἱ Μῆδοι¹, οἱ ὅποιοι ἐδείχθησαν ἄνδρες γενναῖοι, καὶ ἀποτινάξαντες τὴν δουλείαν ἠλευθερώθησαν. Μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη ἐποίουν τὸ αὐτό, ὅπερ ἐποίησαν καὶ οἱ Μῆδοι.

Ἀφοῦ δ' ἔγειναν αὐτόνομα ὅλα τὰ ἀνά τὴν Ἑπειρον ἔθνη, περιῆλθον πάλιν εἰς τυραννίδα κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὑπῆρξε² μεταξὺ τῶν Μήδων ἀνὴρ τις σοφός, ὅστις ὠνομάζετο Δηϊόκης. Οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐπιθυμήσας νὰ γείνη βασιλεὺς ἔπραττε τὰ ἐξῆς· εἰς τὴν κώμην, ὅπου κατῴκει, καὶ πρότερον μὲν, τότε δὲ περισσότερον καὶ προθυμότερον, ἐφαίνετο καὶ ἐτιμᾶτο ὡς δίκαιος. Καὶ ἔπραττε ταῦτα, ὅτε ἦτο ἀνομία πολλή εἰς ὅλην τὴν Μηδίαν, γνωρίζων ὅτι τὸ ἄδικον εἶναι πολέμιον τῆς δικαιοσύνης.

Οἱ δὲ Μῆδοι, οἱ ὄντες ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης, βλέποντες τοὺς τρόπους αὐτοῦ, ἐξέλεγον αὐτὸν δικαστὴν των. Οὗτος δέ, ἔχων κατὰ νοῦν τὴν βασιλείαν, ἦτο εὐθύς καὶ δίκαιος. Ποιῶν δὲ ταῦτα πολὺ ἐπηρεῖτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οὕτως ὥστε μαθόντες οἱ ἐν ταῖς ἄλλαις κώμαις ὅτι ὁ Δηϊόκης εἶναι ὁ μόνος δικάζων ὀρθῶς, εὐχαρίστως ἐσύχναζον πρὸς αὐτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ κρι-

1. Ἡ Μηδία ἐξετείνεται πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Ἀσσυρίας.
2. Περὶ τὸ 710 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

ἴθι· τίλος δὲ εἰς οὐδένα ἄλλον πλὴν αὐτοῦ ἐνεπιστεύοντο τὰς ὑποθέσεις των.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἐσύχναζον καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν Δηϊόκην, νοήσας οὗτος ὅτι τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἐξ ἑαυτοῦ, ἤρνεϊτο νὰ δικάζη εἰς τὸ μέλλον, προφασιζόμενος ὅτι δὲν συμφέρει εἰς αὐτὸν ν' ἀμελή τῶν ἰδίων ὑποθέσεων καὶ νὰ δικάζη ὅλην τὴν ἡμέραν τὰς τῶν γειτόνων. Τότε συνῆλθον οἱ Μῆδοι καὶ συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα· ὡς τοιοῦτον δὲ συνήνεσαν πάντες νὰ ἐκλέξωσι τὸν Δηϊόκην.

21. Ἡ βασιλεία τοῦ Δηϊόκου.

Ὁ Δηϊόκης, γενόμενος βασιλεὺς τῶν Μήδων, ἐζήτησε νὰ τῷ κτίσωσιν οἴκημα, ὅπως ἀρμόζει εἰς βασιλέα, καὶ νὰ ἐνισχύσωσιν αὐτὸν διὰ δορυφόρων. Ταῦτα καὶ ἔγειναν.

Ἄφοῦ δ' ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, ἠνάγκασε τοὺς Μήδους νὰ κἀμωσι μίαν πόλιν, πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου. Πειθομένων δὲ τῶν Μήδων, οἰκοδομεῖ ἑπτὰ τείχη μεγάλα καὶ ἰσχυρά, τὰ λεγόμενα νῦν Ἐκβάτανα. Τὰ τείχη ταῦτα ἦσαν τὸ ἐν ἐντὸς τοῦ ἑτέρου, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστος ἐντὸς κύκλος νὰ εἶναι ὑψηλότερος τοῦ ἐκτός, μόνον κατὰ τοὺς προμαχῶνας· τοῦτο δὲ καθίστατο εὐκόλον, καθόσον τὸ μέρος ἦτο λόφος.

Ἐντὸς δὲ τοῦ τελευταίου τείχους ὑπῆρχον τὰ ἀνάκτορα καὶ οἱ θησαυροὶ. Ἐκάστου δὲ τείχους οἱ προμαχῶνες ἦσαν κεχρωματισμένοι μὲ διάφορον χρῶμα· τῶν δὲ δύο τελευταίων ἐσωτερικῶν τειχῶν οἱ προμαχῶνες ἦσαν τοῦ μὲν ἐπ'ἀργυροῦ, τοῦ δὲ ἐπ'ἰχθυοῦ.

Ταῦτα μὲν τὰ τείχη ᾠκοδόμησε ὁ Δηϊόκης δι' ἑαυτὸν καὶ περὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀνάκτορα· τὸν δ' ἄλλον λαὸν διώρισε νὰ κατοική.

πέριξ τοῦ τείχους. Οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, διέταξεν ὁ Διόκῃς νὰ μὴ εἰσέρχεται μηδεὶς καὶ βλέπη τὸν βασιλέα, ἀλλὰ νὰ ἐρωτῶσιν αὐτὸν δι' ἀγγέλων. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ βλέποντες αὐτὸν οἱ ὀμήλικές του, οἱ ὁποῖοι ἦσαν σύντροφοὶ ἐκείνου καὶ οἰκογενείας οὐχὶ κατωτέρας, λυπῶνται καὶ ἐπιβουλεύωσιν αὐτόν, ἀλλὰ νομίζωσιν ὅτι ἦτο ἄλλος ἄνθρωπος.

Ἄφου ἐτακτοποίησε ταῦτα ὁ Διόκῃς, ἦτο αὐστηρὸς τηρητῆς τοῦ δικαίου δικάζων καὶ τιμωρῶν τοὺς ἀδικούντας, ἀναλόγως τοῦ ἀδικήματος. Εἶχε δὲ καὶ κατασκόπους καὶ ὠτακουστάς ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἦρχεν.

22. Ὁ Φραόρτης.

Ὁ Διόκῃς, βασιλεύσας πενήκοντα καὶ τρία ἔτη, ἀπέθανε· παρέλαβε δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φραόρτης. Ὁ Φραόρτης δὲν ἤρκειτο ν' ἄρχῃ τῶν Μήδων μόνων, ἀλλ' ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Περσῶν πρώτων, πρώτους ἐποίησε τούτους ὑπηκόους τῶν Μήδων. Μετὰ ταῦτα δέ, ἔχων τὰ δύο ταῦτα ἔθνη, ἀμφοτέρωθεν ἰσχυρά, ὑπέτασσε τὴν Ἀσίαν, ἐκστρατεύων ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, μέχρις οὐ ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ μάλιστα κατ' ἐκείνων ἐκ τῶν Ἀσσυρίων, οἵτινες εἶχον τὴν Νῆνον¹, ἐφρονεῦθη καὶ αὐτὸς ὁ Φραόρτης, βασιλεύσας εἴκοσι δύο ἔτη, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ του κατεστράφη.

1. Ἡ Νῆνος ἐκεῖτο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ. Σήμερον εὐρίσκεται ἐκεῖ χωρίον τι καλούμενον Νούνια. Ἐκυριεύθη δὲ τῷ 606 πρὸ Χριστοῦ.

πρὸς τοὺς Σκύθας καὶ νικηθέντες ἐν τῇ μάχῃ ἀπώλεσαν τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ Σκύθαι κατέλαβον ὅλην τὴν Ἀσίαν.

Οἱ Σκύθαι ἐπὶ εἰκοσιν ὀκτώ ἔτη ἤρχον τῆς Ἀσίας· τὰ πάντα δ' ἀνεστατώθησαν ἐκ τῆς θρασύτητος καὶ ὀλιγωρίας των. Διότι ἄνευ νόμου εἰσέπραττον ὅσους φόρους ἤθελον καὶ ἤρπαζον ὃ, τι ἕκαστος ἄνθρωπος εἶχεν. Ἐκ τούτων τοὺς περισσοτέρους ὁ Κυαζάρης καὶ οἱ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες ἐφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνέκτησαν πάλιν τὴν ἀρχήν οἱ Μῆδοι καὶ ἔγειναν κύριοι ὅσων ἦσαν καὶ πρότερον, καὶ τὴν Νίνον αὐτὴν ἐκυρίευσαν καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπέταξαν, πλὴν τῆς χώρας τῶν Βαβυλωνίων, ἣ ὅποια ἐξετείνετο κάτωθεν τῆς Μεσοποταμίας, εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κυαζάρης τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτη τεσσαράκοντα, ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνα, κατὰ τὰ ὅποια ἤρξαν οἱ Σκύθαι.

24. Ὁ Ἀστυάγης.

Μετὰ τὸν Κυαζάρην παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀστυάγης. Οὗτος ἐγέννησε θυγατέρα, τὴν ὅποιαν ὠνόμασε Μανδάνην. Περὶ ταύτης εἶδεν ἐν ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐξηγήσαντες οἱ μάγοι εἶπον εἰς αὐτόν, ὅτι ἡ Μανδάνη θὰ γεννήσῃ υἱόν, ὅστις θὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν.

Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἡ Μανδάνη ἐφθασεν εἰς γάμου ἡλικίαν, ἡ πατὴρ τῆς δὲν ἔδωκε ταύτην εἰς Μῆδόν τινα ἄξιον ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τὸ ὄνειρον, ἀλλ' εἰς τινα Πέρσην, ὀνομαζόμενον Καμβύσην, τὸν ὅποιον εὕρισκεν ὄντα οἰκογενεῖας μὲν καλῆς, ἄνθρωπον δὲ φιλήσυχον, ἐθεώρει δ' αὐτόν πολὺ κατώτερον ἀνδρὸς Μῆδου, μέσης τάξεως.

Ἐνῶ δὲ συνέζη ἡ Μανδάνη μὲ τὸν Καμβύσην, ὁ Ἀστυάγης τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ γάμου εἶδεν ἄλλο ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐξή-

γησαν οἱ μάγοι ὅπως καὶ τὸ πρῶτον. Διὰ τοῦτο ἔστειλε καὶ ἐκάλεσεν ἐκ τῆς Περσίας τὴν θυγατέρα του, ἡ ὁποία ἦτο ἐκ τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ· ἐλθοῦσαν δὲ ἐφύλαττε, θέλων νὰ φονεύσῃ τὸ γεννηθησόμενον ἐξ αὐτῆς.

25. Ἡ Μανδάνη τίθει, ὁ δὲ Ἀστυάγης διατάσσει τὸν Ἄρπαγον νὰ φονεύσῃ τὸ τέκνον.

Ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ἔτεκεν ἡ Μανδάνη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀστυάγους, καλέσας οὗτος τὸν Ἄρπαγον, ἄνθρωπον συγγενῆ καὶ πιστότατον ἐκ τῶν Μήδων καὶ ἐπίτροπον ὄλων τῶν κτημάτων του, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν τὰ ἑξῆς· «Ἄρπαγε, μηδὲν ἀμελήσῃς τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν θὰ σοὶ ἀναθέσω, διότι θὰ βλάψῃς αὐτὸν ἑαυτὸν σου. Λάβε τὸν παῖδα, τὸν ὅποτον ἔτεκεν ἡ Μανδάνη, καί, ἀφοῦ φέρῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν σου, φόνευσον· αἶπειτα δὲ θάψον ὅπως σὺ θέλεις».

Ὁ δὲ Ἄρπαγος ἀπαντᾷ· «ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ οὕτω θέλῃς, ἐγὼ πρέπει νὰ πράξω τὸ καθήκον μου». Καὶ παρέλαβε τὸ παιδίον ἐστολισμένον τὴν στολὴν τοῦ θανάτου καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸν οἶκόν του κλαίων· φθάσας δ' ἔλεγεν εἰς τὴν γυναῖκά του ὄλους τοὺς λόγους τοῦ Ἀστυάγους. Αὕτη δὲ λέγει πρὸς αὐτόν· «Τώρα λοιπὸν τί σκοπεύεις νὰ πράξῃς ;»

Ἐκεῖνος δ' ἀπαντᾷ· «Δὲν θὰ πράξω ὅπως μὲ διέταξεν ὁ Ἀστυάγης διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ διότι ὁ παῖς εἶναι συγγενῆς μου, καὶ διότι ὁ Ἀστυάγης εἶναι γέρον καὶ στερεῖται ἄρρενος τέκνου. Ἐὰν δὲ, τελευτήσαντος τοῦ Ἀστυάγους, συμβῇ ἀνὰ περιέληθῃ ἡ βασιλεία εἰς τὴν θυγατέρα ταύτην, τῆς ὁποίας αὐτώρα τὸν υἱὸν φονεύει δι' ἐμοῦ, τί ἄλλο ὑπολείπεται τότε εἰς ἐμέ ἢ ὁ μέγιστος τῶν κινδύνων ; Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσφάλειάν μου

απρέπει ν' ἀποθάνῃ οὗτος ὁ παῖς· πρέπει ὅμως νὰ γείνη φονεὺς αὐτοῦ ἄνθρωπος τοῦ Ἀστυάρχου καὶ ὄχι ἐμός».

26. Ὁ βουκόλος Μιτραδάτης παραλαμβάνει τὸ παιδίον, ἵνα φονεύσῃ αὐτό.

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ὁ Ἄρπαγος, ἐπεμφεν ἀμέσως καὶ ἐκάλεσεν ἕνα βουκόλον τοῦ Ἀστυάρχου, ὅστις ὠνομάζετο Μιτραδάτης. Ἀφοῦ δὲ οὗτος μετὰ πολλῆς σπουδῆς καλούμενος ἦλθεν, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἄρπαγος τὰ ἐξῆς· «Σὺ διατάττει ὁ Ἀστυάρχης νὰ ελάβῃς τὸ παιδίον τοῦτο καὶ νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὸ ἐρημότατον ἀπὸν ὄρεων, ἵνα τάχιστα χαθῇ. Μὲ διάταξε δὲ νὰ σοι εἶπω καὶ πτὰ ἐξῆς· ἰὰν δὲν φονεύσῃς αὐτό, ἀλλὰ δι' οἰουδήποτε τρόπου ἀδιασώσῃς, θά σε θανατώσῃ μὲ κάκιστον θάνατον. Ἐγὼ δὲ ἀδιετάχθην νὰ ἴδω αὐτὸ ἐρριμμένον νεκρόν».

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἑπαυλιν. Τούτου δὲ ἡ γυνή, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Κυνώ, οὔσα ἐγκυος καὶ περιμένουσα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ γεννήσῃ, γεννᾷ κατὰ τύχην τότε, ὅτε ὁ βουκόλος μετέβη εἰς τὴν πόλιν. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο εἰς μεγάλην φροντίδα περὶ ἀλλήλων, ὁ μὲν ἀνὴρ φοβούμενος διὰ τὸν τοκετὸν τῆς γυναικὸς του, ἡ δὲ γυνή, διότι ὁ Ἄρπαγος ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄνδρα τῆς, ὅπερ ἦτο πρᾶγμα ἀσύνηθες.

27. Ὁ Μιτραδάτης σφίξει τὸ παιδίον.

Ἀφοῦ δ' ἐπανῆλθεν ὁ Μιτραδάτης, ἡ γυνή του ἰδοῦσα αὐτὸν ἀνελπίστως ἠρώτησε πῶς ὁ Ἄρπαγος ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε μὲ τόσῃ βίαν. Οὗτος δὲ εἶπεν· «Ὁ γύναι, ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν»

κεῖδον ὄλον τὸν οἶκον τοῦ Ἀρπάγου θρηνοῦντα καὶ ἐξεπλάκην. Εἰσελθὼν δέ, βλέπω παιδίον προκειμένον ἀσπαῖρον καὶ κρυσυγάζον, ἰστολισμένον μὲ χρυσὸν καὶ ποικίλα φορέματα. «Ὁ Ἀρπαγος δέ, ὡς με εἶδε, διέταξε ν' ἀναλάβω ἀμέσως τὸ παιδίον καὶ νὰ ἐκθέσω αὐτὸ εἰς τὸ θηριωδέστατον τῶν ὀρέων, κείπων ὅτι ὁ Ἀστυάγης μὲ διέταττε ταῦτα καὶ ἀπειλήσας με ἐπολύ, ἐὰν δὲν ἤθελον ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς του. Καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον αὐτὸ ἔφερον νομίζων ὅτι εἶναι τινος ἐκ αὐτῶν δούλων. Καθ' ὁδὸν ὁμως μανθάνω παρὰ τοῦ ὑπηρέτου, ὅστις προπέμπων με ἔξω τῆς πόλεως μοὶ ἐνεχείρισε τὸ βρέφος, ὅτι εἶναι παῖς τῆς Μανδάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου, καὶ τοῦ Καμβύσου τοῦ Πέρσου, καὶ ὅτι ὁ Ἀστυάγης διατάσσει ἀνὰ τὸ φονεύσω καὶ τῶρα ἰδοὺ αὐτό».

Ἐν ᾧ δ' ἔλεγε ταῦτα ὁ βουκόλος ἐξεσκέπασε καὶ ἐδείκνυε τὸ παιδίον. Ἡ δὲ Κυνώ, καθὼς εἶδε τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον ἦτο εὐτραφὲς καὶ ὠραῖον, ἐδάκρυσε καὶ παρεκάλει τὸν ἄνδρα τῆς νὰ μὴ ἐκθέσῃ αὐτό. Ὁ δὲ Μιτραδάτης ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πράξῃ ἄλλως, διότι θὰ ἐλθῶσι κατάσκοποι ἐκ μέρους τοῦ Ἀρπάγου νὰ ἰδῶσι, καὶ θὰ ἀπολεσθῇ κάκιστα, ἐὰν δὲν πράξῃ τὰ διαταχθέντα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ γυνὴ δὲν ἔπειθε τὸν ἄνδρα λέγει πάλιν· «Ἀφοῦ ἀλοιπὸν δὲν δύναμαι νὰ σε πείσω νὰ μὴ ἐκθέσῃς τὸ παιδίον, πράξον ὡς ἐξῆς, ἀφοῦ εἶναι πᾶσα ἀνάγκη νὰ ἰδῶσι τὸ παιδίον ἐρριμμένον νεκρὸν· ἐγέννησα καὶ ἐγὼ, καὶ ἐγέννησα τέκνον ἀνεκρὸν· τοῦτο μὲν λαβὼν ἐκθεσον εἰς τὸ ὄρος, τὸ δὲ τέκνον αὐτῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου ἅς τρέφωμεν ὡς ἰδικόν μας. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ σὺ δὲν θὰ φανῆς, ὅτι ἀδικεῖς τοὺς δεσπότης, καὶ ὁ νεκρὸς υἱὸς μας θὰ τύχῃ βασιλικῆς ταφῆς, καὶ ὁ περὶσθῆς δὲν θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν πολὺ καλοὶ εἰς τὸν βουκόλον, ὅστις ἀμέσως παραδίδει εἰς τὴν γυναῖκά του τὸ παιδίον, τῷ

ὅποιον ἔφερον ἵνα θανατώσῃ, τὸ δὲ ἰδικόν του, τὸ ὅποιον ἦτο νεκρὸν, στολίσας μὲ ὅλην τὴν στολὴν τοῦ ἐτέρου παιδίου φέρει καὶ ἐκθέτει εἰς τὸ ἐρημότατον τῶν ὀρέων. Μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας ἐλθόντες οἱ πιστότατοι δορυφόροι τοῦ Ἀρπάγου εἶδον καὶ ἔθαψαν τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. Καὶ τοῦτο μὲν ἐτάφη, τὸ δὲ ἕτερον, τὸ ὅποιον μετὰ ταῦτα ὠνομάσθη Κῦρος, παραλαβοῦσα ἔτρεφεν ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, ὠνομάσασα αὐτὸ ἄλλως πως καὶ ὄχι Κῦρον.

28. Ὁ Ἀστυάγης ἀναγνωρίζει τὸν Κῦρον.

Ὅτε δὲ ὁ παῖς ἦτο δέκα ἐτῶν, συνέβη εἰς αὐτὸν τὸ ἀκόλουθον γεγονός, τὸ ὅποιον ἐφανέρωσεν αὐτὸν τίς ἦτο. Ἐπαιζεν ἐν τῇ κώμῃ, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ βουκόλοι, μετ' ἄλλων ὀμηλικῶν του ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ οἱ παῖδες παίζοντες ἐξέλεξαν βασιλέα ἐαυτῶν τοῦτον τὸν ἐπικαλούμενον υἱὸν τοῦ βουκόλου. Οὗτος δὲ ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν διέταξε νὰ οἰκοδομῶσιν οἰκίας, ἄλλους δὲ νὰ εἶναι δορυφόροι, ἄλλον δὲ τινα ἐξ αὐτῶν νὰ εἶναι ὀφθαλμὸς τοῦ βασιλέως,¹ εἰς ἄλλον δὲ τινα ἔδιδε τὸ ἀξίωμα νὰ εἶναι ἀγγελιαφόρος. καὶ ἐν γένει ἐχορῆγει εἰς ἕκαστον ἀνά ἐν ὑπουργημα.

Εἰς δ' ἐκ τούτων τῶν παιδῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρτεμβάρους, ἀνδρὸς ἐπισήμου μεταξὺ τῶν Μήδων, συμπαίζων μετὰ τῶν ἄλλων δὲν ἐξετέλεσε τὴν προσταγὴν τοῦ Κῦρου· τότε οὗτος διέταξε τοὺς ἄλλους παῖδας καὶ συνέλαβον αὐτόν, καὶ τὸν ἐμα-

1. Οἱ καλούμενοι «βασιλέως ὀφθαλμοί» (καὶ «ῶτα βασιλέως») ἦσαν ὑπάλληλοι, οἱ ὅποιοι ἀνέφερον αὐτοπροσώπως εἰς τὸν βασιλέα περὶ ὅλων τῶν καταστάσεων τοῦ κράτους, ἦσαν τρόπον τινὰ τὰ ὄργανα, δι' ὧν ἐβλεπε τοὺς ὑπηκόους του, ἀποτελοῦντες εἰδὸς τι μυστικῆς ἀστυνομίας. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐθεωρεῖτο μέγα παρά τῇ Περσικῇ Αὐλῇ.

ετίγωσεν ὁ Κῦρος πολὺ σκληρῶς. Ὁ δὲ παῖς ἀφειθείς, κατῆλθεν ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν κλαίων καὶ παρεπονέθη πρὸς τὸν πατέρα του λέγων, ὅτι ἐκακοποίησεν αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ βουκόλου.

Ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης, ὠργισμένος καθὼς ἦτο, ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀστυάγη μετὰ τοῦ παιδὸς του, εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ ὑπὸ τοῦ αἰμοῦ δούλου, υἱοῦ δὲ τοῦ βουκόλου, ἰδὲ πῶς περιυβρίσθημεν,» καὶ ἐδείκνυε τοὺς ὤμους τοῦ παιδὸς.

Ἀκούσας καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης ἐστεῖλε καὶ ἐκάλεσε τὸν βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. Ἀποῦ δὲ ἦλθον ἀμφοτέρω, εἶπεν ὁ Ἀστυάγης πρὸς τὸν Κῦρον· «Σὺ λοιπὸν, ὦν παῖς τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι βουκόλος, ἐτόλμησας νὰ κοκοποιήσης τοιοῦτοτρόπως τὸν παῖδα τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι πρῶτος παρ' ἐμοί ;»

Ὁ δὲ Κῦρος ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς· ὦ δέσποτα, ἐγὼ ἐποίησα «ταῦτα εἰς τοῦτον δικαίως· διότι οἱ ἐκ τῆς κόμης παῖδες, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ οὗτος, παίζοντες μὲ διώρισαν βασιλέα ἐαυτῶν, ἐπειδὴ ἐφαίνομην εἰς αὐτοὺς ὅτι ἤμην ἐπιτηδειότατος εἰς τοῦτο. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι παῖδες ἐξετέλουν τὰ διατασσόμενα, οὗτος δὲ δὲν ὑπήκουε, μέχρις οὐ ἐτιμωρήθη· «Ἐὰν λοιπὸν ἕνεκα τούτου εἶμαι ἄξιος τιμωρίας τινός, ἰδοῦ, εἶμαι παρών».

Ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα ὁ παῖς, ὁ Ἀστυάγης ἤρχισε ν' ἀναγνωρίζῃ αὐτὸν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τοῦ θάρρους του καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας του, ἡ ὁποία συνεβιβάζετο μὲ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ παιδὸς τῆς Μανδάνης. Ἐξεπλάγη δὲ διὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἦτο ἄφωνος. Συνελθὼν δὲ μετ' ὀλίγον εἰς ἑαυτὸν εἶπεν· «Ἀρτέμβαρης, ἐγὼ θὰ ἰκανοποιήσω καὶ σὲ καὶ τὸν παῖδά σου», καὶ τὸν διέταξε ν' ἀπέλθῃ.

Ἀπομακρύνας δὲ καὶ τὸν Κῦρον, ἠρώτησεν ὁ Ἀστυάγης τὸν βουκόλον, μείναντα μόνον, πόθεν ἔλαβε τὸν παῖδα καὶ τίς παρέδωκε τοῦτον εἰς αὐτόν. Οὗτος δὲ εἶπεν ὅτι εἶναι τέκνον ἰδικόν του, ἡ δὲ τεκοῦσα αὐτὸ εἶναι ἀκάμη εἰς τὸν οἶκόν του· ἀπειλη-

θεις ὁμως καί, τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀστυάγου, ἀγόμενος ὑπὸ τῶν δορυφόρων του εἰς τὰς βασίλους ἠναγκάσθη νὰ διηγηθῇ ἀπ' ἀρχῆς ὅλην τὴν ἀλήθειαν, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ἀφοῦ ὁ βουκόλος ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἐφρόντιζε πλέον τόσον περὶ αὐτοῦ. X

29. Ὁ Ἄρπαγος εὐχαεῖται μὲ τὰς σάρκας τοῦ υἱοῦ του.

Ὁ Ἀστυάγης μετὰ τοὺς λόγους τοῦ βουκόλου καλεῖ τὸν Ἄρπαγον καὶ τὸν ἐρωτᾷ· «Ἄρπαγε, τίνι τρόπῳ ἐθανάτωσας τὸν παῖδα τῆς θυγατρὸς μου, τὸν ὅποιον σοὶ παρέδωκα ;» Ὁ δὲ Ἄρπαγος, ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ὅτι ἦτο ἐντός, δὲν ψεύδεται, ἀλλὰ λέγει καὶ αὐτὸς ὅλην τὴν ἐλήθειαν τῶν ὅσα ἐπραξε διὰ τὸ παιδίον.

Τότε ὁ Ἀστυάγης, κρύπτων τὴν ὀργὴν του διὰ τὸ γεγονός, εἶπεν εἰς τὸν Ἄρπαγον ὅτι ὁ βουκόλος διέσωσε τὸν παῖδα καὶ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει καλῶς, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐστενοχωρεῖτο μεγάλως καὶ εἶχε μετανοήσῃ διὰ τὴν πράξιν του. Πρὸς τούτοις δὲ λέγει εἰς τὸν Ἄρπαγον νὰ πέμψῃ τὸν υἱὸν του πρὸς τὸν νεωστὶ ἐλθόντα παῖδα, ἵνα συμπαίξωσιν.

Ὁ Ἄρπαγος προσκυνήσας ἐπορεύετο εὐχαριστημένος εἰς τὸν οἶκόν του. Ὡς δὲ εἰσῆλθε, καλεῖ τὸν ἕνα καὶ μόνον υἱὸν του ὅστις ἦτο δέκα τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐκπέμπει τοῦτον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀστυάγου, παραγγέλλων νὰ πράττῃ ὅ,τι ἂν ἐκεῖνος διατάττῃ.

Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρπάγου, σφάζει καὶ διαμελίζει αὐτόν· καὶ ἄλλα μὲν ἐκ τῶν κρεάτων ἐψῆσεν, ἄλλα δὲ ἔβρασε, παρασκευάσας δὲ καλῶς εἶχεν ἔτοιμα. Ἀφοῦ

δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, ἦλθον καὶ οἱ ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀστυάγη παρετέθησαν κρέατα πρόβάτων, εἰς δὲ τὸν Ἄρπαγον τὰ κρέατα τοῦ υἱοῦ του πάντα, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἄκρων τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν· ταῦτα δ' ἐκείντο χωριστὰ ἐντὸς κανίστρου κατακεκαλυμμένα.

Ἀφοῦ δὲ εἶδεν ὁ Ἀστυάγης ὅτι ὁ Ἄρπαγος ἔχορτάσθη, ἠρώτησεν ἂν ἤρесе εἰς αὐτὸν τὸ φαγητόν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἄρπαγου, ὅτι πολὺ εὐχαριστήθη, ἔφερον εἰς αὐτὸν οἱ προστεταγμένοι κατακεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ παιδὸς καὶ προέτρεπον τὸν Ἄρπαγον ν' ἀποκαλύψῃ καὶ νὰ λάβῃ ὅ,τι θέλει ἐξ αὐτῶν. Πειθόμενος δ' ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων βλέπει τοῦ παιδὸς τὰ λείψανα· ἰδὼν δὲ δὲν ἐξεπλάγη, ἀλλ' ἐκράτησεν ἑαυτόν. Ἠρώτησε δ' αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, ἂν ἐγίνωσκε τίνος θηρίου κρέατα εἶχε φάγῃ. Ὁ δὲ Ἄρπαγος εἶπεν ὅτι καὶ τὸ γνωρίζει καὶ ἀρεστὸν εἶναι εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι ἂν πράττῃ ὁ βασιλεὺς. Οὕτως ἀπαντήσας καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεάτων ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκόν του, ἵνα θάψῃ αὐτά. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης ἐτιμώρησε τὸν Ἄρπαγον.

30. Ὁ Κερως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀληθῶν γονέων του.

Ἀφοῦ ὁ Ἀστυάγης ἐτιμώρησε τὸν Ἄρπαγον, ἐκάλεισε τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι ἠρμήνευσαν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνειρον, καὶ ἠρώτησε πάλιν ποίαν ἐξήγησιν ἔδωκαν εἰς αὐτό. Ἐκεῖνοι δ' ἐπανάλαβον τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ἀπαντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ὁ παῖς ζῆ καὶ οἱ τῆς κώμης παῖδες παίζοντες ἐξέλεξαν αὐτὸν βασιλεῖα των, ἐκεῖνος δ' ἐξετέλεσε πάντα ὅσα ποιοῦσιν οἱ ἀλη-

«θεῖς βασιλεῖς· διότι καὶ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιαφόρους καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τακτοποιήσας ἐβασίλευε. Τώρα λοιπὸν τί φρονεῖτε ;»

Οἱ δὲ μάχοι εἶπον· «Ἐὰν ζῆ καὶ ἐβασίλευσεν ὁ παῖς ὄνου ἀπρομελέτης τινός, ἔχει θάρρος καὶ μένει ἡσυχος διότι δὲν θὰ ἔῤῥη καὶ δευτέραν φοράν.» Καὶ συνεβούλευσαν τὸν Ἀστυάγη ἐν' ἀπομακρόνῃ τὸν παῖδα τῶν αὐτὸν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ εἰς τοὺς γονεῖς του. Ἀκούσας αὐτὰ ὁ Ἀστυάγης ἔβη καὶ καλῆσας τὸν Κύρον ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τα ἑξῆς· «ὦ παῖ, εἰγὼ σὲ ἠδίκουν, ἕνεκα ὄνειρου τινός ἀτελοῦς, ἡ τύχη σου ὅμως σὲ ἔσωσε· τώρα λοιπὸν πῆγαινε χαίρων εἰς τοὺς Πέρσας, εἰγὼ δὲ θὰ σοι δώσω καὶ συνοδοιπόρους. Φθάσας δ' ἐκεῖ θὰ εὗρης πατέρα καὶ μητέρα ὅχι ὡς τὸν βουκόλον Μιτραδάτην καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀστυάγης πέμπει τὸν Κύρον εἰς τὴν Περσίαν. Καὶ οἱ γονεῖς του μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐδέχθησαν καὶ ἡσπάζοντο αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον νεκρόν. Ὁ δὲ Κύρος διηγῆθη εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ παθήματά του, μαθὼν ταῦτα καθ' ὁδὸν παρὰ τῶν συνοδευόντων αὐτόν· ἐπῆναι δὲ πολὺ καὶ τὴν Κυνώ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔμενε τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἀληθῶν γονέων του.

31. Ὁ Ἄρπαγος πέμπει ἐπιστολὴν εἰς τὸν Κύρον.

Ὁ Κύρος ἔγεινεν ἀνὴρ καὶ ἦτο ὁ ἀνδρειότατος ἐκ τῶν ὀμηλικῶν του καὶ προσφιλέστατος εἰς αὐτούς· ὁ δὲ Ἄρπαγος περιεποιεῖτο πολὺ αὐτόν καὶ ἔπεμπε δῶρα, ἐπιθυμῶν νὰ ἐκδικηθῆ ποτε δι' αὐτοῦ τὸν Ἀστυάγη, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἔβλεπεν ὅτι ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συναντῶν τοὺς πρῶτους ἐκ τῶν Μήδων, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Ἀστυάγης ἐπέ-

μετο πικρῶς, ἀνέπειθεν αὐτοὺς ὅτι πρέπει νὰ κάμωσι βασιλέα τὸν Κῦρον, τὸν δ' Ἀστυάγη νὰ παύσῃσι τῆς βασιλείας.

Ἄφου δὲ τὸ πρᾶγμα ὠρίμασεν, ὁ Ἄρπαγος ἤθελε νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην του εἰς τὸν Κῦρον, ὅστις διέτριβεν ἐν Περσίᾳ· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐπειδὴ αἱ ὁδοὶ ἐφυλάσσοντο. Μηχανᾶται λοιπὸν τὸ ἐξῆς· ἀνασχίσας ἐπιτηδείως τὴν γαστέρα ἐνὸς λαγωῦ, χωρὶς οὐδόλως νὰ μαδῆσῃ αὐτόν, ἔθηκεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπιστολήν,¹ γράψας ὅ,τι ἤθελε. Ῥάψας δὲ πάλιν καλῶς τὴν γαστέρα τοῦ λαγωῦ καὶ δώσας δίκτυα, ὡς εἰς κυνηγόν, εἰς τὸν πιστότατον τῶν ὑπηρετῶν του, ἀπέστειλεν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ παρήγγειλεν ἀπὸ στόματος νὰ δώσῃ τὸν λαγὼν εἰς τὸν Κῦρον καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτόν νὰ τὸν σχίσῃ διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς, χωρὶς νὰ εἶναι τις παρῶν.

Ταῦτα λοιπὸν ἀκριβῶς ἐγένεον· ὁ δὲ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὼν καὶ σχίσας αὐτόν καὶ εὐρῶν ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν ἀνέγνωσε ταῦτα· Ἄ ὦ παῖ τοῦ Καμβύσου, βεβαίως οἱ θεοὶ σὲ ἀπροστατεύουσι, διότι ἄλλως οὐδέποτε ἤθελες φθάσῃ εἰς τόσῃν εὐτυχίαν. Ἐκδικήθητι λοιπὸν τὸν φονέα σου Ἀστυάγη· διότι κατὰ μὲν τὴν διάθεσιν τούτου ἀπέθανες, κατὰ δὲ τὴν τῶν θεῶν καὶ τὴν ἰδικήν μου ζῆς. Νομίζω δὲ ὅτι πρὸ πολλοῦ εἶχεις μάθη πάντα καὶ τὰ διὰ σὲ γεγόμενα καὶ ὅσα ἐγὼ ἔπαθον εὐπὸ τοῦ Ἀστυάγου, διότι δὲν σ' ἐφόνευσα, ἀλλὰ σ' ἔδωκα εἰς τὸν βουκόλον. Σὺ λοιπὸν, ἂν θέλῃς νὰ μ' ἀκούσης, θὰ ἐβασιλεύσῃς ὅλης τῆς χώρας, τῆς ὁποίας βασιλεύει ὁ Ἀστυάγης. Ὅθεν πείσον τοὺς Πέρσας ν' ἀποστατήσωσι καὶ ὀδήγει

1. Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο γεγραμμένη ἐπὶ παπύρου, ἐπειδὴ χάρτης, ὡς σήμερον, δὲν ὑπῆρχε τότε. Ὁ δὲ παπύρος εἶναι φυτὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Νείλου φυόμενον, οὗ τὸν λεπτὸν φλοῖον κατεσκεύαζόν ποτε χάρτην καὶ σχοινία καὶ λεπτὸν ὕφασμα. Πάπυρος εἶναι λέξις τῶν Αἰγυπτίων· ἑλληνιστὶ λέγεται βίβλος (βύβλος). Ἐξ οὗ καὶ βιβλίον (βυβλίον).

ατὸν στρατὸν κατὰ τῶν Μήδων. Καί εἴτε ἐγώ, εἴτε ἄλλος τις
 εἶκ τῶν ἐπισήμων Μήδων διορισθῆ στρατηγὸς ἐναντίον σου,
 εἰπιτυγχάνεις ὅ,τι ἐπιθυμεῖς. Διότι πρῶτοι οὗτοι, ἀποστατή-
 «σαντες ἀπὸ τοῦ Ἀστυάγου καὶ ἰθὺντες πρὸς τὸ μέρος σου,
 εἴθ' ἀποσπασθῶσι νὰ καθαιρέσωσιν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ
 «πάντα ἐνταῦθα εἶναι ἱτοιμα, πρᾶξον ταῦτα, τὰ ὅποια σοὶ
 «γράφω, καὶ πρᾶξον ταχέως.»

32. Ὁ Ἄρπαγος ἐκδικεῖται τὸν Ἀστυάγην, ὁ δὲ Κῦρος γένηται βασιλεὺς.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐσκέπτετο μὲ τίνα τρόπον ἐπιτη-
 δειώτατον θὰ πείσῃ τοὺς Πέρσας ν' ἀποστατήσωσιν. Ἴδου δὲ
 τί ἐσκέφθη καὶ ἔπραξεν. Ἐγράψεν εἰς βιβλίον¹ ὅ,τι ἤθελε καὶ
 συνεχάλεσε τοὺς Πέρσας εἰς συνέλευσιν. Μετὰ ταῦτα ἀνοίξας
 τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσας αὐτό, εἶπεν ὅτι ὁ Ἀστυάγης διορίζει
 αὐτὸν στρατηγὸν τῶν Περσῶν. «Καὶ τώρα, ἐξηκολούθησεν, ὡ
 «Πέρσαι, σᾶς παραγγέλλω νὰ παρουσιασθῆ τὴν αὔριον ἕκαστος
 «εἰς ὑμῶν φέρων δρέπανον».

Ἀφοῦ δὲ ἦλθον τὴν ἐπομένην ἅπαντες ἔχοντες δρέπανον,
 τότε ὁ Κῦρος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξημερώσωσιν
 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μεγάλην ἔκτασιν τῆς περσικῆς γῆς πλήρη ἀκανθῶν.
 Ἀφοῦ δ' ἐξέτελεσαν οἱ Πέρσαι τὴν ἐργασίαν ταύτην, παρήγ-
 γειλε πάλιν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι τὴν ἐπομένην λελουσμένοι.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ ὁ Κῦρος συναθροίσας ὅλας τὰς αἰ-
 γας καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς βοῦς τοῦ πατρὸς του, ἐσφαξε καὶ
 παρεσκευάζεν, ἵνα δεχθῆ τὸν στρατὸν τῶν Περσῶν πρὸς τούτοις
 δ' ἔφερε καὶ ἐκλεκτοτάτον οἶνον καὶ ἄρτον.

1. Ἴδε τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι ὑποσημείωσιν.

Ἄφου δὲ ἦλθον τὴν ἐπομένην οἱ Πέρσαι, τοὺς ἐκάθισεν εἰς ἓνα λειμῶνα καὶ τοὺς ἐρίλευεν. Ἄφου δ' ἐδείπνησαν, τοὺς ἠρώτα ὁ Κῦρος, ποῖα ἐκ τῶν δύο, τὰ χθесινὰ ἢ τὰ σημερινά, προετίμων. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι μεγάλη· διότι τὴν προτέραν ἡμέραν πάντα ἦσαν δυσάρεστα, ἐνφ' τὴν παρούσαν πανεύχαινα εὐχάριστα.

Ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου στηριχθεὶς ὁ Κῦρος ἐφανέρωσε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, λέγων· «Ἄνδρες Πέρσαι, ἐὰν μὲν θέλητε νὰ ἀκούσητε ἐμέ, θὰ ἔχητε ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ· ἐὰν αὐτὸ δὲν θέλητε, σὰς περιμένουσιν ἀναρίθμητοι κόποι, παρόμοιοι αὐτῶν τῶν χθесινῶν. Ἀκούσατε λοιπὸν τῶρα ἐμὲ καὶ ἀποστατήσαντες πάραυτα ἀπὸ τοῦ Ἀστυάγουσ γίνεσθε ἐλεύθεροι.»

Οἱ μὲν Πέρσαι λοιπὸν εὐρόντες προστάτην, εὐχαρίστως ἐδέχοντο νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ἔφερον βαρέως ν' ἄρχωνται ὑπὸ τῶν Μῆδων. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἔμαθεν ὅτι ὁ Κῦρος ἔπραττε ταῦτα, ἐπέμψεν ἄγγελον καὶ ἐκάλει αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἀστυάγη ὅτι θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐκεῖνον γρηγορώτερα ἢ ὅσον αὐτὸς (ὁ Ἀστυάγης) ἐπιθυμεῖ.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ὤπλισε πάντας τοὺς Μῆδους καί, ὡς τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, διώρισε στρατηγὸν αὐτῶν τὸν Ἄρπαγον, λησμονήσας ὅσα ἔπραξε πρὸς αὐτόν. Ὅτι δὲ οἱ Μῆδοι ἐστρατεύσαντες συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἄλλοι μὲν τινες ἐξ αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι δὲ ἐγνώριζον τὴν συμφωνίαν, ἄλλοι δ' ἐγκατέλειπον τὴν τάξιν των καὶ ἐβοήθουν τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐπίτηδες δὲν ἐπολέμουν καὶ ἔφευγον.

Ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἔμαθε τὴν αἰσχρὰν διάλυσιν τοῦ μηδικοῦ στρατεύματος, εἶπεν ἀπειλῶν τὸν Κῦρον, ἀκαὶ ἐν τούτοις δὲν θὰ «χαρῆ ὁ Κῦρος». Τοσαῦτα εἰπὼν, πρῶτον μὲν τοὺς ἐρμηνεύσαντας τὸ ὄνειρον, οἱ ὁποῖοι συνεβούλευσαν αὐτόν ν' ἀποπέμψῃ

τὸν Κῦρον, ἀνεσκολόπισεν, ἔπειτα δὲ ὤπλισε τοὺς ἐναπομειναντας ἐν τῇ πόλει νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐξαγαγὼν τούτους συνεπλάκη πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ ἐνίκηθη, αὐτὸς δ' ὁ Ἀστυάγης συνελήφθη ζῶν, τὸν δὲ στρατὸν του ἀπώλεσεν.

Ἐνῶ δὲ ἦτο αἰχμάλωτος ὁ Ἀστυάγης, ἐλθὼν πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρε καὶ περιέπαιζεν αὐτὸν μὲ λόγους πειρακτικούς.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης, βασιλεύσας τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη, ἐστερήθη τῆς βασιλείας· οἱ δὲ Μῆδοι ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἕνεκα τῆς πικρότητος τούτου. Εἰς δὲ τὸν Ἀστυάγη δὲν ἔπραξεν ἄλλο κακὸν ὁ Κῦρος, ἀλλ' εἶχε τοῦτον πλησίον του, μέχρις οὗτου ἐτελεύτησεν.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ὁ Κῦρος γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἔγεινε βασιλεύς, ὕστερον δὲ τούτων κατέστρεψε καὶ τὸν Κροῖσον, ὡς προείπομεν, καὶ ἔγεινεν ἄρχων πάσης τῆς Ἀσίας.

33. Ὁ Κῦρος καὶ οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλληνες.

Οἱ Ἴωνες δὲ καὶ οἱ Αἰολεῖς, ἀμέσως ὡς οἱ Λυδοὶ ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἔπεμπον ἀγγέλους εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κῦρον, θέλοντες νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν ὑπήκοοι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἦσαν καὶ εἰς τὸν Κροῖσον. Ἄλλ' ὁ Κῦρος δὲν ἐδέχθη, διότι οἱ Ἴωνες πρότερον, ὅτε αὐτὸς δι' ἀγγελῶν παρεκάλει αὐτοὺς ν' ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ Κροῖσου, δὲν ἐπείθοντο, τότε δέ, ἀφοῦ τὰ πράγματα ἐτελείωσαν, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Κῦρον.

Οἱ Ἴωνες, ὡς ἤκουσαν τὴν εἶδησιν ταύτην, περιτείχισαν τὰς πόλεις των ἕκαστοι καὶ συνηθροίζοντο εἰς τὸ Πανιώνιον ὄλοι οἱ ἄλλοι, πλὴν τῶν Μιλησίων, διὰτι πρὸς μόνους τούτους ὁ Κῦρος

ἰσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς αὐτοὺς ὄρους μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συνθηκολογήσῃ καὶ ὁ Κροῖσος. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἴωνες ἀπεφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ πεμψωσιν ἀγγέλους εἰς Σπάρτην, ἵνα ζητήσωσι βοήθειαν.

Οἱ Ἴωνες δέ, μόνοι ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων, εἶχον κτίσθαι πόλεις ὑπὸ τὸν κάλλιστον οὐρανὸν καὶ εἰς τὸ ὠραιότατον κλίμα, ὅπου δὲν ἔπασχον οὔτε ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ὑγρασίας, οὔτε ὑπὸ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ξηρασίας. Αἱ πόλεις δὲ τῶν Ἰώνων ἦσαν δώδεκα· ἐξ αὐτῶν ἡ Μίλητος ἔκειτο πρώτη πρὸς μεσημβρίαν· μετὰ ταύτην δὲ ἡ Μυοῦς καὶ ἡ Πριήνη· αὗται μὲν αἱ τρεῖς ἦσαν ἐν τῇ Καρίᾳ, αἱ δὲ ἀκόλουθοι ἐν τῇ Λυδίᾳ, Ἐφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν ὑπολειπομένων, δύο μὲν κατεῖχον νήσους, τὴν Σάμον καὶ τὴν Χίον, ἡ δὲ μία ἔκειτο ἐν τῇ Ἡπειρῷ καὶ ἑκαλεῖτο Ἐρυθραί.

Ἐξ ὄλων λοιπὸν τούτων τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι ἦσαν ἐκτὸς φόβου, διότι ἔκαμαν συνθήκην μὲ τὸν Κύρον, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ νησιῶται ἦσαν ἐκτὸς φόβου, διότι οἱ Πέρσαι δὲν ἦσαν ναυτικοί.

Τὸ δὲ Πανιώνιον ἦτο τόπος ἱερὸς τῆς Μυκάλης, ἰστραμμένος πρὸς βορρᾶν καὶ ἀφιερωμένος ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν Ἰώνων εἰς τὸν θεὸν Ποσειδῶνα τὸν Ἑλικώνιον. Ἡ δὲ Μυκάλη¹ ἦτο ἀκρωτήριο τῆς Ἡπειροῦ ἀπέναντι τῆς Σάμου· ἐδῶ συναθροίζομενοι ἀπὸ τῶν πόλεων οἱ Ἴωνες ἐτέλουν ἑορτὴν ὀνομαζομένην Πανιώνια.

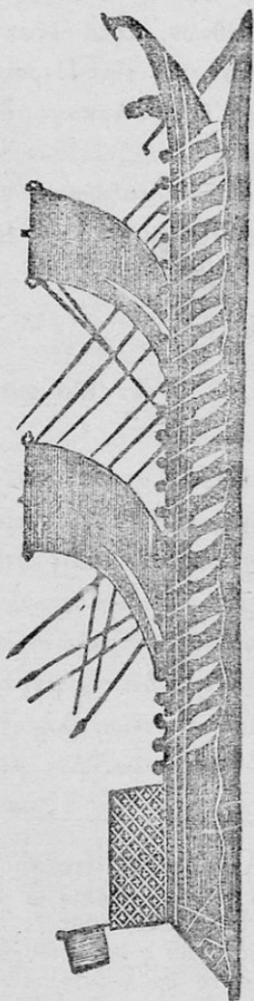
Αὗται μὲν ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις· αἱ δὲ Αἰολικαί, κείμεναι ἀνωθεν τῶν Ἰωνικῶν, ἦσαν ἡ Κύμη, αἱ Λαρίσσαι, τὸ Νέον Τεῖχος, ἡ Τῆμος, ἡ Κίλλα, τὸ Νότιον, ἡ Αἰγιρόεσσα, ἡ Πιτάνη, αἱ Αἰγαῖαι, ἡ Μύρινα, ἡ Γρύνεια. Αὗται ἦσαν αἱ ἀρχαῖαι πόλεις τῶν Αἰολέων, ἑνδεκα τὸν ἀριθμὸν· διότι διεμοιράσθησαν

1. Τῷ αὐτῷ ὀνόματι καλεῖται τὸ τε ἀκρωτήριο καὶ τὸ ἕρος καὶ ἡ πόλις.

μεταξύ των αἱ ἑνδεκα πόλεις τοὺς κατοικοὺς τῆς δωδεκάτης πόλεως Σμύρνης, καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων. Ἐκ δὲ τῶν πόλεων τῶν ἐχουσῶν τὰς νήσους, πέντε μὲν ἐνέμοντο τὴν Λέσβον, μία δ' ἔκειτο ἐν Τενέδῳ καὶ ἄλλη μία εἰς τὰς καλουμένας Ἑκατονήσους. Οἱ νησιῶται οὗτοι οὐδένα ἀπὸ τοῦ Κύρου εἶχαν φόβον· αἱ λοιπαὶ ὅμως πόλεις ἐνέκριναν ἀπὸ κοινοῦ ν' ἀκολουθήσωσι τοὺς Ἴωνας.

Φθάσαντες εἰς τὴν Σπάρτην οἱ πρέσβεις τῶν Ἴωνων καὶ Αἰολέων ἐζήτησαν βοήθειαν· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐδεμίαν ἔδωκαν ἀκρόασιν, ἀλλ' ἀπέπεμψαν τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους. Ἀπέστειλαν ὅμως ἄνδρας μὲν πεντηκόντορον, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἐφθασαν εἰς Φώκαιαν, ἐπεμψαν εἰς τὰς Σάρδεις τὸν ἐξοχώτατον ἐξ αὐτῶν, ὅστις ὠνομάζετο Λακρίνης· οὗτος δ' ἔλθων εἰς τὸν Κύρον εἶπεν εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων νὰ μὴ βλάβῃ καμμίαν πόλιν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, διότι αὐτοὶ δὲν θ' ἀδιαφορήσωσιν.

Τότε ὁ Κύρος ἠρώτησε τοὺς παρόντας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, τίνες ἀνθρωπεὶ καὶ πόσοι κατὰ τὸ εὐθὺς εἶναι οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὅποιοι ἀπαγορεύουσιν εἰς αὐτὸν ταῦτα. Πληροφορηθεὶς δέ, εἶπε πρὸς τὸν Λακρίνην, ἀδὲν ἐφοβήθην ἀκόμη ἄνδρας τοιοῦτους, καὶ ὅποιοι συνερχόμενοι εἰς τὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως τόπον,

ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΟΡΟΙ (πλοῖον ἔχον πεντήκοντα κατῆλα).

τὴν ἀγοράν¹, ἐξαπατῶσιν ἀλλήλους δι' ὄρκων. Οὗτοι, ἐὰν ἔχω εὐγίειαν, δὲν θὰ λαλῶσι περὶ τῶν συμφορῶν τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδίων».

Μετὰ δὲ ταῦτ' ὁ Κῦρος μέλλων νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον ἄλλων ἔθνων, ἀφοῦ ἐτακτοποίησεν τὴν διοίκησιν τῆς Λυδίας, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Περσίαν ἄγων ἕνα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Ἄρπαγος διορισθεὶς βραδύτερον στρατηγὸς ὑπέταξε τοὺς Ἴωνας, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μάρτην ἐπεχείρησαν κατ' ἀρχὰς ν' ἀντισταθῶσιν. Ἐπίσης ὑπέταξε τοὺς Αἰολεῖς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Κᾶρας καὶ ἐν γένει ὅλην τὴν κάτω Ἀσίαν.

34. Τὰ κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν.

Ὁ Κῦρος, ἀφοῦ ἔγεινε κύριος ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπετίθη κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. Τῆς δὲ Ἀσσυρίας ὀνομαστοτάτη καὶ ἰσχυροτάτη πόλις ἦτο ἡ Βαβυλών, ἡ ὁποία ἔκειτο ἐπὶ ἐκτεταμένης πεδιάδος καὶ ἦτο τετράγωνος τὸ σχῆμα· ἐκάστη δὲ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου τούτου εἶχε μῆκος ἑκατὸν εἰκοσι σταδίων². Πέριξ δὲ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἦτο τάφος βαθεῖα καὶ πλατεῖα πλήρης ὕδατος, ἔπειτα δὲ πελώριον τεῖχος³ ἐκ πλίνθων ὀπτῶν. Διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως διήρχετο ὁ ποτα-

1. Ἄγορὰ ἑκαλεῖτο τὸ μέρος ὅπου ἠγόραζον καὶ ἐπώλουν. Οἱ Πέρσαι δὲν εἶχον τοιαύτας ἀγοράς.

2. Ἦτοι 22,200 μέτρων· διὰ πεζὸν δ' ὁδοιπόρον τὸ μῆκος τοῦτο εἶναι διάστημα 4 ὥρῶν καὶ ἡμισείας· ὥστε ἡ περίοδος ὅλης τῆς πόλεως ἦτο 18 ὥρῶν. Ἐκαστον δὲ στάδιον ἔχει μῆκος 185 ὡς ἐγγίστε μέτρων γαλλικῶν· πέντε δὲ χιλιάδες μέτρων (μία λεύγη) εἶναι διάστημα μιᾶς ὥρας.

3. Πεντήκοντα βασιλικῶν πήχεων τὸ πλάτος καὶ διακοσίων τὸ ὕψος.

μὲς Εὐφράτης. Αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν μὲ τρεῖς καὶ μὲ τέσσαρας ἑροφᾶς καὶ αἱ ὁδοὶ εὐθεταί. Πλὴν δὲ τοῦ τείχους τούτου ὑπῆρχεν ἔσωθεν καὶ ἕτερον, τὸ ὅποιον ἦτο ὄχι πολὺ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου, στενότερον δέ. ✕

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης ἐβασίλευσε μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ γυνὴ τις καλουμένη Νίτωκρις. Αὕτη ἄνωθεν τῆς Βαβυλῶνος κατέστησε τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τόσον σκολιόν, ὥστε ῥέων οὗτος ἤρχετο τρεῖς φορές εἰς τινα τῶν κωμῶν τῆς Ἀσσυρίας. Πολὺ δ' ἄνωτέρω τῆς Βαβυλῶνος, καὶ παραπλεύρως τοῦ ποταμοῦ, ἔσκαψε δεξαμενὴν παμμεγέθη διὰ λίμνην. Ἐποίησε δὲ ταῦτα ἡ Νίτωκρις, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν Εὐφράτην βραδύτερον, ἕνεκα τῶν περικαμπῶν, καὶ τὸν πλοῦν εἰς τὴν Βαβυλῶνα δύσκολον. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ἔχωσιν εὐκολον συγκοινωνίαν οἱ Μῆδοι μὲ τοὺς Βαβυλωνίους καὶ μανθάνωσι τὰς ὑποθέσεις κυτῶν.

Αὐτὴ δ' αὕτη ἡ Νίτωκρις ἐπενόησε καὶ τὴν ἐξῆς ἀπάτην. Κατεσκεύασε δι' ἑαυτὴν εἰς κατάλληλον μέρος τάφον μεγαλοπρεπέστατον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέγραψε τὰ ἐξῆς: «Ἐάν τις εἶκ τῶν ὕστερον ἐμοῦ γινομένων βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος ἔχῃ ἀλλεῖψιν χρημάτων, ἃς ἀνοίξῃ τὸν τάφον καὶ ἃς λάβῃ ὅσα θέλει. Μὴ ὁμως ἀνοίξῃ αὐτόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἄλλεῖψιν, διότι κδὲν θὰ εἶναι καλόν». Ὁ τάφος οὗτος ἔμενεν ἀθικτος, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν Δαρεῖον¹. Οὗτος δ' ἀνοίξας τὸν τάφον χρήματα μὲν δὲν εὔρεν, ἀλλὰ τὸν νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τὰ ἐξῆς: «Ἐάν δὲν ἦσο ἄπληστος χρημάτων καὶ αἰσχροκερδῆς, δὲν θὰ ἦνοιγες τάφους νεκρῶν».

Ὁ Κῦρος λοιπὸν κατὰ τοῦ υἱοῦ ταύτης τῆς γυναικὸς ἐξεστράτευσεν ὠνομάζετο δ' οὗτος Λαβύνητος καὶ εἶχε τὴν βασιλείαν τῶν Ἀσσυρίων. Ὅτε ὁ Κῦρος ἔφθασε πλησίον τῆς πό-

1. Ίδε § 46

λεως, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ ὅποιοι ἐστρατεύσαντες περιέμενον αὐτόν, συνεπλάκησαν πρὸς αὐτόν καὶ νικηθέντες ἐν τῇ μάχῃ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον προεισαγάγη τροφὰς διὰ πολλὰ ἔτη. Ὁ δὲ Κῦρος εὕρισκετο εἰς ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ τὰ πράγματα οὐδὲν ὡς προώδεον.

Εἶτε λοιπὸν ἄλλος συνεβούλευσεν αὐτόν εἴτε μόνος τὸ ἐνόησεν, ἰδοὺ τί ἔπραξε· τάξας τὸν στρατὸν κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει εἴσοδον τοῦ ποταμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐξοδὸν του, παρήγγειλε νὰ εἰσέλθωσιν οἱ ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, ὅταν ἴδωσι τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ νὰ γείνη διαβατὸν. Ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν εἰς τὴν τεχνητὴν λίμνην τῆς Νιτώκιοις εἰσήγαγεν εἰς ταύτην τὸν ποταμὸν διὰ διώρυχος καὶ οὕτω κατέστησε διαβατὸν τὸ ἀρχαῖον ρεῖθρον. Τότε οἱ Πέρσαι εἰσῆλθον εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν¹.

Ἡ Βαβυλωνία χώρα ἦτο τόσον πλουσία, ὥστε ἐκ τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἔτους τοὺς τέσσαρας ἔτρεφεν αὐτὴ μόνη τὸν βασιλέα, τοὺς δὲ ἄλλους πᾶσα ἢ λοιπὴ Ἀσία. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἀσσυρία χώρα ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὸ τρίτημόριον τῆς δυνάμεως τῆς ἄλλης Ἀσίας κατὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν παραγωγὴν. Ἐν τῇ γῆ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βροχὴ ἐπιπτεν ὀλίγη, ὁ δὲ σίτος ἐπαχύνετο καὶ ὠρίμαζε ποτιζόμενος ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, μεταφερομένου διὰ τῶν χειρῶν καὶ διὰ ποτιστικῶν μηχανῶν. Ἡ συκῆ, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία δὲν εὐδοκίμουν, ἐκεῖ. Οἱ δημητριακοὶ ὅμως καρποὶ τοσοῦτον εὐδοκίμουν, ὥστε τὸ ἐν ἀπέδιδε διακόσια, ἐνίοτε δὲ καὶ τριακόσια.

Περίεργα δὲ ἦσαν τὰ πλοῖα τῶν Βαβυλωνίων τὰ πλείοντα ἐν τῷ ποταμῷ· ταῦτα ἦσαν κυκλοτερῆ ὡς ἄσπις καὶ πάντα δερμάτινα. Ἐκοπτον ἰτέας καὶ κατεσκευάζον τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου· ἔπειτα δὲ ἔτεινον περὶ τούτου ἐξωθεν δέρματα, μὲ

1. Τῷ 538 πρὸ Χριστοῦ.

διακρινομένης οὔτε πρύμνης οὔτε πρύρας. Ἀκολούθως ἐπλήρουν τὰ πλοῖον χόρτου ξηροῦ, ἔθετον ἐπ' αὐτοῦ τὰ φορτία καὶ ἄφινον νὰ φέρηται τοῦτο ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ· διευθύνετο δὲ ὑπὸ δύο ἀνθρώπων ἰσταμένων ὀρθῶν καὶ κρατούντων δύο μεγάλας κώπας. Ἐν ἐκάστῳ δὲ πλοίῳ ἐνουπῆρχε καὶ ὄνος ζωντανός.

Ἐποῦ λοιπὸν πλείοντες ἐφθάνον εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ διέθετον τὸ φορτίον, ἐπῶλουν τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου καὶ ὄλον τὸν ξηρὸν χόρτον, τὰ δὲ δέρματα ἔθετον ἐπὶ τοὺς ὄνους καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἀρμενίαν διὰ ξηρᾶς. Ἐκεῖ κατεσκευάζον ἄλλα πλοῖα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐνδυμασίαν δὲ μετεχειρίζοντο τὴν ἐξῆς· πρῶτον ἐφόρου χιτῶνα λινοῦν ποδήρη, ἐπάνω δὲ εἰς τοῦτον ἄλλον μάλλινον καὶ μετὰ ταῦτα περιετυλίσσαντο μὲ μανδύαν λευκόν. Τὸ σῶμα τῶν δ' ὀλόκληρον ἤλειπον μὲ μῦρα.

Οἱ Βαβυλώνιοι ἰατροὺς δὲν εἶχον, ἀλλὰ τοὺς ἀσθενοῦντας ἔφερον ἔξω εἰς τὴν ἀγοράν· ὅστις δ' ἐπαθεν ὁ ἴδιος ἢ εἶδεν ἄλλον παθόντα τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν προσήρχετο καὶ συνεβούλευε τὸν ἀσθενῆ. Δὲν ἦτο δὲ συγκεχωρημένον νὰ περάσῃ τις ἔμπροσθεν τοῦ πάσχοντος, πρὶν ἐρωτήσῃ αὐτὸν τίνα νόσον εἶχεν.

35. Ἡ ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας ἐκστρατεία καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κύρου.

Ἐποῦ δ' ὁ Κύρος κατέκτησε καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπεθύμησεν νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Μασσαγέτας¹. Τὸ ἔθνος τοῦτο ἦτο μέγα καὶ πολεμικόν, κατόκει δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ὅστις ἐκβάλλει εἰς αὐτήν. Ἡ δὲ Κασπία εἶναι θάλασσα ἰδιαιτέρα, μὴ συγκοινωνοῦσα μὲ

1. Οἱ Μασσαγέται ἦσαν φυλὴ σκυθικὴ, ἢ ὅποια κατόκει πρὸς τὴν Κασπία καὶ περὶ τῆς Ἀράλης λίμνης.

τὴν ἄλλην θάλασσαν. Καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν τῆς θαλάσσης ταύτης ἐκτείνεται ὁ Καύκασος, ὅστις εἶναι μέγιστον καὶ ὑψηλότατον ὄρος, πρὸς ἀνατολὰς δ' ἐκτείνεται ἀπέραντος πεδιάς, τῆς ὁποίας μέγα μέρος κατέχουσιν οἱ Μασσαγέται, ἐναντίον τῶν ὁποίων ὁ Κῦρος ἐπεθύμησε νὰ ἐκστρατεύσῃ.

Ἐβασίλευε δὲ τότε τῶν Μασσαγετῶν γυνή, ἣτις ἐκαλεῖτο Τόμυρις. Ταύτην ὁ Κῦρος ἐζήτησε τὸ πρῶτον ὡς σύζυγον· αὕτη ὁμῶς νοήσασα ὅτι ζητεῖ κυρίως τὴν βασιλείαν τῶν Μασσαγετῶν καὶ ὄχι αὐτήν, ἠρνήθη τὴν πρότασιν. Τότε ὁ Κῦρος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Μασσαγετῶν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἀράξην ποταμόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατεσκευάσεν γεφύρας, ἵνα διαβῆ ὁ στρατός.

Ἡ δὲ Τόμυρις πέμψασα κήρυκα ἔλεγεν αὐτῷ τὰ ἑξῆς. «ὦ βασιλεῦ τῶν Μήδων, παῦσον τὰς ἐτοιμασίας σου καὶ ἄφες μας εἰς τὴν εἰρήνην, διότι δὲν δύνασαι νὰ γνωρίζῃς ἂν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖς, θ' ἀποβῶσιν ὑπὲρ σου· ἂν δ' ἐπιθυμῆς νὰ δοκιμάσῃς ἐτοὺς Μασσαγέτας, μὴ κάμῃς τὸν κόπον νὰ γεφυρώσῃς τὸν Ἀράξην· ἡμεῖς ἀναχωροῦμεν τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἵνα διαβῆς εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ δεχθῆς ἡμᾶς εἰς τὴν ἰδικήν σου, κάμε σὺ τὸ ἴδιον».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος συνεκάλεσε τοὺς πρῶτους ἐκ τῶν Περσῶν καὶ συνεσκέπτετο μετ' αὐτῶν. Συνεφώνουν δὲ πάντες νὰ δεχθῶσι τὴν Τόμυριν καὶ τὸν στρατὸν τῆς εἰς τὴν χώραν τῶν. Τότε Κροῖσος ὁ Λυδὸς προέτεινε τὴν ἐναντίαν γνώμην λέγων τάδε· «ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ ὁ Ζεὺς μὲ ἔδωκεν εἰς σέ, εἴθ' ἀποτρέπω, ὅσον δύναμαι, πᾶν κακὸν γινόμενον εἰς τὸν οἶκόν σου. Διότι τὰ παθήματα μοι ἔγειναν μαθήματα. Δέχθητι λοιπὸν τὴν γνώμην μου· διότι μάθε, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κυκλοφοροῦσιν οὕτως, ὥστε δὲν ἀφίνουσι τοὺς αὐτοὺς πάντοτε νὰ εὐτυχωσίν. Ἐχω λοιπὸν ἐναντίαν γνώμην τῶν ἄλλων· διότι, ἐὰν δεχθῆς τοὺς πολεμίους εἰς τὴν χώραν σου, ἐχάνεις ὅλον τὸ βασιλείον σου ἂν νικηθῆς, ἐπειδὴ οἱ Μασ-

κασγέται νικῶντες θὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας σου· ἂν ἐδὲ νικήσης, ἡ νίκη σου δὲν θὰ εἶναι τόσον μεγάλη, ὅσον ἂν κινήσης τοὺς Μασσαγέτας ἐν τῇ ἐκείνων χώρα, διότι θὰ προχωρήσης κατ' εὐθείαν εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Τομύριος. Ἐκτός αὐτοῦ εἶναι ἐντροπή ὁ Κύρος νὰ υποχωρήσῃ εἰς γυναῖκα».

Αὗται μὲν αἱ ἐναντίαι γινῶμαι ἐδόθησαν· ὁ Κύρος δέ, προτιμήσας τὴν τοῦ Κροίσου, παρήγγειλεν εἰς τὴν Τόμυριν, ὅτι αὐτὸς θὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ θὰ ἔλθῃ ἐναντίον ἐκείνης. Παραδώσας δὲ τὸν Κροῖσον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Καμβύσην καὶ παραγγείλας νὰ τιμᾷ καὶ νὰ περιεποιῆται αὐτόν, ἂν ἡ διάβασις κατὰ τῶν Μασσαγετῶν δὲν εὐδοκίμησῃ, διέβαινε τὸν ποταμὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ του.

Νυκτωθεὶς δὲ καθ' ὁδὸν ἐκοιμήθη εἰς τὴν χώραν τῶν Μασσαγετῶν καὶ εἶδεν ὄνειρον, ὅτι ὁ Δαρεῖος, ὁ πρεσβύτατος ἐκ τῶν παιδῶν τοῦ Ὑστάσπου, εἶχεν ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μὲν μία ἐπεσκίαζε τὴν Ἀσίαν, ἢ δὲ ἄλλη τὴν Εὐρώπην. Ἐξυπνήσας ὁ Κύρος καὶ φοβηθεὶς τὸ ὄνειρον ἐκάλεσε τὸν Ὑστάσπην ἰδιαιτέρως καὶ τῷ εἶπε τὸ ὄνειρον· ἔστειλε δ' αὐτόν πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, ἵνα, ἀφοῦ ὁ Κύρος ὑποτάξῃ τοὺς Μασσαγέτας καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν, τῷ παρουσιάσῃ (ὁ Ὑστάσπης) τὸν υἱὸν του εἰς ἔλεγχον. Ὁ Ὑστάσπης λοιπὸν προθύμως διέβη τὸν Ἀράξην καὶ ἐπορεύετο εἰς Περσίαν, ἵνα φυλάξῃ εἰς τὸν Κύρον τὸν υἱὸν τοῦ Δαρεῖου.

Φοβερωτάτης δὲ μάχης γενομένης (τῷ 529 πρὸ Χριστοῦ) μεταξὺ τῆς Τομύριος καὶ τοῦ Κύρου ἐνίκησαν οἱ Μασσαγέται, τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ περσικοῦ στρατεύματος ἐκεῖ κατεστράφη, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Κύρος ἐφονεύθη, βασιλεύσας ἐν ὄλῳ ἑτη εἰκοσι καὶ ἑννέα.

Ἡ δὲ Τόμυρις πληρώσασα ἀνθρωπίνου αἵματος ἀσκόν, ἀνεζήτησε καὶ εὐρε μεταξὺ τῶν πτωμάτων τῶν Περσῶν, τὸν νεκρὸν τοῦ Κύρου· ἐθύθισε δὲ τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν ἀσκὸν ἐπιλέγουσα· «Κορέσθητι αἵματος, ἀκόρεστε Κύριε.»

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Κύρου.

ΕΥΤΕΡΠΗ

Β

ΕΥΤΕΡΙΑ

36. Ἡ Αἴγυπτος καὶ ὁ Νεῖλος.

Τελευτήσαντος τοῦ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Καμ-
ξύσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου καὶ τῆς Κασσανδάνης. Οὗτος τοὺς
Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολεῖς ἐνόμιζε δούλους πατρικούς, ἐστρατη-
λάτει δὲ κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν λαὸς ἀρχαιότατος, τὸ δ' ἔδαφος τῆς
Αἰγύπτου εὐφορώτατον, ἕνεκα τοῦ Νείλου ποταμοῦ· κατεῖχε δὲ
(καὶ κατέχει) μεγάλην ἔκτασιν πολὺ πεδινήν, ἣ ὅποια πρὸς μὲν
τὰ παράλια ἦτο πλατεῖα, πρὸς δὲ τὰ μεσόγεια, ἀπὸ τῆς πό-
λεως Ἡλιουπόλεως,¹ καθίστατο στενοτέρα.

Ἄλλη πόλις τῆς Αἰγύπτου ἦσαν αἱ Θῆβαι. Αἱ Θῆβαι ἦσαν
πόλις μεσόγεια, κειμένη ἐπὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ καὶ ἀπέχουσα
τῆς Ἡλιουπόλεως ἐννέα ἡμερῶν πλοῦν.

Ὁ Νεῖλος τὸ θέρος ἐπλημμύρει (καὶ νῦν πλημμυρεῖ) τοσοῦ-
τον, ὥστε ὑπερεχειλίζων ἐχύνετο ἐκ τῆς κοίτης του καὶ ἐκά-
λυπτεν ὅλας τὰς γαίας τῆς Αἰγύπτου, τὰς ὁποίας διὰ τοῦτο
καθίστα εὐφορωτάτας· ὅταν δ' ὑπερεξεχειλίζε καὶ ἐκάλυπτε τὴν
χώραν, μόνον αἱ πόλεις ἐφαίνοντο ὑπερέχουσαι, ὁμοιάζουσαι

1. Ἡ Ἡλιούπολις ἔκειτο ἐκεῖ ἐνθα ὁ Νεῖλος ἀρχίζει νὰ διακλα-
σθῆται εἰς πολλοὺς βραχίονας. Ἴνα ἐκβάλῃ εἰς τὴν θάλασσαν.

πολὺ πρὸς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους· διότι τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς Αἰγύπτου ἐγίνοντο πέλαγος, μόναι δ' αἱ πόλεις ὑπερέχον. Τὸν χειμῶνα δ' ὁ Νεῖλος φέρει ὀλιγώτερον ὕδωρ ἢ τὸ θέρος, ῥέει δὲ ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν διὰ μέσου τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δύναται τις νὰ πλέῃ ἐντὸς αὐτοῦ.

37. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου.

Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου λέγουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ὅτι ὑπῆρξεν ὁ *Μῆν*, ὅστις ἔκτισε τὴν πόλιν Μέμφιν.¹ Μετὰ τὸν *Μῆνα* ἀπηριθμουν οἱ ἱερεῖς τὰ ὀνόματα ἄλλων τριακοσίων τριάκοντα βασιλέων.

Μετὰ τούτους ἐβασίλευσεν ὁ *Σέσωστρις*, ὅστις κατέκτησε πολλὰ γειτονικὰ ἔθνη, ἔπειτα δὲ διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὑπέταξε τοὺς Σκύθας καὶ τοὺς Θρᾶκας. Ἐντεῦθεν δ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Σέσωστρις παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Φεράων*, ὅστις οὐδεμίαν ἐκστρατείαν ἔκαμε. Μετὰ τοῦτον ἔλαβε τὴν βασιλείαν εἰς *Μεμφίτης*, ὀνομαζόμενος κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων *Πρωτεύς*. Οὗτος ἔζη, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Πάρις ἤρπασε τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Μενελάου ἐκ τῆς Σπάρτης. Τὸν Πάριν οἱ ἄνεμοι ἔρριψαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, λέγεται δὲ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἱερέων ὅτι ὁ Πρωτεύς ἀπέπεμψε τοῦτον, κρατήσας τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους βραδύτερον ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μενέλαον, ἐλθόντα εἰς τὴν Μέμφιν ἐκ τῆς Τροίας μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

1. Ἡ Μέμφις ἦτο μεγάλη πόλις παρά τὴν ἀριστερὰν εὐχθὴν τοῦ Νεῖλου καὶ ὀλίγον νοτικώτερον τῆς Ἡλιουπόλεως.

38. Ὁ περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ῥαμφινέτου μύθος.

Μετὰ τὸν Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου, ὅτι παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ῥαμφίνιτος. Οὗτος εἶχε τόσον πλοῦτον, ὅσον οὐδεὶς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα βασιλέων ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ. Θέλων δὲ ν' ἀσφαλίσῃ τὰ χρήματά του, ᾠκοδόμησε θησαυροφυλάκιον λίθινον, τοῦ ὁποίου ὁ εἰς τοῖχος ἦτο ἐκτισμένος πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Ὁ δὲ οἰκοδόμος ἐμηχανεύθη τὴν ἀκόλουθον ἐπιβουλήν· ἐτοποθέτησεν ἓνα ἐκ τῶν λίθων οὕτως, ὥστε νὰ δύναται εὐκόλως ν' ἀφαιρῆται ἐκ τοῦ τοίχου καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἐνός. Ὡς δ' ἐπετελέσθη τὸ οἰκημα ὁ βασιλεὺς ἐθησαύρισεν ἐν αὐτῷ τὰ χρήματά του.

Ὁ δὲ οἰκοδόμος, φθάσας εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, προσεκάλεσε τοὺς δύο παῖδάς του καὶ διηγήθη πᾶν ὅ,τι ἐμηχανεύθη, φροντίζων δι' αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἄφθονα τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐτελεύτησε τὸν βίον, οἱ δὲ υἱοὶ του μετ' ὀλίγον ἐλθόντες εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν καιρῷ νυκτὸς μετεκίνησαν εὐκόλως τὸ λίθον καὶ ἀφῆρσαν πολλὰ χρήματα.

Ὅτε δ' ἔτυχε ν' ἀνοίξῃ ὁ βασιλεὺς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἠπόρησεν ἰδὼν κενὰ χρημάτων τὰ ἀγγεῖα, τὰς δὲ σφραγίδας σφᾶς καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον κεκλεισμένον. Ἀφοῦ δὲ ἤνοιξε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν καὶ ἔβλεπεν ὅτι τὰ χρήματα ἤλαττοῦντο, διέταξε νὰ κατασκευάσῃσι παγίδας καὶ νὰ στήσῃσι ταύτας περὶ τὰ ἀγγεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἦσαν τὰ χρήματα.

Ἀφοῦ δὲ οἱ κλέπται ἤλθον, ὡς καὶ πρότερον, εἰσῆλθεν ὁ εἰς ἐκ τούτων καὶ πλησιάσας πρὸς τὸ ἀγγεῖον ἀμέσως συνελήφθη εἰς τὴν παγίδα. Τότε ἐκάλεσε τὸν ἀδελφόν του, ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν συμφορὰν του, καὶ εἶπε νὰ εἰσέλθῃ ἀμέσως καὶ νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἵνα μὴ, φανεῖς καὶ γνωρισθεῖς ποῖος εἶναι, καταστρέψῃ καὶ ἐκεῖνον. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγεινε· καὶ ὁ ἕτερος

ἀδελφός, προσαρμόσας καλῶς τὸν λίθον, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν μόνος, φέρων τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὡς δὲ ἐξημέρωσεν, εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἐξεπλάγη βλέπων τὸ σῶμα τοῦ κλέπτου ἐν τῇ παγίδι ἄνευ κεφαλῆς, τὸ δὲ θησαυροφυλάκιον ὅλως ἀβλαβές. Τότε διέταξε νὰ κρεμάσωσιν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ θησαυροφυλακίου τὸ πτώμα τοῦ κλέπτου, καὶ ὄν τινα διαβάτην ἂν ἴδωσιν οἱ φύλακες δακρύσαντα ἢ στενάξαντα νὰ συλλάβωσι καὶ νὰ φέρωσι πρὸς αὐτόν.

Ἐνόσω δ' ἐκρέματο ὁ νεκρός, ἡ μήτηρ του πολὺ ἐστενοχωρεῖτο καὶ διέτασσε τὸν ζῶντα υἱὸν νὰ κομίσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἕπως ἂν δυνηθῇ· διότι ἄλλως, ἠπειλεῖ αὐτόν, ὅτι θὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ θὰ καταγγείλῃ αὐτόν ὡς ἔχοντα τὰ χρήματα.

Τότε αὐτὸς ἀναγκαζόμενος ἠτοίμασεν ὄνους καὶ λαβῶν ἀσκούς ἐπλήρωσεν αὐτοὺς οἴνου καὶ ἐπέθετο ἐπὶ τῶν ὄνων. Βαδίζων δ' ἔφθασε πρὸς τοὺς φυλάσσοντας τὸν κρεμάμενον νεκρὸν καὶ ἐκεῖ ἔλυσε ἐπίτηδες μόνος δύο ἢ τρεῖς ποδιῶνας¹ τῶν ἀσκῶν καὶ ἔρρεεν ὁ οἶνος.

Τότε αὐτὸς ἐτυπτε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐφώναζε μεγάλως, μὴ ἔχων πρὸς ποῖον ἐκ τῶν ὄνων νὰ τρέξῃ πρῶτον. Οἱ δὲ φύλακες, ὡς εἶδον τὸν οἶνον ρέοντα ἄφθονον, ἔτρεχον κρατοῦντες ἀγγεῖα καὶ συνεκόμιζον αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ προσποιούμενος ὀργὴν ὕβριζεν ὅλους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φύλακες παρηγόρουσιν αὐτόν, προσποιεῖτο μετὰ ταῦτα ὅτι κατεπραῦντο καὶ ἐμετρίαζε τὴν ὀργὴν του· ἠτοίμαζε δὲ τοὺς ὄνους του.

Ἀφοῦ δὲ ἤλθον εἰς ὁμιλίαν, εἰς ἐκ τῶν φυλάκων ἐσκώψεν αὐτόν καὶ τὸν ἐκίνησεν εἰς γέλωτα· ἐκεῖνος δ' ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ἕνα ἐκ τῶν ἀσκῶν· συνέπιον τοῦτον πάντες, ἔπειτα δὲ καὶ

1. Ποδιῶνες λέγονται κυρίως τὰ ἐέχοντα ἄκρα δορᾶς ζῶου, σχηματιζόμενα μετὰ τὴν ἐκδορὰν τῶν ποδῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, καὶ τοιαῦτα διαμένοντα καὶ ἐν τοῖς κατειργασμένοις δέρμασιν.

Ιτερον, και οὕτως ἐμέθυσαν οἱ φύλακες και κατεκοιμήθησαν. Τότε κῦτός, ὡς προεχώρησεν ἡ νύξ, κατεβίβασε τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του και πρὸς ἐμπαιγμὸν ἐξύρισε τὰς δεξιὰς παρεῖας πάντων τῶν φυλάκων, ἐφόρτωσε δὲ τὸν νεκρὸν εἰς τοὺς ὄνους και ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐκτελέσας τὴν προσταγὴν τῆς μητρός του.

Τότε ὁ βασιλεὺς, μαθὼν τὴν κλοπὴν τοῦ νεκροῦ, ἠγανάκτησε και ἠθέλησεν ἐξάπαντος νὰ εὕρῃ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει τὴν εὐφυίαν και τὴν τόλμην νὰ μηχανᾶται τοιαῦτα. Διεκλήρυττε λοιπὸν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ὅτι συγχωρεῖ και πολλὰ δῶρα ὑπισχνεῖται εἰς τὸν πράξαντα ταῦτα, ἐὰν ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του. Ὁ δὲ κλέπτης πεισθεὶς ἦλθε πρὸς τὸν Ῥαμφίνιτον, ὅστις μεγάλως τὸν ἐθαύμασε, και συνέζευξε τὴν θυγατέρα του μὲ αὐτόν, διότι ἦτο εὐφύεστατος πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Και ἐφ' ὅσον ἐβασίλευεν ὁ Ῥαμφίνιτος, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς ὅτι πᾶσα εὐνομία και εὐτυχία ὑπῆρχεν ἐν Αἰγύπτῳ.

39. Οἱ μετὰ τὸν Ῥαμφίνιτον βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ποδακπηρὸς τοῦ Ἀμάσιος.

Μετὰ τὸν Ῥαμφίνιτον ἐβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων ὁ Χέοψ, ὅστις ἤγαγε τὸν τόπον εἰς πᾶσαν δυστυχίαν. Οὗτος ἐκλείσει τοὺς ναοὺς, ἀπηγόρευσε τὰς θυσίας και διέταξε πάντας τοὺς Αἰγυπτίους νὰ ἐργάζωνται δι' αὐτόν. Ἠγγάρευσε πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν τριάκοντα ὅλα ἔτη πρὸς οἰκοδόμησιν μιᾶς πελωρίας πυραμίδος, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῇ ὡς τάφος αὐτοῦ. Ὁ Χέοψ δ' οὗτος ἐβασίλευσεν ἔτη πενήκοντα.

Ἀποθανόντος τοῦ Χέοπος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χερρήν, ὅστις ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν πορείαν τοῦ ἀδελφοῦ του, κτίσας και πυραμίδα. Ἐβασίλευσε δὲ πενήκοντα και ἑξ ἔτη.

Μετὰ τὸν Χερρήνα ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου ὁ υἱὸς τοῦ

Χέσπος Μυκερῖνος, ὅστις ἤνοιξε τοὺς ναοὺς καὶ ἀφῆκε τὸν λαὸν εἰς τὰ ἰδιά του ἔργα καὶ τὰς θυσίας· οὗτος ἦτο δίκαιος καὶ πολὺ ἐπαινετός.

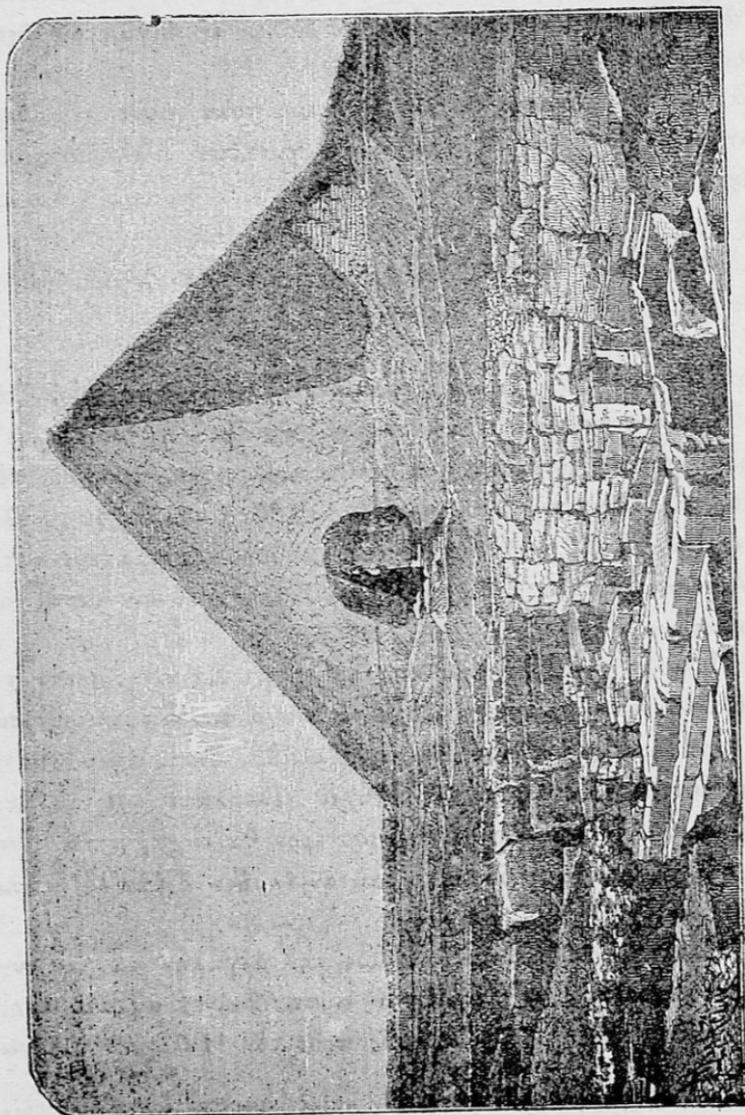
Μετ' ἄλλους δέ τινες βασιλεῖς ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου ὁ Ψαμμήτιχος. Ὑποστηριχθεὶς οὗτος ὑπὸ τῶν Καρῶν καὶ τῶν Ἰώνων, ἵνα λάβῃ τὴν βασιλείαν, ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς τόπους ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐδίδαξε δι' αὐτῶν παῖδας Αἰγυπτίους τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐβασίλευσε δ' ὁ Ψαμμήτιχος ἔτη πεντήκοντα καὶ τέσσαρα.

Μετὰ τὸν Ψαμμήτιχον ἐβασίλευσαν τρεῖς ἄλλοι βασιλεῖς, καὶ μετὰ τούτους ὁ Ἄμασις, ὅστις παρανόμως κατέλαβε τὴν βασιλείαν. Τὸν Ἄμασιν τοῦτον κατ' ἀρχὰς περιεφρόνουν οἱ Αἰγύπτιοι, διότι τὸ πρὶν ἦτο ἀπλοῦς πολίτης καὶ ἐξ οἰκογενείας οὐχὶ ἐπιφανοῦς. Μετὰ ταῦτα ὁμως προσεῖλκυσε αὐτοὺς διὰ τῆς συνέσεως, καὶ ἰδοὺ πῶς.

Ὁ Ἄμασις εἶχεν ἕνα ποδανιπτῆρα χρυσοῦν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ δαιτυμόνες ἐνιπτον τοὺς πόδας των. Τοῦτον λοιπὸν κατακόψας ἐποίησεν ἄγαλμα θεοῦ καὶ ἔστησεν αὐτὸ εἰς τὸ καταλληλότετον μέρος τῆς πόλεως. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐσέβοντο αὐτὸ μεγάλως.

Τότε ὁ Ἄμασις συγκαλέσας τοὺς Αἰγυπτίους ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι τὸ ἄγαλμα κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον πρότερον μὲν οἱ Αἰγύπτιοι ἐπλυνον τοὺς πόδας καὶ ἄλλας ἀκαθαρσίας ἔρριπτον, τότε δὲ μεγάλως ἐσέβοντο. Τὸ ἴδιον λοιπὸν εἶπεν ὅτι συνέβη καὶ εἰς αὐτόν· διότι ἂν πρότερον ἦτο δημότης, τῶρα εἶναι βασιλεὺς αὐτῶν. Καὶ συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ τιμῶσι καὶ νὰ φροντίζωσι δι' αὐτόν. Τοιοῦτρόπως προσεῖλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ ὑπακοὴν τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τοῦ Ἄμασιος λέγεται ὅτι πολὺ ηὐτύχησεν ἡ Αἴγυπτος. Ὁ Ἄμασις δ' ἐθέσπισε τὸν νόμον ν' ἀποδεικνύῃ εἰς τὸν νομάρχην κατ' ἔτος ἕκαστος Αἰγύπτιος πόστιξ

ΜΕΓΑΛΗ ΠΥΡΑΜΙΣ ΚΑΙ ΣΦΙΓΕ

πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἄλλως νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατον. Τὸν ἄμεμπτον τοῦτον νόμον λαβὼν ὁ Σόλων ἐξ Αἰγύπτου ἔθεσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Ἄμασις ἠγάπα καὶ ἐπροστάτευε πολὺ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας· διὰ τοῦτο δ' ἔλαβε καὶ γυναῖκα Ἑλληνίδα, τὴν Λαδίκην.

40. Ὁ περὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ Πολυκράτους μῦθος.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἄμασις ἐβασίλευε τῆς Αἰγύπτου, ὁ Σάμιος Πολυκράτης δι' ἐπαναστάσεως κατέλαβε τὴν Σάμον¹. Καταλαβὼν δὲ ταύτην συνέδεσε φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς τὴν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Ἄμασιν, πέμψας δῶρα καὶ δεχθεὶς ἄλλα παρ' ἐκείνου. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ὁ Καμβύσης ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τοῦ Πολυκράτους, εὐτυχοῦντος κατὰ πάντα.

Ὁ Πολυκράτης εὐθύς ἄμα κατέλαβε τὴν Σάμον ἀπέκτησεν ἰντὸς ὀλίγου τόσῃ ἐπιρροήν, ὥστε τὸ ὄνομά του διεφημίσθη εἰς ὅλην τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, διότι ὀπουδήποτε καὶ ἂν ἐξεστράτευε πανταχοῦ εὐτύχει· ἐλεηλάτει δὲ πάντα ἄνευ διακρίσεως, διότι ἔλεγε, περισσότερον θὰ εὐχαριστήσῃ ἐμοὶ φίλον ἢ ἂν τῷ ἀποδώσῃ ὅσα παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν ἢ ἢ ἂν ἐξ ἀρχῆς δὲν λάβῃ τίποτε.

Ὁ Ἄμασις ἐγνώριζε πολὺ καλῶς τὴν μεγάλην ταύτην εὐτυχίαν τοῦ Πολυκράτους· ἐπειδὴ δ' αὕτη ἔβαινε ἀξανομένη, ἔγραψεν αὐτῷ τάδε: α' Ὁ Ἄμασις πρὸς τὸν Πολυκράτη λέγει

1. Ἡ Σάμος ἦτο μία τῶν μεγίστων καὶ ἐπισημοτάτων ἐλληνικῶν νήσων τῶν παρὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἴωνας· ἐκεῖτο δ' ἐν τῷ Ἰκαρίῳ πελάγει, ἀπέναντι τῆς ἐν Ἰωνίᾳ ἄκρας Μυκάλης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέιχεν ἑπτὰ στάδια, ἤτοι 1300 περίπου γαλλικά μέτρα.

κατὰ ἐξῆς· Εἶναι εὐχάριστον μὲν νὰ μανθάνῃ τις ὅτι ὁ φίλος του καὶ σύμμαχος εὐτυχεῖ, ἐγὼ ὁμως εὐχομαι εἰς ἐκείνους, τοὺς ἀποίους ἀγαπῶ, εἰς ἄλλα μὲν πράγματα νὰ εὐτυχῶσιν, εἰς ἄλλα δὲ ν' ἀποτυγχάνωσι, διότι δὲν γνωρίζω κανένα ἄνθρωπον, ὅστις, εὐτυχῶν κατὰ πάντα, νὰ μὴ ἐτελείωσε τὸν βίον κακῶς. Σὺ λοιπόν, πειθόμενος εἰς ἐμέ, πρᾶξον τὰ ἐξῆς. Ζήτησον ὅ,τι ἔχεις πολυτιμότετον, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια πολὺ θὰ σὲ λυπήσῃ, καὶ ἀπόβαλε τοῦτο οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀναφανῇ πλέον μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐὰν τοῦ λοιποῦ αἱ εὐτυχίαι σου δὲν συμπίπτωσιν ἐναλλάξ μὲ τὰς δυστυχίας, «διόρθωνε αὐτὰς μὲ τὸν τρόπον, ὃν ἐγὼ σοὶ ὑπέδειξα».

Ἀναγνώσας ταῦτα ὁ Πολυκράτης καὶ ἀνοήσας ὅτι καλῶς συνεβούλευεν αὐτὸν ὁ Ἄμασις, ἐσκέφθη νὰ εὕρῃ ποῖον ἦτο τὸ πολυτιμότετον τῶν πραγμάτων του, τοῦ ὁποίου ἡ στέρησις θὰ ἐλύπει τὰ μάλιστα τὴν ψυχὴν του· εὗρε δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο χρυσόδετος σφραγίς ἐκ λίθου σμαράγδου, τὴν ὁποίαν ἐφόρει. Ἀποφασίσας λοιπόν νὰ χάσῃ ταύτην ἠτοίμασε πεντηκόντορον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεβιβάσθη καὶ αὐτὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος. Τότε ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ δακτύλου του τὴν σφραγίδα τὴν ρίπτει ἐνώπιον ὄλων εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἀνάκτορά του, σφόδρα λυπούμενος διὰ τὴν συμφορὰν.

Τὴν πέμπτην δὲ ἢ ἕκτην ἡμέραν ἀπὸ τούτων, ἀλιεύς τις συλλαβὼν ἰχθὺν μέγαν καὶ καλὸν παρουσιάσθη εἰς τὸν Πολυκράτη καὶ τῷ προσέφερεν αὐτόν· ὁ δὲ Πολυκράτης εὐχαρίστηθεις ἐκάλεσεν εἰς τὸ δεῖπνον καὶ τὸν ἀλιέα. Ἐν ᾧ δὲ οἱ θεράποντες ἔσχιζον τὸν ἰχθὺν εὐρίσκουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ τὸν δακτύλιον τοῦ Πολυκράτους· ὡς δὲ εἶδον, ἀμέσως ἔλαβον αὐτόν, καὶ χαίροντες ἔφερον εἰς τὸν Πολυκράτη, λέγοντες πῶς εὐρέθη. Ταῦτα πάντα ἔγραψεν ὁ Πολυκράτης πρὸς τὸν Ἄμασις εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἄμασις λαβὼν καὶ ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ἐλθοῦ-

σαν παρὰ τοῦ Πολυκράτους, ἐνόησεν ὅτι ὁ φίλος του δὲν ἔμελλεν ἔχει καλὸν τέλος, ἀφοῦ εὗρισκε καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χάνει. Πέμψας δὲ κήρυκα εἰς Σάμον εἶπεν, ὅτι διαλύει τὴν φιλίαν. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, ἵνα μὴ καταλάβῃ τὸν Πολυκράτη δεινὴ τις καὶ μεγάλη δυστυχία καὶ λυπηθῆ διὰ ταύτην καὶ αὐτός, ὡς περὶ φίλου ἀνδρός.

Κατὰ τοῦ Πολυκράτους λοιπὸν τούτου, εὐτυχοῦντος κατὰ πάντα, ἐξεστράτευσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, συμπραττόντων προθύμως καὶ τῶν Κορινθίων. Ἐλθόντες δὲ μετὰ μεγάλου στόλου ἐπολιόρκουν τὴν Σάμον. Προσβαλόντες δὲ τὸ τεῖχος ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Σαμίων καὶ μετὰ τεσσαρακονθήμερον πολιορκίαν, ἐπειδὴ δὲν ἔκαμνον καμμίαν προκοπὴν, ἐπέστρεφον ὀπίσω εἰς τὴν Πελοπόννησον. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἐκστρατεία, τὴν ἴποιαν οἱ Δωριεῖς Λακεδαιμόνιοι ἔκαμαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Μετά τινα δ' ἔτη συνέβη τὸ ἐξῆς· Πέρσης τις, ὀνόματι Ὀροίτης, ὅστις εἶχε διορισθῆ πρότερον ὑπὸ τοῦ Κύρου διοικητὴς τῶν Σάρδεων, ἐπεθύμησε πρᾶγμα ἀνόσιον. Διότι χωρὶς νὰ πάθῃ τι ὑπὸ τοῦ Σαμίου Πολυκράτους, χωρὶς ν' ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ κακὸν τινα λόγον, χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ πρότερόν ποτε, ἐπεθύμει νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ. Διαμένων λοιπὸν ὁ Ὀροίτης ἐν Μαγνησίᾳ, πόλει κειμένη ὑπεράνω τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Πολυκράτης διενοεῖτο νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἰωνίαν καὶ τὰς νήσους, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν ἀγγελίαν λέγουσαν τάδε· «Ὁ Ὀροίτης πρὸς τὸν Πολυκράτη λέγει τὰ ἐξῆς· «Μανθάνω ὅτι σκέπτεσαι μεγάλα πράγματα, ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι κατὰ χρήματά σου δὲν σ' ἐξαρκουῖσιν εἰς τὰ σχέδιά σου. Ἐὰν ἀλοιπὸν πράξης ὡς θὰ σοι εἶπω, καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θ' ἀναψώσῃς καὶ ἐμὲ θὰ σώσῃς· διότι ἔμαθον σαφῶς, ὅτι ὁ Καμβύσης ἀπεφάσισε θάνατον ἐναντίον μου. Ἐὰν λοιπὸν ἔλθῃς καὶ φυγαδεύσῃς ἀπ' ἐδῶ ἐμὲ καὶ τὰ χρήματά μου, τότε ἄλλα κμὲν ἐξ αὐτῶν λάβε σύ, ἄλλα δ' ἄφες εἰς ἐμέ· ἔχων δὲ χρή-

εματα θ' ἄρξης ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἐάν δὲ δὲν διδῆς εἰς ἐμὲ
πίστιν περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον τινὰ ἐκ τῶν πιστοτάτων
σου, ἵνα τῷ δείξω ταῦτα.»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἐχάρη καὶ ἐδέχθη τὴν προσ-
φορὰν. Ἐπέμψε δὲ τὸν γραμματεῖα του Μαιάνδριον, ἵνα ἴδῃ
τὰ χρήματα. Ὁ δὲ Ὀροίτης, μαθὼν ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθῃ ὁ
κατάσκοπος, ἐπραξὲ τὰ ἐξῆς: πληρώσας λίθων ὀκτὼ κιβώτια,
πλὴν ὀλίγου μέρους περὶ τὰ χεῖλη, ἔριψεν ἐπάνω λεπτὸν στρώμα
χρυσοῦ καὶ δέσας καλῶς εἶχεν αὐτὰ ἑτοιμα. Ἐλθὼν δὲ ὁ Μαι-
άνδριος καὶ ἰδὼν, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Πολυκράτη.

Οὗτος δέ, ἂν καὶ πολὺ οἱ τε μάντις καὶ φίλοι ἀπηγόρευον,
ἤτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ. Περιφρονήσας λοιπὸν πᾶσαν συμ-
βουλὴν ἐπλευσε πρὸς τὸ Ὀροίτην, συνοδουόμενος ὑπὸ πολλῶν
φίλων του. Ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς τὴν Μαγνησίαν ἀπέθανε θάνατον
σκληρὸν διότι ὁ Ὀροίτης ἀποκτείνας αὐτὸν τὸν ἀνεσκολόπισεν.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ἐτελείωσαν αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι τοῦ
Πολυκράτους, ὡς προεμάντευσε δι' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰ-
γύπτου Ἄμασις. Ἐκ δὲ τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Πολυκράτους,
ἔσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπελύθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀροίτου, ἔσοι δὲ
ἦσαν ξένοι καὶ δοῦλοι, ἐκρατήθησαν ὡς ἀνδράποδα. Τὴν δὲ Σά-
μον τοῦ λοιποῦ κατεῖχεν ὁ Μαιάνδριος, ὁ υἱὸς τοῦ Μαιανδρίου,
ἀφ' οὗτο ὁ Πολυκράτης ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπίτροπόν του.

Μετ' ὀλίγον ὁμως καὶ ὁ Ὀροίτης κακῶς ἐτελεύτησε, φονευ-
θεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων δορυφόρων του, τῇ ὑποκινήσει τοῦ Δαρείου,
ὅστις νεωστὶ εἶχε γένη βασιλεὺς τῆς Περσίας¹. Ὁ Δαρεῖος
οὗτος ἀφῆρσε τὴν Σάμον ἀπὸ τοῦ Μαιανδρίου καὶ παρεδωκε
αὐτὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πολυκράτους Συλοσῶντα.

1. Ἴδε § 46.

Θ Α Λ Ε Ι Α

Γ

Θ Α Λ Ε Ι Α

41. Ὁ Καμβύσης ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐναντίον λοιπὸν τοῦ Ἀχάσιος τῆς Αἰγύπτου ἐξεστράτευσεν ὁ Καμβύσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου. Ἐπειδὴ δ' ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀραβίων ἔστειλε καὶ παρεκάλει τὸν βασιλέα αὐτῶν ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον ἐλεύθερον. Τοῦτο καὶ ἔγεινεν. Ἐπρομήθευσε δ' οὗτος μάλιστα καὶ ὕδωρ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καμβύσου, πληρώσας αὐτοῦ ἀσκούς καμήλων, τοὺς ὁποίους ἔστειλεν ἐπὶ καμήλων εἰς τὰς ἀνύδρους ἐρήμους τῆς Ἀραβίας, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὸ στράτευμα. Διελθὼν δ' ὁ Καμβύσης τὴν ἔρημον, ἔφθασεν εἰς τὴν Αἰγυπτον. Ἐν δὲ τῷ Πηλοσίῳ¹ καλουμένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδευμένος περιέμενεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήτιτος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχάσιος, διότι ὁ Ἀχάσιος εἶχεν ἀποθάνῃ, βασιλεύσας ἐν ἡσυχίᾳ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη. Ἀφοῦ δ' ἔγεινεν ἰσχυρὰ μάχη περὶ τὸ Πηλοῦσιον καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Μέμφιν.

* 1. Πηλοῦσιον ἐκαλεῖτο τὸ Ἀνατολικὸν στόμιον τοῦ Νείλου ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ. Ἐκεῖ ἔκειτο καὶ πόλις ὁμώνυμος. Τὸ μέρος δ' ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ κλεῖς τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου. Σήμερον καλεῖται τὸ μέρος Ἐρείπια τοῦ Τινέχ.

Ἐκεῖ εἶδε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, θαῦμα μέγα. Τὰ ὅστ' αὐτῶν φονευθέντων ἐν τῇ μάχῃ ἔκειντο χωριστά, καὶ τὰ μὲν κρανία τῶν Περσῶν ἦσαν τόσον ἀσθενῆ, ὥστε μὲ μικρὸν λίθον διετρώπας αὐτά, τὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων τόσον ἰσχυρά, ὅστε μόλις μὲ μέγαν λίθον κτυπῶν ἠδύνασο νὰ τὰ διαρρήξῃς. Αἴτιον δὲ τούτου ἦτο, ὅτι οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐξύριζον τὰς κεφαλὰς των καὶ ἐσκληρύνετο τὸ ὅστουν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, οἱ δὲ Πέρσαι ἐσκιατράφουν αὐτάς, ἐξ ἀρχῆς φοροῦντες βαρέα καὶ θερμὰ καλύμματα.

42. Δοκιμασίαι τοῦ Ψαμμηνίτου καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ὁ Καμβύσης, ἐλθὼν καὶ πολιορκήσας τὴν Μέμφιν ἐκυρίευσεν αὐτήν· τὸν δὲ Ψαμμηνίτον συνέλαβεν αἰχμάλωτον· τὴν δὲ θυγατέρα αὐτοῦ ἐνδύσας ὡς δούλην ἐπεμψε μὲ στάμονον νὰ φέρῃ ὕδωρ. Ἐν ᾧ δ' αὕτη διήρχετο μετ' ἄλλων παρθένων κλαίουσα, ὁ Ψαμμηνίτος ἰδὼν αὐτήν ἐκυψεν εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ τῶν ἄλλων παρθένων οἱ πατέρες ἀνεβόων καὶ ἔκλαιον, ἐπειδὴ ἐβλεπον τὰ τέκνα των ὑβριζόμενα.

Μετὰ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐπεμπεν εἰς θάνατον τὸν παῖδα τοῦ Ψαμμηνίτου καὶ δισχιλίους ἄλλους ὁμήλικας Αἰγυπτίους δεδεμένους. Ἰδὼν δὲ τούτους καὶ μαθὼν ὅτι ὁ υἱὸς του ἤγετο εἰς θάνατον, ἐνῶ πάντες οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι ἐθρήνουν, αὐτὸς ἰποίησε τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ διὰ τὴν θυγατέρα.

Μετὰ ταῦτα εἰς ἓκ τῶν ὁμοτραπέζων του, ἀνὴρ πρεσβύτερός του, ἐξέπεσε καὶ δὲν εἶχε τίποτε· οὗτος ἐπαιτῶν τότε ἐν τῷ στρατῷ, συνέπεσε νὰ διέλθῃ ἔμπροσθεν τοῦ Ψαμμηνίτου. Ὁ Ψαμμηνίτος, ὡς εἶδεν αὐτόν, ἔκλαυσε μεγάλως. Ταῦτα οἱ φύλακες ἀνέφερον πάντα ἀκριβῶς εἰς τὸν Καμβύσην. Θαυμάσας

δ' ὁ Καμβύσης διὰ τὰ ποιούμενα ἐπεμψεν ἄγγελον καὶ ἠρώτα αὐτόν, διὰ τί βλέπων τὴν θυγατέρα του καὶ τὸν υἱὸν του δὲν ἔκλαυσε, τὸν δὲ ξένον πτωχὸν τόσο ἐτίμησεν; Ὁ Ψαμμῆνιτος δ' ἀπήντησεν· ἄΩ παῖ τοῦ Κύρου, αἱ μὲν ἰδικαὶ μου συμφοραὶ ἦσαν ἀνώτεροι θρήνων, ἡ δὲ δυστυχία τοῦ φίλου μου αἴτιο ἀξία δακρύων, διότι ἐξέπεσεν ἐκ μεγάλης εὐδαιμονίας καὶ ἀκατήντησεν ἐπαίτης εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου αὐτοῦ.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν ὀρθοὶ εἰς τὸν Καμβύσην· ὡς δὲ λέγεται ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἐδάκρυσεν μὲν ὁ Κροῖσος (διότι ἔτυχε καὶ οὗτος ν' ἀκολουθῆ τὸν Καμβύσην εἰς τὴν Αἴγυπτον), ἐδάκρυσαν δὲ καὶ οἱ παρόντες ἐκ τῶν Περσῶν· καὶ αὐτὸς δ' ὁ Καμβύσης ἐκινήθη πῶς εἰς συμπάθειαν καὶ ἀμέσως διέταξε τὸν τε υἱὸν τοῦ Ψαμμῆνιτου νὰ σώσωσιν ἐκ τῶν ἀγομένων εἰς θάνατον καὶ αὐτὸν νὰ φέρωσι πλησίον του· ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς εἶχεν ἤδη κατακοπῆ, ὁ δὲ Ψαμμῆνιτος ἐζῆ τοῦ λοιποῦ ἀνέτως πλησίον τοῦ Καμβύσου, ἕως ὅτου ἀνακαλυφθῆις ὅτι ὑπεκίνει στάσεις, ἐπιε μόνος του αἷμα ταύρου καὶ ἀπέθανε παραχρῆμα. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οὗτος ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἕξ μόνον μῆνας.

43. Ἀποτυχίαι τοῦ Καμβύσου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐσκέφθη νὰ κάμῃ τρεῖς ἐκστρατείας, κατὰ τῶν Καρχηδονίων¹ καὶ κατὰ τῶν Ἀμμωνίων² καὶ κατὰ τῶν μακροβίων Αἰθιοπῶν.³ Καὶ κατὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων

1. Ἡ Καρχηδὼν ἔκειτο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἀντικρὺ τῆς Σικελίας, ἔπου σήμερον ἡ Τύννης.

2. Ἡ χώρα τῶν Ἀμμωνίων ἔκειτο εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Λιβύης πρὸς Δ τῆς Αἰγύπτου.

3. Ἡ Αἰθιοπία ἦτο χώρα ἐκτεταμένη πρὸς Ν τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῶν Νουβία καὶ Ἀβυσσινία.

ἐσκέπτετο νὰ στείλῃ τὸν ναυτικὸν στρατὸν, κατὰ δὲ τῶν Ἀμμωνίων μέρος τοῦ πεζικοῦ καὶ κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν, ἀφοῦ πρῶτον ἔστειλε κατασκόπους, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος.

Ἄλλ' ὁ μὲν ναυτικὸς στρατός, ὅστις κατὰ τὸ πλεῖστον συνέκειτο ἐκ Φοινίκων, ἠρνήθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Καρχηδονίων, διότι οὗτοι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν Φοινίκων. Τοιοῦτοτρόπως δὲ οἱ Καρχηδόνιοι διέφυγον τὴν δουλείαν. Κατὰ δὲ τῶν Ἀμμωνίων ἐπεμψε πενήτηκοντα χιλιάδας στρατοῦ, ἵνα ἐξαυδραποδίσῃ τούτους καὶ ἵνα καύσῃ τὸ χρηστήριον τοῦ Διός. Ἄλλ' ἐνφ

ΖΕΥΣ ΑΜΜΩΝ

ὁ στρατός οὗτος ἐπορεύετο διὰ μέσου τῶν ἀμμωδῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, ἵνα φθάσῃ εἰς τοὺς Ἀμμωνίους, ἐπνευσε μέγας καὶ σφοδρὸς ἄνεμος, ὅστις μεταφέρων σωροὺς ἄμμου κατέχωσε καὶ ἠφάνισεν αὐτόν. Αὐτὸς δ' ὁ Καμβύσης μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν, χωρὶς νὰ σκεφθῆ, ὅτι ἐμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ τόσον μακρὰν. Πρὶν δὲ ὁ στρατός διέλθῃ τὸ πέμπτον τῆς ὁδοῦ, ἐξηντλήθησαν τὰ τρόφιμα ὅλα ὅσα εἶχον· ἔφαγον δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια, καὶ τέλος ἤρχισαν νὰ τρώγωσιν ἀλλήλους. Ἔνεκα δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς ἀφίσας τὴν κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν ἐκστρατείαν ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὰς Θήβας¹, ἀπολέσας πολλοὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ του. Ἀπὸ δὲ τῶν Θηβῶν κατέβη εἰς τὴν Μέμφιν. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ἡ κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν ἐκστρατεία.

Φθάσας δὲ ὁ Καμβύσης εἰς τὴν Μέμφιν, εἶδε τοὺς Αἴγυ-

1. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἐπὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ, κείμεναι πολὺ νοτιώτερον τῆς Μέμφιδος.

πτιους πανηγυρίζοντας τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ των Ἄπιος, ὅστις πολὺ σπανίως συνείθιζε νὰ ἐπιφαινῆται· ὅταν δὲ ἤθελε φανῆ, τότε ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι χαίροντες ἐώρταζον· ἦτο δὲ ὁ Ἄπιος ἱερὸν μισχάριον μέλαν, ἔχον εἰς τὸ μέτωπον λευκὸν τι τρίγωνον καὶ ἔλλα τινὰ ἴδια γνωρίσματα. Ὁ Καμβύσης δέ, νομίσας ὅτι ἐώρταζον χαίροντες διὰ τὰς ἀποτυχίας του, ἐτιμώρησε τοὺς Αἰγυπτίους μὲ θάνατον.

44. Ὁ Μάγος Σμέρδης βασιλεύει. Ὁ Καμβύσης ἀποθνήσκει.

Ἐκτοτε δὲ ὁ Καμβύσης κατέστη μανιακός, ἂν καὶ πρότερον δὲν εἶχε σφάσ τὰς φρένας του, ὡς πάσχων τὴν ἱερὰν νόσον¹. Ἐφόνευσε δὲ τὸν ἀδελφόν του Σμέρδιν, ὅστις ἦτο ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς.

Τὸν Σμέρδιν τοῦτον ὁ Καμβύσης ἐκ φθόνου, ἐπειδὴ ἦτο ἀνδρείος, ἀπέπεμψεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Περσίαν. Ἐπειτα δὲ εἶδε τὸ ἐξῆς ὄνειρον· ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὅτι ἐλθὼν ἄγγελος ἐκ Περσῶν ἤγγελλεν, ὅτι ὁ Σμέρδης καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ ἤγγισε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν κεφαλὴν του. Ἐκ τοῦ ὄνειρου τούτου φοβηθεὶς μὴ ὁ ἀδελφός του λάβῃ τὴν βασιλείαν, πέμπει τὸν Πρηξάσπη εἰς τὴν Περσίαν, ὅστις ἦτο πιστότατος εἰς αὐτόν, ἵνα φονεύσῃ τὸν Σμέρδιν. Ἀναθὰς δ' ὁ Πρηξάσπης εἰς τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Περσίας, ἐφόνευσεν αὐτόν, ὡς ἄλλοι μὲν λέγουσιν ἐξαγαγὼν εἰς κυνήγιον, ὡς ἄλλοι δέ, καταποντίσας εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα τοιαῦτα κακουργήματα ἐπραξεν ὁ Καμβύσης καὶ εἰς συγγενεῖς του καὶ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν πολὺ μανιακόν.

1. Ἱερὰν νόσον ἐκάλουν τὴν ἐπιληψίαν ἢ σεληνιασμόν.

Κατὰ τοῦ Καμβύσου τούτου, χρονοτριβοῦντος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντος, ἐπαναστατοῦσιν ἐν Περσίᾳ δύο ἀδελφοὶ Μάγοι, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἕνα, ὀνομαζόμενον Πατιζείθην, εἶχεν ἀφήσῃ ὁ Καμβύσης ἐπιμελητὴν τοῦ οἴκου του. Οὗτος λοιπὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπιεστάτησεν, ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Σμέρδιος ἐκρύπτετο καὶ ὅτι ὀλίγοι ἐκ τῶν Περσῶν ἐγνώριζον αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἐνόμιζον τὸν Σμέρδιον ζῶντα. Ἐκάθισε λοιπὸν εἰς τὸν θρόνον ὁ Πατιζείθης τὸν ἀδελφόν του, ὅστις κατὰ τὴν μορφήν ὠμοιάζε πολὺ πρὸς τὸν Σμέρδιον τοῦ Κύρου καὶ ὅστις ἐκαλεῖτο ὡσαύτως Σμέρδις. Τοῦτον τὸν ἄνδρα πείσας ὁ Πατιζείθης, ὅτι αὐτὸς θὰ καταστήσῃ πιστευτὰ εἰς ὅλους τὰ ὅσα θέλουσι γείνη, ἐνεθρόνισε, καὶ διέπεμπε κήρυκας καὶ εἰς ἄλλα μέρη, καὶ δὴ καὶ εἰς Αἴγυπτον, ἵνα προκηρύξῃ εἰς τὸν στρατόν, ὅτι τοῦ λοιποῦ πρέπει νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Σμέρδιον τοῦ Κύρου καὶ ὄχι εἰς τὸν Καμβύσην.

Ὁ Καμβύσης δ' ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ πεμφθέντος εἰς Αἴγυπτον κήρυκος καὶ ἐνεργήσας ἀνακρίσεις καὶ ἐξακριβώσας ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἐλυπήθη καὶ ἔκλαυσε πολὺ διὰ τὸν ἀδικὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Σμέρδιος· ἐνόησε δὲ καὶ τὸ ἐνύπνιον, ὅτι ὁ Σμέρδις καθήμενος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον θὰ ἤγγιζε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν κεφαλὴν του.

Ἐν ᾧ δ' ἀνέβαινεν ἐπὶ τοῦ ἵππου, σκεπτόμενος νὰ ἐκστρατεύσῃ τάχιστα εἰς Σοῦσα κατὰ τοῦ Μάγου, ἀποπίπτει τὸ κομβίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὴν θήκην τοῦ ξίφους του καὶ γυμνωθὲν τὸ ξίφος τραυματίζει αὐτὸν εἰς τὸν μηρόν. Ἐκ τῆς πληγῆς δὲ ταύτης ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον ὁ Καμβύσης, ἀφήσας τὴν ἐντολήν νὰ ἐκδιώξωσι τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα, ὅστις δὲν ἦτο ὁ Σμέρδις τοῦ Κύρου, ἀλλὰ ὁ Μάγος Σμέρδις.

Ὁ Καμβύσης ἐβασίλευσεν ἐν ὄλῳ ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε, καὶ δὲν ἀφῆκεν οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ τέκνον.

45. Μαγοφόνεια.

Ἄφου δ' ἐτελεύτησεν ὁ Καμβύσης, ὁ Μάγος Σμέρδις, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πατιζεΐθου, ἐβασίλευσεν ἀρόθως ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους μεγάλως εὐηργέτησε τοὺς ὑπηκόους του πάντας, ὥστε, ὅτε ἀπέθανεν, ὄλοι ἐπόθουν αὐτόν, πλὴν τῶν Περσῶν.

Τὸν ὄγθοον ὁμοῦ μῆνα ἀνεκαλύφθη ὁ Σμέρδις, καὶ ἔγινε γνωστὸς ποῖος ἀληθῶς ἦτο, διότι ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ Μάγος Σμέρδις ἐστερεῖτο τῶν ὧτων του, ἡ δὲ γυνή του Φαιδύμη, κόρη τοῦ Ὁτάνου, ψηλαφήσασα τοῦτον, κατὰ συμβουλήν τοῦ πατρὸς της, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο, ἐφάνέρωσε τὸ πρᾶγμα, καὶ οὕτως ἐβεβαιώθη ὅτι ἦτο ἄνευ ὧτων, ἐνᾧ ὁ ἀληθὴς Σμέρδις, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Καμβύσου, εἶχε τοιαῦτα. Συνώμοσαν δὲ κατὰ τοῦ Μάγου Σμέρδιος ἑπτὰ ἐκ τῶν πρώτων Περσῶν, οἱ ὅποιοι εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐφόνευσαν τὸν Σμέρδιν καὶ τὸν ἀδελφόν του Πατιζεΐθην. Κόψαντες δὲ τὰς κεφαλὰς τούτων, ἔτρεχον ἕξω κρατοῦντες αὐτάς, καὶ ἐκάλουν τοὺς ἄλλους Πέρσας εἰς βοήθειαν· ἐφόνεουν δ' ἅμα πάντα Μάγον, τὸν ὅποῖον συνήντων.

Οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τὸ γεγονός καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἀνέστυραν τὰ ἐγχειρίδια καὶ ἐφόνεουν καὶ αὐτοί, ὅπου συνήντων, πάντα Μάγον ἀδιακρίτως· καὶ ἂν δὲν ἐπῆρχετο νύξ, δὲν θὰ ἄφινον οὐδένα. Ταύτην τὴν ἡμέραν ὄλοι οἱ Πέρσαι ἐτίμων περισσώτερον ὄλων τῶν ἄλλων ἡμερῶν, καὶ κατὰ ταύτην ἐώρταζον ἑορτὴν μεγάλην, ἣτις ἐκαλεῖτο *Μαγοφόνια*. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδεὶς Μάγος ἐπετρέπετο νὰ φανῆ εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ πάντες ἔμενον κατ' οἶκον.

46. Ὁ Διοεὸς γίνεται βασιλεὺς.

Μετὰ πέντε ἡμέρας, ἀφου κατέπαυσεν ὁ θόρυβος, οἱ ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῶν Μάγων συνῆλθον καὶ ἐσχέποντο περὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἔθνους. Εἷς δ' ἐκ τούτων, ὁ Ὁτάνης, μὲ

συμφωνῶν πρὸς τοὺς ἄλλους περὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως τοῦ ἔθνους, προῆλθεν εἰς τὸ μέσον τῶν ἄλλων καὶ εἶπεν : « Ἄνδρες συνωμόται, εἶναι φανερόν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν τῶν ἑπτὰ, ὅστις ὑπερισχύσει, θὰ ἐκλεχθῆ βασιλεύς. Ἐγὼ ὁμως δὲν θὰ διαγωνισθῶ μὲ ὑμᾶς, διότι οὔτε νὰ ἄρχω οὔτε νὰ ἄρχωμαι θέλω. « Ἀπομακρύνομαι λοιπὸν τῆς ἀρχῆς, ἐπὶ τῷ ὄρω οὔτε ἐγὼ οὔτε καὶ ἀπόγονοί μου νὰ ὑποτάσσωνται εἰς οὐδένα ἐξ ὑμῶν. »

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀτάνης, οἱ δὲ ἐξ ἄλλοι ἐδέχθησαν τὴν πρότασίν του· ἔκτοτε δὲ ἡ οἰκία τοῦ Ὀτάνου ἔμενεν ἔλευθέρα, ὑποτασσομένη εἰς ὅσα αὐτὴ ἤθελε, χωρὶς ὁμως νὰ παραβαίῃ καὶ τοὺς νόμους τῶν Περσῶν.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἀπεράσισαν νὰ ἐξέλθωσι τὴν πρωίαν ἔφιπποι εἰς τὸ προάστειον,¹ καὶ οὔτινος ὁ ἵππος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, χρεμετίσῃ πρῶτος, οὗτος νὰ γείνῃ βασιλεύς.

Ὁ Δαρεῖος δὲ εἶχεν ἕνα ἵπποκόμον, ἀνθρωπον νοσημονέστατον, εἰς ὃν ἰνεκοίνωσε τὴν ἀπόρασιν ταύτην καὶ ἠρώτησεν ἂν ἤξεύρῃ τρόπον τινά, ἵνα ἐπιτύχωσιν αὐτοὶ τὴν βασιλείαν καὶ ὄχι ἄλλοις. Ὁ Οὐβάρης, ὁ ἵπποκόμος, ἐβεβαίωσε τότε τὸν Δαρεῖον, ὅτι ἡ βασιλεία εἶναι ἀσφαλής, καὶ ἀμέσως ἔφερεν, ἐν ὄρα νυκτός, εἰς τὸ προάστειον τὸν ἵππον, ἐφ' οὗ ἔμελλε νὰ ἵππεύσῃ τὴν πρωίαν ὁ Δαρεῖος. Ἄρου δ' ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀφῆκεν ἐκεῖ τὸ ζῶον νὰ βόσκη, τὸ ὠδήγησεν ἔπειτα πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

Ἄμα δὲ ἤρχισε νὰ ὑπρωσκη ἡ ἡμέρα, οἱ ἐξ συνωμόται ἵππεύσαντες διηυθύνοντο κατὰ τὸ προάστειον· ὡς δ' ἔρθησαν εἰς αὐτό, ὁ ἵππος τοῦ Δαρεῖου ἐνθυμηθεὶς, ὅτι τὴν παρελθούσαν νύκτα ἔβασκεν ἐκεῖ, ἔτρεξεν ἐμπρὸς τῶν ἄλλων καὶ ἐχρεμετίσεν. Ἐνῶ δὲ ὁ οὐρανὸς ἦτο αἴθριος, ἐγεινεν, ἅμα τῷ χρεμετισμῷ, ἀστραπὴ καὶ βροντὴ. Εὐθύς τότε οἱ πέντε συνωμόται κατα-

1. Προάστειον = τὸ πρὸ τῆς πόλεως πεδινὸν συνήθως μέρος.

πάντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνουσι τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλέα. Τοῦ Δαρείου δὲ ὁ πατὴρ ἐκαλεῖτο Ὑστάσπης καὶ ἦτο διοικητὴς τῆς Περσίας.

Ὁ Δαρεῖος, ἀφοῦ ἔγεινε βασιλεύς¹, κατέστησεν εἴκοσι ἡγεμονίας, τὰς ὁποίας οἱ Πέρσαι ἐκάλουν σατραπείας. Καταστήσας δὲ τὰς σατραπείας καὶ διορίσας ἄρχοντας, ἐπέβαλε φόρους ἐπὶ ἕκαστον ἔθνος. Ἐπειδὴ δὲ πρότερον ἐπὶ Κῦρου καὶ ἐπὶ Καμβύσου οὐδὲν ἦτο ὠρισμένον περὶ φόρων, ἀλλ' ἔδιδον μόνον δῶρα, ~~διότι~~ οἱ Πέρσαι ὄτι ὁ Δαρεῖος ἦτο ἔμπορος, ὁ Καμβύσης ~~διορίσας~~ τῆς καὶ ὁ Κῦρος πατήρ. ✕

1. Ὑφ 523 πρὸ Χριστοῦ.

Μ Ε Λ Π Ο Μ Ε Ν Η

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ

47. Ὁ Δαρείος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σκυθῶν.

Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν τῆς Σάμου καὶ τὴν παράδοσιν ταύτης εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πολυκράτους Συλοσῶντα, ὁ Δαρεῖος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Βαβυλωνίων καὶ μετὰ εἰκοσάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν τὴν Βαβυλῶνα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεθύμησε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Σκύθας, διότι ἐκεῖνοι πρῶτοι, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Μηδικήν¹ καὶ νικήσαντες τοὺς ἐναντιουμένους, ἤρχισαν ἀδικοῦντες. Οἱ Σκύθαι ἦσαν νομαδικὸς λαός, κατοικῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου, ἀπὸ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ.

Ὁ λαὸς οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον οὔτε ἔσπειρεν, οὔτε ἤροτρία τὴν γῆν, οὔτε πόλεις εἶχεν, οὔτε τείχη ἐκτιζεν, ἀλλ' ἦτο φερέοικος ἔχων ἐπὶ ἀμαξῶν τὰς οἰκίας, καὶ ἔζη οὐχὶ ἀπὸ τῆς γεωργίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας. Ἡ δὲ Σκυθικὴ γῆ ἦτο πεδιάς ἄδενδρος, ποώδης καὶ εὐδρος, διαβρεχομένη ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν· ἐφύετο δ' ἐν αὐτῇ κάρναβις, ὁμοία, πλὴν τῆς παχύτητος καὶ τοῦ μεγέθους, πρὸς τὸ λίνον, καὶ ἐξ αὐτῆς οἱ Θραῖκες κατεσκευάζον ἐνδύματα ὁμοιότατα μὲ τὰ λινᾶ. Ἡ

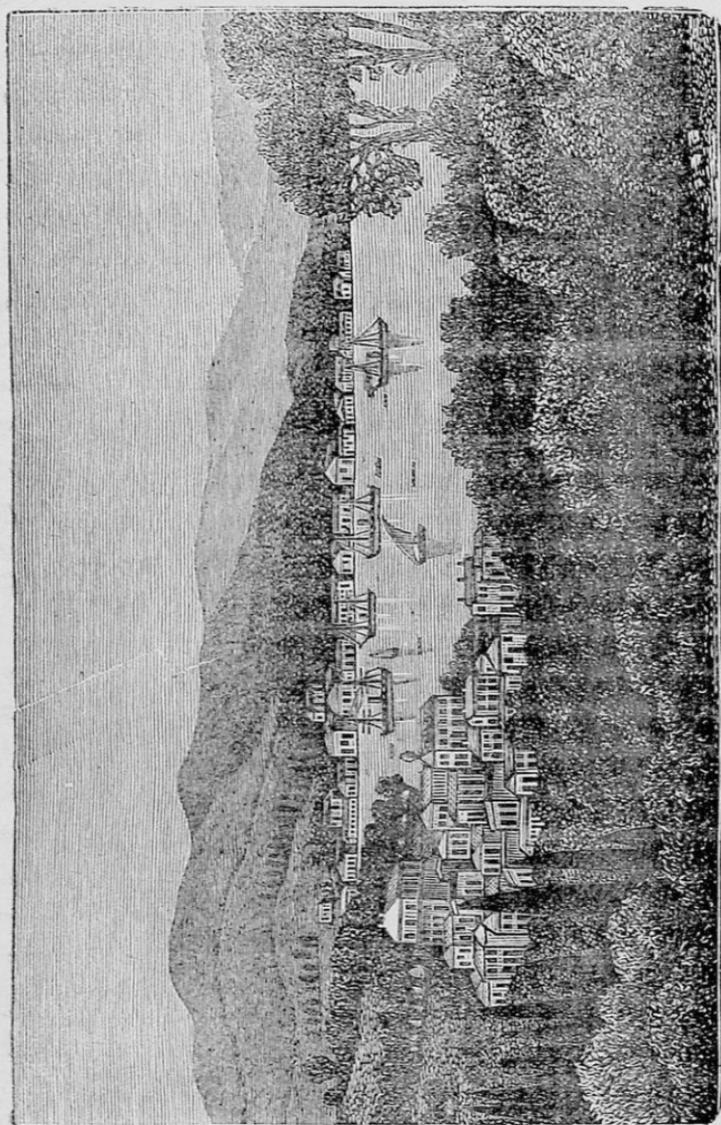
1. Ἴδε § 23.

Σκυθία θαυμάσια πράγματα δὲν εἶχε, πλὴν τῶν παμμεγίστων καὶ παμπόλλων ποταμῶν καὶ τῆς παμμεγέθους πεδιάδος τῆς.

Κατὰ τούτων λοιπὸν τῶν Σκυθῶν ἐτοιμασθεὶς ἐξεστράτευσεν ἐκ τῶν Σούσων ὁ Δαρεῖος. ἂν καὶ ὁ ἀδελφός του Ἄρτάβανος παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἔθνους τῶν Σκυθῶν. Φθάσας ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν Βόσπορον, διέβη τοῦτον ἐπὶ γέφυρας, τῆς ὁποίας ἀρχιτέκτων ὑπῆρξε Μανδροκλῆς ὁ Σάμιος, Ἴων, βραβευθεὶς διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἦγε δὲ ὁ Δαρεῖος κατὰ τῶν Σκυθῶν ἑπτακοσίους χιλιάδας ἀνδρῶν μετὰ τῶν ἰππέων, καὶ ναῦς ἑξακοσίας.

Διαβάς δ' εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Δαρεῖος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἴωνας γεφυροποιοὺς νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Πόντον μέχρι τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ καὶ νὰ γεφυρώσωσι καὶ τοῦτον. Τοῦτο καὶ ἐγένεεν. Ὁ Δαρεῖος δὲ μετὰ τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ πορευόμενος διὰ τῆς Θράκης, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἰστρον καὶ διέβη αὐτόν. Διαβάς δὲ τὸν ποταμόν, διέταξε τοὺς Ἴωνας νὰ λύσωσι τὴν γέφυραν καὶ ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν παραπλέοντες. Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς τῶν Μυτιληναίων, Κῶης καλούμενος, εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἡ γέφυρα καλὸν εἶναι νὰ μένῃ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Τότε ὁ Δαρεῖος ἔδесεν ἐξήκοντα κόμβους εἰς λωρίον καὶ καλέσας τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες Ἴωνες, αμετέβαλον γνώμην διὰ τὴν λύσιν τῆς γεφύρας. Λάβετε τὸ αλωρίον τοῦτο, καὶ εὐθὺς ἅμα ἀναχωρήσω κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἀρχίσατε νὰ λύητε καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἓνα κόμβον. Ἄν δὲ ἀδὲν ἐπανέλθω, μέχρις οὐ τελειώσωσιν ὅλοι οἱ κόμβοι, τότε ἀφήσατε τὴν γέφυραν καὶ ἀποπλεύσατε εἰς τὴν πατρίδα σας. Ἐταῦτα δὲ ποιοῦντες θά μ' εὐχαριστήσητε μεγάλως». Ταῦτα εἰπὼν ὁ Δαρεῖος, ἔσπευδεν εἰς τὰ πρόσω.

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ (όπως είναι σήμερα).

48. Πόλεμος πρὸς τοὺς Σκύθας.

Οἱ Σκύθαι, μαθόντες τὴν κατ' αὐτῶν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου, συνεσκέφθησαν καὶ εἶδον ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀντιπαρατάξωσι τὰς δυνάμεις τῶν κατ' αὐτοῦ· ἀπεφάσισαν ὁμῶς ὑποχωροῦντες καὶ συγχώνωσι τὰ φρέατα καὶ τὰς κρήνας, ὅσας ἀπήντων, καὶ νὰ καταστρέφωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς· ὅταν δ' ὁ Πέρσης ἐξ ἀνάγκης ὑποχωρῇ, τότε ἐπερχόμενοι νὰ καταδιώκωσιν αὐτόν.

ΟΠΑΙΤΗΣ ΕΚΥΘΗΣ

Ἀποφασίσαντες ταῦτα οἱ Σκύθαι ἐξήραχοντο εἰς ἀπάντησιν τοῦ Δαρείου. Τὰς δὲ ἀμάξας μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων τῶν προέπεμψαν πάσας, παραγγείλαντες νὰ πορεύωνται πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ. Συναντηθέντες δὲ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σκύθαι, μάχην μὲν δὲν συνῆψαν, ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτοι ἐδίωκον, οἱ δὲ δεῦτεροι ὑπεχώρουν ἄνευ βλάβης τινός.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὁ Δαρεῖος στενοχωρηθεὶς ἐπέμψεν ἰππέα πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ἰδάνθυρσον καὶ ἔλεγε τὰ ἑξῆς· «Δαιμονισμένη ἄνθρωπε, τί φεύγεις πάντοτε, ἐνῶ δύνασαι ἢ νὰ σταθῆς καὶ νὰ πολεμήσῃς ἢ νὰ παύσῃς ἀτρέχων, νὰ φέρῃς δὲ εἰς τὸν δεσπότην σου γῆν καὶ ὕδωρ;»

Ὁ δὲ Ἰδάνθυρσος ἀπεκρίθη· «Τοιουτοτρόπως συνειθίζω ἐγώ, ὡς Πέρσα· οὐδένα δ' ἐφοβήθην μέχρι τοῦδε, οὐδὲ τώρα πράττω ἐπι νεώτερον ἢ ὅ,τι συνειθίζω νὰ πράττω καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Δὲν συνάπτω δὲ μάχην μετὰ σοῦ ἀμέσως, διότι δὲν φοβοῦμαι μὴ μου βλάψῃς τι, ἐπειδὴ οὐδὲν ἔχω. Δεσπότης δὲ εἰμὸς, ἐγὼ νομίζω μόνον τοὺς θεοὺς.»

Οἱ δὲ βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν, ἀκούσαντες τὸ ὄνομα τῆς δουλείας, ὤργισθησαν καὶ ἐπέμψαν ἄνδρας νὰ συνεννοηθῶσι μὲ τοὺς Ἴωνες

διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας τοῦ Ἰστρου· οἱ δ' ἄλλοι ἐφόρμων κατὰ τῶν Περσῶν, ὅταν ἐκάθηντο οὗτοι νὰ φάγωσι· παρομοίας δὲ προσβολὰς κατ' αὐτῶν ἐποίουν καὶ τὰς νύκτας.

49. Ἐπιστροφή τοῦ Δαρείου ἐκ τῆς Σκυθίας.

Πολλάκις δὲ τοῦ τοιοῦτου γινομένου, ὁ Δαρεῖος ἐστενοχωρήθη τοσοῦτον, ὥστε περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω. Πρὶν ὅμως φθάσῃ εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἰστρου, οἱ ἀπεσταλμένοι Σκύθαι ἐλθόντες παρεκίουν τοὺς Ἴωνας νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν καὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, λέγοντες ὅτι αἱ ἐξήκοντα ἡμέραι παρῆλθον. Καὶ θὰ ἐπρακτο οὗτοι τοῦτο, ἂν μὴ ὁ Ἰστιαῖος, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἀνθίστατο λέγων ὅτι τῶρα μὲν, βασιλεύοντας τοῦ Δαρείου, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν τυραννεύει μιᾶς πόλεως, ὅταν ὅμως τύχη ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς γεφύρας νὰ κηταπέσῃ ἡ δύναμις τοῦ Δαρείου, τότε οὔτε αὐτὸς θὰ δυνηθῇ ν' ἄρχῃ τῶν Μιλησίων, οὔτε ἄλλος τις ἄλλων, διότι ἕκαστη πόλις θὰ θελήσῃ μᾶλλον δημοκρατίαν ἢ μοναρχίαν· συμφέρι λοιπὸν εἰς ἑαυτούς, νὰ πράττωσιν οἱ Ἴωνες ὅ,τι τὸ συμφέρον τοῦ Δαρείου ἀπαιτεῖ.

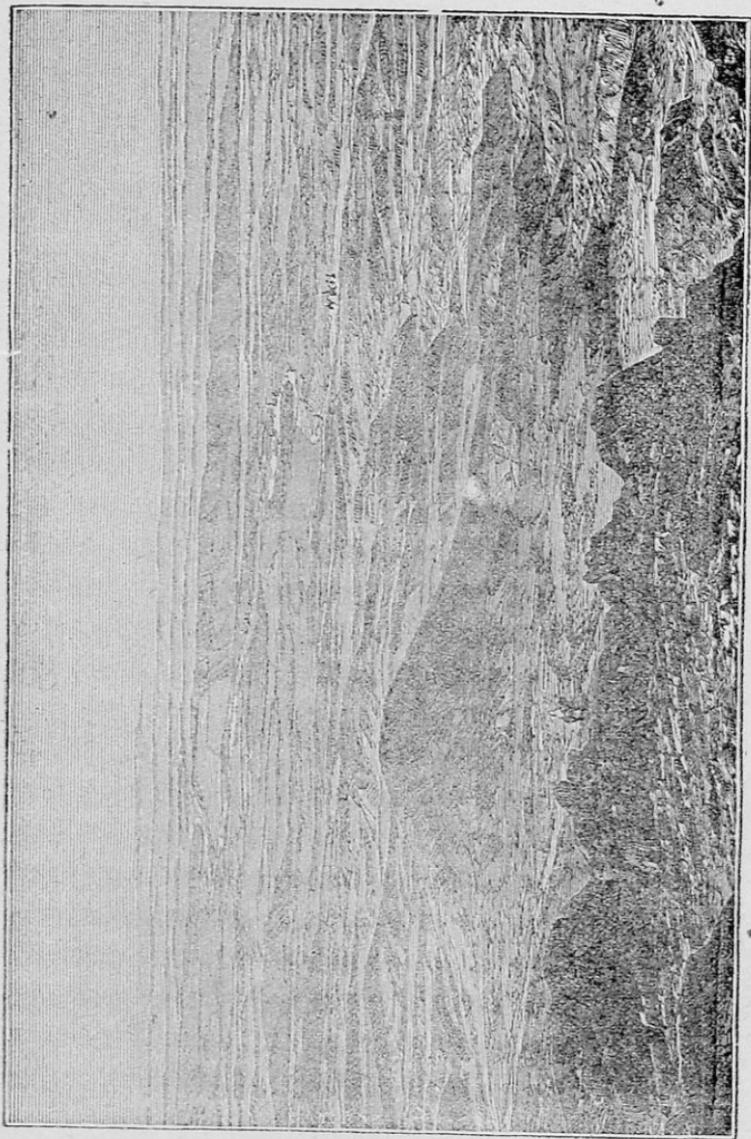
ΣΚΥΘΗΣ ΤΟΞΟΤΗΣ

Ἄρα οὖν ὁ Ἰστιαῖος προέτεινε ταύτην τὴν γνώμην, ἀμέσως πάντες παρεδέχθησαν αὐτὴν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ διαλύσωσι μικρὸν μόνον μέρος τῆς γεφύρας, ὅσον φθάνει βολὴ τόξου, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σκυθίας, ἵνα φαίνωνται ὅτι ἐκτελεῦσι μὲν τὴν γνώμην

τῶν Σκυθῶν, πράγματι ὅμως ἵνα μὴ δοκιμάσωσιν οὗτοι νὰ διαβῶσι διὰ τῆς βίας τὸν Ἰστρον. Τοιουτοτρόπως οἱ Σκύθαι πιστεύσαντες ὅτι οἱ Ἴωνες ἔλεγον ἀληθῆ, ὑπέστρεφον πρὸς ζήτησιν τῶν Περσῶν.

Οἱ Πέρσαι ὅμως δι' ἄλλης ὁδοῦ ἔφθασαν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὴν γέφυραν, διέβησαν αὐτὴν καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ βασιλείον τῶν ἄπρακτοι. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδόν του διερχόμενος ὁ Δαρρεῖος διὰ τῆς Θράκης, ἀφῆκεν εἰς τὴν Εὐρώπην¹ τὸν στρατηγὸν Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, ὅστις ὑπέτασεν ὅλας τὰς ἐκεῖ πόλεις καὶ χώρας. Ἐπειτα δ' ἐπανήρχετο καὶ οὗτος εἰς τὰς Σάρδεϊς.

1. Τῆ διὰ πρὸ Χριστοῦ.

Η ΕΡΗΜΟΣ ΤΗΣ ΛΙΒΥΗΣ

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ

Ε

ΤΕΡΨΙΚΟΡΗ

ΒΟ. Ὁ Ἰστιάος καὶ ὁ Κῶης.

Ὁ Δαρείος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Σκυθίας εἰς τὰς Σάρδεις, ~~δο-~~
 θυμήθη τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἰστιαίου καὶ τὴν συμβουλὴν τοῦ
 Κῶου περὶ τῆς γεφύρας τοῦ Ἰστρου καὶ καλέσας αὐτοὺς εἰς
 τὰς Σάρδεις εἶπε νὰ ζητήσωσιν ὅ,τι ἤθελεν ἕκαστος.

Καὶ ὁ μὲν Ἰστιάιος ἐζήτησε καὶ ἔκτισε πόλιν παρὰ τὸν
 Στρυμόνα, ποταμὸν τῆς Μακεδονίας, ὁ δὲ Κῶης ἐζήτησε καὶ
 ἔγεινε τύραννος τῆς πατρίδος του Μυτιλήνης, πόλεως μεγάλῃς
 τῆς νήσου Λέσβου.

Ὅτε δὲ ὁ Μεγάβαζος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὰς
 Σάρδεις ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἰστιάιος ἐτείχιζε τὴν παρὰ τὸν Στρυμόνα
 πόλιν.¹ Φθάσας δὲ εἰς τὰς Σάρδεις ἔλεγεν εἰς τὸν Δαρείον, ὅτι
 δὲν ἔπραξε καλῶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἄνδρα Ἕλληνα, ἐπιτήδειον
 καὶ ἔξυπνον, νὰ κτίσῃ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ, διότι τοῦτο ἐνδέ-
 χνται ν' ἀποβῇ εἰς αὐτὸν ἐπιόλαζες.

Τότε ὁ Δαρείος πεισθεὶς, ἐκάλεσε τὸν Ἰστιαῖον εἰς τὰς Σάρ-
 δεις μὲ τρόπον γλυκύν, ἵνα ἔχῃ δῆθεν αὐτὸν ὁμοτράπεζον καὶ
 σύμβουλόν του· ἔπειτα δ' ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πρω-
 τεύουσαν τῆς Περσίας Σοῦσα. Ἀντὶ δὲ τοῦ Ἰστιαίου, ἔγεινε

1 Ὁ τόπος οὗτος, ἐνθα καὶ ἡ πόλις, ὠνομάζετο Μύρκιννα.

ἐπίτροπος τῆς Μιλήτου ὁ Ἀρισταγόρας, ὅστις ἦτο στενὸς συγγενῆς τοῦ Ἰστιαίου. Εἰς τὰς Σέρδεις δὲ ὁ Δαρεῖος κατέστησε διοικητὴν τὸν ὁμοπάτριον ἀδελφόν του Ἀρταφέρνην.

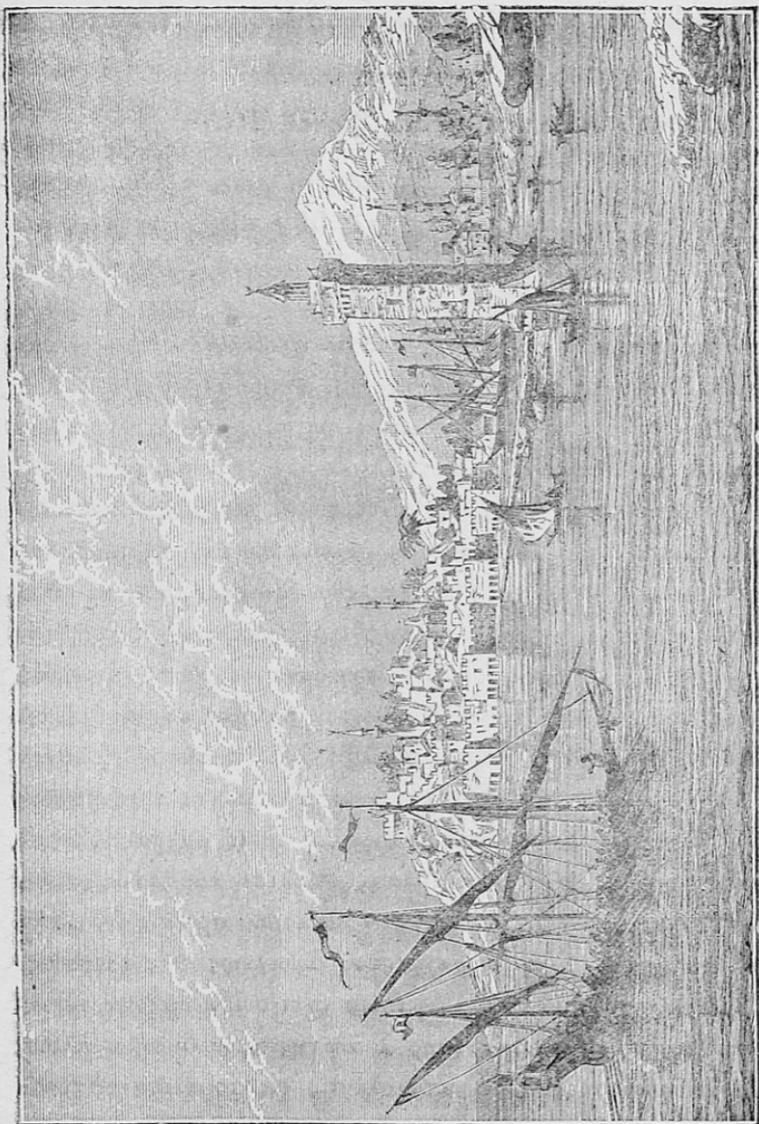
ΒΙ. Ὁ Ἀρισταγόρας ἀποστατεῖ.

Ὁ Ἀρισταγόρας ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀρταφέρνου, κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ βασιλέως, τὴν ἀδειαν καὶ ἐπολιόρησιν τὴν νῆσον Νάξον,¹ ἀλλὰ δὲν ἐκυρίευσεν αὐτήν. Διὰ τὴν ἀποτυχίαν δὲ τῆς πολιορκίας ταύτης ὑπώπτευσεν, ὅτι θὰ στερηθῆ τῆς βασιλείας τῆς Μιλήτου. Συνέλαβε λοιπὸν τὴν ἰδέαν ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας,

Τότε συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς· ὁ Ἰστιαῖος, θέλων νὰ παραγγείλῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι ἐφυλάσσοντο ὅλαι αἱ ὁδοί. Διὰ τοῦτο ἐπενόησε τὸ ἐξῆς· ἐξύρισε καλῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ πιστοτάτου τῶν δούλων του, ἔστιξε γράμματα ἐπ' αὐτῆς καὶ ἀνέμεινε ν' ἀναφυῶσιν αἱ τρίχες. Ἄμα δ' αὐταὶ ἀνεφύησαν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μίλητον, παραγγείλας νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ ξυρίσῃ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ παρατηρήσῃ αὐτήν. Ἐλεγον δὲ τὰ στίγματα ἀπόστασιν, ἤτοι ἐπαναστάσασιν. Ἐπραττε δὲ ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος, διότι θεώρει μεγάλην συμφορὰν τὸ νὰ κρατῆται ἐν Σούσοις. Γινομένης δ' ἐπαναστάσεως, πολλὰς ἐλπίδας εἶχε νὰ καταβῆ εἰς τὰ παράλια.

Ὁ Ἀρισταγόρας, ξυρίσας τὴν κεφαλὴν τοῦ δούλου καὶ ἰδὼν τὰ ἐπ' αὐτῆς γράμματα, ἀναφανδὸν ἀπείσάτησε, πράττων ὅ,τι ἠδύνατο κατὰ τοῦ Δαρείου. Καὶ πρῶτον μὲν διὰ λόγου ἀφήσας τὴν τυραννίδα, ἔκαμνεν ἰσονομίαν εἰς τὴν Μίλητον, ἵνα οἱ Μιλή-

1. Τῷ 501 πρὸ Χριστοῦ.

Η ΜΙΤΙΛΗΝΗ

σοι συναποστατήσωσι μετ' αὐτοῦ προθύμως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπιστάτησε καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίαν καὶ διώρισεν ἐν ἑκάστη πόλει στρατηγούς ἀντὶ τῶν τυράννων, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξεν.

82. Ὁ Ἀρισταγόρας ζητεῖ βοήθειαν.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, ὁ Ἀρισταγόρας ἐπλευσεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα (τῷ 500 πρὸ Χριστοῦ), ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Τῆς δὲ Σπάρτης ἐβασίλευε τότε ὁ Κλεομένης, ὅστις, ὡς λέγουσιν, ἦτο οὐχὶ ὑγιής τὰς φρένας, ἀλλ' ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν μανίαν. Πρὸς τοῦτον ὁ Ἀρισταγόρας ἔλεγε τὰ ἑξῆς· «Κλεόμενες, μὴ θαυμάσῃς τὴν σπουδὴν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου· διότι αἱ περιστάσεις εἶναι τοιαῦται. Οἱ παῖδες αὐτῶν Ἰόνων νὰ εἶναι δούλοι ἀντὶ ἐλευθέρων, εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἀάλγος μέγιστον καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὑμᾶς, καθόσον αἰεὶ οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος. Δι' ὄνομα λοιπὸν τῶν Ἑλληνικῶν Θεῶν, σώσατε ἐκ τῆς δουλείας τοὺς Ἴωνας, καθόσον εἶναι αὐτοῦ αὐτοῦ αἵματος μὲ ὑμᾶς. Δύνασθε δ' εὐκόλως νὰ πράξητε αὐτοῦτο, διότι οἱ μὲν βάρβαροι δὲν εἶναι δυνατοί, ὑμεῖς δὲ κατὰ αὐτὰ πολεμικὰ ἐφθάζετε εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀνδρείας. «Θὰ ἀποκτήσῃτε δὲ καὶ χώρας πολλὰς καὶ πλοῦτον πολύν.» Ὁ μὲν Ἀρισταγόρας ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κλεομένης ἀπήντησεν·

«Ὡ ξένη Μιλήσιε, θά σοι ἀποκριθῶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας.»
 Ἀποῦ δὲ ἦλθεν ἡ τρίτη ἡμέρα, ἐκάλεσε καὶ ἠρώτησεν ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόραν πόσων ἡμερῶν δρόμος ἦτο ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἰόνων μέχρι τοῦ βασιλείως τῆς Περσίας· αὐτὸς δὲ λέγει, τριῶν μηνῶν. Ἀμέσως τότε ὁ Κλεομένης εἶπεν· «Ὡ ξένη Μιλήσιε, ἄπελθε ἐκ τῆς Σπάρτης πρὶν δύσῃ ὁ ἥλιος, «διότι οὐδένα λόγον εὐπρόσδεκτον λέγεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, θέλων νὰ φέρῃς αὐτοὺς μακρὰν τῆς θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδόν».

Ὁ μὲν Κλεομένης ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας λαβὼν ἱκετηρίαν¹ ἐπορεύθη εἰς τοῦ Κλεομένουσ· εἰσελθὼν δὲ ἐντὸς ὡς ἱκέτης παρεκάλει τὸν Κλεομένη νὰ ἐπακούσῃ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ τὸ παιδίον, διότι πλησίον τοῦ Κλεομένουσ ἐτυχε νὰ ἴσταται ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἧτις ὠνομάζετο Γοργῶ. Ἡ Γοργῶ ἦτο τὸ μόνον τέκνον τοῦ Κλεομένουσ, ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Κλεομένης εἶπεν εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ λέγῃ, ὅ,τι θέλει, χωρὶς παντελῶσ νὰ ἐμποδίζηται ἔνεκα τοῦ παιδίου. Τότε ὁ Ἀρισταγόρας ὑπισχνεῖτο κατ' ἀρχὰσ δέκα τάλαντα εἰς τὸν Κλεομένη, ἂν ἐκτελέσῃ ὅσα ἐζήτει παρ' αὐτοῦ. Ἀρνούμενου δὲ τοῦ Κλεομένουσ, προέβαινε ὁ Ἀρισταγόρας αὐξάνων τὰ χρήματα, ἕωσ ὅτου ἐφθασεν εἰς τὰ πεντήκοντα τάλαντα. Τότε τὸ παιδίον ἐφώναζε· «Πάτερ θά σε διαφθείρῃ ὁ ξένος, ἐὰν δὲν ἀσκηθῆσ νὰ φύγῃσ ἀπ' ἐδῶ».

Τότε ὁ Κλεομένης εὐχαριστηθεὶσ διὰ τὴν παραινεσιν τοῦ παιδίου, μετέβη εἰς ἕτερον οἶκημα, ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ὄλωσ ἐκ τῆσ Σπάρτησ, χωρὶσ νὰ δυνηθῆ ἐπὶ πλέον νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆσ ὁδοῦ τῆσ ἀγούσῃσ εἰς τὴν Περσίαν.

Ἐκδιωχθεὶσ ὁ Ἀρισταγόρας ἐκ τῆσ Σπάρτησ ἦλθεν εἰς Ἀθήνασ. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε εἶχον κηρυχθῆ φανεροὶ πολέμιοι τῶ Περσῶν, διότι ὁ Ἀρταφέρνησ προέτρεπεν αὐτούσ, ἐὰν ἤθελον τὴν σωτηρίαν των, νὰ δεχθῶσιν ὀπίσω τὸν Ἴππίαν· τοῦτο ὁμωσ κατ' οὐδένα τρόπον ἐδέχοντο οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ἐμφανισθεὶσ εἰς τὸν δῆμον. Ἐλεγε τὰ αὐτά, τὰ ὁποῖα καὶ ἐν Σπάρτῃ προσέτι δὲ ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἦσαν ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπρεπεν οὗτοι διὰ τοῦτο νὰ σώσωσιν αὐτούσ. Οἱ

1. Ἡ ἱκετηρία ἦν ράβδος ἢ κλάδος ἐλαίασ, ἣν κρατῶν εἰς χεῖρασ ὁ ἱκέτης κατέφευγεν ἐπικαλούμενοσ τὴν βοήθειαν ἢ συνδρομὴν τινος κατὰ γινομένου αὐτῶ ἀδικήματοσ.

Ἄθηναῖοι δ' ἀπεφάσισαν τότε ν' ἀποστείλωσιν εἴκοσι ναῦς, ἵνα βοηθήσωσι τοὺς Ἴωνας· στρατηγὸν δὲ διώρισαν τὸν Μελάνθιον, πολίτην κατὰ πάντα δόκιμον. Αὐταὶ δ' αἱ νῆες ἔγειναν αἰτία κακῶν καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους.

ΒΒ. Αἱ Σάρδεις πυρπολοῦνται.

Ὁ Ἀρισταγόρας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μίλητον. Κατόπιν δ' αὐτοῦ ἔφθασαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ εἴκοσι ναῦς, ἔχοντες ἅμω καὶ πέντε τριήρεις τῶν Ἐρετριῶν. Τότε ὁ Ἀρισταγόρας ἔστειλε κατὰ τῶν Σάρδεων στρατὸν, ὅστις ἐκυρίευσεν αὐτάς, (τῷ 499 πρὸ Χριστοῦ), χωρὶς οὐδεὶς ν' ἀντισταθῆ.

Αἱ περισσότεραι οἰκίαι τῶν Σάρδεων ἦσαν καλάμιναι, ὅσαι δὲ ἦσαν πλίνθιναι, εἶχον ἐκ καλάμου τὰς ὀροφάς. Ἐκ τούτων στρατιώτης τις ἐπυρπόλησε μίαν· ἀμέσως δὲ τὸ πῦρ μεταδιδόμενον ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἔκαυσεν ὅλην τὴν πόλιν. Ἀφεῦ δ' ἐνύκτωσιν, οἱ Ἴωνες ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ναῦς.

Τότε οἱ Πέρσαι, ὅσοι κατῴκουν πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλως ποταμοῦ, μαθόντες ταῦτα πρῶτοι τῶν ἄλλων, συνηθροίζοντο καὶ ἤρχοντο πρὸς βοήθειαν τῶν Λυδῶν, ἀλλὰ δὲν εὗρον τοὺς Ἴωνας εἰς τὰς Σάρδεις. Ἀκολουθοῦντες δὲ καταφθάνουσιν αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῃ¹. Ἐκεῖ δὲ, μάχης γενομένης, ἐνίκηθησαν οἱ Ἴωνες.

Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλειπον ὀλοτελεῶς τοὺς Ἴωνας, εὐδὲ ἐβοήθουν πλέον αὐτοῦς. Ἐξηκολούθουν ὁμῶς οἱ Ἴωνες ἢ ἀγωνίζονται μόνοι.

1. Ἡ Ἐφεσος ἦτο μία τῶν ἐπισήμων ἀρχαίων πόλεων τῆς Μικρῆς Ἀσίας, μητρόπολις τῆς Ἴωνίας, κειμένη ἐπὶ τῶν ἐκόλων τοῦ Καῦστρου ποταμοῦ, ἀπέναντι καὶ ὀλίγον βαρειότερον τῆς νήσου Σάμου. Τανῦν χωρίον καλούμενον Ἀγιαζολοῦκ.

Ὡς δὲ ἤγγελλθη εἰς τὸν Δαρεῖον, ὅτι αἱ Σάρδεις κυριευθεῖσαι ἐκάησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἴωνων καὶ ὅτι ἀρχηγὸς τούτων ὑπῆρξεν Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, πρῶτον μὲν ἠρώτησεν ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπειτα δ' ἐζήτησε τὸ τόξον καὶ λαβῶν ἔθηκεν ἐπ' αὐτοῦ βέλος καὶ ἐτίναξεν αὐτὸ ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· «ὦ Ζεῦ, ἀξιώσον με νὰ ἐκδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους». Ἀφοῦ δὲ εἶπε ταῦτα, προσέταξεν ἕνα ἐκ τῶν ὑπηρετῶν, ὅσάκις κάθηται εἰς τὸν δεῖπνον, νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν τρεῖς φορές· «Δέσποτα, μὲμνησο τῶν Ἀθηναίων».

§ 4. Ὁ Ἰστιαῖος ἐνώπιον τοῦ Δαρείου. Θάνατος τοῦ Ἀρισταγόρου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος ἐκάλεσεν ἐνώπιόν του Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Μανθάνω, Ἰστιαῖε, ὅτι ὁ ἐπίτροπος, εἰς τὸν ὁποῖον σὺ ἐπέτρεψας τὴν Μίλητον, ἐπαναστατήσας μὲ ἀπεστέρησε τῶν Σάρδεων. Τώρα λοιπὸν πῶς σοι φαίνονται ταῦτα; Πῶς δ' ἄνευ τῆς ἰδικῆς σου συμβουλῆς ἐἐπράχθη τοιοῦτόν τι;»

Ὁ δὲ Ἰστιαῖος ἀπεκρίθη· «Βασιλεῦ, ποῖον λόγον εἶπες; εἰς τίνας ἀγαθοῦ στεροῦμαι ἐγώ, ὥστε νὰ συμβουλευθῶ πρᾶγμα, ἀπὸ ὁποῖον μεγάλως δύναται νὰ δυσαρεστήσῃ σέ; Ἐάν, ὦ βασιλεῦ, ἔγινεν ὅ,τι μοὶ λέγεις, ὅπερ δὲν πιστεύω, σκέφθητι ποῖον κακὸν ἔπραξας, ἀπομακρύνας με ἀπὸ τῶν παραθαλασσιῶν μερῶν. Ἐάν ἐγὼ ἤμην ἐν Ἴωνίᾳ, οὐδεμία πόλις ἤθελε ἀκάμῃ τὸ ἐλάχιστον κίνημα. Ἄφες με λοιπὸν ἀμέσως τάξαι νὰ ἀπορευθῶ εἰς Ἴωνίαν, ἵνα ἐπαναφέρω εἰς τάξιν ὅλα τὰ ἐκεῖ καὶ παραδώσω εἰς χεῖράς σου τὸν ἐπίτροπον τῆς Μίλητου, ὅστις ἐμηχανεύθη ταῦτα».

Ὁ Ἰστιαῖος ταῦτα λέγων ἠπάτησε τὸν Δαρεῖον, ὅστις πει-

σθεις ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη, παραγγείλας, ἀφοῦ ἐκτελέσῃ ὅσα ὑπέσχετο, νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εἰς τὰ Σοῦσα.

Ὁ δὲ διοικητὴς τῶν Σάρδεων Ἀρταφέρνης καὶ ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς γείτονος Αἰολίδος. Καὶ τῆς μὲν Ἰωνίας ἐκυρίευσαν τὰς Κλαζομενάς, τῶν δὲ Αἰολέων τὴν Κύμην.

Ὅτε δὲ ἐκυρίευντο αἱ πόλεις, Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, ὅστις, ὡς ἀπεδείχθη, δὲν ἦτο μεγαλόψυχος, βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερτερήσῃ τὸν βασιλέα Δαρεῖον, συνεκάλεσε τοὺς συνωμότας καὶ συνεσκέπτετο μετ' αὐτῶν, λέγων ὅτι εἶναι συμφωρῶτερον εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἔτοιμον καταφύγιόν τι, ἐὰν συμβῆ νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς Μιλήτου. Παραδίδει δὲ τὴν Μίλητον εἰς τὸν Πυθαγόραν, ἄνδρα ἐκ τῶν πολιτῶν δόκιμον, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλευσεν εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἐκυρίευσε χώραν τινά. Ἐκεῖ ὁμως κατέπιν, πολλορῶν πόλιν τινά, φονεύεται ὑπὸ τῶν Θρακῶν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρισταγόρας, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ καταστρέφεται. Ὁ Ἀρισταγόρας λοιπὸν, ἀποστατήσας τὴν Ἰωνίαν, τοιαυτοτρόπως ἐτελεύτησεν.

ΕΡΑΤΩ

Σ

ΕΡΑΤΩ

ΕΒ. Οἱ Ἴωνες ὑποτίσσομαι.

Θάνατος τοῦ Ἰστιαίου.

Ἰστιαῖος ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἀρθεῖς ὑπὸ τοῦ Δαρείου, μετέβη εἰς τὰς Σάρδεις. Ἐκεῖ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ διοικητὴς τῶν Σάρδεων Ἀρταφέρνης διὰ τί νομίζει ὅτι ἀπεισάτησαν οἱ Ἴωνες. Ὁ δὲ Ἰστιαῖος ὑπεκρίνετο ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζεν. Τότε ὁ Ἀρταφέρνης εἶπεν· «Ἴδού, ὦ Ἰστιαῖε, πῶς ἔχουσι ταῦτα τὰ ἀπράγματα· τὸ ὑπόδημα τοῦτο ἔραψας μὲν σύ, ἐφόρεσε δὲ ὁ «Ἀρισταγόρας».

Φοβηθεὶς τότε ὁ Ἰστιαῖος τὸν Ἀρταφέρνην, ἰδραπέτευσε τὴν αὐτὴν νύκτα καὶ κατέβη εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖθεν διαβάς εἰς τὴν Χίον συνελήφθη καὶ ἐδέθη ὑπὸ τῶν Χίων, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐνήργει ὑπὲρ τοῦ Δαρείου. Μαθόντες ὁμῶς μετ' ὀλίγον οἱ Χιοὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἦτο πολέμιος τοῦ βασιλέως, ἔλυσαν αὐτόν. Κατόπιν, τῇ βοήθειᾳ τῶν Χίων, ἠθέλησεν ὁ Ἰστιαῖος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μίλητον, ἀλλ' οἱ Μιλήσιοι ἐξεδίωξαν αὐτόν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν ἐνώσαντες τὰ στρατεύματά των ᾤδηγουν αὐτὰ κατὰ τῆς Μιλήτου, δώσαντες ὀλιγωτέραν προσοχὴν εἰς τὰς ἄλλας μικρὰς πόλεις. Οἱ δὲ Ἴωνες ἀπεφάσι-
σαν νὰ συναχθῶσιν ἀμέσως εἰς Λάδην, ἵνα ναυμαχήωσιν ὑπὲρ τῆς Μιλήτου. Ἦτο δὲ ἡ Λάδη μικρὰ νῆσος κειμένη ἀπέναντι

τῆς πόλεως τῶν Μιλησίων.¹ Ἐκεῖ συνήχθησαν τριακόσαιο πενήκοντα τρεῖς νῆες τῶν Ἴωνων· τὸ πλῆθος δὲ τῶν βαρβαρικῶν νηῶν ἦσαν ἑξακόσαιο.

Ἄφου δὲ οἱ Ἴωνες συνελέχθησαν εἰς τὴν Λάδην συνήρχοντο πρὸς συνδιάσκεψιν· καὶ ἠγόρευσαν μὲν καὶ ἄλλοι πολλοί, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς Διονύσιος ὁ Φωκαεὺς, λέγων τὰ ἑξῆς· Ἄ· Ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἴστανται τὰ πράγματα ἡμῶν, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ νὰ γεινώμεν ἐλεύθεροι ἢ νὰ εἴμεθα δοῦλοι. Τώρα αὐτοὶ ὑμεῖς, ἐὰν μὲν θέλητε νὰ ὑποφέρητε ταλαιπωρίας, θὰ ἀκοπιᾶσθε μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, θὰ δυνηθῆτε ὁμως καὶ γίνητε ἀεὶ ἐλεύθεροι, νικήσαντες τοὺς εχθρούς· ἐὰν δὲ φανῆτε μαλθακοὶ καὶ ἄτακτοι, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχω ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθῆτε ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀποστασίαν. Ἄλλ' ὑπακούετε εἰς ἐμέ, καὶ εἰς ἐμέ ἀναθέσατε τὴν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας σας. Καί, ἂν οἱ θεοὶ μείνωσιν ἀμερόληπτοι, δίδω αἰεὶς ὑμᾶς τὴν ὑπόσχεσιν ἣ ὅτι οἱ πολέμιοι δὲν θὰ ἔλθωσιν εἰς ἀμάχην μετ' ἡμᾶς, ἢ, ἂν ἔλθωσι, θὰ φανῶσι πολὺ κατώτεροι ἀἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἀναθέτουσιν εἰς τὸν Διονύσιον τὴν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας των. Οὗτος δέ, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ναυμαχία, ἐγύμναζεν ἀδιακόπως ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ταλαιπωρούμενοι ἐκ τῶν κόπων εἶπον μεταξύ των τὴν ὀγδόην ἡμέραν· Ἄ· Εἰς τίνα θεὸν πταίσαντες ὑποφέρομεν ἀτόσας κακουχίας; Βεβαίως παράφρονες εἴμεθα, ἀνεχόμενοι νὰ αβασανίζώμεθα σκληρῶς ὑπὸ ἐνὸς ἀλαζόνος Φωκαέως. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἠσθένησαν καὶ πολλοὶ εἶναι ὑποπτοι, ὅτι θὰ πάθωσι ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Ἄντι λοιπὸν ὅλων τούτων τῶν κακῶν προτιμωτέρα εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ δουλεία. Ἐλθετε, τοῦ λοιποῦ ἄς μὴ ὑπακούωμεν

1. Ἡ Λάδη σήμερον ἠνώθη μετὰ τῆς ἠπείρου, προσχωσθεῖσης εἰς τὴν θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.

εἰς αὐτόν». Ταῦτα εἶπον, καὶ μετὰ ταῦτα οὐδεὶς ὑπήκουεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἐξελθόντες πάντες εἰς τὴν νῆσον ἠσύχαζον, χωρὶς νὰ κατανοῶσιν ὅτι τὰ καλὰ κόπφ κτῶνται.

Μετὰ ταῦτα δέ, ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ ναυμαχία¹, ὑπεχώρησαν οἱ πλείονες τῶν Ἰώνων, γενομένης τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν Σαμίων. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ νικῶντες ἐπολιόρκουν τὴν Μίλητον καὶ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης· κατόπιν δ' ἐκυρίευσαν αὐτήν, τὸ ἔκτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἀρισταγόρου. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς δ' ἐφόρευσαν τοὺς πλείστους, ὅσους δ' ἤχημαλώτισαν ἔφερον εἰς τὰ Σοῦσα. Ὁ δὲ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ κακοποιήσῃ τούτους, διέταξε νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν πλησίον τοῦ Περσικοῦ κόλπου πόλιν Ἀμπην, παρὰ τὴν ὁποίαν παραρρέων ὁ Τίγρης ποταμὸς ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἡ Μίλητος ἠρημώθη Μιλησίων. Κυριευθείσης δὲ τῆς Μιλήτου, ἀμέσως οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν Καρίαν, τῆς ὁποίας τὰ παράλια κατεῖχον πόλεις Ἑλληνικαί, Ἰώνων καὶ Δωριέων· ἐκ τούτων ἄλλαι μὲν ὑπετάχθησαν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Πέρσαι μετ' ὀλίγον ἔγειναν κύριοι ὄλων τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, ὅσαι εἶναι πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰς τὸν Ἑλλή= σποντον εἰσόδου.

Ὁ δὲ Ἰστιαῖος συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Ἀρπάγου, ἀνδρὸς Πέρσου, ἐν τινι μάχῃ, ἡ ὁποία ἔγεινε μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν ἐν τῇ Ἀταρνείτιδι χώρᾳ². συλληφθεὶς δ' ἔθανα= τώθη, ἡ δὲ κεφαλὴ του ταριχευθεῖσα ἐστάλη πρὸς τὸν βασιλέα Δαρείον εἰς Σοῦσα.

1. Τῷ 494 πρὸ Χριστοῦ.

2. Ἀταρνεὺς καὶ Ἀταρνείτις χώρα=τόπος τις πεδινὸς καὶ παρά= λιος ἐν τῇ Μυσίᾳ.

56. Ὁ Μαρδόσιος πέμπεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἴωνες μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὑποταχθέντες εἰς τοὺς Πέρσας ἔζων ἐν εἰρήνῃ. Ἄμα δὲ ἦλθεν ἡ ἀνοιξις, παυθέντων τῶν ἄλλων στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, Μαρδόσιος ὁ υἱὸς τοῦ Γωθρίου κατέβαινε εἰς τὰ παράλια, ἄγων στρατὸν πλεῖστον μὲν πεζόν, πολὺν δὲ ναυτικόν· ἦτο δὲ νέος τὴν ἡλικίαν καὶ νεωστὶ εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀρταζώστραν.

Ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόσιος, ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὴν Κιλικίαν, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νηὸς ἐπλεε μετὰ τῶν ἄλλων νηῶν, τὸν δὲ πεζὸν στρατὸν ἄλλοι ἡγεμόνες ὠδήγουν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον. Ὡς δὲ παραπλέων ὁ Μαρδόσιος τὴν Ἀσίαν ἐφθασεν εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἔπαυσε πάντας τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων καὶ ἱδρυνε εἰς τὰς πόλεις δημοκρατίας. Ταῦτα δὲ ποιήσας ἔσπευδεν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, ὅπου συνηθροίσθη καὶ ὁ πεζὸς καὶ ὁ ναυτικὸς στρατός, καὶ διαβάς τοῦτον ἐπορεύετο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύετο δὲ κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ ναυτικὸς τοῦ στρατός πλέων ὑπέταξε τὴν νῆσον Θάσον· ἀπὸ τῆς Θάσου δ' ἐφθασε μέχρι τῆς Ἀκάνθου.¹ Ἐν ᾧ δ' ἀπὸ τῆς Ἀκάνθου ἐξεκίνησεν ἵνα κάμψη τὸν Ἄθων, ἐπνευσε σφοδρὸς ἄνεμος καὶ ἔρριψεν ἔξω εἰς τὸν Ἄθων πολλὰ πλοῖα.² Λέγεται δὲ ὅτι κατεστράφησαν περὶ τὰ τριακόσια πλοῖα καὶ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων. Ταῦτα λοιπὸν ἔπασχεν ὁ ναυτικὸς στρατός.

Κατὰ δὲ τοῦ Μαρδοσίου καὶ τοῦ πεζοῦ, ἐστρατοπεδευμένον ἐν Μακεδονίᾳ, ἐπέπεσον ἐν καιρῷ νυκτὸς οἱ Βρύγοι Θραῖκες καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐτραυματίσαν δὲ τὸν Μαρδόσιον.

1. Ἡ Ἄκανθος ἦτο πόλις κειμένη ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ λαίμου τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ ἄκρας τοῦ Ἄθω.

2. Τῷ 492 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Μαρδόνιος ὁμως ἔμεινεν ἕως οὗ ὑπέταξεν αὐτούς. Κατόπιν δέ, μετὰ τὰς ζημίας ταύτας, ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν, αἰσχρῶς ἀγωνισθεὶς.

**87. Αἰγινῆται καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιάται.
Θάνατος τοῦ Κλεομένου.**

Μετὰ ταῦτα¹ ὁ Δαρεῖος ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰ διενουῦντο, νὰ πολεμήσωσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Ἐπεμπε λοιπόν κήρυκας εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ ὡς σημεῖον ὑποταγῆς εἰς τὸν βασιλέα· συγχρόνως δὲ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον.

Εἰς τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα κήρυκας πολλοί, καὶ μάλιστα οἱ νησιῶται, ἔδιδον γῆν καὶ ὕδωρ. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως ἐρριψαν τοὺς κήρυκας εἰς τὸ βράαθρον, (εἰς ὃ ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι), οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἰς φρέαρ, καὶ ἐκέλευον αὐτοὺς νὰ λάβωσιν ἐκείθεν καὶ νὰ φέρωσιν εἰς τὸν βασιλέα ὄσσην ἤθελον γῆν καὶ ὕδωρ². Μεταξὺ δὲ τῶν δόντων γῆν καὶ ὕδωρ ἦσαν καὶ οἱ Αἰγινῆται. Ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν Αἰγινητῶν ἐξώργισε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο μεταβάντες εἰς τὴν Σπάρτην κατηγοροῦν τοὺς Αἰγινητῶν ὡς προδότας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκούσας τὴν κατηγορίαν ταύτην ὁ Κλεομένης, ὁ εἰς ἕκ τῶν δύο βασιλέων τῆς Σπάρτης, διέβη εἰς Αἰγίαν θέλων νὰ συλλάβῃ τοὺς πρωταιτίους τῶν Αἰγινητῶν.

Τότε πολλοὶ ἐκ τῶν Αἰγινητῶν ἀνθίσταντο, μάλιστα δὲ ὁ Κριὸς τοῦ Πολυκρίτου εἶπεν εἰς τὸν Κλεομένην, ὅτι αὐδένα ἐκ τῶν Αἰ-

1. Τῷ 491 πρὸ Χριστοῦ.

2. Ἴδε καὶ § 71.

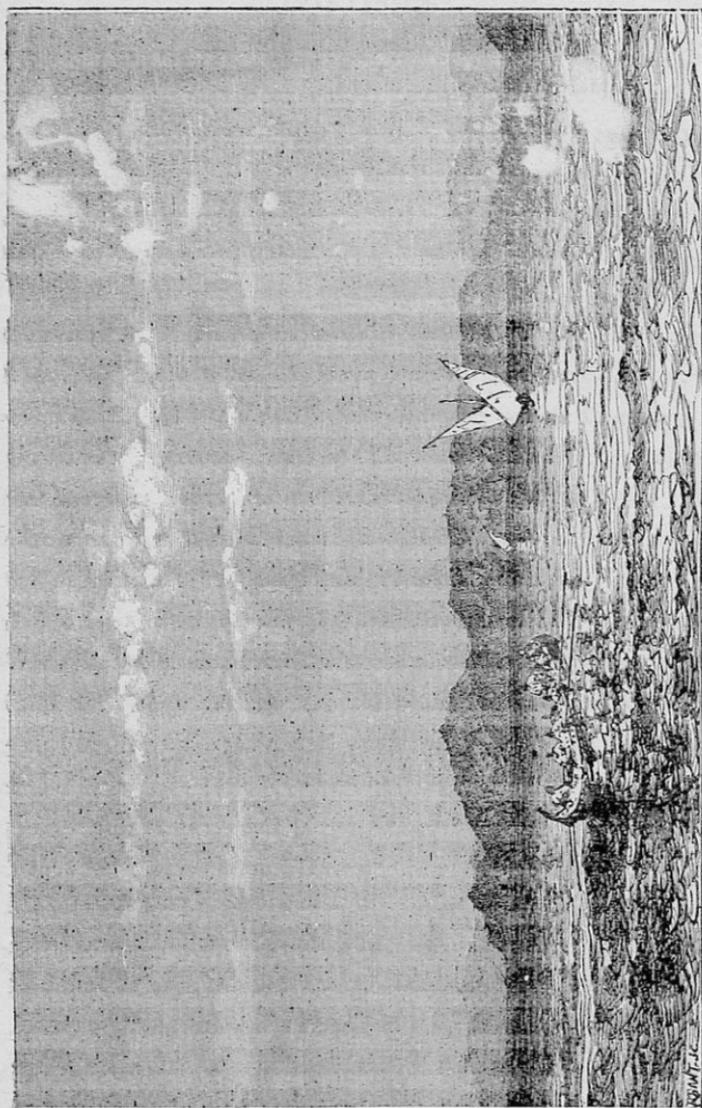
γινητῶν θ' ἀπαγάγη ἀτιμωρητεῖ, ἐπειδὴ αὐτὸς πράττει ταῦτα ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ χρημάτων ἀναπεισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐλεγε δὲ ταῦτα ὁ Κριὸς κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἑτέρου βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου, ὅστις διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Κλεομένη. Ἀποδιωκόμενος δ' ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Αἰγίνης ἠρώτησε τὸν Κριὸν πῶς ὠνομάζεται· ἐκεῖνος δὲ εἶπε τὸ ὄνομά του. Τότε ὁ Κλεομένης ἀπήντησε· «Καιρὸς εἶναι ἀνὰ καταχαλκώσης, ὦ κριέ, τὰ κέρατά σου, διότι θ' ἀντιπαλαίσης πρὸς μέγα κακόν».

● Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ὁ Δημάρτος μένων ἐν Σπάρτῃ διέβαλλεν ἐκ φθόνου τὸν Κλεομένη. Ὁ δὲ Κλεομένης ἐπιστρέψας εἰς Σπάρτην κατάρθρωσε διὰ ραδιουργιῶν τὴν βασιλείαν τὸν Δημάρτον. Ἀντὶ δὲ τοῦ Δημαράτου ἔγεινε βασιλεὺς ὁ Λεωτυχίδης. Ὁ δὲ Δημάρτος δραπετεύσας διέβη εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, ὅστις ὑπεδέχθη αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς καὶ ἔδωκε γῆν καὶ πόλεις νὰ διοικῇ.¹

Τότε ὁ Κλεομένης παραλαβὼν τὸν Λεωτυχίδην ἐπορεύετο κατὰ τῶν Αἰγινήτων. Οἱ δὲ Αἰγινήται δὲν ἀντέστησαν πλέον, ἐπειδὴ ἦλθον καὶ οἱ δύο βασιλεῖς τῶν Σπαρτιατῶν· οὗτοι δ' ἐκλέξαντες δέκα, τοὺς ἐξοχωτάτους, ἐκ τῶν Αἰγινήτων, ἐν οἷς καὶ Κριὸν τὸν Πολυκρίτου, ἔφερον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέθεσαν ὡς παρκαταθήκην εἰς τοὺς ἐχθίστους τῶν Αἰγινήτων Ἀθηναίους.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης παρεφρόνησε καὶ λαβὼν μάχαιραν παρὰ τοῦ φυλάττοντος αὐτὸν δούλου διέσχισε διὰ ταύτης τὰς θύρας του καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

1. Περὶ Δημαράτου ἴδε πάλιν ἐν § § 69 καὶ 74.

Η ΝΗΣΟΣ ΑΙΓΙΝΑ (ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοῦ Φυλῆρου)

Β8. Νόμιμα τῶν Σπαρτιατῶν περὶ τῶν βασιλέων.

Εἶχον δὲ οἱ βασιλεῖς ἐν Σπάρτῃ τὰς ἐξῆς τιμὰς· ἐν πρώτῳ ἦσαν ἱερεῖς τοῦ Διός, ἔπειτα εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κηρύττωσι πόλεμον ἐναντίον οιασδήποτε χώρας ἤθελον, εἰς δὲ τὰς ἐκστρατείας πρώτοι ἐπορεύοντο οἱ βασιλεῖς καὶ τελευταῖοι ἀπῆρχοντο, ἑκατὸν δ' ἐκλεκτοὶ ἄνδρες ἐφύλαττον αὐτοὺς ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ.

Ταῦτα μὲν ἦσαν τὰ ἐν καιρῷ πολέμου προνόμια τῶν βασιλέων. Τὰ δὲ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἦσαν τὰ ἐξῆς· ἐὰν ἐγίνετο θυσιότις διὰ δημοσίας δαπάνης, πρώτοι οἱ βασιλεῖς ἐκάθηντο εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ ἀπὸ τούτων πρώτον ἤρχιζον οἱ ὑπηρέται νὰ διανέμωσιν εἰς καθένα ἐκ τῶν δύο βασιλέων ἐξ ὅλων τῶν φαγητῶν διπλασίαν μερίδα ἢ εἰς τοὺς ἄλλους δαιτυμόνας. Εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας αὐτοὶ εἶχον τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Εἰς τούτους προσέτι ἀνήκε τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωσιν ὁποίους ἂν ἤθελον ἐκ τῶν πολιτῶν προξένους, τῶν ὁποίων καθῆκον ἦτο νὰ φιλοξενῶσι τοὺς ξένους πρέσβεις. Ὅταν δὲ οἱ βασιλεῖς δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ δεῖπνον, ἐστέλλετο ἄλευρον καὶ οἶνος εἰς τὸν ἱκόν των· ἐστέλλετο δὲ τὸσον ὅσον ἐλάμβανον καὶ οἱ ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ οὐχὶ διπλασία μερὶς, ὅπως ἐλάμβανον ὅταν ἦσαν παρόντες. Τὰς αὐτὰς δὲ τιμὰς εἶχον καὶ ὅταν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσεκαλοῦντο εἰς δεῖπνον. Εἶχον δὲ ἀκόμη καὶ τὰ ἐξῆς προνόμια· ἐφύλαττον τοὺς διδομένους χρησμούς καὶ ἐδίκαζον μόνοι οἱ βασιλεῖς περὶ τῶν ἐξῆς δύο πραγμάτων μόνον· πρώτον, ποῖος ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ σύζυγον κόρην μονογενῆ καὶ ὄρφανῆν, κληρονόμον τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἐὰν ὁ πατὴρ δὲν εἶχε προνοήσῃ περὶ αὐτῆς ἐν διαθήκῃ, καὶ δεύτερον ἐδίκαζον (οἱ βασιλεῖς) περὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν, ἐὰν τὰ ὄρια αὐτῶν συνέβαινε νὰ διαφιλονεικῆσωσιν οἱ παρακείμενοι ἰδιοκτῆται. Προσέτι ἐὰν τις ἤθελε νὰ υιοθετήσῃ παῖδα, ἔκαμνε τοῦτο ἐνώπιον τῶν βασιλέων. Συμπαρεκάθηντο δ' ἔτι εἰς τὰ συμβούλια τῶν γερόντων, οἵτινες ἦσαν εἴκοσι καὶ ὀκτώ

Ταύτας μὲν τὰς τιμὰς εἶχον δώση οἱ Σπαρτιᾶται εἰς τοὺς βασιλεῖς των ζῶντας, ὅταν δ' ἀπέθνησκον, τὰς ἐξῆς ἵππεῖς περιερχόμενοι ἤγγελλον τὸ γεγονός καθ' ὅλην τὴν Λακωνικὴν, ἐν δὲ τῇ πόλει γυναῖκες περιερχόμεναι ἐκρότου λέβητα. Ἀφοῦ δ' ἐγίνετο τὸ τοιοῦτον, ἦτο ἀνάγκη ἐξ ἐκάστης οἰκίας δύο ἐλεύθεροι πολῖται,¹ εἰς ἀνὴρ καὶ μία γυνή, νὰ πενθηφορήσωσιν ὅσοι δὲ δὲν ἐποιοῦν τοῦτο ἐτιμωροῦντο μεγάλως. Ἐξ ὅλης δὲ τῆς Λακεδαιμόνος, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ἦτο ἀναγκαῖον ὠρισμένος ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐκ τῶν περιόικων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν κηδεῖαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν εἰλωτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατῶν συνελέγοντο εἰς τὸ αὐτὸ πολλαὶ χιλιάδες, ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας, ἐθρήνου καὶ ὠδύροντο καὶ ἐκτύπου τὰς κεφαλὰς, λέγοντες ὅτι ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς ἦτο ὁ ἄριστος πάντων. Ἐὰν δὲ τις ἐκ τῶν βασιλείων ἀπέθνησκεν ἐν πολέμῳ, τὸ εἶδωλον τούτου στολίσαντες ἐν κλίνῃ καλῶς ἐστρωμένη ἐξέφερον πρὸς ταφὴν. Ἀφοῦ δ' ἔθαπτον τοὺς βασιλεῖς, διέκοπτον ἕνεκα πένθους ἐπὶ δέκα ἡμέρας καὶ τὰς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τὰς ἐκλογικὰς συνελεύσεις.

Ὅταν δ' ἀπέθνησκεν ὁ βασιλεὺς καὶ διεδέχετο αὐτὸν ἄλλος, οὗτος ὁ νεωστὶ λαμβάνων τὴν βασιλείαν ἐχάριζεν εἰς πάντα Σπαρτιάτην τὸ χρέος, ὅπερ τυχὸν ὤφειλεν εἰς τὸν βασιλέα ἢ εἰς τὸ δημόσιον.

Εἶχον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τὴν ἐξῆς συνήθειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. Οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ οἱ αὐληταὶ καὶ οἱ μάγειροι ἐκληρονόμου τὰ ἐπαγγέλματα τῶν πατέρων των, καὶ οὕτω αὐλητῆς ἐγεννᾶτο ἐκ πατρὸς αὐλητοῦ καὶ μάγειρος ἐκ πατρὸς μαγείρου καὶ κῆρυξ ἐκ πατρὸς κήρυκος. Δὲν ἀπέκλειε δὲ τοῦ ἐπαγγέλματος τὸν κήρυκα ἄλλος λαμπρὰν ἔχων φωνήν, ἀλλ' ἕκαστοι ἐξηκολούθου τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα. Καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτοτρόπος ἐγίνοντο.

1. Μὴ εἰλωτες.

ΒΘ. Ἡ περὶ παρακαταθήκης διήγησις τοῦ Λεωτυχίδου.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται μαθόντες ὅτι ἀπέθανεν ὁ Κλεομένης, ἔπεμψαν ἀγγέλους εἰς Σπάρτην καὶ κατηγοροῦν τὸν Λεωτυχίδην περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις κρατουμένων ὡς ὀμήρων δέκα Αἰγινητῶν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι συγκροτήσαντες δικαστήριον ἔκριναν ὅτι οἱ Αἰγινῆται περιβρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Λεωτυχίδου· ἔγεινε δὲ κατόπιν συμφωνία τῶν Αἰγινητῶν μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ τοῖς ἀποδώσῃ οὗτος τοὺς ἀνθρώπους τῶν.

Ὡς δὲ ἦλθον εἰς Ἀθήνας καὶ ἐζήτησαν τοὺς ὀμήρους, οἱ Ἀθηναῖοι ἤρνούντο τὴν ἀπόδοσιν εὐρίσκοντες πρόφασιν, ὅτι παρακατίθεσαν αὐτοὺς καὶ οἱ δύο βασιλεῖς καὶ ὄχι μόνος ὁ Λεωτυχίδης. Τότε οὗτος διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὰ ἐξῆς· «ὦ Ἀθηναῖοι, πρᾶξατε ὅ,τι θέλετε. Ἀκούσατε ὁμως τί ἐγένεεν ἐν τῇ Σπάρτῃ περὶ παρακαταθήκης. Λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιᾶται ὅτι ἐξῆσεν ἐν τῇ Λακεδαιμονίᾳ, τρεῖς γενεάς πρὸ ἐμοῦ, Γλαυκός τις, υἱὸς τοῦ Ἐπικίδου. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐφημίζετο ὡς δικαιοτάτος. «Πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλήσιός τις λέγει· Εἶμαι Μιλήσιος καὶ ἔρχομαι, ὦ Γλαυκε, θέλω ν' ἀπολαύσω τῆς δικαιοσύνης σου, ἢ ὅποια καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα διαφημίζεται. Ἐπειδὴ ἡ Ἰωνία εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλής, ἔκρινα ἐκαλὸν νὰ ἐξαργυρώσω τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου καὶ νὰ τὸ παρακαταθέσω εἰς σέ, κάλλιστα γνωρίζων ὅτι θὰ μοὶ φυλάξῃς τοῦτο ἀνέπαφον. Σὺ λοιπὸν λάβε τὰ χρήματα καὶ τὰ σύμβολα¹ ταῦτα· ὅστις δ' ἂν ἔχων ὁμοια σύμβολα ἔλθῃ καὶ ζητῇ τὰ χρήματα, ἀπόδος εἰς αὐτὸν ταῦτα.»

1. Σύμβολα=κοινὰ εἰς ἀμφοτέρους σημεῖα ὁμοιάζοντα καὶ προσεμβόζοντα ἀλλήλοις. (Σύμβολο· καὶ ἔγκοπῖς).

«Ὁ μὲν λοιπὸν ἀπὸ Μιλήτου ἐλθὼν ξένος τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Γλαῦκος ἐδέχθη τὴν παρακαταθήκην κατὰ τὴν ῥηθείσαν συμφωνίαν. Ἀφοῦ δὲ παρήλθε πολὺς χρόνος, ἤλθον εἰς τὴν Σπάρτην οἱ παῖδες τούτου τοῦ παρακαταθέσαντος τὰ χρήματα καὶ δεικνύοντες τὰ σύμβολα ἐζήτουν ταῦτα. Αὐτὸς δὲ ἀπέβαλλεν αὐτοὺς ἀποκρινόμενος τοιαῦτα: “Οὔτε ἐνθυμοῦμαι τὸ πρᾶγμα, οὔτε δύναμαι ν’ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην μου οὐδὲν ἐξ ὧν ὑμεῖς λέγετε: ἐὰν δ’ ἐνθυμηθῶ θὰ πράξω πᾶν τὸ δίκαιον. Θὰ ἀπαντήσω δὲ εἰς ὑμᾶς ὀριστικῶς μετὰ τέσσαρας μῆνας ἀπὸ τοῦδε”.

«Οἱ μὲν λοιπὸν Μιλήσιοι ἀνεχώρησαν λυπούμενοι, ὁ δὲ Γλαῦκος μεταβὰς εἰς Δελφοὺς, ἠρώτα ἐὰν δύναται νὰ σφετερισθῇ τὰ χρήματα μὲ ὄρκον· ἡ δὲ Πυθία ἀπαντᾷ: «Γλαῦκε, νὶδ τοῦ Ἐπικυδούς, κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἐπικερδέστερον γὰρ νικήσης δι’ ὄρκου καὶ γὰρ σφετερισθῆς τὰ χρήματα. Ὀρκίζου, ἀδιότι καὶ τὸν εὐόρκον ἄνθρωπον ὁ θάνατος περιμένει, ὅπως καὶ τὸν ἐπιόρκον. Ἄλλ’ ὁ ὄρκος ἔχει παῖδα ἀνώνυμον, ὅστις οὔτε χεῖρας, οὔτε πόδας ἔχει· ὀρμητικὸς ὅμως ἐπέρχεται ἀμέχρις οὐ καταστρέψῃ ὅλην τὴν οἰκίαν καὶ τὴν γενεάν τοῦ ἐπιόρκου. Τοῦ εὐόρκου ὅμως ἀνδρὸς ἡ γενεὰ καθίσταται εὐδαίμων».

«Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος ἐζήτηε συγγνώμην παρὰ τοῦ θεοῦ. Ἡ δὲ Πυθία εἶπε, τὸ νὰ δοκιμάσῃς τὸν θεὸν καὶ τὸ νὰ πράξῃς εἶναι ἰσοδύναμα. Ὁ δὲ Γλαῦκος καλέσας τοὺς Μιλησίους ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ χρήματα. “Εἶπον δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅλην τὴν ἱστορίαν ταύτην, (λέγει ὁ Λεωτυχίδης), διότι τοῦ Γλαύκου τούτου οὔτε ἀπόγονος οὔτε ἐστία ὑπάρχει που, ἀλλ’ ἐξωλοθρεύθη καθ’ ὀλοκληρίαν ἡ γενεὰ του ἐκ τῆς Σπάρτης. Καλὸν λοιπὸν εἶναι, προκειμένου περὶ παρακαταθήκης, νὰ μὴ διανοηταί τις ἄλλο τι ἢ ν’ ἀποδίδῃ ταύτην ὅταν τὴν ζητῶσιν». Ὁ μὲν Λεωτυχίδης ταῦτα εἶπεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ οὕτω αἰσῆκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀνεχώρησεν.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται παραφυλάττοντες κατόπιν παρὰ τὸ Σούνιον, συνέλαβον τὴν θεωρίδα¹ γαῦν πλήρη ἀνδρῶν, ἐκ τῶν πρώτων Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους ἔδεσαν.

60. Ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης.

Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εὐρίσκοντο οὕτως εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Αἰγινῆτας, ὁ δὲ Δαρεῖος ἐπραττε τὸ ἔργον του, ὑπενθυμίζοντος εἰς αὐτὸν πάντοτε τοῦ ὑπηρετοῦ νὰ ἐνθυμῆται τοὺς Ἀθηναίους. Τὸν δὲ Μαρδόνιον, ἀποτυχόντα εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἀπολύει τῆς στρατηγίας, καὶ διορίσας ἄλλους στρατηγούς, τὸν Δᾶτιν, ὄντα Μῆδον τὸ γένος, καὶ τὸν Ἀρταφέρνη, υἱὸν μὲν τοῦ Ἀρταφέρνου, ἀνεψιὸν δὲ ἰδικόν του, ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξανδραποδίσωσιν κῦτάς καὶ νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὰ ἀνδράποδα.

Ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῶν Σούσων ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀλήϊον² πεδῖον τῆς Κιλικίας, ἔχοντες πολὺν καὶ καλὸν στρατὸν. Ἐκεῖ συνηθροίσθη καὶ ὁλος ὁ ναυτικὸς στρατὸς καὶ τὰ ἱππαγωγὰ πλοῖα³. ἐπὶ τούτων δ' ἐπιβιβάσαντες τοὺς ἵππους καὶ εἰσβιβάσαντες εἰς τὰς ναῦς τὸν πεζὸν στρατὸν ἐπλεον μὲ ἐξακοσίας τριήρεις εἰς τὴν Ἰωνίαν.

Ἐκ δὲ τῆς Ἰωνίας, κατ' εὐθεῖαν πρὸς δυσμὰς πλείοντες ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Οἱ Πέρσαι ἐξανδραποδίσαντες ἐκ τῶν Ναξίων ὄσους κατέφθασαν

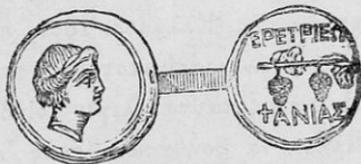
1. Θεωρίδα γαῦν, τὴν κομίζουσαν τοὺς θεωροὺς, εἰς Δῆλον συνήθως. τότε δὲ εἰς τὸ Σούνιον, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν ἑορτὴν τῇ Ἀθηναῖά ἀνά πᾶν πέμπτον ἔτος.

2. Τὸ Ἀλήϊον πεδῖον κατεῖχε τὰ παράλια τῆς Κιλικίας, τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς βορειοανατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου Κύπρου.

3. Τῷ 490 πρὸ Χριστοῦ.

ἔκαυσαν καὶ τὰ ἱερά καὶ τὴν πόλιν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπλεον κατὰ τῶν ἄλλων νήσων καὶ ὑπέτασσον αὐτάς. Ἀφοῦ δὲ περιέπλευσαν τὰς νήσους, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Κάρυστον, διότι οἱ Κάρυστιοὶ οὔτε ὁμήρους ἔδιδον, οὔτε ἐδέχοντο νὰ ἐκστρατεύσῃσι κατὰ τῶν ἀστυγειτόνων Ἑρετριέων καὶ Ἀθηναίων. Ἐλθόντες δ' οἱ ἔχθροὶ ἐπολιόρχουν τὴν Κάρυστον καὶ κατέστρεφον τὴν χώραν, μέχρις οὐ ὑπέκυψαν καὶ οἱ Κάρυστιοὶ εἰς τὴν θέλησιν τῶν Περσῶν.

Οἱ δὲ Ἑρετριεῖς μαθόντες ὅτι ἡ περσικὴ στρατιὰ ἐπέπλεε κατ' αὐτῶν, παρεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ βοηθήσωσιν αὐτούς. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν ἠνῆθησαν τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλὰ διέταξαν τοὺς τετρακισχιλίους κληρούχους, τοὺς διαμένοντας ἐν Χαλκίδι, νὰ μεταβῶσι πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑρετριέων· οὗτοι δ' ἔλθόντες καὶ μαθόντες ὅτι οἱ Ἑρετριεῖς ἄλλοι μὲν ἤθελον νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ἄλλοι δέ, ὅτι ἐμελέτων προδοσίαν εἰς τοὺς Πέρσας, διέβησαν εἰς τὸν Ὠρωπὸν κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἑρετριέως Αἰσχίνου καὶ ἐξησάλισαν ἐκεῖ τὴν σωτηρίαν των.

ΝΟΜΙΣΜΑ ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ

Οἱ δὲ Ἑρετριεῖς, ἐπειδὴ ἦσαν περισσότεροὶ οἱ γνωμοδοτήσαντες νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν πόλιν, κλεισθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἐμάχοντο γενναίως ἐπὶ ἕξ ἡμέρας· τὴν δὲ ἐβδόμην διὰ προδοσίας ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι τὴν πόλιν, ἐσύλησαν καὶ ἔκαυσαν τοὺς ναοὺς τῆς καὶ ἐξηνδραπόδισαν τοὺς ἀνθρώπους. ποιήσαντες κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Δαρείου.

61. Ἡ ἐν Μαραθῶν μάχη.

Οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ὑπέταξαν τὴν Ἑρέτριαν, ἔπλεον μετὰ τῆς ἡμέρας κατὰ τῆς Ἀττικῆς, ἐλπίζοντες νὰ πράξωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ αὐτά, τὰ ὅποια ἔπραξαν καὶ εἰς τοὺς Ἑρετρίαις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαραθῶν¹ ἦτο ἐπιτηδειότατος τόπος τῆς Ἀττικῆς δι' ἵππικόν καὶ ἔκειτο πλησιέστατα τῆς Ἑρετρίας, ὠδήγει εἰς τοῦτον τοὺς Πέρσας ὁ ἐξέριστος Ἴππίας, ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς ἔμαθον ταῦτα, ἀποστέλλουσιν εἰς Σπάρτην τὸν κήρυκα Φειδιππίδην, ὅστις φθάσας μετὰ πορείαν δύο μόνον ἡμερῶν ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄρχοντας· «ὦ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀθηναῖοι παρακαλοῦσιν ὑμᾶς νὰ βοηθήσητε αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ παραβλέψητε νὰ ὑποδουλωθῇ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Ἰδοῦ, ἡ Ἑρέτρια ὑπεδουλώθη καὶ ἡ Ἐλλάς ἔγεινεν ἀσθενεστέρα, στερηθεῖσα πόλεως ἀξιολόγου.» Ὁ μὲν κήρυξ ταῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἂν καὶ εἶχον τὴν θέλησιν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἠδύναντο ἀμέσως νὰ πράξωσι τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδεσμεύοντο ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις ἔλεγε νὰ μὴ ἐστρατεύωσιν, ἐὰν δὲν γένη πανσέληνος· ἡ δὲ σελήνη τότε ἦτο ἐννέα ἡμερῶν.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐξῆλθον εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ παρετάχθησαν ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἡρακλείους. Ἐκεῖ προσῆλθον αὐθορμήτως εἰς βοήθειαν αὐτῶν οἱ Πλαταιεῖς πανδημεῖ, χίλιοι ἐν ὄλφ. Ὡδήγουν δὲ τοὺς Ἀθηναίους δέκα στρατηγοί, ἐκ τῶν ὁποίων δέκατος ἦτο ὁ Μιλτιάδης. Αἱ γνῶμαι δὲ τῶν δέκα στρατηγῶν ἦσαν διηρημέναι εἰς δύο. Οἱ μὲν ἤθελον νὰ μὴ συμπλακῶσιν, ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι, οἱ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης, παρεκίνουν

1. Ὁ Μαραθῶν εἶναι πεδιάς τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὁδοῦ παραλίας, 3 πικθεν τῆς Πεντέλης.

εἰς μάχην. Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ γνώμαι ἦσαν διηρημέναι εἰς δύο, καὶ ἡ νίκη ἐκλινεν ὑπὲρ τῆς χειροτέρας, ὁ Μιλτιάδης ἐλθὼν πρὸς τὸν πολέμαρχον¹ Καλλιμάχον ἔλεγε τὰ ἐξῆς: «Παρὰ σοῦ ἐξαρτᾶται, ὦ Καλλιμάχε, ἢ νὰ καταδουλώσῃς τὰς Ἀθήνας ἢ νὰ ἐλευθερώσῃς αὐτάς καὶ νὰ ἀφήσῃς μνήμην αἰωνίαν, ὅποιαν οὐδὲ κοῦ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων² ἀφῆκαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι σήμερον κεύρισκονται εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Καὶ ἂν μὲν ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μήδους, εἶναι γνωστὸν τί εὐθὰ πάθωσι, παραδοθέντες εἰς τὸν Ἰππῖαν, ἂν δὲ νικήσῃ αὐτὴ ἡ πόλις, δύναται νὰ καταστῇ ἡ πρώτη ἐτῶν Ἑλληνίδων πόλεων. Ἴδου δὲ ἀπῶς εἶναι δυνατόν νὰ γείνη καὶ πῶς ἀπὸ σοῦ ἐξαρτᾶται τοῦτο. Αἱ γνώμαι ἡμῶν τῶν στρατηγῶν, ὄντων ἀδέκα, εἶναι εἰς δύο διηρημέναι: οἱ μὲν προτρέπουσι νὰ συμπλακῶμεν, οἱ δὲ οὐ. Ἐὰν σὺ προσθέσῃς τὴν ἐψήφον σου εἰς τὴν ἐμὴν γνώμην, ἔχεις πατρίδα ἐλευθέραν καὶ ἀπόλιν πρώτην τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἐὰν δὲ προτιμήσῃς τὴν

Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

1. Ὁ πολέμαρχος ἦτο Ἄρχων, οὗ κύριον ἔργον ἦσαν τὰ πολεμικά.
2. Οἱ δύο οὗτοι φίλοι ἀφῆκαν μνήμην ἀθάνατον, διότι ἐφόρευσαν τὸν Ἰππάρχον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων καὶ συνετέλεσαν οὕτω τὸ καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκδιωχθῇ κατόπιν ὁ Ἰππίας ὑπὸ τῶν ἐξωργισμένων κατ' αὐτοῦ Ἀθηναίων καὶ νὰ καταλυθῇ ὑπ' αὐτῶν ἡ τυραννίς. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ δὲν ἐληρομόνησαν τὸν Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα· καί, ὅτε μετὰ ταῦτα κατελύθη πράγματι ἡ τυραννίς, ἡ ποίησις τοῦ λαοῦ ἐξύμνησε τοὺς τυραννοκτόνους καὶ ἡ τέχνη δι' εἰκόνων καὶ ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων ἀναπαρέστησεν αὐτούς.

α γνώμην τῶν ἀναβαλλόντων τὴν μάχην, θά σοι συμβῶσι τὰ κιναντία ὅσων σοι ὑπέδειξα ἀγαθῶν.

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλιμάχον. Καὶ οὕτω ἀπεφασίσθη νὰ συμπλακῶσιν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἕκαστος τῶν στρατηγῶν, ὧν ἡ γνώμη ἦτο ὑπὲρ τῆς μάχης, παρεχώρει τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς τὸν Μιλτιάδην, διότι οὗτος ἦτο ὁ στρατηγικώτατος πάντων· οὗτος δὲ δὲν ἔκαμνε τὴν μάχην, ἕως ὅτου ἐφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἰδικῆς του στρατηγίας. Τότε παρετάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρατος ἠγεῖτο ὁ πολέμαρχος Καλλιμάχος, τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον οἱ Πλαταιεῖς. Ἐν ᾧ δὲ παρετάσσοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἐφρόντισαν ὥστε τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς τοῦ στρατοῦ των νὰ εἶναι ὅσον τὸ τοῦ Μηδικοῦ, διὰ νὰ ἀντιμετωπίζη αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἦτο ὀλίγος¹, τὸ μέσον τῆς γραμμῆς ἦτο ἀραιόν, καὶ ἐπομένως ἀσθενέστατον· ἑκάτερον ὁμοῦς κέρας ἦτο πολὺ ἰσχυρὸν κατὰ τὸ πλῆθος.

Ἀφοῦ δὲ παρετάχθησαν, ὤρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ βῆμα ταχὺ κατὰ τῶν βαρβάρων· ἡ δὲ μετὰ τῶν δύο στρατευμάτων ἀπόστασις ἦτο σχεδὸν ὀκτῶ σταδίων². Οἱ δὲ Πέρσαι, βλέποντες τοὺς ὀλίγους Ἀθηναίους δρομαίως ἐπερχομένους, ἔλεγον ὅτι παρεφρόνησαν, ἕως οὐ πλησιάζαντες οὗτοι ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἐπὶ πολλὴν ὥραν, τρέψαντες εἰς φυγὴν τοὺς Πέρσας.

Ἐν ἀρχῇ, κατὰ τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, οἱ ὁποῖοι διασπᾶσαντες τοῦτο ἐδίωκον τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὴν Μεσόγειαν³. καθ' ἑκάτερον ὁμοῦς κέρας ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς. Νικῶντες δὲ, τοὺς μὲν τραπέντας ἐκ τῶν βαρβάρων εἰς φυγὴν ἄφινον νὰ φεῖγωσιν, αὐτοὶ δ' ἐνώσαντες τὰ δύο κέρατα ἐμάχοντο κατ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διέσπασαν

1. Ἐν ὄλῳ ἕνδεκα χιλιάδες, ἐν ᾧ δ τῶν Περσῶν ἦτο δεκαπλάσιος.

2. Ὀκτῶ στάδια ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 1480 περίπου γαλλικὰ μέτρα.

3. Μεσόγαια=μέρος τι τῆς Ἀττικῆς.

ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων ἐφονεύθησαν ἑξ̄ χιλιάδες καὶ τετρακῶσιοι.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν μὲ τὰς ναῦς, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς Εὐβοίας τοὺς ἀνδραποδισθέντας Ἑρετριεῖς, περιέπλεον τὸ Σούνιον, θέλοντες νὰ προλάβωσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ φθάσωσι εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος ἀμέσως ἔσπευδον τάχιστα εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔφθασαν εἰς αὐτὴν πρὶν ἢ διὰ θαλάσσης φθάσωσι οἱ βάρβαροι. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐλθόντες κατόπιν μὲ τὰ πλοῖά των ἔμπροσθεν τοῦ

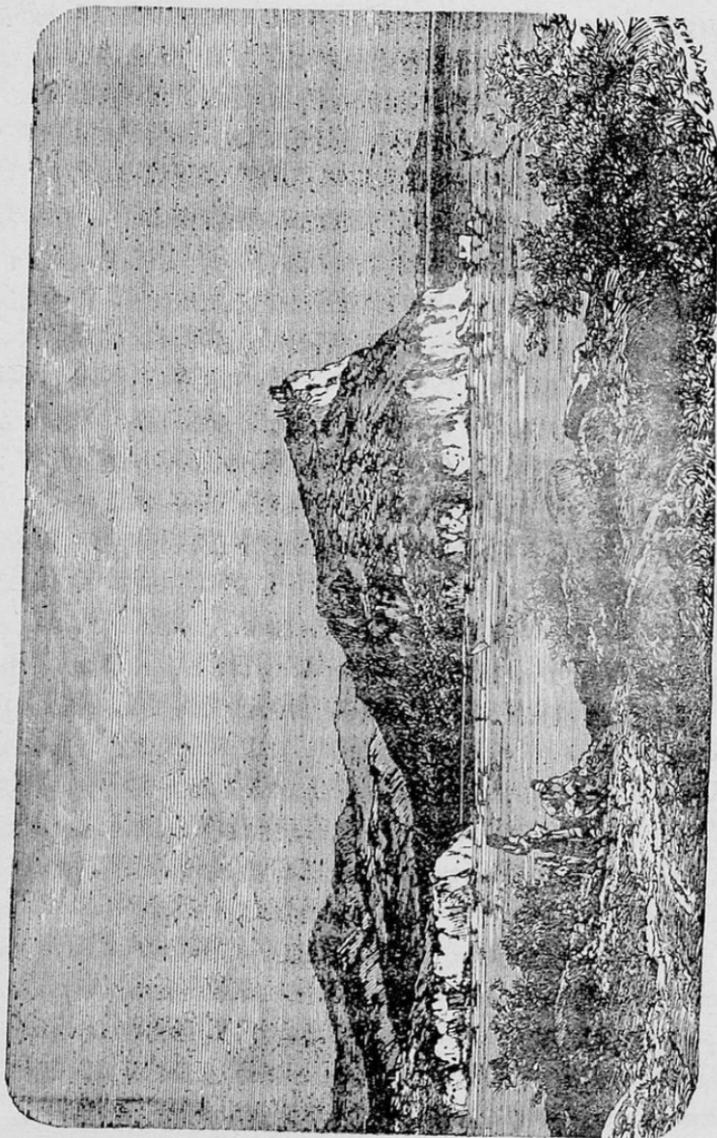

ΟΠΑΙΤΗΣ ΕΛΛΗΝ

Φαλήρου, τὸ ὁποῖον τότε ἦτο ἐπίνειον τῶν Ἀθηναίων, ἔμειναν ἐκεῖ ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἀπέπλεον ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τοὺς δὲ ἀνδραποδισθέντας ἐκ τῶν Ἑρετριέων, ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης, ἀμα ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀνήγαγον εἰς τὰ Σοῦσα· ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν ἐκακοποίησεν αὐτούς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἔδωκε νὰ κατοικήσωσι χωρίον τι, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Ἀρδέρικκα καὶ ἀπέτεχε τῶν Σούσων διακόσια δέκα στάδια.

Ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἤλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πανσέληνον δύο χιλιάδες ἀνδρῶν βαδίζοντες τόσοσιν ταχέως διὰ νὰ προφθάσωσιν εἰς τὴν μάχην, ὥστε ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀττικὴν. Φθάσαντες ὁμως μετὰ τὴν μάχην, ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι τοὺλάχιστον τοὺς Μήδους νεκρούς. Μεταβάντες δὲ εἰς τὸν Μαραθῶνα εἶδον αὐτούς. Μετὰ ταῦτα ἐπαινοῦντες τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ κατόρθωμα αὐτῶν

ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ ΣΟΥΝΙΟΝ

ἐπέστρεφον ὀπίσω. Τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη, (ἡ ὁποία ἐγένεε κατὰ τὸ ἔτος 490 πρὸ Χριστοῦ).

62. Ὁ οἶκος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν.

Ὅτι οἱ βάρβαροι ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος ἐπλευσαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα καταλάβωσιν αὐτάς, λέγεται ὅτι ἐπραξαν τοῦτο ἐκ συνθήματος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, (ἐξόχου ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις), οἱ ὁποῖοι ὑψώσαντες δῆθεν ἀσπίδα ἐγνωστοποίησαν οὕτω εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὅτι ἡ πόλις ἦτο ἀνυπεράσπιστος· ἡ πρᾶξις ὁμως αὕτη δὲν βεβαιοῦται ὅτι ὄντως ἐγένεεν ὑπὸ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, διότι οἱ Ἀλκμεωνίδαι πάντοτε ἐμίσουν καὶ ἐπολέμουν τὴν τυραννίδα, καὶ ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ θέλωσι τὸν βάρβαρον καὶ τὸν ἐξορισθέντα Ἴππῖαν, ὅστις ἦτο εἰς ἄκρον ἐχθρὸς των.

Ἄλλ' ἴσως εἶπη τις, ὅτι παρεκινήθησαν νὰ προδώσωσι τὴν πατρίδα, ἔχοντες δυσαρέσκειάν τινα κατὰ τοῦ δήμου Ἀθηναίων. Ἄλλ' ἦτο γνωστὸν, ὅτι μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων δὲν ἦσαν ἄλλοι ἐξοχώτεροι αὐτῶν, οὐδὲ ἐτιμῶντο ἄλλοι ὡς αὐτοί. Ὁ ὀρθὸς λοιπὸν λόγος δὲν ἐπιτρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἀσπίς ὑψώθη ὑπὸ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν ἐπὶ τοιοῦτῳ λόγῳ. Καὶ ἀληθῶς μὲν ὑψώθη ἀσπίς, ἀλλ' εἶναι ἄγνωστον τίς ὑψωσεν αὐτήν.

Οἱ δὲ Ἀλκμεωνίδαι ἦσαν μὲν ἀνάκαθεν ἐπιφανεῖς ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ἀλκμέωνος καὶ τοῦ Μεγακλέους ἐγένεον ἐπιφανέστατοι, καὶ ἰδοὺ πῶς.

Πρῶτον μὲν, διότι ὁ Ἀλκμέων ὑπεδέχθη ποτὲ εὐγενῶς καὶ συνέδραμε προθύμως τοὺς Λυδοὺς τοὺς σταλέντας ἐκ τῶν Σάρδεων ὑπὸ τοῦ Κροῖσου, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Ὁ δὲ Κροῖσος μαθὼν ταύτας τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ, ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Σάρδεις· ὅτε δὲ ἦλθεν, ὁ Κροῖσος τῷ εἶπεν ὅτι προσφέρει δῶρον εἰς αὐτὸν ὅσον χρυσόν

ήθελε δυνηθῆ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς ἀποθήκης καὶ νὰ φέρῃ ἐπάνω του ἄπαξ.

Τότε ὁ Ἀλκμείων μηχανᾶται τὰ ἐξῆς· ἐνδυθεὶς χιτῶνα μέγαν καὶ ἀφήσας πολλὴν εὐρυχωρίαν περὶ τὸ στῆθος καὶ ὑποδυθεὶς τοὺς εὐρυτάτους κοθόρνους¹, τοὺς ὁποίους ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Κροίσου, ὅπου τὸν ὠδήγησαν. Εἰσπεσὼν δὲ εἰς σωρὸν ψῆγματος², πρῶτον μὲν ἐγέμισε τοὺς κοθόρνους παρὰ τὰς κνήμας, θέσας ἐντὸς ὅσον χρυσὸν ἐχώρουν· ἔπειτα δ' ἐγέμισεν ὅλον τὸν κόλπον³ καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του ψῆγμα, καὶ ἄλλο ἔλαβεν εἰς τὸ στόμα, καὶ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ

θησαυροφυλακίου, μόλις μὲν ἔλκων τοὺς κοθόρνους, μὲ πᾶν ἄλλο δ' ὁμοιᾶζων ἢ μὲ ἄνθρωπον. Ὁ δὲ Κροῖσος ἰδὼν αὐτὸν

ΝΟΜΙΣΜΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ἐγέλασε, καὶ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνα πάντα καὶ ἕτερα ὄχι ὀλιγώτερα ἐκείνων. Τοιοιουτοτρόπως ἐπλούτησεν ἡ οἰκογένεια αὕτη μεγάλως.

Δεύτερον δέ, κατὰ τὴν ἐπομένην γενεάν, ὁ τύραννος τῆς Σικυωνῶνος Κλεισθένης ὕψωσε τὴν οἰκογένειαν ταύτην τοσοῦτον, ὥστε ἔγεινε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων πολὺ ὀνομαστοτέρα ἢ πρότερον. Ὁ Κλεισθένης οὗτος εἶχε θυγατέρα ὀνομαζομένην Ἀγασρίστην, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ δώσῃ γυναῖκα εἰς τὸν ἄριστον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε λοιπὸν ἦλθεν ἡ ἑορτὴ τῶν Ὀλυμ-

1. Ὑποδήματα μεγάλα.

2. Ἀκατεργάστου χρυσοῦ καθαροῦ, εἰς κόβιν.

3. Τὸν κόρπον του.

πίων, νικήσας ἐν αὐτοῖς ὁ Κλεισθένης μὲ τέθριππον, ἐκήρυξε ὅστις ἐκ τῶν Ἑλλήνων θεωρεῖ ἑαυτὸν ἄξιον νὰ γείνη γαμβρὸν τοῦ Κλεισθένου, νὰ ἔλθῃ μετὰ ἐξήκοντα ἡμέρας ἢ καὶ πρότερον εἰς Σικυῶνα, διότι ὁ Κλεισθένης θὰ τελέσῃ τὸν γάμον ἐν τῷ ἐνὸς ἔτους ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς μετὰ τὸ κήρυγμα ἡμέρας.

Τότε ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπιφανεῖς ἤρχοντο ὡς μνηστῆρες. Ἦλθον λοιπὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανέστατοι, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν ὁ Μεγακλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος ἐκείνου, ὅστις εἶχε μεταβῆ πρὸς τὸν Κροῖσσον καὶ εἰς ἄλλος, ὁ Ἴπποκλείδης ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου, ὅστις ὑπερεἶχε τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ πλοῦτη καὶ τὴν ὠραιότητα. Συνειποσώθησαν δὲ ὅλοι οἱ μνηστῆρες τῆς Ἀγαρίστης εἰς δέκα καὶ τρεῖς.

Ἐλθόντων δὲ τούτων κατὰ τὴν προειρημένην ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης πρῶτον ἠρώτα νὰ μάθῃ τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειαν ἐκάστου, μετὰ δὲ ταῦτα κρατῶν αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ του ἐπὶ ἕξ ἔτος ἔδοκίμαζε τὴν ἀνδραγαθίαν καὶ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὸν τρόπον ἐκάστου· ἤρεσκον δὲ εἰς αὐτὸν ἐκ πάντων οἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐλθόντες, καὶ ἐκ τούτων μᾶλλον Ἴπποκλείδης ὁ Τισάνδρου.

Ὅτε δ' ἔφθασεν ἡ προσδιωρισμένη ἡμέρα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, καθ' ἣν ὁ Κλεισθένης ἔπρεπε ν' ἀποφανθῆ τίνα ἐξ ὅλων προετίμα ὡς γαμβρὸν του, θυσιάσας ἑκατὸν βουῖς εὐώχει καὶ αὐτοὺς τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. Περαιτωθέντος δὲ τοῦ δείπνου, συνεζήτησαν περὶ μουσικῆς καὶ περὶ ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια ὁ λόγος ἔφερεν εἰς μέσον. Προχωρούσης δὲ τῆς πόσεως, ὁ Ἴπποκλείδης ἐκάλεσε τὸν αὐλητὴν νὰ αὐλήσῃ ἐν ᾠσμα χοροῦ. Τούτου δὲ γενομένου, ἐχόρευεν ὁ Ἴπποκλείδης. Ὁ Κλεισθένης ὁμως, ὦν θεατῆς, ἔβλεπε μὲ δυσαρέσκειαν τὸ πρᾶγμα.

Μετὰ δὲ ταῦτα, στάματήσας ὀλίγον ὁ Ἴπποκλείδης, διέταξε

• ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

καὶ τῷ ἔφεραν τράπεζαν ἀναβάς δ' ἐπ' αὐτῆς, πρῶτον μὲν ἐχόρευσε κατὰ τρόπους Λακωνικούς, ἔπειτα δὲ κατὰ τῶν Ἀττικῶν καὶ τρίτον στηρίζας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐχειρονόμει διὰ τῶν σκελῶν του.

Ὁ δὲ Κλεισθένης, ἐν ὧσιν μὲν ὁ Ἴπποκλείδης ἐχόρευε πρῶτα καὶ τὰ δευτέρα εἶδη τοῦ χοροῦ, ἐκράτει ἑαυτὸν, μὴ θύλων νὰ ἐκραγῇ κατ' αὐτοῦ, ἅν καὶ ἠσθάνετο μεγάλην πλέον ἀδύνατον καὶ ἀποστροφήν νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν του διὰ τε τὸν χορὸν καὶ διὰ τὴν ἀναίδειάν του· ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν χειρονομήσαντα διὰ τὸν σκελῶν, δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἐπεὶ «ὦ παῖ τοῦ Τισάνδρου, διὰ τοῦ χοροῦ σου ἔχασας τὸν γάμον» ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ἀπηντησεν· οὐ φροντίς Ἴπποκλείδῃ δῆλα δὴ τὸν Ἴπποκλείδην δὲν τὸν μέλει. Ἐκτοτε δὲ ἡ φράσις αὕτη ἔμεινε παροιμιώδης.

Τότε ὁ Κλεισθένης ζήτησας νὰ σιωπήσωσιν ἔλεξεν εἰς τὸ μέσον τὰ ἐξῆς· «ὦ ἄνδρες μνηστῆρες τῆς θυγατρὸς μου, ἐγὼ ὅλους εὐμᾶς ἐπαινῶ, καὶ, ἅν ἦτο δυνατόν, ὅλους θὰ σᾶς εὐχαρίστουμι· Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διότι ἡ κόρη μου εἶναι ἑμιά, εἰς μὲν τοὺς ἀποκλειομένους ἐκ τοῦ γάμου τούτου διὰ τὸ εἶναι εἰς ἕκαστον ἓν τάλαντον ἀργυρίου, ἕνεκα τῆς τιμῆς, ἣν μοὶ ἐκπέμψατε, θελήσαντες νὰ νυμφευθῆτε τὴν θυγατέρα μου, καὶ ἕνεκα τῆς ἐκ τοῦ οἴκου σας ἀποδημίας· μνηστεύω δὲ τὴν θυγατέρα μου Ἀγαρίστην μὲ τὸν Μεγακλῆα τοῦ Ἀλκμεώνου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἀθηναίων.» Εἰπόντος δὲ τοῦ Μεγακλέους ὅτι δεχεται τοῦτο, ἐπεκυρώθη ὁ γάμος ὑπὸ τοῦ Κλεισθένου.

Τοσαῦτα ἔγειναν περὶ τῆς κρίσεως τῶν μνηστῆρων, καὶ οὕτως οἱ Ἀλκμεωνίδαι ἐφημίσθησαν ἀνά τὴν Ἑλλάδα.

63. Ὁ Μιλτιάδης ἀποθνήσκει.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ὁ Μιλτιάδης, ὅστις καὶ πρότερον εἶχεν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, τότε ἔτι μᾶλλον ἀπήλασε τοιαύτης. Λέγων δὲ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι θὰ καταπλουτίσῃ αὐτούς, ἐζήτει παρ' αὐτῶν ἐβδομήκοντα ναῦς καὶ στρατὸν καὶ χρήματα, ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ χώρας πλουσιωτάτης, τῆς ὁποίας δὲν ἀνέφερε τὸ ὄνομα. Οἱ Ἀθηναῖοι, παρασυρθέντες ὑπὸ τῶν λόγων του, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν ὅ,τι ἐζήτει.

Παραλαβὼν δ' ὁ Μιλτιάδης τὸν στρατὸν ἐπλεε κατὰ τῆς Πάρου, πρόφασιν μὲν ἔχων ὅτι οἱ Πάριοι πρότερον μὲ τριήρεις ἐξεστράτευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα μετὰ τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων, πράγματι ὅμως ἐπειδὴ εἶχε πάθος κατ' αὐτῶν. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Πάρον ὁ Μιλτιάδης ἐπολιόρκει τοὺς Παρίους κεκλεισμένους ἐντὸς τοῦ τείχους· πέμπων δὲ κήρυκα ἐζήτει ἑκατὸν τάλαντα, λέγων ὅτι δὲν θ' ἀπομακρύνῃ τὸν στρατὸν πρὶν ὑποτάξῃ αὐτούς, ἐὰν δὲν τῷ δώσωσι χρήματα. Οἱ δὲ Πάριοι δὲν διεννοοῦντο νὰ δώσωσι χρήματα τῷ Μιλτιάδῃ, ἀλλ' ἐσκέπτοντο πῶς νὰ διαφυλάξωσι τὴν πόλιν.

Ἐν φ' δ' ὁ Μιλτιάδης εὐρίσκειτο εἰς ἀπορίαν, ἐλθοῦσα ἱερεῖα τις Παρία, καλουμένη Τιμῶ. ἔδωκεν εἰς αὐτὸν συμβουλὰς τινὰς πῶς νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάρον. Μετὰ ταῦτα ὁ Μιλτιάδης, κατὰ τὰς συμβουλὰς τῆς Τιμοῦς, ὑπερπηδήσας τὸ περίφραγμα τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο ν' ἀνοίξῃ τὰς πύλας, ἐπορεύθη πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ· ἐκεῖ κατέλαβεν αὐτὸν τρόμος καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω· ὑπερπηδῶν δὲ πάλιν τὸν φράκτην ἔσπασε τὸν μηρὸν του· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐξήρρωσε τὸ γόνυ.

Ὁ Μιλτιάδης λοιπὸν κακῶς ἔχων ἀπέπλευσεν ὀπίσω μετὰ ἑκοσίων ἕξ ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ ἐρήμωσιν τῆς νήσου, χωρὶς οὔτε χρήματα νὰ φέρῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους οὔτε τὴν Πάρον νὰ ὑποτάξῃ. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας κατηγορήθη εἰς τὸν δῆμ

μον ὡς ἔνοχος θανάτου διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπάτην.
Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν ἠδύνατο ἐν τῷ δικαστηρίῳ
ν' ἀπολογηθῆ ἰσὺς, οἱ φίλοι του ἀπελογοῦντο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνα-
φέροντες τὰ μεγάλα κατορθώματά του. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὁ δῆ-
μος ἀπήλλαξε μὲν αὐτὸν τοῦ θανάτου, ὑπεχρέωσεν ὁμως νὰ πλη-
ρῶσῃ διὰ τὴν ἀδικίαν πρόστιμον πεντήχοντα τάλαντων¹. Μετὰ
ταῦτα δέ, γαγγραινωθέντος καὶ σαπέντος τοῦ μηροῦ, ἀπέθανεν
ὁ Μιλτιάδης, τὰ πεντήχοντα δὲ τάλαντα ἐπλήρωσεν ὁ υἱὸς
αὐτοῦ Κίμων².

1. Τὸ τάλαντον τῶν ἀρχαίων ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἑξὲς περίπου χεῖλια-
δας δραχμῶν.

2. τῷ 489 πρὸ Χριστοῦ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ

Η

ΠΟΛΥΜΝΙΑ

64. Προετοιμασίαι τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. **Θ** Δαρεῖος ἀποθνήσκει. **Ο** Ξέρξης γίνεται βασιλεύς.

Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ἀγγελία εἰς τὸν βασιλέα Δαρεῖον περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ὠργίσθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ πρότερον ὠργισμένος διὰ τὴν εἰς τὰς Σάρδεϊς εἰσβολήν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔπεμπεν ἀγγέλους εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, παραγγέλλων νὰ ἰτοιμάζωσι στρατὸν πολὺν καὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ τροφὰς καὶ πλοῖα.¹ Κυκλοφορούσης δὲ τῆς παραγγελίας ταύτης, ἡ Ἀσία ἦτο εἰς κίνησιν ἐπὶ τρία ἔτη, ἰτοιμαζομένη νὰ πέμψῃ στρατὸν τὸν ἄριστον, ὡς πεμπόμενον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλὰ τὸ τέταρτον ἔτος² οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ὑποδουλωθέντες ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, ἀπεστάτησαν ἀπὸ τῶν Περσῶν. Τότε ὁ Δαρεῖος ἤρξανε τὰς προετοιμασίας του ἔτι μᾶλλον, ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατ' ἀμφοτέρων. Ἀσθενήσας ὅμως ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος, βασιλεύσας τριάκοντα καὶ βξ ἔτη³, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ τι-

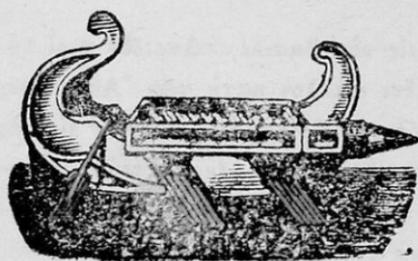
1. Πλοῖα ἐκαλοῦντο τὰ φορηγὰ ἐν γένει, τὰ δὲ κυρίως πολεμικὰ ἐκαλοῦντο νῆες, τριήρεις κλπ.

2. Τῷ 486 πρὸ Χριστοῦ.

3. Ἀπὸ τοῦ 521—485 πρὸ Χριστοῦ.

μωρήση ούτε τους άποστατήσαντας Αιγυπτίους ούτε τους 'Αθηναίους.

'Αποθανόντος δὲ τοῦ Δαρείου, ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ξέρξης. Ὁ Ξέρξης κατὰ μὲν τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εἶχε διαθέσειν νὰ ἐκστρατεύσῃ· συνήθροίζεν ὁμως στρατὸν κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Τότε ὁ Μαρδόνιος, υἱὸς τοῦ Γωβρόου, ὅστις ἦτο πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Ξέρξου καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπ' ἀδελφῇ¹, λέγει εἰς αὐτόν· «Δέσποτα, δὲν εἶναι πρόπον νὰ μὴ τιμωρηθῶσιν οἱ ἄ'Αθηναῖοι δι' ὅσα κακὰ ἐπραξαν πρὸς τοὺς Πέρσας. Τελείωσον εἰς ἡμῶς τὴν παρούσαν ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Αἰγύπτου, καὶ στρα-

ΑΡΧΑΙΟΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΠΛΟΙΟΝ
(μετ' ἐμβόλου).

τηλάτει κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, εἴνα φημισθῆς καὶ ἵνα μηδεὶς αἰεὶς τὸ ἐξῆς τολμᾷ νὰ ἐκστρατεύῃ κατὰ τῆς σῆς ἀχώρας.»

Ἐλεγε δὲ ταῦτα ὁ Μαρδόνιος, ἐπιθυμῶν νεωτέρας ἐπιχειρήσεις καὶ θέλων νὰ γένη αὐτὸς διοικητὴς τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν, ἐφοῦ ὁ Ξέρξης ἐξεστράτευσεν καὶ ὑπεδούλωσεν² τὴν Αἰγύπτου ὅλην, ἐπέπετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

ΘΣ. Τὸ συμβούλιον τῶν Περσῶν.

Ὁ Ξέρξης σκεπτόμενος νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, συνεκάλεσε τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν εἰς ἐκκλη-

1. Διότι εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Δαρείου Ἀρταζώστραν (βλ. § 56).

2. Τῷ 484 πρὸ Χριστοῦ.

«σαν και ειπεν αυτοις ταδε· «Ανδρες Πέρσαι, σκέπτομαι να συνεχίσω τα έργα των πρό εμού βασιλευσάντων. Και όσα μὲν εἶθνη ἐκυρίευσαν ό Κύρος και ό Καμβύσης και ό πατήρ μου Δαρείος, περιττόν θά ἦτο να λέγη τις πρὸς γνωρίζοντας. Ἐπιθυμῶν δὲ και ἐγὼ να μὴ φανῶ κατώτερος ἐκείνων και θέλων ενά τιμωρήσω τους ἐχθρούς ἡμῶν, συνεκάλεσα ὑμᾶς τώρα, να φανερώσω τί σκέπτομαι να πράξω.

«Σκέπτομαι να ζεύξω τὸν Ἑλλησποντον και να ὀδηγήσω στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, να ἐδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους δι' όσα ἐπραξαν πρὸς τοὺς Πέρσας και τὸν πατέρα μου, ὅστις, ὡς γνωρίζετε, πολὺ ἐπεθύμει τὴν τιμωρίαν των. Διὰ ταῦτα θά κυριεύσω και θά παραδώσω εἰς τὸ πῦρ τὰς Ἀθήνας, διότι πρῶτοι οἱ Ἀθηναῖοι ἠδίκησαν ἐμὲ και τὸν πατέρα μου. Πρῶτον μὲν μετὰ τοῦ δούλου ἡμῶν Ἀρισταγόρου τοῦ Μιλησίου ἐκαυσαν τὰς Σάρδεις, δεύτερον δὲ κατέστρεψαν τὸν στρατὸν τοῦ Δάτιδος και Ἀρταφέρους.

«Ἐνεκα λοιπὸν τούτων θά ἐτοιμασθῶ να ἐστρατεύσω κατ' αὐτῶν· ἂν δὲ ὑποτάξωμεν τούτους και τοὺς πλησιοχώρους τούτων Πελοποννησίους, θά καταστῶμεν εὐκόλως παντοκράτορες ὅλης τῆς γῆς.

«Ἑμεῖς δὲ θά μὲ εὐχαριστήητε πολὺ, ἐὰν ἔλθητε πάντες προθύμως, ὅταν σᾶς προσκαλέσω· ὅστις δ' ἂν ἔλθῃ ἔχων στρατὸν κάλλιστα παρεσκευασμένον, θά λάβῃ παρ' ἐμοῦ πολυτιμότερα δῶρα. Ταῦτα μὲν λοιπὸν οὕτω πρέπει να γείνωσιν. Ἴνα μὴ νομίζητε δὲ ὅτι ἐγὼ σκέπτομαι μόνος μου, θέτω τὸ πρᾶγμα εἰς κοινήν συζήτησιν, και προτρέπω να εἴπη, ὅστις ἐξ ὑμῶν θέλει, τὴν γνώμην του.»

Ὁ Ξέρξης ταῦτα εἰπὼν ἔπαυσεν. Μετ' αὐτὸν δ' ὁ Μαρδόνιος Πλεγεν· «ὦ δέσποτα, εἶσαι ὁ ἄριστος ὄχι μόνον τῶν μέχρι τοῦδε ἀπαρξάντων Περσῶν, ἀλλὰ και τῶν μελλόντων να γεννηθῶσι· ἐδιότι και όσα ὀμιλῶν εἶπες εἶναι ἄριστα και ἀληθέστατα, και

«τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ Εὐρώπῃ Ἰωνας¹, ἀνθρώπους ἀναξίους, ἀδὲν θ' ἀφήσης νὰ καταγελάσωσιν ἡμᾶς. Διότι θὰ ἦτο δεινὸν «πρᾶγμα νὰ ὑποτάξωμεν τοὺς Σάκκας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Αἰθίοπας καὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τόσα ἄλλα πολλὰ καὶ με-
γάλα ἔθνη, οὐδόλως ἀδικήσαντα τοὺς Πέρσας, ν' ἀφήσωμεν ἐδ' ἀτιμωρήτους τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες πρῶτοι ἠδίκησαν ἡμᾶς. «Τί φοβηθέντες; ποίαν συνάθροισιν στρατοῦ; ποίαν δὲ χρημά-
των δύναμιν; Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀσθενεῖς, ὡς ἐγὼ αὐτοὺς ἐδο-
κίμασα αὐτοὺς, ὅτε προὔχωρησα μέχρι Μακεδονίας· προσέτι δὲ αεῖναι ἀπερίσκεπτοι καὶ ἄπειροι τοῦ πολέμου, ἐρίζουσι δὲ καὶ ἀπρὸς ἀλλήλους.

«Τίς δὲ θὰ ἐναντιωθῇ, ὦ βασιλεῦ, εἰς σέ, ὅστις ἄγεις ὅλον τὸ ἀπλήθος καὶ τὰς ναῦς τῆς Ἀσίας; Ὡς ἐγὼ φρονῶ, οἱ Ἕλλη-
νες δὲν ἔφθασαν εἰς τοσοῦτον θράσος. Ἐὰν ὁμως ἐγὼ ἀπατηθῶ
καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀπερίσκεψίας ἔλθωσιν εἰς μάχην μετ' ἡμᾶς, θὰ λά-
θωσι πείραν ὅτι εἴμεθα οἱ ἄριστοι τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πολε-
μικὰ ἔργα.» Ὁ Μακρόνιος, τосαῦτα εἰπὼν πρὸς ἀνάπτυξιν
καὶ ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τοῦ Ξέρξου, ἔπαυσεν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄλλοι Πέρσαι ἐσιώπων καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ
ἐκφέρωσιν ἐναντίαν γνώμην, ὁ Ἀρτάβανος, ὦν θεῖος τοῦ Ξέρ-
ξου, ἔλαβε τὸ θάρρος καὶ ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «ὦ βασιλεῦ, ἐὰν δὲν
ἀλεθθῶσι γνώμαι ἐναντίαι πρὸς ἀλλήλας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
ἐκλέξῃ τις τὴν καλλιτέραν, ἀλλὰ πρέπει νὰ βάλῃ εἰς ἔργον
αὐτὴν λεχθεῖσαν. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τὸν σὸν μὲν πατέρα ἐμὸν δὲ
ἀδελφὸν Δαρεῖον ἔλεγον νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Σκυ-
θῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐπείθετο, ἕως οὐ ἐκστρατεύσας ἐπέστρε-
ψεν ὀπίσω, πολλὰς ζημίας ὑποστάς. Σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλ-
λαις νὰ ἐκστρατεύσῃς κατ' ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι φημίζονται ὅτι
εἶναι ἄριστοι καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηρὰν.

1. Τοὺς Ἀθηναίους.

«Λέγεις νὰ ζεύξης τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ φέρης στρατὸν «διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ὁμως συμβῆ νὰ νικηθῶμεν ἢ κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλασσαν, ἢ κατ' ἀμφοτέρα, «καὶ οἱ Ἕλληνες πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ λύσωσι «τὴν γέφυραν, τότε οὐαὶ εἰς ἡμᾶς. Καὶ λέγω ταῦτα, ἐνθυμού-
αμενος ὅποια συμφορὰ ὀλίγου δεῖν κατελάμβανεν ἡμᾶς, ὅτε ὁ «πατήρ σου ζεύξας τὸν Θρακικὸν Βόσπορον καὶ γεφυρώσας τὸν «Ἴστρον διέβη κατὰ τῶν Σκυθῶν· ἔσωσεν ὁμως τοὺς Πέρσας ὁ «τύραννος τῆς Μιλήτου Ἰστιάσις, ἐναντιωθείς εἰς τὴν γνώμην «τῶν ἄλλων τυράννων νὰ λύσωσι τὰς γεφύρας τοῦ Ἴστρου.

«Σὺ λοιπὸν μὴ θέλε νὰ περιέλθης εἰς οὐδένα τοιοῦτον κίν-
αδονον ἄνευ ἀνάγκης, ἀλλὰ πείθου εἰς ἐμέ· τῶρα μὲν διάλυσον «τὴν συνέλευσιν ταύτην, κατόπιν δ' ὠρίμως σκέφθητι μόνος τὸ «πρᾶγμα καὶ ἀποφάσισον. Διότι εἰς πᾶν πρᾶγμα ἡ μεγάλη βία «γεννᾷ σφάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνήθως προέρχονται μεγά-
«λαι ζημίαι· ἐν τῷ περιμένειν ὁμως ἐνυπάρχουσιν ἀγαθὰ, τὰ «ὅποια, ἐὰν μὲν δὲν φανῶσιν εὐθύς, θὰ φανῶσιν ὁμως μετ' ὀλίγον.

«Εἰς σὲ μὲν λοιπὸν, ὦ βασιλεῦ, ταῦτα συμβουλευῶ· σὺ δέ, «ὦ υἱὲ τοῦ Γωβρόου Μαρθόνιε, παῦσον νὰ φλυαρῆς περὶ Ἑλ-
«αλήνων, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἄξιοι περιφρονήσεως. Διότι, διαβάλλ-
«λων τοὺς Ἕλληνας, παρορμᾷς τὸν βασιλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ «κατ' αὐτῶν· ἡ δὲ διαβολὴ εἶναι κάκιστον πρᾶγμα. Ἐὰν ὁμως «ἡ ἐκστρατεία πρέπη ἐξάπαντος νὰ γείνη κατὰ τῶν ἀνθρώπων «αὐτῶν, φέρε, ἡμεῖς οἱ δύο ἅς βάλωμεν τὰ τέκνα μας παρα-
«καταθήκην, σὺ δὲ ὁ ἴδιος ἐκστράτευσον μεθ' ὅσου στρατοῦ θέ-
«λεις κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐὰν μὲν νικήσῃς τοὺς Ἕλλη-
«νας, ἅς φονευθῶσι τὰ ἰδικά μου τέκνα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἐγώ· «ἐὰν δὲ νικηθῆς, ἅς πάθωσι τοῦτο τὰ ἰδικά σου τέκνα, μετ' αὐ-
«τῶν δὲ καὶ σύ, ἐὰν ἐπανεέλθης.»

Ἄρτάβανος ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ξέρξης θυμωθείς ἀ-
«παντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ἄρτάβανε, εἶσαι ἀδελφὸς τοῦ πατρός μου, καὶ

αυτοῦτο μόνον σέ σφύζει. Ἐπειδὴ ὁμως εἶσαι δειλὸς καὶ μικρὸς
 ψυχος, σοὶ ἐπιβάλλω τὴν ἀτιμίαν ταύτην: νὰ μὴ συνεχεστρατεύ-
 σης μετ' ἐμοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ μείνης ἐδῶ μὲ τὰς
 κυναῖκας· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σοῦ θὰ ἐκτελέσω ὅσα εἶπον. Νὰ μὴ
 εἶμαι δὲ υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ ἀπόγονος τοῦ Κύρου, ἐὰν δὲν ἐκ-
 δικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους. Ὑποχώρησις δὲν εἶναι δυνατὴ οὔτε
 εἰς ἡμᾶς οὔτε εἰς ἐκείνους, ἀλλὰ πρόκειται ἢ πᾶσα ἡ Περσία
 νὰ ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς
 Πέρσας. Μέσος ὁρος ἔχθρας δὲν ὑπάρχει». Ταῦτα ἐλέχθησαν
 ἐν τῷ συμβουλίῳ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐνύκτωσε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀρταβάνου δὲν
 ἄφινε τὸν Ξέρξην νὰ ἡσυχάσῃ· σκεπτόμενος δὲ οὗτος εὕρισκεν
 ὅτι ὄντως δὲν ἦτο συμφέρον νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλά-
 δος, καὶ, ἀφοῦ μετέλλαξε γνώμην, ἀπεκοιμήθη. Εἶδε δὲ εἰς τὸν
 ὕπνον του, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὄνειρον κατ' ἐπανάλη-
 ψιν, τὸ ὁποῖον προέτρπεν αὐτὸν μὲ ἀπειλὰς νὰ ἐκστρατεύσῃ
 κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ Ἀρτάβανος δὲ εἶδε κατόπιν τὸ αὐτὸ
 ὄνειρον, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου πεισθεὶς συνετάχθη καὶ αὐτὸς τῇ πρώτῃ
 γνώμῃ τοῦ Δαρείου, καὶ οὕτω ὀριστικῶς ἀπεφασίσθη νὰ γείνη
 ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία, συνεχεστρατεύσαντος καὶ τοῦ
 Ἀρταβάνου.

66. Προπαρασκευαὶ τοῦ Ξέρξου.

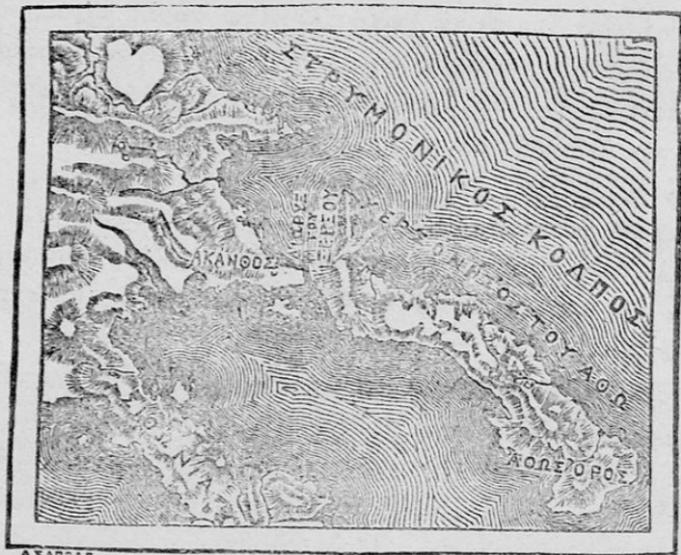
Μετὰ ταῦτα οἱ Πέρσαι, ὅσοι εἶχον προσκληθῆ εἰς τὸ συμβού-
 λιον, ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὴν χώραν του καὶ μετὰ προθυ-
 μίας συνήθροζον στρατεύματα. Αἱ προετοιμασίαι δ' αὐταὶ διήρ-
 κισαν τέσσαρα ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Αἰγύπτου¹.
 τὸ πέμπτον δ' ἔτος² ὁ Ξέρξης ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

1. Ἴδε § 64.

2. Τῷ 489 πρὸ Χριστοῦ.

μετὰ στρατοῦ τοσούτου, ὅσον οὐδεὶς ποτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε συναθροίσῃ. Ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς Ἀσίας ἄλλα μὲν ἰδωκαν πολεμικὰ πλοῖα, ἄλλα δὲ πεζικὸν στράτευμα, ἄλλα μικρὰ πλοῖα διὰ τὰς γεφύρας καὶ ἄλλα τροφάς.

Τὸν δὲ Ἄθων, ὅπου κατεστράφη ὁ μετὰ τοῦ Μαρδονίου στόλος, διέταξεν ὁ Ξέρξης ν' ἀποχωρίσωσιν ἀπὸ τῆς ἄλλης ἡπείρου διὰ διώρυχος, ἵνα διέλθῃ ὁ ναυτικὸς στρατὸς του διὰ ταύ-

Π ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΘΩ

της, χωρὶς νὰ κάμψῃ τὸ ἀκρωτήριον. Εἶναι δὲ ὁ Ἄθως ὄρος μέγα καὶ ὀνομαστόν, φθάνον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ κατοικούμενον ὑπ' ἀνθρώπων. Ἐνοῦται δὲ τὸ ὄρος τοῦτο μετὰ τῆς ἡπείρου διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ ὁποῖου τὸ πλάτος εἶναι περίπου δώδεκα σταδίων¹.

1. Δώδεκα στάδια δύνανται 2220 περίπου γαλλικὰ μέτρα. Ὁ Ἄθως δὲ κεῖται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκ τῶν τριῶν γλωσσῶν τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου, συνεχομένης μετὰ τῆς λοιπῆς ἡπείρου διὰ στενοῦ λαιμοῦ γῆς.

Τὸν ἰσθμὸν τοῦτον διέταξεν ὁ Πέρσης νὰ κόψωσι σκάπτοντες διώρυχα· ἤρχισε δὲ ἡ ἐργασία αὕτη τρία ἔτη πρὸ τῆς ἐκστρατείας. Ἐξ ὧλων δὲ τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων ἔθνῶν οἱ Φοίνικες ἔδειξαν σοφίαν. Διότι τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη ἔσκαπτον τὸ τε ἄνω στόμα τῆς διώρυχος καὶ τὸ κάτω ἰσοπλατῆ, καὶ διὰ τοῦτο κατέπιπτον τὰ πλευρὰ αὐτῆς καὶ προὔξενον διπλάσιον τὸν κόπον. Οἱ Φοίνικες ὁμῶς ἔσκαπτον ποιοῦντες τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος διπλάσιον ἢ ὅσον ἔπρεπε νὰ γείνη τὸ κάτω αὐτῆς μέρος, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου ἠλάττων ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πλάτος αὐτῆς, ὥστε εἰς τὸ κάτω μέρος ἐξισούτο μὲ τὸ πλάτος τοῦ ὀρύγματος τῶν ἄλλων ἔθνῶν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ οὔτοι, οἱ ὅποιοι ἔσκαπτον τὴν διώρυχα, διτάχθησαν νὰ γεφυρώσωσι καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν. Καὶ ταῦτα μὲν τοιοιτοτρόπως ἐγίνοντο. Διέταξε δ' ὁ βασιλεὺς νὰ ἰδρῶσιν καὶ τροφῶν ἀποθήκας διὰ τὸ στράτευμα εἰς διάφορα μέρη, ὅποθεν θὰ διήρχετο τοῦτο.

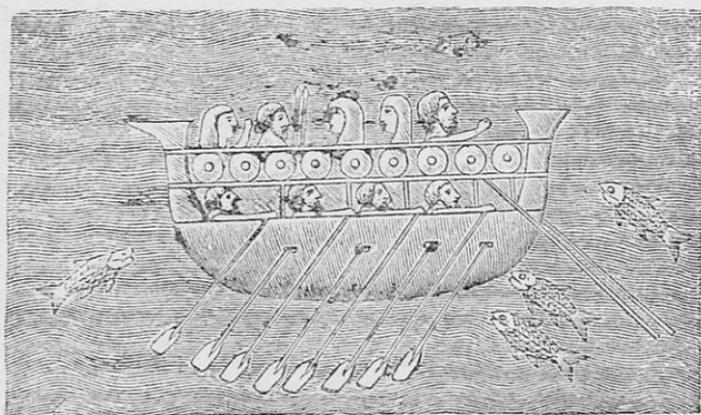
Ταυτοχρόνως δὲ οἱ ἄλλοι κατεσκευάζον ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου δύο γεφύρας ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην ἀρχίσαντες ἀπὸ τῆς Ἀβύδου¹. ἐκεῖ τὸ πλάτος τοῦ Ἑλλησπόντου εἶναι ἑπτὰ σταδίων². Ὅτε δ' ἐπερατώθη τὸ ζεῦγμα τοῦτο, μεγάλη τρικυμία ἐπελθοῦσα τὸ διέλυσεν. Ὁ δὲ Ξέρξης, ὡς ἔμαθε τοῦτο, διέταξε νὰ καταφέρωσιν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον τριακοσίας πληγὰς διὰ μάστιγος καὶ νὰ ρίψωσιν εἰς τὸ πέλαγος ζεῦγος πεδῶν³, ν' ἀποκεφαλίσωσι δὲ πάντας τοὺς ἐπιστατήσαντας εἰς τὴν ζεῦξιν αὐτοῦ. Τοιαύτας ἀνοησίας διέτασεν.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξευξάν παλιν τὰς γεφύρας. Ἐξευξάν δὲ αὐτὰς οὕτω· ἠγγυροβόλησαν καὶ ἐστερέωσαν

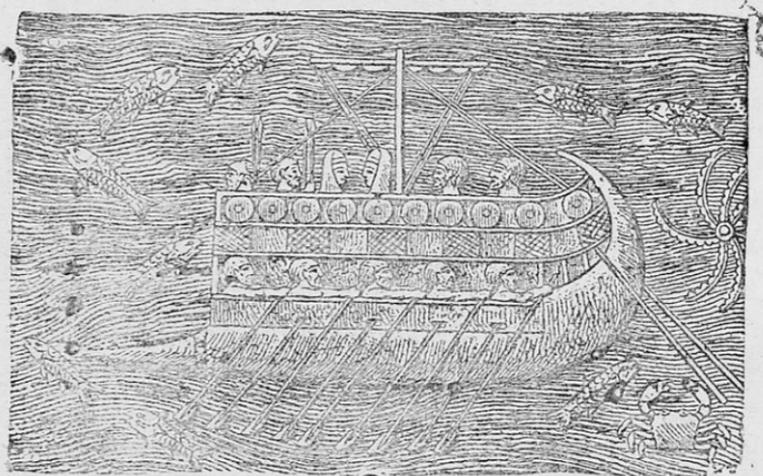
1. Ἡ Ἀβυδος ἦτο πόλις ἐν Μυσίᾳ, ἀντικρὺ περίπου τῆς Σηστοῦ, κειμένης ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου.

2. Ἐπτὰ στάδια δύνανται περίπου 1300 γαλλικὰ μέτρα.

3. Ζεῦγος ἀλύσεων.

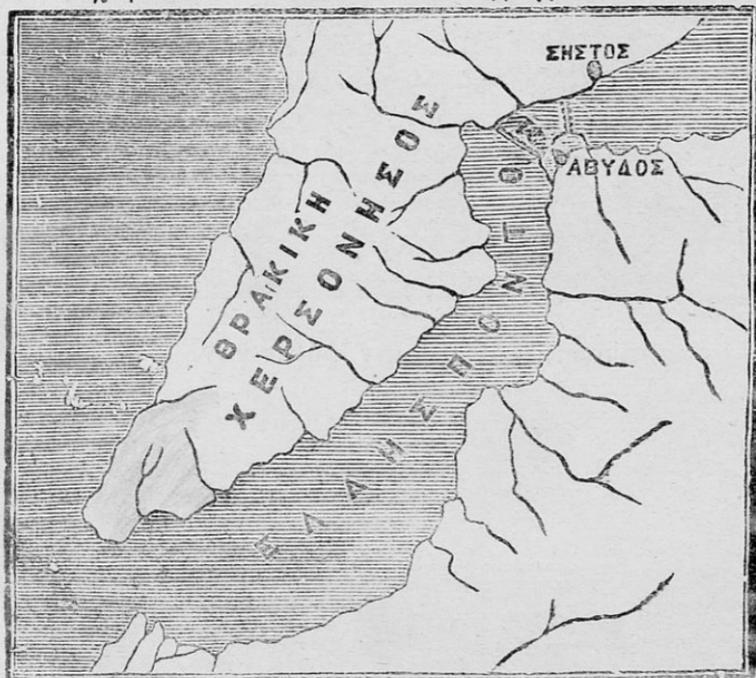

Φοινικικὸν πλοῖον φορτηγόν.

Φοινικικὸν πλοῖον πολεμικόν.

καλῶς κατὰ σειράν πολλὰ πλοῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔστρωσαν κορμούς ξύλων καὶ ἐπὶ τούτων ἔρριψαν κλαδία καὶ ἐπὶ τῶν κλαδίων χῶμα. Κατόπιν κατεσκεύασαν φραγμὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν,

Ο ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΔΥΟ ΓΕΦΥΡΑΙ ΤΟΥ ΣΕΡΕΟΥ

ἵνα μὴ φοβῶνται τὰ ὑποζύγια καὶ οἱ ἵπποι βλέποντες τὴν θάλασσαν. Οὕτω ἐξεύχθη καὶ ὁ Ἑλλήσποντος μὲ δύο γεφύρας.

67. Ὁ Σέρξης τιμωρεῖ τὸν Πύρρον.

Καθ' ὃν διὰ χρόνον ἐξετελοῦντο τὰ διαταχθέντα ἔργα, ὁ στρατὸς ἅπας συνηθροίσθη εἰς τὰ Κρίτταλα τῆς Καππαδοκίας· ἐκεῖθεν δ' ἐπορεύετο μετὰ τοῦ Σέρξου εἰς τὰς Σάρδει· περιούμιμος δ' ἔφθασεν εἰς τὰς Κελαινάς, πόλιν τῆς Φρυγίας. Ἐν

ἑαυτῇ τῇ πόλει περιμένων ὁ Πύθιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄτυος¹, ἀντὶς Λυδός, ἐφιλοξένησε πλουσιώτατα ὅλον τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν Ξέρξην, ὑπισχνεῖτο δὲ μετὰ προθυμίας νὰ παράσχη εἰς αὐτὸν χρήματα διὰ τὸν πόλεμον. Τότε ὁ Ξέρξης ἠρώτησε τοὺς παρόντας Πέρσας ποῖος ἦτο ὁ Πύθιος καὶ πόσα χρήματα ἐκέκτητο, ὥστε νὰ διδῆ τοιαύτας μεγάλας ὑποσχέσεις. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον· «ὦ βασιλεῦ, οὗτος εἶναι ὅστις ἐπεμψε δῶρον εἰς τὸν πατέρα σου Δαρεῖον τὴν χρυσὴν πλάτανον καὶ τὸ χρυσασὸν κλῆμα, καὶ ὅστις σήμερον εἶναι μετὰ σέ ὁ πρῶτος τῶν ἀνθρώπων, ὅσους ἡμεῖς γνωρίζομεν, κατὰ τὸν πλοῦτον.»

Ὁ Ξέρξης, θαυμάσας τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον, ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου ὁ ἴδιος τὸν Πύθιον ὡς πόσα χρήματα εἶχεν. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, προσθέσας ὅτι ὅλα ταῦτα προσφέρει δῶρον εἰς τὸν βασιλέα, δι' αὐτὸν δὲ ἀρκετὴ περιουσία εἶναι τὰ ἀνδράποδά του καὶ αἱ γαῖαι του.

Ὁ Ξέρξης δ' εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων εἶπε· «Ἔνε Λυδέ, ἐγώ, ἀφ' οὔτου ἐξῆλθον ἐκ τῆς Περσίας, οὐδένα ἀνθρωπον συνήντησα θελήσαντα νὰ φιλοξενήσῃ τὸν στρατὸν μου ἢ αὐθορμήτως νὰ μοι προσφέρῃ χρήματα, πλὴν σοῦ. Διὰ τοῦτο ἐθὰ σέ κάμω φίλον μου καὶ θὰ σοι δώσω καὶ ἄλλα χρήματα. Ἐχων δὲ σὺ καὶ ὅσα ὁ ἴδιος ἀπέκτησας, ἤξευρε νὰ εἶσαι πάντοτε τοιοῦτος· οὕτω δὲ φερόμενος δὲν θὰ μεταμεληθῆς οὔτε εἰς ἀπὸ παρὸν οὔτε εἰς τὸ μέλλον.»

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐκτελέσας ὁ Ξέρξης ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῶν Κελαινῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ διελθὼν διὰ διαφόρων πόλεων ἰφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις. Ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων ἐπεμπε κήρυκας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἵνα παραγγείλωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐτοιμάζωσι δεῖπνα διὰ τὸν βασιλέα· ἐπεμπε δὲ πανταχοῦ, πλὴν οὔτε εἰς Ἀθήνας οὔτε εἰς Λα-

1. Τοῦ ἄτυχοῦς ἐκείνου υἱοῦ τοῦ Κροίσου πιθανῶς.

κεδαίμονα· ἤλπιζε δὲ ὅτι ὅσοι δὲ ἔδωκαν πρότερον εἰς τὸν πατέρα του Δαρείον, τότε φεβηθέντες θὰ ἰδίδον εἰς αὐτόν.

Ἐλθὼν εἰς τὰς Σάρδεις ὁ Ξέρξης διπλῶθεν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα, τὸ δὲ ἔαρ, ὅτε ἐξεκίνησεν ἐκεῖθεν, κίφνης ἔγεινεν ἔκλειψις ἡλίου καὶ ἀντὶ ἡμέρας ἔγεινε νύξ. Οἱ μάγοι, ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ξέρξου, ἐξήγησαν τὸ φαινόμενον λέγοντες, ὅτι πολλαὶ πόλεις ἠλληνικαὶ θὰ ἐκλείψωσιν. Ὁ Πύθιος ὁμως ἐκλαβὼν τὸ σημεῖον τοῦτο ὡς κακὸν οἰωνόν, ἦλθεν ἐκ τῶν Κελαινῶν καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ξέρξην· «ὦ δέσποτα, ἐπιθύμουν νὰ σὲ ζητήσω μίαν χάριν, ἥ- ατις εἰς σὲ μὲν εἶναι εὐκολοὺς νὰ τὴν κάμης, εἰς ἐμὲ δὲ μέγα ἀπῶμα, ἐὰν γείνη.» Ὁ Ξέρξης δὲ νομίσας ὅτι πᾶν ἄλλο θὰ ἐζήτηι ἢ ὅ,τι ἐζήτησεν, εἶπεν ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο, καὶ διέταξε νὰ εἴπῃ τί ἐζήτηι. Ὁ Πύθιος τότε, λαβὼν θάρρος, εἶπεν· «ὦ δέσποτα, ἔχω πέντε υἱούς· πάντες οὗτοι ἐκστρατεύουσι μετὰ σοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Εὐσπλαγχνίσθητι λοιπὸν τὴν ἡλικίαν αμοῦ καὶ ἀπόλυσον ἕνα ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας, τὸν πρεσβύτατον, αἴνα φροντίζη περὶ ἐμοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς περιουσίας μου. «Τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγε μαζί σου, καὶ εἴθε νὰ ἐπιστρέψῃς ὀπίσω, ἀφοῦ κατορθώσῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.»

Ὁ Ξέρξης τότε ἐθυμώθη πολὺ καὶ ἀπήντησεν· «ὦ δειλὸ ἀνθρώπε, σύ, ὅστις εἶσαι δουλὸς μου καὶ ὅστις ἔπρεπε πανοικεῖ ἀνὰ συνεκστρατεύσης μετ' ἐμοῦ, ἐτόλμησας ν' ἀναφέρῃς περὶ τοῦ σοῦ παιδός, ἀφοῦ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκστρατεύω κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμετὰ τῶν παίδων καὶ ἀδελφῶν καὶ οἰκείων καὶ φίλων μου; «Ὅτε μὲν ἐπραξας χρηστά, ἀντημείφθῃς διὰ χρηστῶν, ἵνα μὴ ἀκαυχηθῇς ὅτι ὑπερτερεῖς τὸν βασιλέα εἰς τὰς εὐεργεσίας· ἀφοῦ ὁμως ἦδη ἐτράπης εἰς τὴν ἀναίδειαν, τὴν μὲν τιμωρίαν, τῆς εὐπορίας εἶσαι ἄξιος, δὲν θὰ λάβῃς, θὰ λάβῃς ὁμως ἄλλην μικροτέραν. Διότι σὲ μὲν καὶ τοὺς τέσσαρας ἐκ τῶν παίδων σου εὐφύζει ἡ ξενία σου, τοῦ δὲ ἐγός, τοῦ προσφιλεστάτου σοῦ, θὰ ἐστρηθῆς.»

Ἄφοῦ δὲ ἀπεκρίθη ταῦτα, ἀμέσως διέταξε τοὺς ἀρμοδίους νὰ εὗρωσι καὶ νὰ κόψωσιν εἰς τὸ μέσον τὸν πρεσβύτετον ὤν τῶν Πυθίου, νὰ θέσωσι δὲ τὸ μὲν ἐν ἡμῖσι τοῦ σώματός του εἰς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ διὰ μέσου νὰ διέλθῃ ὁ στρατός. Ταῦτα δὲ πάντα ἔγειναν, καὶ οὕτως οὕτως ἐτιμωρήθη ὁ Πύθιος.

68. Ἡ διάβασις τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἡ ἀρίθμησις καὶ ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ περὶ τοῦ στρατοῦ. Ἡ Ἀρταμισία.

Ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν Σάρδων ἐν μεγάλῃ πομπῇ ἐξοικίσθη καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀβύδον. Ἐκεῖ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ ὅλον τὸν στρατόν. Καὶ καθίσας ἐπὶ θρόνου, τὸν ἔποιον οἱ Ἀβυθῆνοί κατὰ διαταγὴν τοῦ εἶχον ἐπὶ λόφου κατασκευάσῃ ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπίτηδες δι' αὐτόν, παρετήρει κάτω καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικὸν στρατόν. Ἐπειδὴ δ' ἔβλεπεν ὅλον τὸν Ἑλλησπόντον ἀποκεκρυμμένον ὑπὸ τῶν πλοίων, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς πεδιάδας τῶν Ἀβυθηνῶν πλήρεις ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν ἐμακάρισεν ἑαυτόν, ἔπειτα δ' ἐδάκρυσεν. Ἰδὼν δὲ αὐτόν ὁ θεὸς τοῦ Ἀρτάβανος εἶπεν αὐτῷ· ἄῤῥα βασιλεῦ, πόσον διάφορα ἔπραξας τῶρα καὶ ὀλίγον πρότερον· διότι, ἀφοῦ ἐμακάρισας ἑαυτόν, ἐδάκρυσες.» Ὁ δὲ Ξέρξης ἀπεκρίθη· ἄῤῥα ἀναλογισθεὶς τὴν βραχυτήτητα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, κατελήφθη ὑπὸ οἴκτου, διότι ἐκ αἰσούτων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶναι οὗτοι, οὐδεὶς θὰ ζῇ μετὰ ἑκατὸν ἔτη.»

Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Ἀβύδου εἰς τὰ Ξεῦσα τὸν θεῖόν του Ἀρτάβανον νὰ κυβερνᾷ τὸ κράτος, ἵνα μὴ εἰς αὐτόν μόνον εἶχεν πίστιν. Ἐπειτα δὲ συνακάλεσε τοὺς δοκιμαστάτους τῶν Περσῶν καὶ προέτρεψε καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς νὰ φανῶσιν

ἄνδρες γενναῖοι καὶ νὰ μὴ καταισχύνωσι τὰ παλαιὰ κατορθώματα τῶν Περσῶν.

Ὡς δὲ ἔγειναν ταῦτα, διέβαινον τὴν ἐπομένην διὰ μὲν τῆς μιᾶς ἐκ τῶν γεφυρῶν, ἧτις ἦτο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Πόντου, ὁ πεζὸς καὶ τὸ ἰππικὸν ἅπαν, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας, ἧτις ἦτο πρὸς τὸ Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια καὶ οἱ θεράποντες. Ἡ διάβασις δὲ διήρκεισεν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς.

ΠΕΡΣΗΣ ΛΟΓΧΟΦΟΡΟΣ

Ἐπειὶ δὲ ἡ ἀρίθμησις κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· συναγαγόντες εἰς ἓνα γῶρον δέκα χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ συσφίξαντες τούτους ὅσον ἠδύναντο, περιέγραψαν ἐξωθεν κύκλον· ἐπὶ τοῦ κύκλου κατόπιν, ἀφοῦ ἀφῆκαν τοὺς ἀνθρώπους, ἔκτισαν περίφραγμα, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἔφθανε μεχρὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοῦ δ' ἔκαμαν τὸ περίφραγμα τοῦτο εἰσεβίβαζον ἄλλους εἰς αὐτό, καὶ πάλιν ἄλλους, μέχρις οὗ ἐξηρίθμησαν πάντας κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Εὐρέθησαν δὲ σύμπαντες ἐν ἑκατομμύριον καὶ ἑπταχόσiai χιλιάδες¹. Μετὰ τὴν ἀρίθμησιν δὲ κατέταξαν αὐτοὺς κατὰ ἔθνη. Τὸ δὲ ἰππικὸν ἀνήρ-

1. Μυθώδης φαίνεται ὁ ἀριθμὸς οὗτος τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρου.

χετο εἰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς χίλια διακόσια ἑπτὰ· τῶν δὲ φορηγῶν καὶ ἱππαγωγῶν πλοίων ὁ ἀριθμὸς ἀνήρχετο εἰς τρεῖς χιλιάδας.

Μεταξὺ δὲ τῶν συστρατευσάντων κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἦτο καὶ γυνὴ τις χήρα, ὀνομαζομένη Ἀρτεμισία, ἡ ὁποία ἐβασίλευεν ἡ ἰδία, ἂν καὶ εἶχεν υἱὸν νεανίαν. Ἐβασίλευε δὲ τῶν Ἀλικαρνασσεῶν καὶ ἄλλων τινῶν. Ἡ Ἀρτεμισία ἐξεστράτευσεν οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης τινός, ἀλλ' ἐκ μεγαλοφροσύνης καὶ ἀνδρείας· ἦτο δὲ γυνὴ ἀξία θαυμασμοῦ καὶ ἐτιμᾶτο παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τὰς γνώμας, τὰς ὁποίας ἐδίδεν εἰς αὐτόν¹.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τὴν ἀρίθμησιν καὶ τακτοποίησιν τοῦ στρατοῦ ἀναβὰς ἐπὶ ἄρματος περιῆλθε καὶ ἐπεθεώρησε τὸ πεζὸν στρατευμα καὶ τὸ ἱππικόν. Ἀφοῦ δ' ἐγένεον ταῦτα, καθεικύνθησαν αἱ νῆες ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ὅπου ἐστέγνωνον, εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ Ξέρξης ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ ἄρματος καὶ εἰσεληθὼν εἰς ναῦν Σιδωνίαν ἐκάθησεν ὑπὸ σκηνὴν χρυσῆν καὶ παραπλέων παρὰ τὰς πρὸς τὴν ξηρὰν ἐστραμμένας πρῶρας τῶν νηῶν ἐπεθεώρει αὐτάς· ἦσαν δὲ αἱ νῆες καὶ οἱ ἐπιβάται ἐξωπλισμένοι ὡς εἰς μάχην. Ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν νηῶν ἀνήρχετο εἰς χιλίας διακοσίας ἑπτὰ, ὡς προείπομεν.

69. Ξέρξης καὶ Δημάρατος.

Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ πεζικοῦ, τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὁ Ξέρξης πέμψας ἐκάλεσε τὸν Δημάρατον², τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίστωνος, ὅστις συνεξεστράτευσε μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Δημάρατε, ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἐρωτήσω τι

1. Περὶ Ἀρτεμισίας ἴδε πάλιν ἐν § § 82 85.

2. Ὁ Δημάρατος οὗτος εἶναι ὁ τῆ ἐνεργεία τοῦ ἐτέρου βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους ἐξορισθεὶς καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καταφυγών. Ἴδε § 57 (καὶ 74).

«σὺ εἶσαι Ἕλλην καί, ὡς ἐγὼ μανθάνω, ἐκ πόλεως οὔτε ἐλα-
 «χίστης οὔτε ἀσθενεστάτης. Τώρα λοιπὸν εἰπέ μοι τοῦτο, ἐάν
 «οἱ Ἕλληνες θὰ τολμήσωσι νὰ ὑψώσωσι χεῖρας ἐναντίον μου.
 «Ἐγὼ νομίζω ὅτι οὔτε οἱ Ἕλληνες πάντες οὔτε οἱ λοιποὶ πρὸς
 «δυσμάς κατοικοῦντες ἄνθρωποι εἶναι δυνατόν ν' ἀντιπαρατα-
 «χθῶσιν εἰς ἐμέ· θέλω ὁμως νὰ μάθω καὶ ἀπὸ σοῦ τί λέγεις περὶ
 «αὐτῶν.»

Ἄδραματος εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, ποῖον ἐκ τῶν δύο θέλεις
 ἐνά σοι εἶπω, τὴν ἀλήθειαν ἢ ὅ,τι σοὶ εἶναι ἀρεστόν;» Ὁ δὲ
 Ἐέρξης εἶπεν ὅτι προτιμᾷ τὴν ἀλήθειαν. Τότε ὁ Δημόρατος εἶλεγε
 τὰ ἐξῆς· «Βασιλεῦ, ἐπειδὴ μὲ διατάττετε νὰ εἶπω τὴν ἀλή-
 «θειαν, ἰδοὺ αὕτη· ἡ πενία εἶνε πάντοτε σύντροφος τῶν Ἑλλή-
 «νων· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ, ἣτις κτᾶται διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς
 «αὐστηρᾶς νομοθεσίας των, ἀποκρούει καὶ τὴν πενίαν καὶ τὸν
 «δεσποτισμὸν. Καὶ ἐπαινῶ μὲν πάντας τοὺς Ἕλληνας, τοὺς κα-
 «τοικοῦντας περὶ τοὺς Δωρικοὺς ἐκείνους τόπους, μάλιστα δὲ
 «τοὺς Λακεδαιμονίους. Οὗτοι πρῶτον μὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ δε-
 «χθῶσι τὰς περὶ δουλείας προτάσεις σου, δεύτερον δὲ θ' ἀντι-
 «παραταχθῶσιν ἐναντίον σου, καὶ ἂν πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες
 «ὁμοφρονήσωσι μὲ σέ. Περὶ ἀριθμοῦ δὲ μὴ ἐξετάσης, διότι καὶ
 «χίλιοι ἄνθρωποι ἐάν τύχη νὰ ἐστρατεύσων, ἢ ὀλιγώτεροι τού-
 «των, ἢ καὶ περισσότεροι, οὗτοι θὰ σέ πολεμήσωσιν.»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐέρξης ἐγέλασε καὶ εἶπε· «Δημόρατε, τίνα
 «λόγον εἶπες; χίλιοι ἄνδρες θὰ πολεμήσωσι πρὸς τοσοῦτον στρα-
 «τεύμα! Τότε σύ, ὅστις ἐγείνας βασιλεὺς ἐκείνων, θὰ δύνασαι
 «ἐνὰ πολεμήσης πρὸς εἰκοσιν ἰδικούς μου στρατιώτας; πρόειχε
 «ὁμως μὴ οἱ λόγοι σου εἶναι μόνον κομπορημοσύνη. Διότι πῶς
 «εἶναι δυνατόν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τόσον στρατεύμα χίλιοι ἢ
 «καὶ δέκα χιλιάδες ἢ καὶ πενήτηντα χιλιάδες ἄνθρωποι, ὅντες
 «ἐπάντες ἐξίσου ἐλευθεροὶ καὶ μὴ ὑφ' ἐνὸς ἀρχόντου; Ἀλλὰ καὶ
 «εἰς ἀριθμὸν ἐάν ἦσαν μὲ ἡμεῖς, ἔχω ἄνδρας, ἀλλ' ἄλλοι οὐκ εἶ-
 «ναι ἄνδρες.»

«ὅποιοι θὰ ἠδύναντο νὰ πολεμήσωσιν ἕκαστος πρὸς τρεῖς Ἑλληνας ὁμοῦ· τούτους σὺ δὲν γνωρίζεις καὶ δια τοῦτο φλυαρεῖς.»

Πρὸς ταῦτα ὁ Δημάρατος λέγει· «ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἐγνωρίζον ὅτι θὰ σὲ δυσηρέστουν λέγων τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἶπον αὐτὴν, ἐπειδὴ σὺ μὲ ἠνάγκασας. Γνωρίζεις κάλλιστα πόσον ἀεγὼ τώρα ἀγαπῶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἀφαιρέσαντες τὰς τιμὰς καὶ τὰ πατρῶα δικαιώματά μου, μὲ ἔκομαν ἀπολιν καὶ φυγάδα, ὁ δὲ πατήρ σου δεχθεὶς με μοι ἔδωκε περιουσίαν καὶ οἶκον. Δὲν εἶναι λοιπὸν πρέπον ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος νὰ λησμονῇ ἀεκείνους, οἱ ὅποιοι ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν, ἀλλὰ πρέπει πολὺ ἀν' ἀγαπᾶ αὐτούς. Ἐγὼ δὲ οὔτε πρὸς δέκα ἄνδρας ὑπισχνουμαι ὅτι εἶμαι ἱκανὸς νὰ πολεμήσω, οὔτε πρὸς δύο· ἔκουσίως δὲ αὐτοὺς πρὸς ἓνα θὰ ἐπολέμουν. Ἐὰν ὁμως ἤθελαν εἶναι ἀνάγκη, αὐτὰ ἐμαχόμεν ἄνυ εὐχαρίστως πρὸς ἓνα τῶν ἀνδρῶν τούτων, αὐτίνες λέγουσιν ὅτι ἕκαστος εἶναι ἄξιος τριῶν Ἑλλήνων. Τοιοῦτα τοτρόπως δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς πρὸς ἓνα μὲν μαχόμενοι αὐθενὸς εἶναι κατώτεροι, πολεμοῦντες δὲ ὅλοι ὁμοῦ εἶναι οἱ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν. Ὅντες δὲ ἐλεύθεροι, δὲν εἶναι ἐλεύθεροι καθ' ἑαυτοὺς, διότι ἄνωθεν αὐτῶν ἴσταται δεσπότης ὁ νόμος, τὸν ὅποιον αὐτοὶ φοβοῦνται πολὺ περισσότερον ἢ οἱ ἰδικοὶ σου σά. Πράττουσι λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος διατάττει· διατάττει δὲ μηδεὶς νὰ φεύγῃ ἀπὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ μένοντες πάντες ἐν τῇ τάξει ἢ νὰ νικῶσιν ἢ ἀνὰ φρονεῦνται. Ἐὰν δὲ λέγων ταῦτα φαίνουμαι εἰς σὲ ὅτι φλυαρῶ, αὐτοῦ λοιποῦ θὰ σιωπῶ· τώρα δὲ ἀναγκασθεὶς ὠμίλησα· εἴθε δέ, ἔω βασιλεῦ, νὰ ἀποβῶσι τὰ πηγαγμένα, καθὼς ἐπιθυμεῖς.»

Ὁ μὲν λοιπὸν Δημάρατος ταῦτα ἀπήντησεν, ὁ δὲ Ξέρξης ἤρχισε νὰ γελάῃ καὶ οὐδόλως ὠργίσθη, ἀλλ' ἠπίως ἀπέπεμψεν αὐτόν.

70. Ὁ Ξέρξης ἐκ τοῦ Δορίσκου μεταβαίνει εἰς τὴν Θέρμην. Ἡ Θεσσαλία καὶ ὁ Πηνειός.

Ἐκ τοῦ Δορίσκου ὁ Ξέρξης ἐπορεύετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἠνάγκαζε δὲ νὰ συνεκστρατεύωσι μετ' αὐτοῦ ὅσους λαοὺς ἀπῆντα καθ' ὁδόν. Διέβη τὸν Στρυμόνα ποταμὸν, ὅστις ἦτο ἐξευγμένος διὰ γεφύρας, ἐκεῖθεν δὲ διαιρέσας τὸ πεζικὸν στράτευμα εἰς τρία μέρη, τὸ μὲν ἐν ἐξ αὐτῶν διέταξε ν' ἀκολουθῆ τὸ παραθαλάσσιον ὁμοῦ μὲ τὸ ναυτικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἐπορεύετο τὴν μεσόγειον ὁδόν, καὶ τὸ τρίτον μέρος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπορεύετο καὶ ὁ Ξέρξης αὐτός, προὔχρει ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἄλλων. Οὕτω πορευόμενος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀκάνθον.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀκάνθου διέταξε τοὺς στρατηγούς νὰ ὀδηγήσωσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν εἰς τὴν Θέρμην¹, τὴν ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένωσιν αὐτόν. Ἀποῦ λοιπὸν αἱ νῆες διέπλευσαν τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ κατασκευασθεῖσαν διώρυχα, ἔπλεον εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον, λαμβάνουσαι καθ' ὁδὸν πλοῖα καὶ στρατεύματα ἐκ τῶν πόλεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας παρέπλεον. Οὕτω δὲ ὁ ναυτικὸς στρατὸς ἔφθασε καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς αὐτὸν τὸν Θερμαῖον κόλπον καὶ περιέμενεν ἐκεῖ τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου διὰ τῆς μεσογείου τῆς καὶ συντομωτάτης ὁδοῦ, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Θέρμην. Βλέπων δ' ἐκεῖθεν τὰ Θεσσαλικά ὄρη, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, ὄντα ὑψηλότατα καὶ μαθὼν ὅτι ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχει στενὴ κοιλάς, διὰ τῆς ὁποίας ῥέει ὁ Πηνειός, ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ καὶ νὰ ἴδῃ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ. Ἐμβὰς λοιπὸν εἰς ναῦν Σιδωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆρχετο, πάντοτε ὁσάκις ἤθελε νὰ πράξῃ τοιοῦτόν τι, καὶ ποιήσας σημεῖον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ ἐκπλεύσωσιν, ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκ-

1. Ἡ Θέρμη ἐκεῖτο πλησίον τῆς νῦν Θεσσαλονίκης.

βολην τοῦ Πηνειοῦ· ταύτην δὲ ἰδὼν, ἐθαύμασε μεγάλως καὶ καλέσας τοὺς ὀδηγοὺς ἠρώτησεν αὐτοὺς ἔαν εἶναι δυνατόν νὰ παρατρέψῃ τις τὸν ποταμὸν καὶ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν δι' ἄλλου μέρους εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖνοι δ' ἀπεκρίθησαν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διότι ἡ Θεσσαλία πᾶσα εἶναι περιεστεφανωμένη δι' ὄρεων· καὶ πρὸς ἀνατολὰς μὲν εἶναι τὸ Πήλιον ὄρος καὶ ἡ Ὅσσα, πρὸς βορρᾶν δὲ ὁ Ὀλυμπος, πρὸς δυσμὰς ἡ Πίνδος, καὶ πρὸς νότον ἡ Ὀθρυς. Τὸ μέσον δὲ τῶν ὄρεων τούτων εἶναι ἡ Θεσσαλία, ἡ ὁποία εἶναι κοίλη, λέγεται δὲ ὅτι ἄλλοτε ἦτο λίμνη, ὑπὸ σεισμοῦ δ' ἰχωρίσθησαν τὰ δύο ὄρη, Ὀλυμπος καὶ Ὅσσα, καὶ ἔρρευσαν οὕτω τὰ ὕδατα, διὰ τῆς σχηματισθείσης κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ποταμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀλλάξῃ ροῦν, εἶπον οἱ ὀδηγοί.

Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες τῶν Θεσσαλῶν ὑπέσχοντο φιλίαν, ὁ Ξέρξης ἐπλεεν ὀπίσω εἰς τὴν Θέρμην.

ΞΗ. Ἡ ἀπόφασις τῶν Ἀθηναίων.

Ἐν ᾧ δ' ἀκόμη ὁ Ξέρξης διέτριβε περὶ τὸν Θερμαῖον κόλπον, ἐπανῆλθον οἱ κήρυκες οἱ σταλέντες ἐκ τῶν Σάρδεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄλλοι μὲν κενοί, ἄλλοι δὲ φέροντες γῆν καὶ ὕδωρ. Ἔδωκαν δὲ γῆν καὶ ὕδωρ οἱ Θεσσαλοί, οἱ Λοκροί, οἱ Μαλιεῖς, οἱ Φθιώται, οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί, πλὴν τῶν Θεσπιῶν καὶ τῶν Πλαταιέων· πρὸς τούτοις δ' ἔδωκαν καὶ ἄλλοι πολλοί. Τούτους πάντας οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀναλαβόντες τὸν κατὰ τοῦ βαρβάρου πόλεμον, ὠρκίσθησαν νὰ τιμωρήσωσιν, ὅταν σὺν θεῶν νικήσωσιν.

Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην δὲν ἐστάλησαν παντελῶς κήρυκες ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, διότι οἱ πρότερον ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Δαρείου σταλέντες ἐν μὲν ταῖς Ἀθήναις ἐρρίφθησαν εἰς τὸ βάραθρον, εἰς δὲ ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι, ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ εἰς

φρέαρ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον εἰς αὐτούς, ἐντεῦθεν λαβόντες φέρωσι γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν βασιλέα¹.

Ἡ δὲ στρατηλασία τοῦ βασιλέως κατ' ὄνομα μὲν ἐγίνετο ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, πραγματικῶς ὁμως ἐναντίον πάσης τῆς Ἑλλάδος. Μανθάνοντες δὲ οἱ Ἕλληνες ταῦτα πρὸ πολλοῦ, ἄλλοι μὲν ἔδιδον τὰ σημεῖα τῆς ὑποταγῆς, ἄλλοι δὲ οὐ. Ἀληθεῖς

δὲ σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος ἐγέναν οἱ Ἀθηναῖοι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ Σπαρτιᾶται.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν χρησμόν ἀπὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἡ δὲ Πυθία ἀπήντησε τὰ ἐξῆς· «Δυστυχεῖς τί κάθησθε; εἰγκαταλείψατε τὴν πόλιν σας καὶ φύγετε εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς, διότι τὰ πάντα θὰ καταστρέψῃ τὸ πῦρ καὶ ὁ ὀρμητικὸς ἄρρης, συνοδεύων ἄρμα ἰσλαατικόν. Ἀναχωρήσατε λοιπὸν ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ναοῦ μου καὶ ὑποκύψατε αἰεὶ τὴν δυστυχίαν σας».

ΚΕΤΗΡΕ ΚΑΘΗΜΕΝΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΘΜΟΥ
ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἀθηναίων ἐθλίβοντο βαθύτατα. Ἀπηλπισμένους δὲ ὄντας, συνεβούλευσεν αὐτοὺς ὁ Τίμων, ἀνὴρ τῶν Δελφῶν δοκιμώτατος, ἀφοῦ λάβωσιν ἰκετηρίαν² καὶ προσέλθωσιν ὡς κέεται, νὰ ἐρωτήσωσι πάλιν τὴν Πυθίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπακούσαντες προσῆλθον εἰς τὸν θεὸν καὶ εἶπον· «ὦ ἄναξ, δὸς ἡμῖν αἰσιώτερόν τινα χρησμόν περὶ τῆς πατρι-

1. Ἴδε ἀνωτέρω § 57.

2. Περὶ ἰκετηρίας ἴδε τὴν ἐν § 52 ὑποσημείωσιν.

εδος, σεβόμενος τὰς ἱκετηρίας ταύτας, τὰς ὁποίας κρατοῦντες ἀήλομεν ἐνώπιόν σου· ἄλλως δὲν θ' ἀπέλωμεν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἐδῶ θὰ μείνωμεν, ἕως ν' ἀποθάνωμεν.»

Τότε ἡ Πυθία χρησμοδοτεῖ τὰ ἀκόλουθα: «Δὲν δύναται ἡ Παλλὰς Ἀθηναῖα νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἐν καὶ παρακαλῆ αὐτὸν μὲ πολλοὺς λόγους καὶ μὲ βαθεῖαν σύνεσιν. Ὁσταν θὰ κυριεύωνται ὅλα τὰλλα μέρη τῆς γῆς τοῦ Κέκροπος¹, ἀὸ Ζεὺς δίδει εἰς τὴν Ἀθηναῖαν τὸ ξύλινον τεῖχος νὰ μείνῃ μόνον ἀπόρρητον, τὸ ὁποῖον θὰ ὠφελήσῃ σὲ καὶ τὰ τέκνα σου· σὺ δὲ ἀμὴ περίμενε ἡσυχος τὸ πολυπληθὲς Ἰσπικὸν καὶ πεζικὸν στρατευμα, τὸ διὰ ξηρᾶς ἐρχόμενον, ἀλλ' ὑποχώρει στρέψας τὰ ἀνώτα· θὰ ἔλθῃ δὲ καιρὸς ν' ἀντιπολεμήσῃς. Ὡθεῖα Σαλαμίς, θὰ καταστρέψῃς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἢ ὅταν σπειρώσῃ τοὺς ἀθημητριακοὺς καρπούς, ἢ ὅταν θερίζωσιν αὐτούς.»

Ταῦτα, ἡπιώτερα ὄντα τῶν πρώτων, ἐκόμισαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀπεσταλμένοι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἠρμήνευον διαφοροτρόπως αὐτά. Τινὲς μὲν ἔλεγον ὅτι θὰ σωθῇ μόνῃ ἡ Ἀκρόπολις, διότι τὸ πάλαι αὕτη ἦτο πεφραγμένη διὰ ξύλων, καὶ τοῦτο ἦτο κατ' αὐτοὺς τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ χρησμός· ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς σημαίνει τὰς ναῦς, καὶ ταύτας παρεκίνουον νὰ ἐτοιμάζωσι, τὰ δ' ἄλλα ν' ἀφήσωσι. Τὴν γνώμην ὁμως, ὅτι ξύλινον τεῖχος ἦσαν αἱ νῆες, ἀνέτρεπον οἱ τελευταῖοι λόγοι τῆς Πυθίας: «Ὡθεῖα Σαλαμίς, θὰ καταστρέψῃς ἀδὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἢ ὅταν σπειρώσῃ τοὺς ἀθημητριακοὺς ἀκαρούς, ἢ ὅταν θερίζωσιν αὐτούς.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἔκαμνον ἀμφιβόλους τὰς γνώμας τῶν εἰπόντων ὅτι ξύλινον τεῖχος ἦσαν αἱ νῆες. Διότι οἱ χρησμολόγοι ἠρμήνευον τούτους οὕτως, ὅτι δηλ. θὰ νικηθῶσι περὶ τὴν Σαλαμίνα, ἐὰν ναυμαχήσωσιν.

Τότε ἀνὴρ τις Ἀθηναῖος, νεωστὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἀνα-

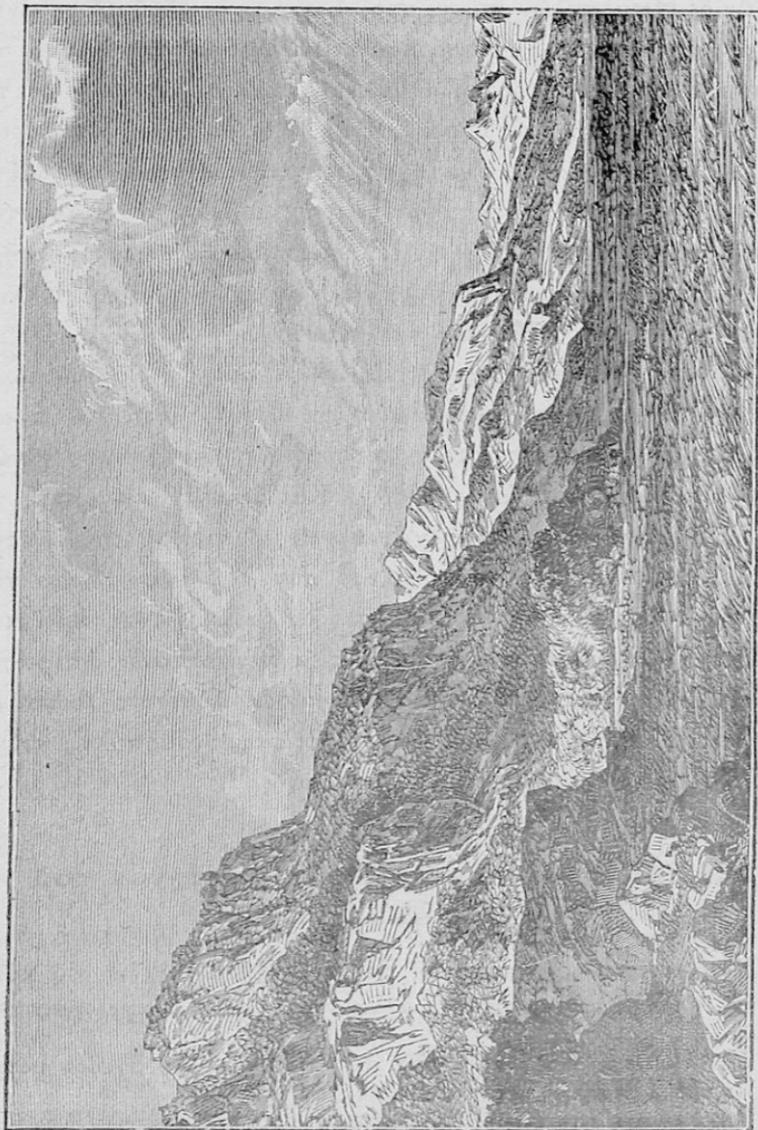
1. Δηλ. τῶν Ἀθηναίων.

φανείς, Θεμιστοκλῆς ὀνόματι, εἶπεν ὅτι ἐὰν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ χρησμοῦ ἀνεφέροντο πραγματικῶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους δὲν θὰ ἦσαν τόσον ἤπιοι, ἀλλὰ θὰ ἔλεγον αὐτῶν ἄβηλια Σαλαμῖς ἀντὶ τοῦ αὐθελια Σαλαμῖς, ἐὰν ἐμελλον οἱ κάτοικοι ν' ἀποθάνωσι περὶ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι. Ὡστε ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία εἶναι, ὅτι ὁ θεὸς ἐχρησιμοδότησε ταῦτα διὰ τοὺς πολεμίους καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Συνεβούλευε λοιπὸν αὐτοὺς νὰ παρασκευάζωνται πρὸς ναυμαχίαν, διότι τοῦτο ἦτο τὸ ξύλινον τεῖχος. Καὶ αὕτη ἡ γνώμη ἐφάνη προτιμωτέρα καὶ ὑπερίσχυσε τῆς τῶν χρησμολόγων. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ παύσωσι μὲν τὸν πρὸς τοὺς Αἰγινήτας πόλεμον, νὰ συμφιλιωθῶσι δὲ μετὰ τῶν βουλομένων ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ πανδημεὶ μὲ τὰς ναῦς ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος βαρβάρου.

72. Αἱ Θερμοπύλαι καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Οἱ Ἕλληνες προητοιμάζοντο νὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μαθόντες ὅτι οὗτος μετ' ἀπείρου στρατοῦ ἤρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Συνῆλθον λοιπὸν ἐν τῇ Ἰσθμῷ εἰς συμβούλιον, ἐν ᾧ ἐπερίσχυσε ἡ γνώμη, ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ φυλάξῃ τὴν διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰσβολήν, ὁ δὲ ναυτικὸς νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον (βόρειον ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας), διότι αἱ Θερμοπύλαι καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον εἶναι πλησίον ἀλλήλων καὶ εὐκόλως τὸ ἐν στρατεύμα ἡδύνατο νὰ μανθάνῃ περὶ τοῦ ἐτέρου.

Ἐχουσι δὲ τὰ δύο ταῦτα μέρη ὡς ἐξῆς: ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Θρακικοῦ πελάγους ἡ θάλασσα στενοῦται καὶ σχηματίζει τὸν μεταξὺ τῆς νήσου Σκιάθου καὶ τῆς ἠπείρου τῆς Μαχνησίας πορθμόν. Μετὰ δὲ τὸ στενὸν τοῦτο ἔρχεται τὸ Ἀρτεμίσιον, ὅπερ εἶναι αἰγιαλὸς τῆς Εὐβοίας· ἐκεῖ δὲ εἶναι καὶ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

ΑΙ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ

Τῶν δὲ Θερμοπυλῶν τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς τῆς ὁδοῦ μέρος εἶναι ἕως ἄβατον καὶ ἀπόκρημνον, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Οἴτης, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος εἶναι θάλασσα καὶ τενάγη· ἐν δὲ τῇ εἰσόδῳ ταύτῃ ὑπῆρχον θερμὰ λουτρά, τὰ ὅποια οἱ ἐπιχώριοι ἐκάλουν Χύτρος, καὶ ἐκεῖ ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Ἡρακλέους. Ἦτο δὲ ὑψοδομημένον τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς εἰσβολάς, καὶ κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦσαν καὶ πύλαι. Πλησιέστατα δὲ τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχε καὶ κώμη τις καλουμένη Ἀλπηνοί· ἐκ ταύτης δὲ οἱ Ἕλληνες ἐσκέπτοντο νὰ λαμβάνωσι τὰς τροφάς.

Τὸ δὲ στενότατον μέρος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσόδου ταύτης διὰ τῆς Τραχίνος ἦτο ἡμισυ πλῆθρον¹· ὑπῆρχον ὁμοίως καὶ ἄλλα μέρη πολὺ στενότερα τούτου, ὡς τὸ ἔμπροσθεν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τὸ ὀπισθεν αὐτῶν. Καὶ ὀπισθεν μὲν, πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀλπηνῶν, ἡ ὁδὸς ἐχώρει μίαν μόνην ἄμαξαν, ἔμπροσθεν δέ, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Φοίνικος² ποταμοῦ καὶ πλησίον τῆς πολεως Ἀνθήλης, ἐπίσης ἡ ὁδὸς ἦτο διὰ μίαν μόνον ἄμαξαν.

Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ στενὸν μέρος τῶν Θερμοπυλῶν ἀπεφάσιον οἱ Ἕλληνες νὰ δεχθῶσι τὸν ἐχθρόν. Διαλυθέντες λοιπὸν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐξεστράτευον ἄλλοι μὲν εἰς τὰς Θερμοπύλας πεζῶν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον διὰ θαλάσσης.

73. Τὸ πρὸς τὴν Σηπιάδα ναυάγιον τοῦ βαρβαρικοῦ ναυτικοῦ.

Ὁ ναυτικὸς δὲ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ὀρμώμενος ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Θέρμης ἔνδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τοῦ

1. Ἐν πλῆθρον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 100 πόδας, ἢ 31 σχεδὸν μέτρα γαλλικά. Ἡ Τραχίν δ' ἦτο πόλις ὑπὸ τὴν Οἴτην.

2. Ὁ Φοῖνιξ ἦτο μικρὸς τις ποταμὸς πρὸς νότον τοῦ Ἀσωποῦ, εἰς ὃν καὶ ἐπέβαλλε. Σήμερον ἡ ὄψις τῆς χώρας λίαν παρήλλαξε κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀπὸ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν ἦσαν στάδιοι 15, ἢτοι 2775 περίπου γαλλ. μέτρα· ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἔκειτο ἡ πόλις Ἀνθήλη (ἢ Ἀνθηλί).

βασιλείως, καὶ πλέων πρὸς νότον φθάνει εἰς τὴν Σηπιάδα¹, ἀκρω-
τήριον τῆς Μαγνησίας χώρας.

Μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὁ ναυτικός καὶ μέχρι τῶν Θερ-
μοπουλῶν ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν βαρβάρων οὐδὲν εἶχε πάθη κα-
κῶ². Ὅτε ὁμοῦς ὁ ναυτικός στρατὸς ἔφθασε καὶ διενυκτέρευσε
παρὰ τὴν Σηπιάδα, αἴφνης περὶ τὸν ὄρθρον³, ἐνῶ ἦτο αἰθρία
καὶ νηνεμία, συνέβη ἀναβρασμὸς τις εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέ-
πεσε κατὰ τῶν Περσῶν μεγάλη τρικυμία καὶ ἀπηλιώτης ἀνε-
μος σφοδρὸς, τὸν ὅποιον οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων καλοῦ-
σιν Ἑλλησποντίαν. Ὁ ἀνεμος οὗτος κατέστρεψε πλοῖα πολεμικὰ
ὄχι ὀλιγώτερα τῶν τετρακοσίων καὶ ἀνθρώπους ἀναριθμήτους
καὶ πράγματα πολύτιμα ἄπειρα. Διήρκεισε δὲ ἡ τρικυμία αὕτη
ἡμέρας τρεῖς. Ὅτε δ' ἔπαυσεν ὁ ἀνεμος καὶ εἶχε στρωθῆ τὸ κύμα,
οἱ βάρβαροι ἔπλευσαν εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον καὶ προσωρ-
μίσθησαν ἐντὸς αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀφέτας⁴.

74. Ὁ Ξέρξης ἐν Θερμοπούλει.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ πορευόμενος, ἔφθασεν
εἰς τὴν χώραν⁵ τῶν Μαλιέων, πλησίον τῶν Θερμοπουλῶν, ὅπου

1. Σηπιὰς ἐκαλεῖτο ἡ ἄκρα ἢ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς ἡπείρου, τοῦ φράσσοντος τὸν Παγασητικὸν κόλπον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Σκιάθου.

2. Ὁ Ἡρόδοτος ἀριθμεῖ τὸ στράτευμα τοῦ Ξέρξου, τὸ φθάσαν μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπουλῶν, εἰς πέντε ἑκατομμύρια διακοσίας ἐγδοήκοντα τρεῖς χιλιάδας καὶ διακοσίους εἴκοσι ἀνθρώπους, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὄλων τῶν ὑπηρετῶν, οἱ ὅποιοι ὑπελογίζοντο ἔτι ἦσαν τὸ ἡμισυ τοῦ ὄλου ποσοῦ. Ὑπερβολικὸς ὁ ἀριθμὸς οὗτος.

3. Περὶ τὸ λυκαυγές, τὸ ἡμέρωμα, τὴν αὐγὴν, τὰ γλυκοχαράγματα.

4. Ἀφέται (ἢ Ἀφεται), πόλις καὶ λιμὴν τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας· ἔτι δὲ καὶ ἀκρωτήριο αὐτῆς πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ εἰσπλέοντος τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

5. Τὴν περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατός ἐν Θερμοπύλαις γενικὸν ἀρχηγὸν εἶχε τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, ὅστις μεγίστης ἀπήλαυεν ὑπολήψεως. Ὁ Λεωνίδας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους ἐκλεκτοὺς Σπαρτιατάς, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἐν Σπάρτῃ νὰ ἐορτάσωσι πρῶτον τὴν ἐορτὴν τῶν Καρνείων¹ καὶ ἔπειτα νὰ ἔλθωσι, μὴ ἐλπίζοντες νὰ τελειώσῃ τόσον γρήγορα ὁ ἐν Θερμοπύλαις πόλεμος.

Ἐν Θερμοπύλαις, πλὴν τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, ἦσαν περιμένοντες τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν Τεγεατῶν καὶ Μαντινέων χίλιοι, δηλαδὴ πεντακόσιοι ἐξ ἑκατέρων· ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι ἦσαν ἐκ τῶν Ἀρκάδων. Ἀπὸ δὲ τῆς Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ τοῦ Φλιοῦντος² διακόσιοι καὶ ἐκ τῶν Μυκηνέων ὀγδοήκοντα· οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρήσαν. Ἀπὸ δὲ τῆς Βοιωτίας ἦλθον ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς καὶ τετρακόσιοι Θηβαῖοι. Πρὸς τούτοις δὲ προσκληθέντες ἦλθον καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῶν, καὶ χίλιοι ἐκ τῶν Φωκέων. Οὗτος ἦτο ὅλος ὁ ἐν Θερμοπύλαις ἑλληνικὸς στρατός, τοῦ ὁποῦντος ἡγεῖτο ὁ Λεωνίδας ὁ Λακεδαιμόνιος.

Ὁ Ξέρξης δ' ἐπεμψε κατάσκοπον ἱππέα, ἵνα ἴδῃ ὅπόσοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἔκαμον. Ἐλθὼν δ' ὁ ἱππεὺς ἔβλεπεν, ὅτι ἄλλοι μὲν ἐγυμνάζοντο, ἄλλοι δὲ ἐκτενίζοντο. Ταῦτα βλέπων ἰθαύμαζε· παρατηρήσας δὲ πάντα ἀκριβῶς, ἐπέστρεφεν ὀπίσω ἡσύχως, ἐπειδὴ οὐδεὶς κατεδίωκεν αὐτόν, καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Ξέρξην πάντα ὅσα εἶδεν.

Ἀκούων ταῦτα ὁ Ξέρξης ἐνόμιζεν ὅτι οἱ Ἕλληνες πράττουσι γελοῖα, μὴ γνωρίζων ὅτι παρεσκευάζοντο νὰ θανατωθῶσιν, ἀφ' οὗ

1. Τὰ Κάρνεια ἤγοντο ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας κατὰ τὸν Κάρνειον (Αὐγουστον) μῆνα πρὸς τμῆν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἦσαν (τὸν Μεταγεινιῶνα τῶν Ἀθηναίων) ἤγοντο καὶ τὰ Ὀλύμπια.

2. Ὁ Φλιοῦς ἦτο πόλις τῆς Ἀργολίδος.

θανατώσωσιν ὅσους ἂν δυνηθῶσιν. Καλέσας δὲ τὸν Δημάρατον, ὄντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἠρώτα αὐτόν, θέλων νὰ μάθῃ τὸ ποιούμενον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐκεῖνος δὲ εἶπε· «μὲ ἤκουσας ἀκαὶ πρότερον, ὅτε ἐξικινοῦμεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ ἐγέλασας μὲ ἐμέ, ὅστις ἔλεγον πῶς «ἔβλεπον ὅτι θὰ ἐκβῶσι τὰ πράγματα ταῦτα· ἐγώ, ὦ βασιλεῦ, ἀπροσπαθῶ πάντοτε νὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιόν σου. Ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦλθον νὰ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν περὶ τῆς εἰσόδου, καὶ εἰς τοῦτο παρασκευάζονται. Διότι «ἡ συνθήκη αὐτῶν ἔχει οὕτω· ὅταν μέλλωσι νὰ κινδυνεύσωσι «περὶ τῆς ζωῆς των, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμοῦνται.» Ἡξευρε δέ, «εἰ ἂν νικήσῃς τούτους καὶ τοὺς μένοντας ἐν Σπάρτῃ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων ὑπάρχει, ὦ βασιλεῦ, τὸ ὅποιον θὰ τολμήσῃ νὰ ἐγείρῃ χεῖρα κατὰ σοῦ· διότι τῶρα πορεύεσαι κατὰ «Βασιλείου καὶ πόλεως καλλίστης τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ κατ' ἀνδρῶν ἀρίστων.» Εἰς τὸν Ξέρξην ὁμοῦς ἐφαίνοντο πολὺ ἀπίστευτα τὰ λεγόμενα καὶ ἠρώτα ἐκ δευτέρου τὸν Δημάρατον τίνι τρόπῳ, τοσοῦτοι ὄντες, θὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ στρατόν. Ὁ δὲ εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, νὰ μὲ μεταχειρισθῆς ὡς ἄνδρα ἀψεύστην, ἂν ταῦτα δὲν ἐκβῶσιν εἰς σέ, ὅπως ἐγὼ λέγω.»

Ταῦτα λέγων ὁ Δημάρατος δὲν ἔπειθε τὸν Ξέρξην, ὅστις ἀφῆκε νὰ παρέλθῃσι τέσσαρες ἡμέραι, ἐλπίζων ὅτι ἐξάπαντος οἱ Ἕλληνες θὰ φύγῃσιν.

Τὴν πέμπτην δέ, ἐπειδὴ δὲν ἀνεχώρου, ἄλλ' ἐφαίνοντο εἰς αὐτόν ὅτι ἔμενον ἐξ ἀναιδεΐας καὶ ἀνοησίας, ἐθυμώθη καὶ ἀπέστειλεν ἕν μέρος τοῦ στρατοῦ του νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φέρῃ αὐτοὺς ἐνώπιόν του· οἱ Ἕλληνες ὁμοῦς ἀντέστησαν γενναίως, φονεύοντες πολλοὺς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Μετὰ ταῦτα ἐστάλησαν κατὰ τὰ Ἕλλήνων οἱ Πέρσαι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ἐκάλει ἀθανάτους¹ καὶ τῶν ὁποίων ἤρ-

1. Τὸ σῶμα τῶν ἀθανάτων ἀπετελεῖται ἐκ δέκα χιλιάδων ἐκ-

χεν ὁ Ὑδάρνης. Ἦλπιζε δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι εὐκόλως οὗτοι θὰ κατέβαλλον τοὺς Ἑλληνας. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι, ὡς συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲν περισσότερον κατώρθωσαν τῶν πρότερον σταλέντων, ἀλλὰ τὰ αὐτά, διότι καὶ εἰς στενότατον μέρος ἐμάχοντο καὶ δόρατα μετεχειρίζοντο βραχυτέρα τῶν ἑλληνικῶν καὶ πλῆθος πολὺ δὲν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΑΙ

ἐπήρχοντο κατ' αὐτῶν μετὰ βοῆς καὶ πατάγου· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἄρρα κατεφθάνοντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὑπέστρεφον κατ' αὐτῶν καὶ τότε κατέβαλλον πλῆθος Περσῶν ἀναριθμητον· ἐπιπτον δὲ τότε καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατῶν ὀλίγοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι μὲ ὄλας τῶν τὰς προσπάθειάς, καὶ κατὰ τάγματα καὶ κατ' ἄλλους τρόπους ἐπιτιθέμενοι, δὲν ἠδύναντο νὰ καταλάβωσιν οὐδὲν μέρος τοῦ στενοῦ, ἐπέστρεφον ὀπίσω. Κατὰ τὰς ἐφόδους ταύτας τῆς μάχης λεγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς θεωρῶν ἀνε-

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐμάχοντο ἀξιολογώτατα, δείξαντες τί δύνανται ἄνδρες ἐξησηκημένοι ἐναντίον μὴ ἐξησηκημένων. Στρέφοντες τὰ νῶτα ἔρευγον δῆθεν ὄλοι ὄρου· οἱ δὲ βάρβαροι βλέποντες αὐτοὺς φεύγοντας

λεκτῶν ἀνδρῶν ἐκαλεῖτο δ' οὕτω ἐπειδὴ ἄν τις ἐξ αὐτῶν ἀπέθνησκεν ἢ ἠσθένει ἀμέσως ἀντικαθίστατο ὑπὸ ἄλλου ἀνδρός, καὶ οὕτω οὔτε περισσοί· οὔτε ἄλιγώτεροι τῶν δέκα χιλιάδων ἐγίνοντο.

τινάχθη τρίς ἐκ τοῦ θρόνου, φοβηθεὶς περὶ τοῦ στρατοῦ του. Καὶ κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν τοιοῦτοτρόπως ἠγωνίσθησαν. Τὴν δ' ἐπομένην οἱ βάρβαροι, ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ μάχη, οὐδὲν καλλίτερον τῆς προτεραίας κατώρθωσαν ἀναγκασθέντες ν' ἀποχωρήσωσιν ἐκ δευτέρου.

75. Ἡ προδοσία τοῦ Ἐφιάλτου. Τὸ τέλος τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης.

Ἐνῶ δὲ ὁ βασιλεὺς εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν τί νὰ πράξῃ, Ἐφιάλτης ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μαλιεύς, ἐλπίζων νὰ λάβῃ μεγάλα δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως, ἦλθεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐφανέρωσε τὴν ἀτραπὸν, ἡ ὁποία, ἐντελῶς ἄγνωστος οὕσα εἰς τοὺς Πέρσας, ἔφερε διὰ τοῦ ὄρους εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπου ἐφύλαττον οἱ Ἕλληνες.

Ὁ Ξερξῆς δὲ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἐφιάλτου ἐπεμψεν ἀμέσως τὸν Ὑδάρνην μετὰ τῶν ἀθανάτων. Ἐξέκίνησε δὲ οὗτος περὶ λύχνων ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ ὠδοιπόρει ὅλην τὴν νύκτα, ἔχων πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὰ ὄρη τῶν Οἰταίων, πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ τὰ τῶν Τραχινίων. Μόλις δὲ ἤρχιζε νὰ διαφαίνεται ἡ ἠὼς² ἔφθασαν εἰς κορυφὴν τινα τοῦ ὄρους. Εἰς τὴν κορυφὴν δὲ ταύτην τοῦ ὄρους ἐφρούρουσαν χίλιοι ὀπλίται Φωκεῖς, πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας των καὶ φρούρησιν τῆς ἀτραποῦ.

Νηνεμίας δὲ οὔσης, οἱ Φωκεῖς ἤκουσαν τὸν φόφον³, ὅστις ἐγένετο ἐκ τῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐχθρῶν ὑποκεχυμένων φύλλων, ἃτινα εἶχον πέσῃ ἐκ τῶν δρυῶν, ἐπειδὴ τὸ ὄρος ὅλον ἦτο δασῶδες. Ἐκ τοῦ φόφου τούτου νοήσαντες αὐτοὺς οἱ Φωκεῖς, ἀνηγέρθη-

1. Ὄταν ἀναπτῶν τὰ φῶτα, μόλις ἐνύκτωσεν.

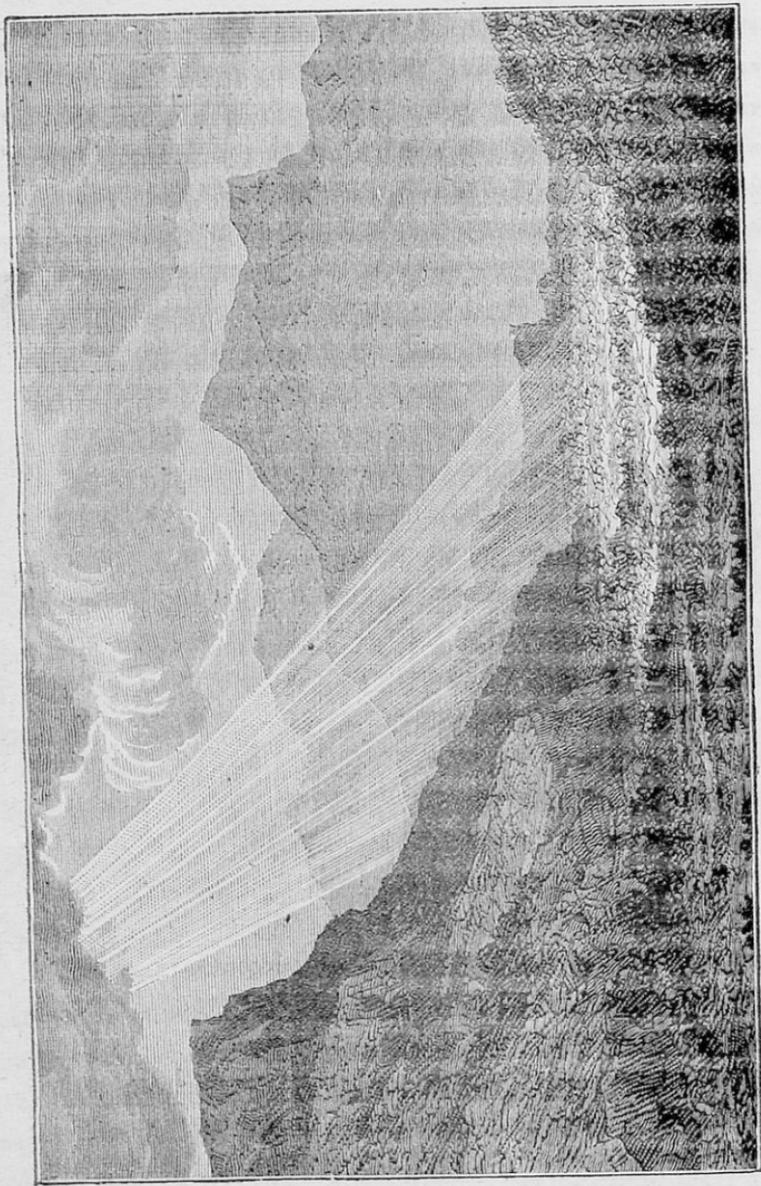
2. Νὰ γλυκοχαράζῃ.

3. Τὸν θόρυβον τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὰ ξηρὰ φύλλα.

σαν ταχέως καὶ ὠπλίζοντο· ἀμέσως δὲ καὶ οἱ βάρβαροι παρῆσαν. Ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυσμένους ὄπλα, ἠπόρησαν· διότι, ἐνῶ ἤλπιζον νὰ μὴ φανῆ οὐδὲν ἐμπόδιον, αἰφνης συνήντησαν στρατόν. Τότε ὁ Ὑδάρνης καταφοβηθεὶς, μήπως οἱ Φωκεῖς εἶναι Λακεδαιμόνιοι, ἠρώτησε τὸν Ἐφιάλτην ποίου ἔθνους στρατὸς ἦτο οὗτος· μαθὼν δὲ ἀκριβῶς, παρέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς εἰς μάχην. Οἱ δὲ Φωκεῖς τοξευόμενοι ἀκαταπαύστως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἵνα ὀχυρωθῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ πολεμήσωσι μέχρι θανάτου, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἐφοδος τῶν βαρβάρων ἔγινε κατ' αὐτῶν κυρίως. Καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐφρόνου· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου καὶ Ὑδάρνου Πέρσαι περὶ τῶν Φωκέων μὲν οὐδὲως ἐφρόντιζον, κατέβαινον δὲ μετὰ ταχύτητος τὸ ὄρος.

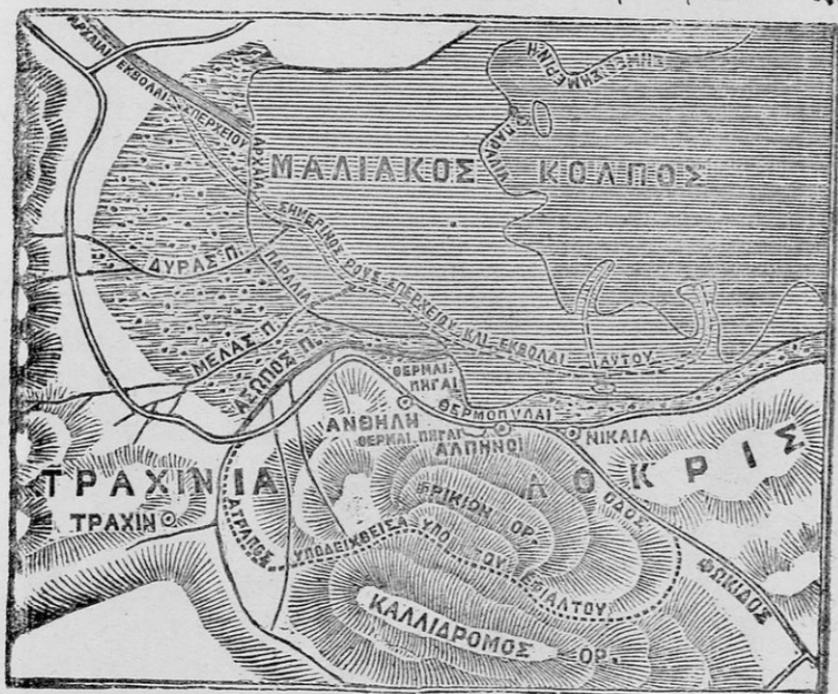
Οἱ δὲ φυλάττοντες τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες, μαθόντες τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, τινὲς μὲν, συσκεφθέντες μετὰ τῶν ἄλλων, ἔκριναν καλὸν ν' ἀναχωρήσωσιν, ἄλλοι δὲ ὁμοῦ μὲ τὸν Λεωνίδα, ἠτοιμάσθησαν νὰ μείνωσιν αὐτοῦ. Οἱ μείναντες ἦσαν οἱ τριακόσιοι Σπαρτιαῖται, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς, μείναντες ἑκουσίως, καὶ τετρακόσιοι Θηβαῖοι, κρατηθέντες ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου διὰ τῆς βίας· οἱ δ' ἄλλοι ἀπεμακρύνθησαν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου, ἵνα μὴ θυσιασθῶσιν ἀνωφελῶς.

Ὁ δὲ Εἰρέξης, ἀφοῦ ἔκαμε σπονδὰς ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ἐφώρμησεν ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους ἅμα ἠνοιξε καλὰ ἡ ἡμέρα, διότι οὕτω εἶχε συνεννοηθῆ πρότερον μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου. Ἀφοῦ δ' ἐπλησίασαν οἱ περὶ τὸν Εἰρέξην βάρβαροι συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεωνίδα Ἕλληνας, οἵτινες, μόνην ἐξοδὸν ἔχοντες τὸν θάνατον, ἤδη πολλῶ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἀντεπεξῆλθον εἰς τὸ εὐρύτερον μέρος τοῦ ἀύχενος. Τότε δέ, ἀφοῦ ἔγινε συμπλοκὴ ἔξω τῶν στενῶν, ἐπιπτον πολλοὶ κατὰ τὸ πλῆθος ἐκ τῶν βαρβάρων· διότι ὀπισθεν αὐτῶν οἱ ἀξιωματικοὶ κρατοῦντες μάστιγα, ἐρραπίζον πάντα ἄνδρα, πάντοτε εἰς τα προσω παροτρύνοντες

Η ΟΙΤΗ (ὄρος)

κτύτους. Πολλοὶ μὲν λοιπὸν ἐξ αὐτῶν εἰσέπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγοντο, πολλοὶ δ' ἔτι περισσότεροι κατεπατοῦντο ζῶντες ὑπ' ἀλλήλων· οὐδεὶς δ' ἔδιδε προσοχὴν εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας. Οἱ δὲ Ἕλληνες, γνωρίζοντες τὸν μέλλοντα νὰ γείνη εἰς κτύτους θάνατον ὑπὸ τῶν ἐρχομένων ἐκ τοῦ ὄρους, ἔδειξαν ὄσσην ἠδύνατον μεγίστην ἀνδρείαν κατὰ τῶν βαρβάρων, καταφρονούντες τῆς ζωῆς των καὶ λυσσῶδως εἰς τὸν ὄλεθρον ἐμπίπτοντες.

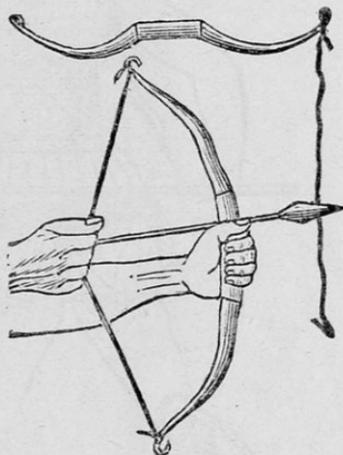
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙΣ ΜΑΧΗΣ

Τότε τὰ μὲν δόρατα τῶν περισσότερων ἐξ αὐτῶν εἶχον θραυσθῆναι, ἐφόνευον δὲ τοὺς Πέρσας μὲ τὰ ξίφη. Ἐν ταύτῃ τῇ συμπλοκῇ πίπτει ὁ Λεωνίδας, δειχθεὶς ἀνὴρ γενναϊότατος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐκ δὲ τῶν Περσῶν πίπτουσι καὶ ἄλλοι μὲν πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ δύο παῖδες τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀβροκόμης καὶ ὁ Ὑπεράνθης.

ἀδελφοὶ δὲ τοῦ Ξέρξου. Περὶ τὸν νεκρὸν δὲ τοῦ Λεωνίδου ἐγένετο συνωθισμὸς πολὺς Περσῶν τε καὶ Λακεδαιμονίων, μέχρις οὗ οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνδρείας τῶν ἐπιτηδείως ἀνέλαβον αὐτὸν καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐναντίους τετράκις εἰς φυγὴν.

Ἡ πάλη δὲ αὕτη ἐξηκολούθει μέχρις οὗ οἱ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου ἔφθασαν. Ὡς δὲ οἱ Ἕλληνες εἶδον τούτους ἐλθόντας, ὑπεχώρουν ὀπίσω εἰς τὸ στενὸν μέρος τῆς ὁδοῦ, καὶ περάσαντες τὸ τεῖχος ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ πλησίον τῆς εἰσόδου, λόφου πάντες ὁμοῦ οἱ ἄλλοι, πλὴν τῶν Θηβαίων.

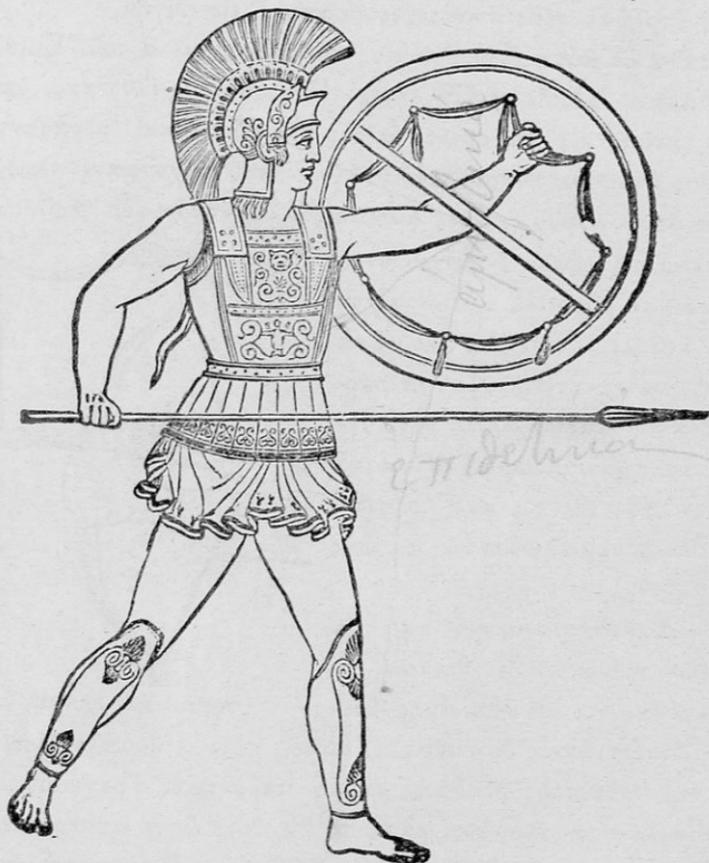
Ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἐνῶ ἤμύνοντο μὲ μαχαίρας, ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀκόμη, καὶ μὲ τὰς χεῖρας καὶ μὲ τὰ στόματα, τοὺς κατεκάλυψαν οἱ βάρβαροι διὰ τῶν βελῶν, ἄλλοι μὲν συγχώσαντες τὸ ὄχρῳμα καὶ κατὰ μέτωπον ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν, ἄλλοι δὲ περικυκλώσαντες αὐτοὺς πανταχόθεν.

ΤΟΞΟΝ ΚΑΙ ΒΕΛΟΣ

Τῶν Λακεδαιμονίων δὲ καὶ τῶν Θεσπιέων τοιούτων δειχθέντων, ὁμοίως λέγεται ὅτι ἐδείχθη ἀνὴρ ἄριστος ὁ Σπαρτιάτης Διηνέκης. Οὗτος, πρὶν ἢ συμπλακῶσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Μῆδους, μαθὼν παρά τινος Τραχινίου, ὅτι οἱ βάρβαροι εἶναι τοσοῦτοι κατὰ τὸ πλῆθος, ὥστε ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλῆθους τῶν βελῶν τῶν ὀπίσταν τοξεύωσι, λέγουσιν ὅτι δὲν ἐξεπλάγη ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' εἶπε μετ' ἀδιαφορίας, ὅτι ἀγαθὰς εἰδήσεις ἀγγέλλει εἰς αὐτοὺς ὁ Τραχίνιος φίλος, διότι ἐὰν ἀποκρύπτωσιν οἱ Μῆδοι τὸν ἥλιον θὰ γείνη πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη ὑπὸ σκιάν καὶ ὄχι ἐν ἡλίῳ. Τούτους καὶ ἄλλους παρομοίους λόγους λέγουσιν ὅτι ἄφησεν εἰς ἀνάμνησιν Διηνέκης ὁ Λακεδαιμόνιος.

Πρὸς τιμὴν δὲ τῶν ταφέντων αὐτόθι, ἔνθα ἔπεσον, καὶ ἰκετοῦ
 νων οἵτινες ἐφανεύθησαν, πρὶν ἀκόμῃ ἀναχωρήσωσιν οἱ ὑπὸ τοῦ
 Λεωνίδου ἀπομακρυνθέντες, ἐγράφη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

ΕΛΛΗΝ ΟΠΛΙΤΗΣ

Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
 ἐν Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

Ἦτοι· Ἐνταῦθα ἐμάχοντό ποτε κατὰ τριακοσίων μυριάδων
 τεσσαρες χιλιάδες Πελοποννησίων.

Ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τοὺς Σπαρτιάτας ἐγράφη τὸ ἐξῆς·

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε
 κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Ἦτοι: Ἀγγελίου, ξένη, εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅτι ἐνταῦθα
 εὐρομεν τάφον, πιστοὶ εἰς τοὺς πατρίους δεσμούς¹.

ΕΛΛΗΝ ΘΡΑΙΤΗΣ

Λέγεται δὲ ὅτι δύο ἐκ τούτων τῶν τριακοσίων, ὁ Εὐρέτος καὶ

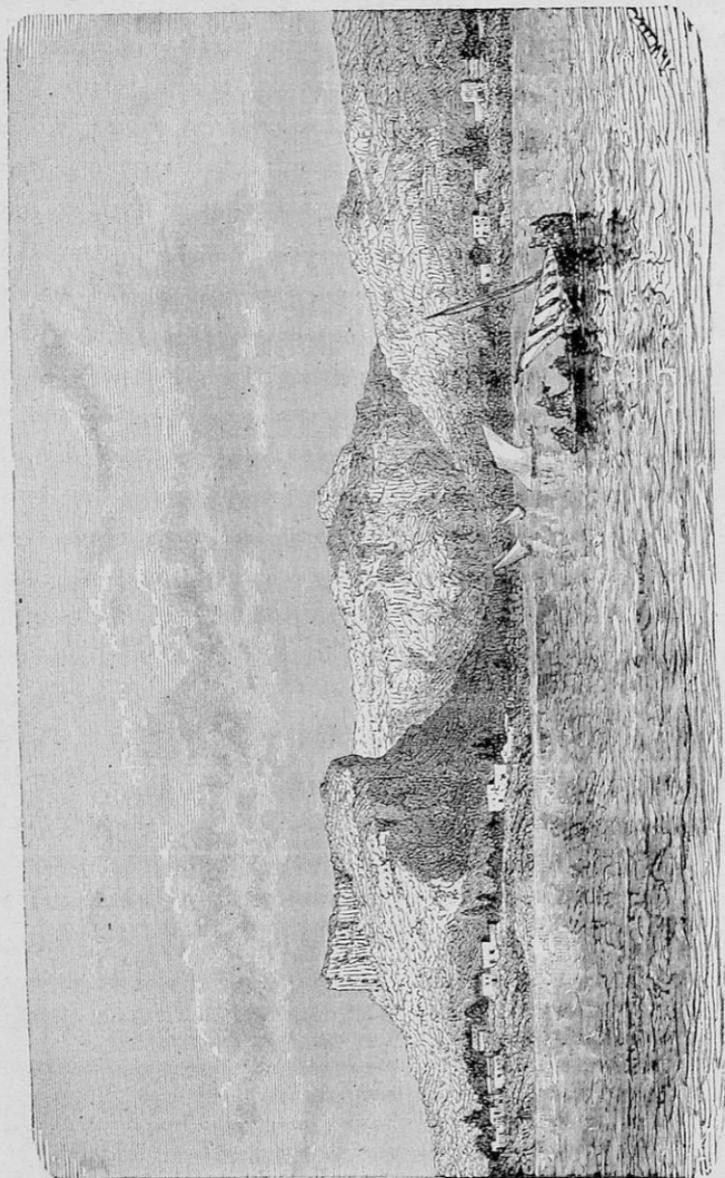
1. Τὸ διὰ τοὺς Σπαρτιάτας γραφὴν ἐπίγραμμα δύναται ν' ἀπο-
 δεχθῆ ὡς ἔξῃς εἰς τὴν δημόδη πόλιν :
- Ἐσὺ διαβάτη 'π' ἀπερνᾷς 'πὲς εἰς τὴ Σπάρτη κάτου
 πῶς εἰμασθε θαμμένοι ἐδῶ, πιστοὶ 'ς τὸ θέλημα της

ὁ Ἀριστόδημος, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ σωθῶσιν, ἐπειδὴ εἶχον λάβῃ ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου τὴν ἄφεισιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὡς πάσχοντες τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν συνεφώνησαν νὰ πράξωσι τοῦτο. Ἄλλ' ὁ μὲν Εὐρυτος, μαθὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, ἐζήτησε τὰ ὄπλα του καὶ ἐνδυθεὶς αὐτὰ εἶπεν εἰς τὸν εἰλωτὰ του νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς μαχομένους. Τοῦτου γενομένου, ὁ μὲν εἰλωτὰς ἔφυγεν ὁ δὲ Εὐρυτος εἰσπεσὼν εἰς τὸ μαχόμενον πλήθος ἐθανατώθη.

✕ Ὁ δὲ Ἀριστόδημος ἐκ μικροψυχίας ἔμεινεν. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Λακεδαιμόνα εἶχεν ὄνειδος καὶ ἀτιμίαν. Οὐδεὶς ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν οὔτε πῦρ ν' ἀνάψῃ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν, οὔτε συνωμίλει μετ' αὐτοῦ· ὠνομάζετο δὲ ὁ λειποτάκτης Ἀριστόδημος. Βραδύτερον ὅμως ἐν τῇ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ ἀγωνισθεὶς καὶ πεσὼν ἀνδρείως ἐξήλειψε τὴν κατ' αὐτοῦ μομφήν.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁποίων ἐστρατήγει ὁ Λεοντιάδης, ἐνόσφ μὲν ἦσαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐμάχοντο ἐξ ἀνάγκης κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως· ὅτε δὲ εἶδον ὅτι ὑπερίσχυον οἱ Πέρσαι, τότε, ἐνῶ οἱ μετὰ τοῦ Λεωνίδου Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸν λόφον, οἱ Θηβαῖοι ἀποσχισθέντες τούτων προέτεινον τὰς χεῖρας καὶ ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς βαρβάρους, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὅτι καὶ μηδίζουσι καὶ μετὰ τῶν πρώτων ἔδωσαν εἰς τὸν βασιλέα γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἀναγκασθέντες δὲ ἦλθον εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ οὐδόλως πταίουσιν εἰς τὴν καταστροφὴν, ἣ ὁποία ἔγεινεν εἰς τὸν βασιλέα. Ταῦτα δὲ λέγοντες ἐσώθησαν, διότι εἶχον μάρτυρας τῶν λόγων τούτων καὶ τοὺς Θεσσαλοὺς. Δὲν εὐτύχησαν ὅμως καθ' ὅλα, διότι, ὡς συνέλαβον αὐτοὺς οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τινὰς μὲν ἐφόνευσαν προσερχομένους ἀκόμη, τοὺς δὲ περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξέρξου ἔστιζον¹ στίγματα βασιλικά, ἀρχίσαντες ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδου. Οἱ μὲν λοιπὸν

¹ Ἐστιγματίζον, ἐσημάδευον, ἰδίως εἰς τὸ μέτωπον, με σφραγίδα, ἣτις ἔφερεν ἢ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον βασιλικὸν σημεῖον (ὅλα εἶναι νῦν τὰ ἐθνόσημα).

Η ΝΗΣΟΣ ΚΥΘΗΡΑ (ὅπως εἶναι σήμερον)

περί τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες τοιοιτοτρόπως ἠγωνίσθησαν.

Ὁ δὲ Ξέρξης καλέσας τὸν Δημάρατον ἠρώτα ὡς ἐξῆς· «Δημάρατε, εἶσαι ἀνὴρ ἀγαθός. Συμπεραίνω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἐφιλαληθείας σου· διότι ὅσα εἶπες ἀπέβησαν οὕτω. Τώρα δὲ εἰπέ μοι πόσοι τινὲς εἶναι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐκ τούτων ὅποσοι εἶναι τοιοῦτοι εἰς τὰ πολεμικά, ἢ ἂν εἶναι ὅλοι.» Ὁ δὲ Δημάρατος εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων εἶναι πολὺ καὶ αἱ πόλεις τῶν πολλαί· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποῖον θέλεις νὰ μάθῃς καλῶς, θὰ τὸ μάθῃς. Ἐν τῇ Λακεδαίμονι ὑπάρχει ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία εἶναι πόλις ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν περίπου· οὗτοι δὲ πάντες εἶναι ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐνταῦθα πολεμήσαντας· οἱ ἄλλοι δὲ Λακεδαιμόνιοι δὲν εἶναι ἀμὲν ὅμοιοι πρὸς τούτους, εἶναι ὅμως ἀνδρεῖοι.» Τότε ἐπανάλαβεν ὁ Ξέρξης· «Δημάρατε, τίνι τρόπῳ θὰ ἐπικρατήσωμεν τῶν ἀνδρῶν τούτων εὐκολώτατα; ἔλα ἐξηγοῦ· διότι σὺ γνωρίζεις τὰ διανοήματα αὐτῶν, ἐπειδὴ ὑπῆρξας βασιλεὺς τῶν.»

Ὁ δὲ Δημάρατος ἀπήντησεν· «ὦ βασιλεῦ, ἐπειδὴ μὲ συμβουλεύεσαι προθύμως, εἶναι δίκαιον ἐγὼ νὰ σοι εἶπω τὴν ἀρίστην συμβουλὴν. Πέμπσον τριακοσίας ναῦς κατὰ τῆς Λακωνικῆς γῶρας. Ὑπάρχει δὲ πλησίον αὐτῆς νῆσος καλουμένη Κύθηρα, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος ἀγεγόμενος, εἶπεν ὅτι μείζον κέρδος θὰ ἦτο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας εἰὰν κατεβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν μᾶλλον ἢ νὰ ὑπερέχη αὐτῆς, διότι πάντοτε ὑπώπτευεν ὅτι ἐξ αὐτῆς δυνατὸν νὰ συμβῇ τοιοῦτόν τι, ὅποῖον ἐγὼ σοὶ λέγω νὰ πράξῃς, ὄχι διότι προσεγίνωσκε τὴν σὴν ἐκστρατείαν, ἀλλὰ διότι ἐν γένει ἐφοβεῖτο ἐκστρατείαν ἀνδρῶν. Ἐκ ταύτης τῆς νήσου ὁρμώμενοι ἄς φοβίζωσι τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐχοντες δὲ οὕτω αὐτοὶ ἴδιον ἐπόλεμον, δὲν θὰ βοηθήσωσι τὴν ἄλλην Ἑλλάδα κυριευομένην ἐπὶ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ σου. Καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἡ Λακωνικὴ μόνη ἀποβαίνει ἀσθενής. Ἐὰν δὲ δὲν

«πράξης ταῦτα, περιμένε τὰ ἐξῆς νά σοι συμβῶσιν· ἡ Πελοπόννησος, ἔχει ἰσθμὸν στενόν· ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ συνελθόντες αἱ Πελοποννήσιοι πάντες θὰ συναμώσῃσι κατὰ σοῦ, καὶ περιμένε ἄλλας μάχας ἐναντίον σου ἰσχυροτέρας τῶν γενομένων. «Ἐὰν ὁμως πράξης ἐκεῖνο, ὅπερ σοὶ εἶπον, τότε ἀμαχητὶ καὶ ἐὸ ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις θὰ παραδοθῶσιν.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀχαιμῆνης, ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου καὶ στρατηγὸς τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, παρατυχὼν εἰς τὴν συνδιάλεξιν καὶ φοβηθεὶς μὴ πεισθῆ ὁ Ξέρξης νὰ πράξῃ ταῦτα, λέγει· «ὦ βασιλεῦ, βλέπω ὅτι παραδέχεσαι τοὺς λόγους ἀνθρώπου, ὅστις εὐφρονεῖ τὴν εὐτυχίαν σου καὶ προδίδει τὰ σὰ πράγματα. Ἐὰν δὲ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καθ' ἃς ἐναυάγησαν τετρακόσαι νῆες, ἀποπέμψῃς ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἄλλας τριακοσίας ἐνὰ περιπλεύσῃσι τὴν Πελοπόννησον, οἱ ἀντίπαλοι γίνονται ἀξιόμαχοι σοῦ, ἐνῶ, συνηθροισμένους ὧν ὁ ναυτικὸς στρατὸς γίνεται εὐδυσκαταγώνιστος, καὶ οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ γείνωσιν ἀξιόμαχοι σοῦ, καὶ ὁλος ὁ ναυτικὸς στρατὸς θὰ βοηθήσῃ τὸν πεζὸν καὶ ὁ πεζὸς τὸν ναυτικόν, ὁμοῦ πορευόμενος. Ἐὰν δὲ διασπάσῃς τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν στρατόν, οὔτε σὺ θὰ εἶσαι εἰς ἐκείνους ἐχρήσιμος οὔτε ἐκεῖνοι εἰς σέ.»

Ὁ δὲ Ξέρξης ἀπαντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ἀχαιμένε, μοὶ φαίνεσαι ὅτι εὐμίλεις ὀρθῶς καὶ θὰ πράξω ὡς λέγεις. Ὁ Δημάρατος δὲ λέγει μὲν ὅσα νομίζει ὅτι εἶναι ἄριστα εἰς ἐμέ, ἡ γνώμη του ὁμως ἐνικᾶται ὑπὸ τῆς σῆς. Διατάττω δὲ τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ κακολογῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὸν Δημάρατον, ὅστις εἶναι ξένος μου.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ξέρξης, διήρχετο διὰ μέσου τῶν νεκρῶν καὶ εθεώρει αὐτούς· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Λεωνίδου διέταξε νὰ κόψῃσι καὶ νὰ περάσωσιν εἰς πάσσαλον. Τόσον μέγα πάθος εἶχε κατ' αὐτοῦ!

ΟΥΡΑΝΙΑ

ΟΥΡΑΝΙΑ

76. Τὰ περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Ὁ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων εἶχε πλεῖσθαι εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Εὐβοίας. Συνεκρότουσαν δὲ αὐτὸν διακόσια ἑβδομήκοντα καὶ ἓν πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἑννέα πεντηκόντοροι. Ἐκ τῶν πολεμικῶν πλοίων τὰ ἑκατὸν εἴκοσιν ἑπτὰ ἦσαν Ἀθηναϊκά, τὰ δὲ λοιπὰ διαφόρων ἄλλων πόλεων.

Οἱ Πλαταιεῖς, ἂν καὶ ἦσαν ἄπειροι τῆς ναυτικῆς, ἐπιβιάσθησαν εἰς τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων μετὰ θάρρους καὶ προθυμίας, ἵνα μετ' ἐκείνων πολεμήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Οἱ Κορίνθιοι παρεῖχον τεσσαράκοντα ναῦς, οἱ δὲ Μεγαρεῖς εἴκοσιν. Καὶ οἱ Χαλκιδεῖς δ' ἐπλήρουσαν εἴκοσι ναῦς, τὰς ὁποίας παρεῖχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δὲ Αἰγινήται ἐπλήρουσαν δέκα ὀκτώ, οἱ Σικυώνιοι δώδεκα, οἱ Λακεδαιμόνιοι δέκα, οἱ Ἐπιδαύριοι ὀκτώ, οἱ Ἐρετριεῖς ἑπτὰ, οἱ Τροιζήνιοι πέντε, οἱ Στυρεῖς δύο καὶ οἱ Κεῖοι δύο ναῦς καὶ δύο πεντηκοντόρους. Ἐπεβοήθουν δὲ πρὸς τούτοις καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι ἔχοντες ἑπτὰ πεντηκοντόρους. Τὴν γενικὴν στρατηγίαν δὲ εἶχεν ὁ Σπαρτιάτης Εὐρυβιάδης, διότι οἱ σύμμαχοι τοῦτον ἠθέλησαν στρατηγὸν καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιτραπὴν εἰς αὐτοὺς ἡ ἡγεμονία, ὅμως ὑπεχώρησαν χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς δὲ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἶδον ἀπέναντι εἰς τὰς Ἀφέτας τὰς βαρβαρικὰς ναῦς, ὅτι ἦσαν πολλαὶ καὶ ἀπασαι πλήρεις στρατοῦ, ἐφοβήθησαν καὶ ἐσκέπτοντο νὰ φύγωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος. Νοήσαντες δὲ οἱ Εὐβοεῖς, ὅτι ἐσκέπτοντο ταῦτα, παρεκάλουν τὸν Εὐρυβιάδην νὰ προσμείνῃ ὀλίγον χρόνον, μέχρις οὐ φέρωσι τὰ τέκνα καὶ τοὺς οἰκείους των εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔπειθον αὐτόν, μεταβάντες πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Θεμιστοκλέα, πείθουσιν αὐτόν κρυφίως διὰ τριάκοντα ταλάντων νὰ μείνῃ ὁ στόλος καὶ νὰ ναυμαχήσῃ πρὸ τῆς Εὐβοίας.

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς, ἵνα κρατήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖ, δίδει ἐκ τῶν τριάκοντα ταλάντων εἰς τὸν Εὐρυβιάδην πέντε, ὡς ἂν ἔδιδε ταῦτα ἐξ ἰδίων του, καὶ οὕτω μεταπειθεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἄλλων ἑθορύθει μόνος ὁ τῶν Κορινθίων στρατηγὸς Ἀδειμάντος, λέγων ὅτι θ' ἀποπλεύσῃ ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν: «Ὅχι δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃς σύ, ἐπειδὴ ἐγὼ «θά σοι δώσω δῶρα μεγαλειτέρα ἢ ὅσα ἤθελε πέμψῃ εἰς σέ ὁ βασιλεύς, ἐὰν ἄφινες τοὺς συμμάχους.» Ταῦτα δὲ λέγων, πέμπει ἀμέσως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀδειμάντου τρία τάλαντα ἀργυρίου¹. Οὗτοι λοιπὸν θαμβωθέντες διὰ δῶρων ἀνεπίσθησαν· τῶν δὲ Εὐβοέων ἔγεινεν ἡ χάρις, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς αὐτὸς ἐκέρδισε, διότι εἶχε τὰ λοιπὰ τάλαντα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τις τοῦτο.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν ἔμειναν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ καὶ ἑναυμάχησαν. Ἐγείνε δὲ ἡ ναυμαχία ὡς ἐξῆς: ἀφοῦ οἱ βάρβαροι ἔφθασαν πρὸ τῆς δειλῆς εἰς τὰς Ἀφέτας εἶδον τὰς ὀλίγας ἑλληνικὰς ναῦς, περὶ τῶν ὁποίων καὶ πρότερον ἐγνώριζον, ὅτι ἑναυλόχουν²

1. Τὸ Εὐβοϊκὸν «τάλαντον ἀργυρίου» ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς πεντήκοντα δύο μνᾶς, ἤτοι πέντε χιλιάδας διακοσίας δραχμάς. Ὡστε τρία τάλαντα ἀργυρίου ἰσοδυνάμουσαν πρὸς δέκα πέντε χιλιάδας καὶ ἑξακοσίας δραχμάς.

2. Ναυλοχῶ = παραφυλάττω μὲ ναῦν τὸν ἐχθρόν, ἵνα ἐπιτεθῶ κατ' αὐτοῦ.

περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἰδόντες δ' αὐτάς ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἱφορμήσωσιν, ἵνα τὰς συλλάβωσιν, ἐὰν δυνηθῶσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὑπώπτευον μήπως οἱ Ἕλληνες, ἰδόντες αὐτούς, ἐὰν ἔλθωσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἐμηχανεύθησαν τὰ ἐξῆς· χωρίσαντες διακοσίας ἐξ ἔθλων τῶν νηῶν περιέπεμπον αὐτάς ἐξωθεν τῆς Σκιάθου, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτάς οἱ πολέμιοι, ὅτι περίπλεον τὴν Εὐβοίαν· διηυθύνοντο δὲ αἱ νῆες αὐταὶ πρὸς τὸν Καφηρέα καὶ τὸν Γεραιστόν, ἵνα ἐκεῖθεν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν Εὐρίπον καὶ οὕτω περικυκλώσωσιν ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἕλληνας. Δὲν ἐσκόπουν δὲ οἱ βάρβαροι νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδὲ πρὶν ἢ φανῆ εἰς αὐτούς τὸ σύνθημα παρὰ τῶν περιπλεόντων, ὅτι ἔφθασαν. Αὐτομολήσας δὲ τις κρυφίως μὲ πλοῖον ἐκ τοῦ ναυτικοῦ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς τό τε ναυάγιον πῶς ἔγεινε καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νηῶν περὶ τὴν Εὐβοίαν. Τοῦτο δ' ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες συνῆλθον εἰς συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους, νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου των μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπέπλεεν ἐναντίον των, περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέπλεον αὐτοὶ πρῶτοι κατὰ τῶν βαρβάρων, θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι πῶς ἐμάχοντο.

Βλέποντες δὲ τοὺς Ἕλληνας οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ξέρξου ἐπιπλέοντας μὲ ὀλίγας ναῦς ἐθεώρησαν αὐτούς πολὺ ἀνοήτους καὶ ἀνήθησαν εἰς τὸ πέλαγος καὶ αὐτοὶ, ἐλπίσαντες ὅτι εὐκόλως θὰ συλλάβωσιν αὐτούς, ἐπειδὴ ἔβλεπον ὅτι αἱ μὲν νῆες τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὀλίγαι, αἱ δὲ ἰδικαὶ των καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν πολὺ περισσότεραι καὶ κατὰ τὸν πλοῦν ταχύτεραι. Τοιαύτην δὲ πεποιθήσιν ἔχοντες προσεπάθουν νὰ περικυκλώσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Ὡς δὲ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ σημεῖον τῆς μάχης, πρῶ-

τον μὲν στρέψαντες τὰς πρῶρας¹ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐσχηματίσαν κύκλον μὲ τὰς πρύμνας² εἰς τὸ μέσον· δεύτερον δέ, δοθέντος σημείου, ἤρχισαν τὴν μάχην. Κυριεύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ τριάκοντα ναῦς τῶν βαρβάρων· τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἔμεινεν ἀμφίβολον, διότι ἐπελθοῦσα ἡ νύξ διέλυσε τοὺς ἀγωνιζομένους. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπέπλεον εἰς τὸ Ἄρτεμισιον, οἱ δὲ βάρβαροι εἰς τὰς Ἀφέτας, ἀγωνισθέντες πολὺ διαφόρως ἢ ὡς ἤλπιζον.

Ὡς δ' ἔγεινε νύξ (ἦτο δὲ τότε περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους), ἔπεσε ῥαγδαία βροχὴ διαρκέσασα ὅλην τὴν νύκτα καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἤκούοντο ἀπὸ τοῦ Πηλίου ὄρους. Οὕτω δὲ πεφοβισμένοι οἱ βάρβαροι διῆλον τρομερὰν νύκτα. Εἰς δὲ τοὺς διαταχθέντας νὰ περιπλεύσωσι τὴν Εὐβοίαν, ἡ αὐτὴ νύξ ὑπῆρξε κατὰ τοσοῦτον ἀγριωτέρα, καθόσον κατέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὸ πέλαγος· τὸ δὲ τέλος τῶν ὑπῆρξεν ὀλέθριον· διότι, καθὼς ἔπλεον καὶ ἦσαν κατὰ τὰ Κοῖλα³ τῆς Εὐβοίας, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν ἡ τρικυμία καὶ ἡ βροχὴ, καὶ μὴ ἠξέυροντες ποῦ ἐφέροντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐπιπτον ἔξω πρὸς τὰς πέτρας καὶ συνετρίβοντο.

Οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἀφέταις βάρβαροι, ὡς ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἔχαιρον, καὶ ἠσύχαζον μετὰ τόσα δυστυχήματα. Εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας ἦλθον πρὸς βοήθειαν πεντήκοντα καὶ τρεῖς νῆες Ἀττικαί, ἦλθε δὲ καὶ ἡ χαροποιὸς εἰδησις τῆς καταστροφῆς πάντων τῶν περιπλεόντων τὴν Εὐβοίαν. Τότε ἐνεθαρρύνθησαν καὶ ὁρμήσαντες πάλιν περὶ τὴν ἐσπέραν κατέστρεψαν ναῦς τινὰς τῶν Κιλικῶν· ὡς δ' ἐνύκτωσεν, ἀπέπλεον πάλιν εἰς τὸ Ἄρτεμισιον.

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, θεωροῦν

1. Πρῶρα—τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ πλοίου.
2. Πρύμνα—τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ πλοίου.
3. Τὰ Κοῖλα εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Γεραιστοῦ μέχρι περίπου τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς ἀπέναντι ἠπείρου μέρος, ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους.

τες μεγάλην προσβολήν νὰ θλάπτωνται ὑπὸ τόσοσ ὀλίγων νηῶν καὶ φοβούμενοι καὶ τὸν Ξέρξην, δὲν ἀνέμειναν πλέον τοὺς Ἑλληνας ν' ἀρχίσωσι τὴν μάχην, ἀλλὰ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκίνησαν πρῶτοι καὶ ἔπλεον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔμενον ἡσυχοὶ πλησίον τοῦ Ἀρτεμισίου. Συνέπιπτε δὲ ὥστε κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας νὰ γίνωνται καὶ αἱ ναυμαχίαι αὐταὶ καὶ αἱ ἐν Θερμοπύλαις πεζομαχίαι. Σχηματίσαντες δὲ οἱ βάρβαροι μὲ τὰς ναῦς σχῆμα μηνοειδές¹ ἔπλεον κυκλόθεν, ἵνα περικλείωσι τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸ μέσον. Τότε οἱ Ἕλληνες ἀντέπλευσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ συνεπλάκησαν μετ' αὐτῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ εἰδειξαν καὶ τὰ δύο μαχόμενα μέρη μεγάλην ἀνδρείαν. Αἱ νῆες δὲ τοῦ Ξέρξου, ἕνεκα τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους, ταρασσόμεναι συνεκρούοντο καὶ οὕτω ἔβλαπτον ἀλλήλας. Κατεστρέφοντο δὲ πολλαὶ μὲν νῆες καὶ ἄνθρωποι τῶν Ἑλλήνων, πολὺ δὲ περισσότεραι τῶν βαρβάρων. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἤριστευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων οἱ Αἰγύπτιοι. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀγωνισθέντα καὶ τὰ δύο μέρη διεχωρίσθησαν. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐφρόντισαν καὶ ἔλαβον τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τῶν· τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξαν καὶ οἱ Πέρσαι.

77. Οἱ Πέρσαι θεωροῦσι τοὺς ἐν Θερμοπύλαις νεκροὺς.

Ἐνεκα τῶν μεγάλων ζημιῶν, τὰς ὁποίας εἰς τὸ Ἀρτεμισιον ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐβουλεύοντο νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ταύτην συνετέλεσε πολὺ καὶ ἡ εἶδησις, τὴν ὁποίαν ἔφερον ὁ κατάσκοπος Ἀβρώνυχος, περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐν Θερμοπύ-

1. Μηνοειδές=ἡμισεληνοειδές, ὅταν ἴμισοφέγγαρο

λαι μάχης. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν καὶ ἔφρουγον, καθ' ἣν σειρὰν ἔρχον παραταχθῆ, πρῶτοι οἱ Κορίνθιοι καὶ ἔσχατοι οἱ Ἀθηναῖοι.

Οἱ βάρβαροι μαθόντες καὶ καλῶς βεβαιωθέντες περὶ τῆς φυγῆς τῶν Ἑλλήνων, ἔπλεον εὐθύς, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, εἰς τὸ Ἄρτεμισιον. Μείναντες δ' ἐκεῖ μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἔπλεον ἔπειτα καὶ διήρπαζον ὅλας τὰς παραθαλασσίας κόμας τῆς Ἰστιαιώτιδος ¹ χώρας.

Ὁ Ξέρξης δὲ ἐν Θερμοπύλαις διέταξε καὶ ἔσκαψαν τάφρους καὶ ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς, καλύψαντες αὐτοὺς μὲ χῶμα καὶ ἄνωθεν μὲ φύλλα, ἵνα μὴ τοὺς ἴδῃ τὸ ναυτικὸν στράτευμα· ἀφῆκαν δ' ἀτάφους μόνον χιλίους, ἐνῶ οἱ φονευθέντες ἦσαν βεβαίως ἕως εἴκοσι χιλιάδες.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα εἰς τὸ ναυτικὸν στράτευμα, τὸ ὅποσον εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἰστιαιώτιδα· ὁ κῆρυξ δ' ἔλεθὼν καὶ συναθροίσας ὅλον τὸ στρατόπεδον ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες σύμμαχοι, ὁ βασιλεὺς Ξέρξης δίδει τὴν ἄδειαν εἰς πάντα εἶπὸν βουλόμενον ν' ἀφήσῃ τὴν τάξιν καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ ἴδῃ πῶς ἀμάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἤλπισαν νὰ ὑπερικήσωσι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως.»

Ἀμέσως τότε αἱ πλεῖστοι τῶν νηῶν ἔπλευσαν ἀντικρὺ εἰς τὰς Θερμοπύλας, οἱ δὲ στρατιῶται ἐξεληθόντες περιήρχοντο καὶ θεωροῦν τοὺς νεκροὺς· πάντες δέ, βλέποντες καὶ τοὺς εἰλωτας, ἐνόμιζον ὅτι ὅλοι οἱ νεκροὶ ἦσαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Θεσπιεῖς· δὲν ἠγνόουν ὅμως καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπραξεν ὁ Ξέρξης εἰς τοὺς ἰδιόκοις τοῦ νεκροῦ· διότι βεβαίως ἦτο γελοῖον, τῶν μὲν βαρβάρων νὰ φαίνωνται χιλιοὶ νεκροί, τῶν δὲ Ἑλλήνων ἅπαντες οἱ ἐκεῖ πολεμήσαντες, τέσσαρες χιλιάδες.

1. Ἡ Ἰστιαιώτις ἐξετείνεται κατὰ τὴν βορείαν ἄκραν τῆς Εὐβοίας πρὸς Ἀ τοῦ Ἄρτεμισίου. Ἡ πόλις Ἰστίαια ἐκεῖτο ὅπου σήμερον οἱ Ὀρεοί.

Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ἐθεώρουν τοὺς νεκροὺς, τὴν δ' ἐπομένην οἱ μὲν τοῦ ναυτικοῦ ἀπέπλεον εἰς τὴν Ἰσθμιαίαν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ξερόξην ἐκίνησαν εἰς τὸν δρόμον των. Ἦλθον δὲ εἰς αὐτοὺς αὐτόμολοι τινες Ἀρκαδίαι, ἄνθρωποι πτωχοί, ζητοῦντες ἐργασίαν, τοὺς ὁποίους ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς εἰς τί καταγίνοντο οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖνοι δ' ἔλεγον, ὅτι ἐώρταζον τὰ Ὀλύμπια καὶ ὅτι ἐθεώρουν γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς ἀγῶνας. Ὁ Ξερόξης πάλιν ἠρώτησε τί εἶναι τὸ βραβεῖον τοῦ ἀγῶνος· ἐκεῖνοι δὲ εἶπον, στέφανος ἐλαίας.

Τότε Τιγράνης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταβάνου, ἐξάδελφος τοῦ Ξέρξου, ἀκούσας ὅτι τὸ βραβεῖον ἦτο στέφανος καὶ ὄχι χρήματα, εἶπε παρρησίᾳ τὰ ἐξῆς· «Φεῦ, Μαρδόνιε, ἐναντίον »ποιῶν ἀνδρῶν ἤγαγες ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, οἱ ὅποιοι δὲν »ἀγωνίζονται περὶ χρημάτων ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς!» Αὐτὸς μὲν ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν ἐμέμφθη ὡς δειλόν.

98. Συμφορὰ τῆς κατὰ τῶν Δελφῶν πορευθείσης μοίρας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ.

Ὁ κεῖνός στρατὸς τῶν Περσῶν μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν, προχωρήσας εἰσῆλθεν εἰς τὴν Δωρίδα, τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἔβλαψαν οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ οἱ Δωριεῖς ἐμῆδιζον. Ἐκ τῆς Δωρίδος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φωκίδα, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους δὲν ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ, διότι ἄλλοι μὲν ἔφυγον εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασοῦ, οἱ περισσότεροι δὲ εἰς τὴν πόλιν Ἄμφισσαν. Κατέστρεψεν ὁμοῦς ὅλην τὴν πόλιν τῶν Φωκίων κόπτων τὰ δένδρα καὶ καίων τὰ πάντα, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς πόλεις καὶ τοὺς ναοὺς.

Μετὰ ταῦτα ὁ στρατὸς διηρέθη εἰς δύο καὶ τὸ μὲν πλείστον καὶ δυνατώτατον αὐτοῦ μέρος μετὰ τοῦ Ξέρξου πορευόμε-

νο· κατὰ τῶν Ἀθηνῶν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἡ δὲ ἄλλη μοῖρα ἐκίνησε διὰ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν, ἐν δεξιᾷ ἔχουσα τὸν Παρνασσὸν καὶ προξενούσα μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὰ κτήματα καὶ τὰς πόλεις τῶν Φωκίων. Ἀπεχωρίσθη δὲ ἡ μοῖρα αὕτη καὶ ἵππορεύετο κατὰ τῶν Δελφῶν, ἵνα γυμνώσῃ τὸν ναόν καὶ φέρῃ τοὺς θησαυροὺς εἰς τὸν Ξέρξην. Εἶχε δὲ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν ἔπειρα πλούτη, τὰ ὅποια δὲν ἠγνόει ὁ Ξέρξης.

Οἱ Δελφοὶ δὲ μαθόντες ταῦτα ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἠρώτων τὸ μαντεῖον περὶ τῶν ἱερῶν πραγμάτων πῶς νὰ τὰ σώσωσιν. Ὁ δὲ θεὸς δὲν ἄφησεν αὐτοὺς νὰ τὰ μετακινήσωσιν. Τότε οἱ Δελφοὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν διέπεμψαν πέραν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασοῦ, οἱ δ' ἄλλοι ἔφυγον εἰς ἄλλα μέρη, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτου, (ὅστις ἠρμήνευε τοὺς αὐτοσχεδίους στίχους τῆς Πυθίας). Ἀφοῦ δ' ἐπλησίασαν οἱ βάρβαροι εἰς τὸν ναόν, ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ ἐπέπιπτον κατ' αὐτῶν κεραυνοί, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνασοῦ ἀποκοπεῖσθαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο μὲ πολὺν πάταγον κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέφθασαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἠνάγκασαν τοὺς βαρβάρους νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Τότε οἱ Δελφοὶ ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν ἐφόρευσαν πολλοὺς· ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου ἦτο τὸ ἄλλο μέρος τοῦ στρατοῦ. Τούτων μὲν λοιπὸν τῶν ἀνδρῶν τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦ ναοῦ.

79. Ὁ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων συναθροίζεται εἰς τὴν Σαλαμίνα.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καταπλέει εἰς τὴν Σαλαμίνα κατὰ παράκλησιν τῶν Ἀθηναίων,

οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ μεταφέρωσιν ἐκ τῆς Ἀττικῆς τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ πρὸς τούτοις ἵνα ἐκεῖ σκεφθῶσι περὶ τοῦ ποιητέου. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κατέπλευσαν καὶ προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν. Εἰς τὴν Σαλαμῖνα κατόπιν συνήχθη καὶ ὁ λοιπὸς ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις εἶχε πρότερον συναθροισθῆ εἰς τὸν Πάγωνα, λιμένα τῶν Τροιζηνίων. Προεκήρυξαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ σφῆξῃ ἕκαστος τὰ τέκνα καὶ τοὺς οἰκέτας, ὅπως δύναται. Τότε οἱ μὲν πλεῖστοι ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς Τροιζῆνα, ἄλλοι δὲ εἰς Αἴγιναν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

Οἱ συνελθόντες δὲ εἰς τὴν Σαλαμῖνα Ἕλληνες ἦσαν οἱ ἐξῆς· ἐκ μὲν τῆς Πελοποννήσου οἱ Λακεδαιμόνιοι παρέχοντες δέκα ἑξὺ ναῦς, οἱ Κορίνθιοι παρέχοντες τεσσαράκοντα, οἱ Σικυώνιοι δέκα πέντε, οἱ Ἐπιδαύριοι δέκα, οἱ Τροιζῆνιοι πέντε καὶ οἱ Ἐρμιονεῖς τρεῖς.

Ἐκ δὲ τῆς ἑξω τοῦ Ἰσθμοῦ ἡπείρου ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, παρέχοντες μόνοι ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ναῦς, ἄριστα πλεούσας, οἱ Μεγαρεῖς εἰκοσιν, οἱ Ἀμπρακιῶται ἑπτὰ καὶ οἱ Λευκάδιοι τρεῖς.

Ἐκ δὲ τῶν νησιωτῶν οἱ Αἰγινῆται παρεῖχον τριάκοντα ναῦς, οἱ Χαλκιδεῖς τὰς εἰκοσι, τὰς ὁποίας παρεῖχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Ἐρετριεῖς ἑπτὰ, οἱ Κεῖοι δύο ναῦς καὶ δύο πεντηκοντόρους, οἱ Νάξιοι τέσσαρας, οἱ Στυρεῖς δύο, οἱ Κύθιοι μίαν ναῦν καὶ μίαν πεντηκόντορον, καὶ οἱ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ κατοικοῦντες Κροτωνιάται παρεῖχον μίαν ναῦν· ἔτι δὲ οἱ Μήλιοι ἔδιδον δύο πεντηκοντόρους, οἱ Σίφνιοι μίαν καὶ οἱ Σερῖφιοι μίαν. Ὅλος δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν νηῶν ἔγινε τριακόσιοι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκτώ, ἐκτὸς τῶν πεντηκοντόρων.

80. Πρώτον συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι. Ὁ Ξέρξης κυριεύει τὰς Ἀθήνας.

Ὡς δὲ συνήλθον εἰς τὴν Σαλαμίνα οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πόλεων, ἐποίησαν συμβούλιον· προέτεινε δὲ ὁ Εὐρυβιάδης νὰ γνωμοδοτήσῃ ὁ βουλόμενος, εἰς ποῖον μέρος ἐξ ὧν αὐτοὶ ἐξουσίαζον, ἔκρινεν ἐπιτηδειότατον νὰ ναυμαχήσωσιν. Συνεφώνουν δὲ οἱ πλεῖστοι νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Ἴσθμὸν καὶ νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς Πελοποννήσου, λέγοντες ὅτι, ἂν νι-

Ἡ ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΤΙΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

κηθῶσιν εἰς τὴν ναυμαχίαν, ἐν Σαλαμίνι μὲν ὄντες θὰ πολιορκηθῶσιν ἐν νήσῳ, ὅπου οὐδεμίαν βοήθειαν θὰ ἐλπίζωσιν, ὄντες ὁμῶς πλησίον τοῦ Ἴσθμοῦ θὰ καταφύγωσιν εἰς τοὺς ἰδικούς των.

Ἐν ᾧ οἱ ἐκ Πελοποννήσου στρατηγοὶ ἐσκέπτοντο καὶ ἔλεγον ταῦτα, ἦλθεν ἄνθρωπος Ἀθηναῖος ἀγγέλλων, ὅτι ὁ βάρβαρος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὅτι ὅλη αὕτη ἐπυρπολεῖτο.

Ἡ πορεία δὲ τοῦ Ξέρξου ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τῆς Ἀττικῆς διήρκεσε μῆνας τρεῖς· φθάσας δ' οὗτος καταλαμβάνει

τὰς Ἀθήνας, ἐρήμους κατοίκων, διότι πάντες εἶχον φύγη, ἐκτὸς ὀλίγων γερόντων, οἱ ὅποιοι φράξαντες τὴν Ἀκρόπολιν μὲ σανίδας καὶ ξύλα ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Τούτους πολιορκήσας ἐπὶ τινα χρόνον ὁ Ξέρξης, κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ· ἐπυρπόλησε δὲ καὶ πᾶσαν τὴν Ἀκρόπολιν.

Κυριεύσας δὲ παντελῶς ὁ Ξέρξης τὰς Ἀθήνας, ἀπέστειλεν ἄγγελον ἰππέα εἰς τὰ Σοῦσα, ἵνα ἀγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀρτάβανον τὴν παροῦσαν ἐπιτυχίαν του.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς ἐξηγγέλθη εἰς αὐτοὺς πῶς ἀπέβησαν τὰ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων, τοσοῦτον ἰθουροβήθησαν, ὥστε τινὲς ἐκ τῶν στρατηγῶν οὐδὲ νὰ κυρωθῆ τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ εἰς τὸ συμβούλιον προὔκειτο, περιέμενον, ἀλλ' εἰσέπιπτον εἰς τὰς ναῦς καὶ ἤνοιγον τὰ ἱστία, ἵνα φύγωσιν. Ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἔμειναν, ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἐνύκτωσε δέ, καὶ οἱ στρατηγοὶ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐπεβιάζοντο εἰς τὰς ναῦς.

§ 1. Δεύτερον συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι.

Τότε τὸν Θεμιστοκλέα ἐλθόντα εἰς τὴν ναῦν ἠρώτησεν ὁ Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τί ἀπεφάσισαν εἰς τὸ συμβούλιον. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν, εἶπεν· ἂν ἄπαρωσι τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος, δὲν θὰ ναυμαχήσῃς περὶ αὐδὲμιᾶς πλέον πατρίδος· διότι ἕκαστοι θὰ τραπῶσιν εἰς τὰς ἀπόλεις των, ἵνα φροντίσωσι περὶ αὐτῶν. Καὶ τότε οὔτε ὁ Εὐκρυδιάδης οὔτε ἄλλος τις θὰ δυνηθῆ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ στρατευμα νὰ μὴ διασκορπισθῆ· καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀπολεσθῆ ἐξ ἀπερισκεψίας. Ἄλλ' ἂν ὑπάρχῃ τρόπος τις,

«Ὑπαγε καὶ προσπάθησον ν' ἀνατρέψῃς τὴν ἀπόφασιν, ἐὰν δυναθῆς νὰ μεταπείσῃς τὸν Εὐρυβιάδην, ὥστε νὰ μείνῃ αὐτοῦ.»

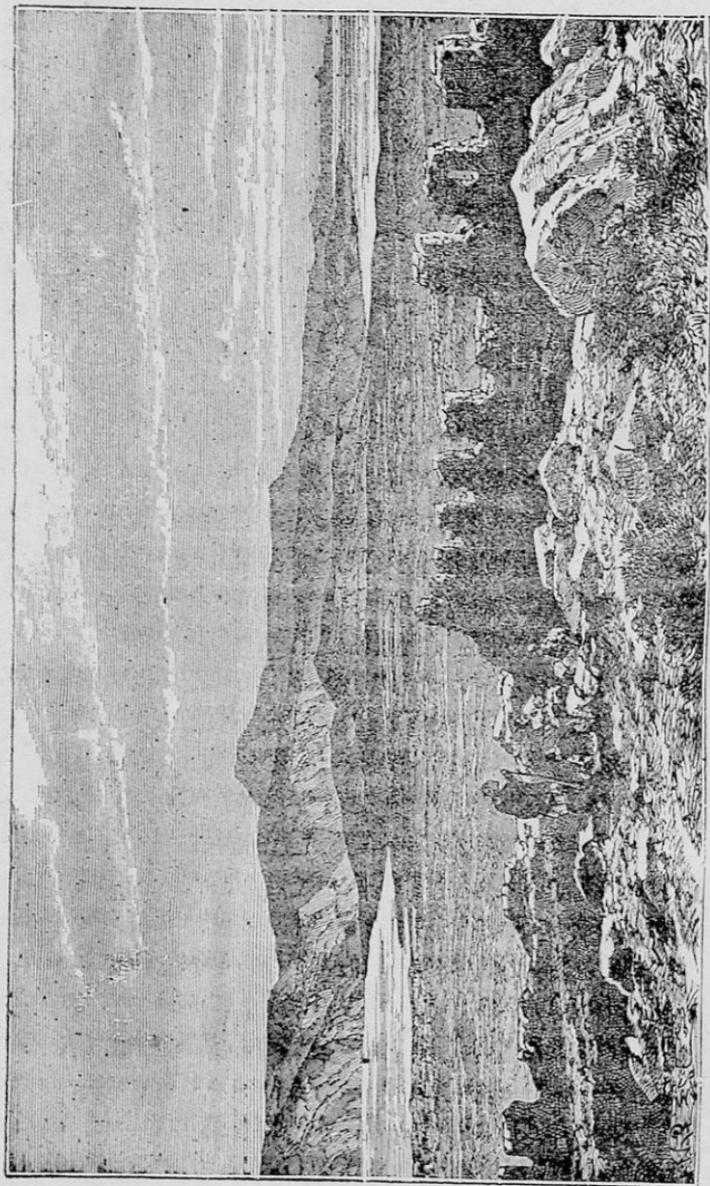
Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρесе πολὺ εἰς τὸν Θεμιστοκλέα καί, χωρὶς οὐδὲν ν' ἀπαντήσῃ, μετέβη εἰς τὴν ναῦν τοῦ Εὐρυβιάδου, καὶ εἶπεν ὅτι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ τῷ Εὐρυβιάδῃ διὰ κοινήν τινα ὑπόθεσιν. Ἐκεῖνος δὲ προέτρπε νὰ ἐμβῆ εἰς τὴν ναῦν καὶ νὰ εἴπῃ ὅ,τι θέλει. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς εἰσελθὼν καὶ καθίσας πλησίον του, ἀπαριθμεῖ πάντα ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ Μνησιφίλου, ὡς ἂν ἔλεγε ταῦτα ἐξ ἑαυτοῦ, προσθέτων καὶ ἄλλα πολλά, μέχρις οὐ ἀνέπεισε τὸν Εὐρυβιάδην νὰ ἐκβῆ τῆς νηὸς καὶ νὰ συγκαλέσῃ τοὺς στρατηγούς εἰς τὸ συνέδριον.

Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον, πρὶν ἢ ὁ Εὐρυβιάδης ἐκθέσῃ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε πολλά, ἵνα κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν του. Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ὠμίλει, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος εἶπεν· «ὦ Θεμιστοκλείς, εἰς τοὺς ἀγῶνας οἱ προεξαριστάμενοι¹ ῥαπιζοῦται.» Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπήντησεν· «Οἱ δὲ μέροντες ὀπίσω δὲν στεφροῦνται.»

Μετὰ τοῦτο εἶπεν εἰς τὸν Εὐρυβιάδην τὰ ἐξῆς· «Εἰς τὰς χεῖράς σου εἶναι τῶρα νὰ σώσῃς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ἀκούσας ἐμὲ δὲν ἀπλεύσῃς πρὸς τὸν Ἴσθμόν, ἀλλὰ μείνῃς νὰ ναυμαχήσῃς ἐδῶ. Διότι ἐκεῖ πρῶτον μὲν τὸ πέλαγος εἶναι ἀνοικτόν, ὅπερ οὐδόλως ἀσυμφέρι εἰς ἡμᾶς, δεύτερον δὲ θὰ ἀπολέσῃς τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Αἴγινα, καὶ ἂν κατὰ τᾶλλα εὐτυχῆσωμεν. Ἐὰν δὲ ποιήσῃς ὅ,τι λέγω ἐγώ, πρῶτον μὲν εἶναι ἀσφάδρον εἰς ἡμᾶς νὰ ναυμαχῆσωμεν εἰς στενὸν μέρος, δεύτερον ἐδὲ σφῆζεται ἡ Σαλαμίς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τὰ τέκνα καὶ αἱ γυναῖκές μας· ἔτι δὲ μένων αὐτοῦ θὰ ναυμαχήσῃς ἐπίσης ὑπὲρ τῆς Πελοποννήσου, καθὼς καὶ πλησίον τοῦ Ἴσθμοῦ,

1 Οἱ ἐκκινουῦντες πρὶν ὃ κῆρυξ δώσῃ σημεῖον.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

καί, ἂν φρονῆς ὀρθῶς, δὲν θὰ φέρῃς τοὺς βαρβάρους πλησιέστατα εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐὰν δὲ νικήσωμεν, ὡς ἐλπίζω, εἰς τὴν ναυμαχίαν, τότε οὔτε οἱ βάρβαροι θὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν Ἄϊσθμόν, οὔτε θὰ προχωρήσωσι μακρότερον τῆς Ἀττικῆς, ἀλλὰ θὰ ἀναχωρήσωσι κατησχυμμένοι, ἡμεῖς δὲ θὰ ἔχωμεν κέρδος τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Αἴγιναν καὶ τὴν Σαλαμίνα. Καὶ ὅταν μὲν οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται καλῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ πράγματα ἀποβαίνουνσι καλὰ, ὅταν δὲ δὲν σκέπτονται τὰ πρέποντα, οὐδὲ ὁ θεὸς θέλει νὰ βοηθῇ αὐτούς.»

Ἐν ᾧ ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε ταῦτα, πάλιν ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἠναντιοῦτο κελύων νὰ σιωπᾷ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει πατρίδα· πρὸς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα ἔλεγε νὰ δείξῃ ποία εἶναι ἡ πόλις του καὶ οὕτω νὰ γνωμοδοτῇ. Ἐλεγε δὲ εἰς αὐτὸν ταῦτα, διότι αἱ Ἀθηναὶ εἶχον κυριευθῆ καὶ κατεῖχοντο ὑπὸ τοῦ ἔχθρου. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ καὶ κατ' ἐκείνου καὶ κατὰ τῶν Κορινθίων, καὶ τοὺς ἐβεβαίουν ὅτι ἐνόσφ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσι διακοσίας ναῦς πεπληρωμένας ἀνδρῶν, ἔχουσι καὶ πόλιν καὶ χώραν μεγαλειτέραν τῆς ἰδικῆς των.

Ἀφοῦ δὲ διὰ τοῦ λόγου σαφῶς ἐδήλωσε ταῦτα, ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην, λέγων φανερά καὶ ἀπροκαλύπτως· «Σύ, ἂν μείνης ἐδῶ καὶ φανῆς ἀνὴρ γενναῖος, καλῶς· εἰ δὲ μὴ, θὰ καταστρέψῃς τὴν Ἑλλάδα· διότι τὸ πᾶν τοῦ πολέμου κατορθοῦσιν εἰς ἡμᾶς αἰνῆες. Πείθου λοιπὸν εἰς ἐμέ. Ἐὰν δὲ δὲν ποιήσης αταῦτα, ἡμεῖς μὲν, καθὼς εἴμεθα, θ' ἀναλάβωμεν τοὺς οἰκείους ἡμᾶς καὶ θὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Σίριν τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία εἶναι ἰδική μας ἔκπαλαι· σεῖς δὲ στερηθέντες τοιούτων συμμαχῶν, θὰ ἐνθυμηθῆτε τοὺς ἐμοὺς λόγους.» Ἐν ᾧ δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε τοὺς λόγους τούτους, ὁ Εὐρυβιάδης μετέβαλλε γνώμην, προτιμήσας νὰ μείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν αὐτοῦ.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν οἱ περὶ τὴν Σαλαμίνα λογομαχήσαντες ἠτοιμάζοντο πρὸς ναυμαχίαν· ἤρχισε δὲ νὰ γίνηται ἡμέρᾳ

καί, ἀμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἐγίνει σεισμός καί ἐν τῇ ξηρῇ
καί ἐν τῇ θαλάσῃ.

**82. Ἡ Ἀρτεμισία συμβουλεύει τὸν Ξέρξην
νὰ μὴ ναυμαχήσῃ.**

Ὁ δὲ ναυτικός στρατός τοῦ Ξέρξου, ἀφοῦ θεώρησεν ἐν Θερμοπούλαις τὴν καταστροφὴν τῶν Λακεδαιμονίων, διέβη εἰς τὴν Ἰστιάϊαν, ὅπου ἐστάθμευσεν ἡμέρας τρεῖς. Ἐκεῖθεν δ' ἐπλεε διὰ τοῦ Εὐρίπου καί ἐντός τριῶν ἐτέρων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς τὸ Φάληρον.

Τότε αὐτός ὁ Ξέρξης, ὅστις μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας, κατέβη εἰς τὰς ναῦς, θέλων νὰ ὀμιλήσῃ μετὰ τῶν στρατηγῶν καί νὰ μάθῃ τὰς γνώμας αὐτῶν. Καταβάς ἔστειλε καί ἐκάλεσεν ἀπὸ τῶν νηῶν ὅλους τοὺς στρατηγούς, οἱ ὅποιοι ἐλθόντες ἐκάθισαν ἕκαστος κατὰ τὴν τιμητικὴν σειρὰν, πρῶτος ὁ Σιδώνιος βασιλεύς, μετὰ τοῦτον ὁ Τύριος, κατόπιν δὲ οἱ ἄλλοι.

Μετὰ ταῦτα ἐπεμφεν ὁ Ξέρξης τὸν Μαρδόνιον καί ἡρώτα ἕκαστον, ἀρχίσας ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, ἐὰν ἔπρεπε νὰ ναυμαχήσῃ. Καί οἱ μὲν ἄλλοι ὁμοφώνως ἐγνωμοδότουν νὰ γείνη ἡ ναυμαχία, ἡ δὲ Ἀρτεμισία εἶπε τὰ ἐξῆς· «Εἰπέ ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν «βασίλεα, Μαρδόνιε, ὅτι ἐγὼ τάδε λέγω· Δέσποτα, ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε δὲν ἐφάνην που δειλὴ, εἶναι δίκαιον νὰ εἴπω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου. Σοὶ λέγω λοιπόν, φείδου τῶν νηῶν καί μὴ ναυμάχει. Διότι οἱ Ἕλληνες εἶναι κατὰ θάλασσαν τοσοῦτον ἀνώτεροι τῶν σῶν ἀνδρῶν, ὅσον οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν. «Τίς σοι δὲ ἢ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ κινδυνεύσῃς πάλιν ναυμαχῶν; «Δὲν κατόχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, διὰ τὰς ὁποίας ἐξιστράτευσας; «Ἐδὲν ἔχεις δὲ καί τὴν ἑλληνὴν Ἑλλάδα; Ἴδου οὐδεὶς ἴσταται σοὶ ἐμπροσθεν ἕσπευ ἰσχυροῦς, δεμηρῶσαν, ἀνέπρασεν αὐτοῖς. »

« Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ἐὰν δὲν σπεύσης νὰ ναυμαχήσης, εὐκόλως, ἀδίσποτα, θὰ κατορθώσης ὅσα ἔχων κατὰ νοῦν ἤλθες, ἐπειδὴ αἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἀνθέξωσι πολὺν χρόνον, ἀλλὰ θὰ φύγωσιν ἀέκαστοι εἰς τὰς πόλεις των, διότι οὔτε τροφάς, ὡς ἐγὼ μαν-
 « θάνω, ἔχουσιν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, οὔτε τὸ ἐκ Πελοποννήσου
 « ναυτικὸν θὰ μείνῃ ἐδῶ ἡσυχον, ἐὰν σὺ ὀδηγήσης τὸν πεζὸν
 « στρατὸν κατὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐδὲ θὰ φροντίσωσιν οἱ Πε-
 « λοποννήσιοι νὰ ναυμαχήσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων. »

« Ἐὰν δὲ σπεύσης νὰ ναυμαχήσης, φοβοῦμαι μήπως, βλα-
 « φθεῖς ὁ ναυτικὸς στρατός, προσβλάβῃ καὶ τὸν πεζόν. Μὴ ἄκουε
 « δὲ ὅ,τι λέγουσιν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Κίλικες κα-
 « οὶ Πάμφυλοι, διότι αὐτοὶ δὲν εἶναι εἰλικρινεῖς σύμμαχοί σου. »

Ὅτε ἡ Ἀρτεμισία ἔλεγε ταῦτα πρὸς τὸν Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν
 ἦσαν φίλοι αὐτῆς ἐλυποῦντο, νομίζοντες ὅτι θὰ τιμωρηθῆ ὡς
 τοῦ βασιλέως διὰ τοὺς λόγους τῆς τούτου, ὅσοι δ' ἐζήλευον καὶ
 ἐφθόνουν αὐτήν, ἔχαιρον διὰ τὴν ἐναντίωσίν της, ἐλπίζοντες ὅτι
 θὰ ἀπολεσθῆ.

Ὅτε δὲ ἀνηνέχθησαν αἱ γνώμαι τῶν στρατηγῶν εἰς τὸν Ξέρ-
 ξην, εὐχαριστήθη οὗτος πολὺ διὰ τὴν γνώμην τῆς Ἀρτεμισίας
 καὶ πολλῶ μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξετίμησεν αὐτήν ὡς σπουδχίαν.
 Διέταξεν ὁμῶς ν' ἀκολουθήσωσι τὴν γνώμην τῶν πλειόνων, ὑπο-
 θέτων ὅτι εἰς τὴν Εὐβοίαν ἔκουσίως ἐδεικνύοντο ἄναδρῶ, ἐπειδὴ
 δὲν ἦτο παρῶν αὐτός· τότε δὲ ἠτοιμάζετο νὰ γείνη αὐτοπροσώπως
 θιατῆς τῆς ναυμαχίας.

83. Οἱ βάρβαροι ἐτοιμάζονται νὰ ναυμαχήσωσιν.

Ἀφοῦ δ' ἐδόθη εἰς τοὺς βαρβάρους ἡ διαταγὴ ν' ἀναπλευ-
 ρωσιν, ἴπλεον ἀπὸ τοῦ Φαλήρου εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου καὶ

παρετάχθησαν ἡσύγως. Δὲν προέφθασαν ὁμως τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ ναυμαχήσωσι, διότι ἐπῆλθε νύξ· ὅθεν ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν ὑστεραίαν. Τοὺς δὲ Ἕλληνας, καὶ μάλιστα τοὺς Πελοποννησίους, κατεῖχε φόβος πολὺς.

Ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς τῶν βαρβάρων τὴν αὐτὴν νύκτα ἵππευέτο κατὰ τῆς Πελοποννήσου· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἔλαβον ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα ν' ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρὸν, στρατοπεδεύσαντες εἰς τὸν Ἴσθμὸν καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιερωνίδα ὁδὸν¹ καὶ κτίσαντες μετὰ σπουδῆς τεῖχος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ Ἴσθμοῦ.

Οἱ δὲ Ἕλληνες οἱ ἐλθόντες πανδημεὶ εἰς τὸν Ἴσθμὸν ἦσαν οἱ ἑξῆς· πάντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἥλείοι καὶ οἱ Ἐπιδαύριοι καὶ οἱ Φλιάσιοι² καὶ οἱ Τροιζήνιοι καὶ οἱ Ἐρμιονεῖς.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Σαλαμῖνι Ἕλληνες εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς ἀμφοτέρωθεν περὶ τοῦ πρακτείου, καὶ ἠπόρουν διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ Εὐρυβιάδου· τέλος δ' ἔγεινε πάλιν συνέλευσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἱπανελαμβάνοντο τὰ αὐτὰ· διότι οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποπλευσῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὑπὲρ ἐκείνης νὰ πολεμήσωσιν, οὐχὶ δὲ νὰ μείνωσι καὶ νὰ μάχωνται ἐμπροσθεν χώρας κατακτηθείσης, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἔλεγον νὰ μείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν αὐτοῦ.

Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τῶν Πελοποννησίων, ἐξέρχεται κρυφίως ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ πέμπει ἄνθρωπον εἰς τὸ Μηδικὸν στρατόπεδον μὲ πλοῖον, παραγγέλλας αὐτῷ εἰς ἑπταπλοῖον νὰ εἴπῃ· ὁ ἄνθρωπος δ' οὗτος ἦτο αἰκίτης καὶ παι-

1. Μέρος (κρημνώδες) τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τῶν Μεγάρων εἰς τὸν Ἴσθμὸν ἀγούσης. Τὸ μέρος ἐκεῖνο σήμερον καλεῖται Κακὴ Σκέλα.

2. Φλιάσιοις ἐλέγετο ὁ κάτοικος τοῦ Φλιοῦντος, πόλεως ἐν Ἀργολίδι. Ἴδε § 74.

δαγωγός¹ τῶν παιδῶν τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ὠνομάζετο Σίκιννος. Οὗτος ἐλθὼν τότε μὲ πλοῖον ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρβάρων τὰ ἐξῆς· Ἄ Ὁ στρατηγός τῶν Ἀθηναίων, φρονεῖς ἀτίζων περὶ τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν, μὲ ἔπεμψε κρύφα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων νὰ σὰς εἰπω, ὅτι οἱ Ἕλληνες, καταπεφοβισμένοι ὄντες, σκέπτονται νὰ δραπετεύσωσιν· ἰδοὺ τῶρα εὐκαιρία νὰ κατορθώσητε ἡμεῖς ἔργον κάλλιστον ἀπάντων, ἐὰν δὲν ἀφήσητε αὐτοὺς νὰ δραπετεύσωσιν.

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

Διότι οὔτε σύμφωνοι εἶναι ἀμεταξύ των, οὔτε θὰ ἀντισταθῶσι πλέον πρὸς ὑμᾶς.» Ὁ μὲν Σίκιννος, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἀνεχώρησεν.

Οἱ δὲ στρατηγοί, πιστεύσαντες εἰς τὰ ἀγγελθέντα, πρῶτον μὲν ἀπέβιβασαν πολλοὺς τῶν Περσῶν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Ψυττάλειαν, κειμένην μεταξύ τῆς Σαλαμίνας καὶ τῆς Ξηρᾶς, δεύτερον δέ, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐξέτεινον τὴν πρὸς δυσμὰς πτέρυγα τοῦ στόλου, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σαλαμίνας, ὅπως περικυκλώσαντες ἀποκλείσωσι τοὺς Ἕλ-

ληνας ἐν τῇ Σαλαμίνῃ καὶ τιμωρήσωσιν αὐτοὺς δι' ὅσα ἔπραξαν εἰς τὸ Ἀρτεμισίον. Εἰς δὲ τὴν μικρὰν νῆσον Ψυττάλειαν ἀπέβιβασον Πέρσας, ἵνα, ὅταν γείνη ἡ ναυμαχία, τοὺς μὲν ἰδιχοῦς των περιποιῶνται ἐκεῖθεν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φονεύωσιν. Ἐποίησαν δὲ ἐν σιγῇ ταῦτα, ἵνα μὴ μάθωσιν τι οἱ ἐναντίοι. Οὗτοι μὲν

1. Παιδαγωγός ἐλέγετο ὁ ὁδηγὸν τοὺς παῖδας ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐκ τοῦ σχολείου εἰς τὴν οἰκίαν· ἐν γένει δὲ ὁ ἐπιτηρητής παιδῶν, δούλου θέσιν ἐπέχων (οἰκέτης).

λοιπόν ταῦτα ἡτοίμαζον τὴν γυμνασίαν παντὶ ἄνθρωπῳ ἵνα ἀποποιμηθῶσιν.

§ 4. Ἡ ἀγγελία τοῦ Ἀριστείδου.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφιλονείκουν ἀκόμη πολὺ, νομίζοντες ὅτι οἱ βάρβαροι ἦσαν τεταγμένοι, ὅπως τοὺς ἐβλεπον τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι οὗτοι περιεκύκλουν αὐτούς.

Ἐν ᾧ δ' ἐφιλονείκουν οἱ στρατηγοί, διέβη ἐξ Αἰγίνης εἰς τὴν Σαλαμίνα Ἀριστείδης ὁ υἱὸς τοῦ Λυσιστράτου, Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου τυγχάνων. Ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἀνὴρ ἀριστος καὶ δικαιοτάτος. Οὗτος ἔλθων εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐγένετο τὸ συνέδριον, ἐκάλεσεν ἔξω τὸν Θεμιστοκλέα, μὴ ὄντα φίλον του, ἀλλὰ μέγιστον ἐχθρόν· διὰ τὸ μέγεθος ὁμῶς τῶν παρόντων κακῶν ἐλησμόνησε τὴν ἐχθραν καὶ ἦλθε νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς αὐτόν· εἶχε δὲ ἀκούσῃ πρότερον, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐσπευδον νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Ἰσθμόν. Ὅτε δὲ ἐξεληθὼν ἦλθε πρὸς αὐτόν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγεν ὁ Ἀριστείδης τὰ ἐξῆς· «Ἦμεῖς πρέπει, ὦ Θεμιστοκλῆς, ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ν' ἀρησώμεν τὰς ἐριδὰς μας καὶ ν' ἀμιλλώμεθα τίς ἐκ αὐτῶν δύο νὰ κάμῃ περισσότερα κατὰ εἰς τὴν πατρίδα. Σοὶ λέγω δὲ ὅτι ἀνωφελὲς εἶναι πλέον εἰς τοὺς Πελοποννησίους νὰ ὀμιλῶσι περὶ ἀπόπλου ἀπ' ἐδῶ· διότι ἐγὼ ἰδίους ὄμμασιν αἶδον, ὅτι περιεκυκλώθημεν ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἄλλ' εἰσεληθὼν εἰπέ εἰς αὐτούς ταῦτα.»

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίθη ταῦτα· «Πολὺ ὠφέλιμα συμβουλεύεις καὶ καλὴν ἀγγελίαν ἤγγειλας. Διότι εἶδες καὶ μοι λέγεις ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπεθύμουν καὶ ἐνήργουν νὰ γείνη. Εἰσελθε λοιπόν καὶ ἀνάγγειλον ταῦτα ἰδίως, διότι εἰς ἐμὲ ἴσως δὲν πιστεύσωσιν.»

Ἐμπανισθεῖς δ' ὁ Ἀριστείδης, εἰς τὸ συνέδριον ἔλεγεν ὅτι ἦλθεν ἐξ Αἰγίνης, μόλις κατορθώσας νὰ μὴ ἴδωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, διότι ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἔχει περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν νηῶν τοῦ Ξέρξου· συνεβούλευε δ' αὐτοὺς νὰ ἐτοιμάζωνται πρὸς ὑπεράσπισιν. Καὶ οὕτως μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου.

Ο ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἰς τριακοσίας ὀγδοήκοντα ναῦς, διότι πρότερον ἔλειπον μόνον δύο ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ φιλονεικῶσι, διότι οἱ περισσότεροι δὲν ἐπίβητο, ὅτι ἡ ἀγγελία αὕτη ἦτο ἀλήθης. Τότε ἦλθεν ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου αὐτόμολος τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων ἡ ὁποία ἔφερεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Μὲ ταῦτα λοιπὸν τὴν ναῦν, τὴν αὐτομολήσασαν εἰς Σαλαμίνα, καὶ μὲ μίαν ἄλλην Λημνίαν¹, ἡ ὁποία νῆτομολήσῃ πρότερον εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἀνήρχετο

ΒΒ. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. Ἀνδρογαυία τῆς Ἀρτεμισίου.

Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἐπίεσθησαν εἰς τοὺς λόγους τῶν Τηνίων, παρεσκευάζοντο νὰ ναυμαχήσωσιν. Πρὸχίζεν ἐν τούτοις νὰ

1. Ἡ αὐτομολήσασα αὕτη Λημνία ναῦς δὲν εἶναι τὸ ἐν § 76 αὐτομολῆσαν πλοῖον μετ' ἐκείνου, ὅστις ἀνήγγειλε τοῖς Ἕλλησι τὸ παρά τὴν Σηπιάδα ναυάγιον τοῦ βαρβαρικοῦ ναυτικοῦ καὶ τὰς περιπεμφθείσας περὶ τὴν Εὐβοίαν ναῦς. Περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἦλθε κολυπιδῶν εἰς τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἡρόδοτος παραδεχεται ὅτι ἦλθε μετ' αὐτοῦ.

ΕΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΔΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

φύγη και οι στρατηγοί συγκαλέσαντες τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὠμίλησαν πρὸς αὐτόν· ἄριστα δὲ πάντων ὠμίλησεν ὁ Θεμιστοκλῆς, κάμνων σύγκρισιν τῶν καλῶν, ἅτινα συνεπάγεται ὁ γενναῖος ὑπὲρ πατρίδος ἀγὼν, πρὸς τὰ κακὰ, ἅτινα παρακολουθοῦσι τῇ δειλίᾳ καὶ ἀνανδρίᾳ, καὶ προτρέπων τοὺς στρατιώτας νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰς ναῦς καὶ νὰ δειχθῶσιν ἄνδρες γενναῖοι.

Καὶ ἐμβάντες πάντες εἰς τὰς ναῦς ἐσήκωσαν τὰς ἀγκύρας καὶ ἐπλεον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀμέσως τότε οἱ βάρβαροι ἐπέτεθησαν κατ' αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες ὑπεχώρουν πρὸς τὴν ξηρὰν, ὁ δὲ Ἀμεινίας ὁ Παλληνεὺς¹, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀντεπεξεληθὼν συγκρούεται πρὸς ἐχθρικὴν ναῦν, καὶ οὕτω ἀρχίζει ὁ ἀγὼν. Τότε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, τρέξαντες πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀμεινίου, συνεπλέκοντο μετὰ τῶν ἐχθρῶν, πάντες βοῶντες·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε²,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων³ ἔδη⁴,
θῆκας⁵ τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγὼν.

Ἴτοι· Ἐμπρός! παῖδες Ἑλλήνων· πολεμήσατε διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ διὰ τοὺς ναοὺς τῶν πατέρων καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων μας. Σήμερον ὁ ἀγὼν εἶναι περὶ τῶν ὅλων.

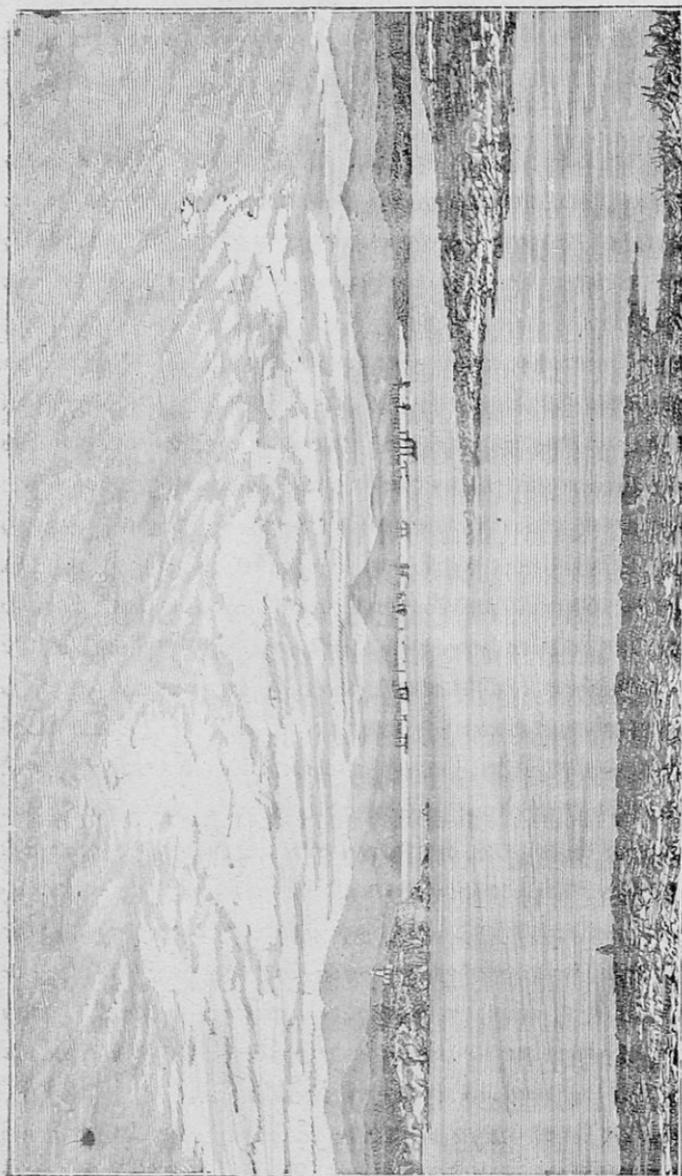
1. Ἡ Παλλήνη ἦτο κώμη καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Ὁ δημότης ἐλέγετο Παλληνεὺς (θῆλ. Παλληνίς).

2. Ἴτε=ἄγετε, ἔμπρός.

3. Πατρῶοι=πατρικός, πατροπαράδοτος, προγονικός· «πατρῶοι θεοί».

4. Ἐδος=ἔδρα· κατοικία ἰδίως τῶν θεῶν· «Ὀλυμπος θεῶν ἔδος»· πρὸ πάντων δὲ καλοῦνται «θεῶν ἔδη» καὶ «δαίμόνων ἔδη»· ναοὶ τῶν θεῶν.

5. Θήκα=τάφος.

ΑΙΜΗΝ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜ. ΝΟΣ

Ἦσαν δὲ παρατεταγμένοι ἀπέναντι μὲν τῶν Ἀθηναίων οἱ Φοίνικες, ἀπέναντι δὲ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἴωνες. Κατεστρέφοντο δὲ αἰ νῆες τῶν βαρβάρων ἐν τῇ Σαλαμῖνι, ἄλλαι μὲν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ἄλλαι δὲ ὑπὸ τῶν Αἰγινήτων, διότι οἱ μὲν Ἕλληνες ἐναυμάχουν ἐν τάξει, οἱ δὲ βάρβαροι ἀτάκτως ἠγωνίσθησαν ὁμῶς ταύτην τὴν ἡμέραν πολὺ καλλίτερον ἢ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμισίον, δεικνύοντες προθυμίαν καὶ φοβούμενοι τὸν Ξέρξην ἐπειδὴ ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι ἔβλεπεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων δὲν δύναμαι ἀκριβῶς να εἶπω πῶς ἕκαστοι ἐκ τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· περὶ δὲ τῆς Ἀρτεμισίας γνωρίζω ὅτι ἔγειναν τὰ ἐξῆς· ὅτε τὸ βαρβαρικὸν ναυτικὸν περιῆλθεν εἰς μέγαν θόρυβον, τότε ἡ ναῦς τῆς Ἀρτεμισίας ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς· μὴ δυναμένη δὲ ἡ Ἀρτεμισία νὰ διαφύγῃ, διότι ἔμπροσθεν αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νῆες φιλικαί, ὥρμησε καὶ ἐβύθισε μίαν ἐξ αὐτῶν μεθ' ὄλου τοῦ πληρώματος. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὠφελήθη διττῶς· διότι πρῶτον μὲν, ὁ τριήραρχος τῆς Ἀττικῆς νηός, ἰδὼν ταύτην βυθίζουσαν βαρβαρικὴν ναῦν καὶ νομίσας ὅτι ἡ ναῦς τῆς Ἀρτεμισίας ἦ ἦτο Ἑλληνικὴ ἢ, βαρβαρικὴ οὔσα, ἐγκατέλειπε τὴν τάξιν τῆς, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐστρεψε καὶ κατεδίωκεν ἄλλας· οὕτω δὲ ἐσώθη ἡ Ἀρτεμισία· δεύτερον δέ, μεγάλως ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, διότι καθήμενος οὗτος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀντικρῦ τῆς Σαλαμῖνος ὄρους, τὸ ὅποιον καλεῖται Αἰγάλεως, καὶ παρατηρῶν τὴν ναῦν αὐτῆς, ἦν ἐγνωρίζε, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐβύθισε ναῦν, τὴν ὁποίαν ὑπέθετεν ἐχθρικήν, εἶπεν· «Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασίν μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες.» Ταῦτα λέγουσιν ὅτι τότε εἶπεν ὁ Ξέρξης.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ μάχῃ ἐφρονεῦθη ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης, ὁ υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμ-

Αίγινήτας ἦλθεν εἰς τὸ Φάληρον μετὰ τῶν ἄλλων περισωθέντων πλοίων. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ναυμαχίᾳ ἐδοξάσθησαν ὑπὲρ πάντας οἱ Αἰγινήται καὶ μετὰ τοὺς Αἰγινήτας οἱ Ἀθηναῖοι.

Ὁ Ἀριστείδης δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῆς ναυμαχίας παραλαβὼν πολλοὺς ἐκ τῶν ὀπλιτῶν, οἱ ὅποιοι, Ἀθηναῖοι ὄντες, εἶχον παραταχθῆ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνος, ἀπεβίβασεν εἰς τὴν νῆσον Ψυττάλειαν καὶ κατερόνευσε πάντας τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῷ νησιδίῳ τούτῳ ὄντας. Τοιοῦτο τέλος ἴσχεν ἡ περίφημος ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

86. Ὁ Ξέρξης φεύγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ξέρξης δέ, μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι καταστροφὴν, φοβηθεὶς μήπως οἱ Ἕλληνες, μεταβάντες εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, λύσωσι τὰς γεφύρας καὶ ἀποκλείσωσιν αὐτὸν ἐν Εὐρώπῃ, ἐσκέπτετο νὰ φύγῃ. Θέλων δὲ νὰ μὴ νοήσωσι τοῦτο μήτε οἱ Ἕλληνες μήτε οἱ ἑαυτοῦ, ἤρχισε νὰ κάμνῃ νέας δῆθεν πολεμικὰς ἐτοιμασίας· οὕτω δὲ ἠπάτα ὄλους, πλὴν τοῦ Μαρδονίου, ὅστις ἦτο πολὺ ἔμπειρος τῶν διανοημάτων τοῦ βασιλέως. Ταῦτα πράττων ὁ Ξέρξης ἐπεμπε συγχρόνως εἰς τὴν Περσίαν ἄγγελον ἵνα ἀγγεῖλῃ τὴν παροῦσαν συμφορὰν.

Ὁ Μαρδόνιος δὲ βλέπων τὸν Ξέρξην στενοχωρούμενον πολὺ καὶ φοβούμενος μὴ τιμωρηθῆ ὑπ' αὐτοῦ, διότι αὐτὸς ἐπεισεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τῷ εἶπε τὰ ἐξῆς· «Δέσποτα, μὴ λυποῦ, μηδὲ θεώρει καμμίαν μεγάλην συμφορὰν ἐπὶ τοῦ γενομένου· διότι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὰ ἐξύλα, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀνδρας καὶ εἰς τὸ ἵππικόν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἐγκρίνης, ἃς ἐπιχειρήσωμεν ἀμέσως κατὰ τῆς Πελοποννήσου, εἰ δὲ μὴ, ἃς ἀναβάλωμεν τοῦτο. Μὴ στενοχωροῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐξάπαντος θὰ γείνωσι δοῦλοί σου. Ἄν δὲ πάλιν σὺ θέ-

αλης νὰ λάβῃς τὸ στράτευμα καὶ νὰ φύγῃς, τότε ἔχω τὴν ἀκούουθον σκέψιν. Μὴ κάμῃς τοὺς Πέρσας, ὦ βασιλεῦ, νὰ γεινώσῃ καταγελάστοι εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι οὐδαμοῦ ἐφάνησαν οὐ αὐτοὶ δειλοί. Ἄν δὲ οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Κίλικες ἐδείχθησαν ἄνανδροι, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει τοῦτο ἐπρὸς τοὺς Πέρσας. Ὅθεν, ἂν ἀπεφάσισας νὰ μὴ παραμένῃς ἀπλέον ἰδῶ, σὺ μὲν ἐπίστρεψε εἰς τὰ βασιλείᾳ σου παραλαβὼν ἐτὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ, ἐμὲ δ' ἄφες νὰ ἐκλέξω τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ νὰ σοὶ παραδώσω τὴν Ἑλλάδα εἰς δεδουλωμένην.»

Μετὰ τὰ τοσαῦτα δυστυχήματα ἀκούσας ὁ Ξέρξης τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μαρδονίου ἐχάρη καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ σκεφθῇ καὶ θὰ τῷ ἀποκριθῇ. Συγκαλέσας δ' ἐπὶ τούτῳ τοὺς Πέρσας εἰς συμβούλιον, ἔκρινεν εὐλογον νὰ προσκαλέσῃ καὶ τὴν Ἀρτεμισίαν, τῆς ὁποίας ἐζήτησεν ἰδιαιτέρως τὴν γνώμην ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ Μαρδονίου, ἐκείνη δὲ δὲν εὔρεν αὐτὴν ἐπιβλαβῆ, ἀλλὰ συμφέρουσαν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις, ὡς τῷ εἶπεν ἡ Ἀρτεμισία, ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐστρατείας, καύσας τὰς Ἀθήνας. Ὅθεν ὁ Ξέρξης εὐχαριστηθεὶς καὶ ἐπαινέσας τὴν Ἀρτεμισίαν, διότι ἐπέτυχεν νὰ τῷ εἴπῃ ὅσα αὐτὸς διανοεῖτο, ἀπέστειλεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων τοῦ εἰς τὴν Ἔφεσον· αὐτὸς δὲ καλέσας τὸν Μαρδόνιον, διέταξεν αὐτόν νὰ μείνῃ, ἐκλέξας οὐ βούλεται ἐκ τοῦ στρατοῦ, καὶ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ δείξῃ τὰ ἔργα ὅμοια μὲ τοὺς λόγους. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν τοσαῦτα ἔγειναν

Τὴν δὲ νύκτα οἱ στρατηγοὶ τῶν νηῶν, τῇ διαταγῇ τοῦ βασιλέως, ἀπέπλεον ἐκ τοῦ Φαλήρου πάλιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅσῳ ταχύτερον ἠδύνατο ἕκαστος, ὅπως διαφυλάξωσι τὰς γαφύρας, ἵνα διέλθῃ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ. Ὅτι δὲ ἐφώτισε, μαθόντες οἱ Ἕλληνες, ὅτι αἱ νῆες ἔφυγον, ἀμείψως ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτάς· ἀλλὰ δὲν τὰς εἶδον, ἂν καὶ

ἔπλευσαν μέχρι τῆς Ἄνδρου. Φθιάσαντες δὲ οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἄνδρον συνεσκέφθησαν ἐκεῖ καὶ ἀπεφάσιζαν νὰ μὴ πλεύσωσι περαιτέρω μέχρις Ἑλλησπόντου πρὸς λύσιν τῶν γεφυρῶν, ὅπως ἰπέμενον ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω, διότι, ὡς ἔλεγεν ὁ Εὐρυδιάδης καὶ παρεδέχοντο καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων οἱ στρατηγοί, ἂν καταστρέψωσι τὰς γεφύρας, ὁ ἔχθρὸς θὰ ἀποκλεισθῆ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπερ οὐδαμῶς εἶναι συμφέρον. Ταῦτα ἀποφασίσαντες ἐπολιορκουν τὴν μηδίσασαν Ἄνδρον, θέλοντες νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν. Διότι πρῶτοι ἐκ τῶν νησιωτῶν οἱ Ἄνδριοι, ζητήσαντος τοῦ Θεμιστοκλέους χρήματα, δὲν ἔδωσαν· ὅτε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἠπέιλησεν αὐτοὺς ἀρνηθέντας, λέγων ὅτι ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες δύο μεγάλους θεοὺς, τὴν Πειθῶ καὶ τὴν Ἀνάγκην, καὶ οὗτοι ἀφεύκτως θὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς χρήματα οἱ Ἄνδριοι, ἐκείνοι ἀπεκρίθησαν πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὅτι εὐλόγως αἱ Ἀθηναῖαι, ἔχουσαι τοιούτους θεοὺς, εἶναι μεγάλαι καὶ εὐδαίμονες, ἐνῶ οἱ Ἄνδριοι ἔχουσαι ὀλιγίστας γαίας, δύο δὲ ἄνωφελεῖς θεοί, ἡ Πενία καὶ ἡ Ἀμνηχανία¹, οὐδέποτε ἐγκαταλείπουσι τὴν νῆσον αὐτῶν· ἐπομένως, ἔχοντες τοιούτους θεοὺς, ἔλεγον ὅτι δὲν θὰ δώσωσι χρήματα καὶ ὅτι οὐδέποτε ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων θὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἑαυτῶν ἰδίων δυνάμεως². Οὗτοι μὲν λοιπὸν ταῦτα ἀποκρίθentes καὶ μὴ δώσαντες τὰ χρήματα, ἐπολιορκοῦντο. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἰσέπραττε χρήματα ἐκ τῶν ἄλλων νήσων, πέμπτων καὶ λέγων τὰ αὐτά, τὰ ὅποια εἶπε καὶ εἰς τοὺς Ἄνδριοις. Τέλος μὴ δυνηθέντες οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι τὴν πολιορκηθεῖσαν Ἄνδρον, ἐτράπησαν, μετὰ τινων ἡμερῶν πολιορκίαν, εἰς τὴν Κάρυστον καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν τῶν Καρυστίων ἐπέστρεφον εἰς Σαλαμίνα.

¹ Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, μέινας ἐν Φαλήρῳ

1. Ἀμνηχανία = ἔνδεια, πτωχεία, φτώχεια.

2. Ἐν ἄλλαις λέξεσι. «Οὐκ ἂν λάβοις παρά τοῦ μὴ ἔχοντος»

ὄλιγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίαν, ἀνεχώρησεν εἴτα εἰς τὴν Βοιωτίαν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἦλθεν. Ἠκολούθησε δὲ καὶ ὁ Μαρδόνιος πρῶτον μὲν, ἵνα προπέμψῃ τὸν βασιλέα, δεύτερον δέ, διότι ἡ ὥρα τοῦ ἔτους δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ πόλεμον· ἦτο δὲ καὶ προτιμότερον νὰ διέλθῃ τὸν χειμῶνα ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ἔπειτα, ἅμα τῷ ἔαρι, νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ὡς δ' ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐκεῖ ὁ Μαρδόνιος ἐξέλεξεν ἐξ ὅλου τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου τριακοσίας χιλιάδας, ἐν εἰς πάντας τοὺς καλουμένους ἀθαράτους, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Ὑδάρνους, ὅστις δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ ὑπολειφθέντος στρατοῦ, ἀφήσας τὸν Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίᾳ, αὐτὸς ἐπορεύετο ταχέως εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, φθάσας εἰς τὸ στενὸν τῆς διαβάσειος εἰς τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἡμέρας¹ καθ' ὁδὸν δ' ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος, ἕνεκα τῆς πείνης καὶ τοῦ λοιμοῦ² καὶ τῆς δυσεντερίας, ἣτις κατέλαβεν αὐτό. Οὕτω λοιπόν, κακῶς ἔχοντες οἱ βάρβαροι, ἔφθασαν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, ὅπου εὗρον τὰς γεφύρας διαλελυμένας ὑπὸ τρικυμίας· ἕνεκα δὲ τούτου διέβησαν μὲ τὰς ναῦς εἰς τὴν Ἄβυδον καὶ ἐκεῖθεν βαδίζοντες ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει ἔφθασαν μετὰ τοῦ Ξέρξου εἰς τὰς Σάρδεις, ὅσοι ἐσωθήσαν. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία τῶν βαρβάρων καὶ τοιαύτας συμφορὰς ἐπαθεν ὁ ἀλαζῶν Ξέρξης.

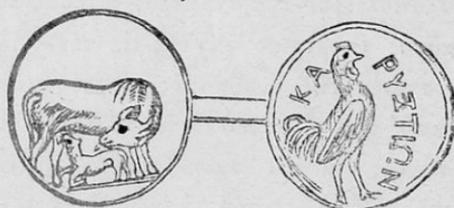
87. Τιμαὶ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὸν Θεμιστιοκλέα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἄνδρον, ὡς εἶπομεν, ἐτράπησαν εἰς τὴν Κάρυστον καὶ λεπλατη-

1. Ὅτε ὁ Ξέρξης ἤρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ πορεία του ἀπὸ τοῦ Ἑλλάσποντου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν διήρκεσε τρεῖς μῆνας (ἴδε § 86).
 2. Δοιμὸς (διὰ τοῦ οἰ) = πανώλης, πᾶσα μολυσματικὴ καὶ βακτηριόφωρος ἀσθένεια· λιμὸς δὲ (διὰ τοῦ ι) = πείνα μεγάλη.

σαντες αὐτὴν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σαλαμίνα. Ἐκεῖ δὲ προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς τὰ πρῶτα ἐκ τῶν λαφύρων, τὰ δ' ἄλλα διεμοιράσθησαν μεταξύ των.

Μετὰ τὴν διανομὴν δὲ τῶν λαφύρων οἱ Ἕλληνες ἐπλευσαν εἰς τὸν Ἴσθμόν, ἵνα δώσωσιν ἀριστεῖα εἰς τὸν φανέντα ἀξιώτατον κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Ἐκαστος ὁμῶς τῶν στρατηγῶν ἐψήφισε πρῶτον μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, νομιζων ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνδρείοτατος, ἔπειτα δὲ οἱ περισσότεροι ἐψήφισον ὑπὲρ τοῦ Θεμιστοκλέους· ὥστε οἱ μὲν ἄλλοι εἶχον ἕκαστος μίαν ψῆφον, ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἶχε τὰς πλείστας. Τοῦτο διήγειρε τὸν φθόνον τῶν ἄλλων στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι ἀπέπλευσαν ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν

NOMIEMA KAPYETION

του, χωρὶς νὰ κρίνωσι περὶ τῶν ἀριστείων· ὁ Θεμιστοκλῆς ὁμῶς διεφνημίσθη καὶ ἐδοξάσθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἀνὴρ πολὺ σοφώτατος ὄλων τῶν Ἑλ-

λήνων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν ἐν Σαλαμίनि ναυμαχησάντων, μετέβη ἀμέσως μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, θέλων νὰ τιμηθῇ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὑπεδέχθησαν τὸν Θεμιστοκλέα καλῶς καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν μεγάλως. Ἐδωσαν δὲ ἀριστεῖα εἰς μὲν τὸν Εὐρυβιάδην στέφανον ἐλαίας, ὡς σημεῖον ἀνδρείας εἰς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα ἐπίσης στέφανον ἐλαίας, ὡς σημεῖον σοφίας καὶ δεξιότητος. Ἐδώρησαν δὲ εἰς αὐτὸν τὸ κάλλιστον ἐν Σπάρτῃ ὄχημα καὶ τὸν συνώδευσαν τριακόσιοι ἐκλεκτοὶ ἵππεῖς Σπαρτιαῖται μέχρι τῶν Τεγεατικῶν συνόρων. Μόνον δέ, ἐξ ὄλων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου γνωστῶν ἀνθρώπων, τοῦτον οἱ Σπαρτιαῖται προέπεμψαν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἠξιώθη τοιούτων τιμῶν ἐν Σπάρτῃ, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας.

88. Οἱ Ἴωνες ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἀρτάβαζος δέ, ὁ υἱὸς τοῦ Φαρνάκου, ἄνθρωπος ἐπίσημος μεταξὺ τῶν Περσῶν, ἔχων ἐξήκοντα χιλιάδας ἐκ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξεν ὁ Μαρδόνιος, προέπεμψε τὸν βασιλεῖα μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐκεῖθεν δ' ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὑπέταξε καθ' ὁδὸν λαοὺς τινάς, ἕως οὗ ἐπανελθὼν ἠνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μαρδονίου¹, ἀφοῦ πολλοὺς ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ἀπώλεσεν.

Ὁ δὲ περισθεὶς ναυτικὸς στρατὸς τοῦ Εἰρέξου, φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ὡς ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ διεπόρθμευσεν ἐκ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου εἰς τὴν Ἄβυδον τὸν βασιλεῖα καὶ τὸ στράτευμα, διεχειμάσεν ἐν Κύμῃ². τὸ δὲ ἔαρ ἐνωρὶς συνηθροίζετο εἰς τὴν Σάμον, ὅπου εἶχον διαχειμάσῃ καὶ τινες νῆες· ἐκεῖθεν δὲ τριακόσαι ἐν ὄλῳ νῆες ἐφύλαττον τὴν Ἴωνίαν μήπως ἀποστατήσῃ. Οὐδέποτε δὲ οἱ βάρβαροι ἠλπίζον, ὅτι θὰ ἔλθωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἴωνίαν, ἀλλ' ὅτι θὰ ἀρκεσθῶσι φυλάττοντες τὴν ἑαυτῶν χώραν, εἰκάζοντες τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατεδίωξαν αὐτοὺς φεύγοντας ἐκ τῆς Σαλαμῖνος. Κατὰ μὲν τὴν θάλασσαν λοιπὸν οἱ βάρβαροι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἠττημένους, κατὰ ξηρὰν ὁμως εἶχον ἐλπίδας, ὅτι κατὰ πολὺ θὰ ὑπερσχύσῃ ὁ Μαρδόνιος. ὄντες δὲ ἐν Σάμῳ, τὸ μὲν, ἐσκέπτοντο πῶς νὰ ἐπραττον κακὸν τι εἰς τοὺς πολεμίους, τὸ δέ, περιέμενον νὰ ἴδωσι πῶς θ' ἀποβῶσι τὰ πράγματα τοῦ Μαρδονίου.

Οἱ δὲ Ἕλληνες τὴν ἀνοιξὶν ἤρχισαν νὰ συναθρίζωνται πάλιν· συνῆλθον λοιπὸν εἰς Αἶγιναν ἑκατὸν δέκα νῆες, ἔχουσαι στρατη-

1. Ἴδε § 95.

2. Ἡ Κύμη ἦτο ἡ ἐπισημοτάτη πόλις τῆς Αἰολίδος, ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ. Νῦν Λαμουρτ-κιοῖ.

γὸν καὶ ναύαρχον τὸν Σπαρτιάτην Λεωτυχίδην. Τῶν Ἀθηναίων δὲ στρατηγὸς ἦτο ὁ Ξάνθιππος. Ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς δὲν συνηθροίζετο ἀκόμη.

Ὡς δὲ συνῆλθον εἰς τὴν Αἰγίναν ὄλαι αἱ νῆες, ἦλθον πρέσβεις τῶν Ἴωνων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς νὰ καταπλεύσωσιν εἰς τὴν Ἴωνίαν καὶ νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτήν· ἀλλὰ μόλις μέχρι τῆς Δήλου ἔφερον αὐτοὺς, διότι ἐφοβοῦντο νὰ προχωρήσωσι παρεταίρω, μὴ γνωρίζοντες καλῶς τοὺς τόπους καὶ νομίζοντες ὅτι τὰ πάντα ἦσαν πλήρη στρατοῦ· ἡ δὲ Σάμος ἐνόμιζον, ὅτι ἀπεῖχεν ὅσον καὶ αἱ Ἡράκλειαι στῆλαι¹. Συνέπιπτε δέ, ὥστε οἱ μὲν βάρβαροι, καταπεφοβισμένοι, νὰ μὴ τολμῶσι νὰ πλεύσωσι δυτικώτερον τῆς Σάμου, οἱ δὲ Ἕλληνες νὰ μὴ τολμῶσι νὰ πλεύσωσιν ἀνατολικώτερον τῆς Δήλου. Τοιοῦτοτρόπως δ' ὁ φόβος ἐφύλαττε τὸ μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἐπλευσαν καὶ ἔμενον εἰς τὴν Δήλον², ἔχοντες στρατηγὸν τὸ Λεωτυχίδην.

89. Ὁ Μαρδόνιος πέμπει πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν Ἀλέξανδρον μὲ προτάσεις περὶ εἰρήνης.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐπεμψεν ἐκ Θεσσαλίας ἄγγελον εἰς τὰς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμύντου, βασιλέα τῆς Μακεδονίας· οὗτος ἐλθὼν ἔλεγε τὰ ἐξῆς· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Μαρδόνιος λέγει τάδε· «Μοὶ ἦλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ βασιλέως λέγουσα οὕτω· «*Συγχαρῶ ὅλα τὰ σφάλματα τῶν Ἀθηναίων, ἀτὰ ὅποια ἔπραξαν εἰς ἐμέ· σὺ δέ, Μαρδόνιε, πρᾶξον ὡς ἐξῆς· ἐπρῶτον μὲν ἀπόδος εἰς αὐτοὺς τὴν γῆν των, δεύτερον δὲ ἄε*

1. Ὁ νῦν πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ.

2. Ἴδε συνέχειαν ἐν § 96.

«ἐκλέξωσι μόνοι καὶ ὅποιαν ἄλλην θέλουσιν ἀνοικοδόμησον
 ἀδὲ τοὺς ναοὺς τῶν, ὅσους ἐγὼ ἔκαυσα, ἂν θέλωσι νὰ συν-
 αθηκολογήσωσι μὲ ἐμέ¹». Αὐταὶ εἶναι αἱ προσταγαί, τὰς ὁποίας
 αἱμοὶ ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς. Ἐγὼ δέ¹ λέγω ταῦτα. Διατὶ εἴθε
 ἀνόητοι, πολεμοῦντες ἐναντίον τοῦ βασιλέως; Διότι οὔτε νὰ
 ἀυπερισχύσητε θὰ δυνηθῆτε, οὔτε ν' ἀντέχητε πάντοτε εἴθε
 αἰκανοί. Παύσατε λοιπὸν τῶρα τὸν πόλεμον ἐντίμως καὶ συμμα-
 αχήσατε μὲ ἡμᾶς ἄνευ δόλου καὶ ἄνευ ἀπάτης. Ταῦτα μὲν ὁ
 «Μαρδόνιος μοὶ παρήγγειλεν, ὃ Ἀθηναῖοι, νὰ εἶπω πρὸς ἡμᾶς.
 «Ἐγὼ δέ² περὶ μὲν τῆς ἀγάπης, τὴν ὅποιαν τρέφω πρὸς ὑμᾶς,
 ἀδὲν λέγω τίποτε, διότι δὲν θὰ μάθητε ταύτην τῶρα πρώτην
 ἀφορὰν· σᾶς παρακαλῶ δὲ ἐκ μέρους μου νὰ παραδεχθῆτε ὅσα
 εἰσᾶς λέγει ὁ Μαρδόνιος, διότι βλέπω ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ
 ἀπολεμῆτε πάντοτε μὲ τὸν Ξέρξην. Ὅθεν πείσθητε, διότι εἶναι
 ἀμεγίστη τιμὴ σας νὰ συγχωρῆ ὁ βασιλεὺς τὰ ἀμαρτήματα εἰς
 εἰς ὑμᾶς μόνους ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ θέλῃ νὰ γείνη φίλος ὑ-
 αμῶν.» Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ταῦτα εἶπεν.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μαθόντες ὅτι ἦλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς
 τὰς Ἀθήνας, ἵνα συμβιβάσῃ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸν βάρβαρον,
 ἐφοβήθησαν πολὺ μὴ συνθηκολογήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸν
 Πέρσην καὶ ἀπεφάσισαν ἀμέσως νὰ στείλωσι πρέσβεις εἰς τὰς
 Ἀθήνας. Συνέπεσε δὲ νὰ ἐμφανισθῶσιν οἱ πρέσβεις οὗτοι εἰς τὸν
 δῆμον συγχρόνως μὲ τὸν Ἀλέξανδρον, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρο-
 νετρίβουν καὶ ἀνέβαλλον τὴν ἀπάντησιν ἐπίτηδες, ὄντες βέβαιοι
 ὅτι εἰ Σπαρτιαῖται, μανθάνοντες τὰς διαπραγματεύσεις, θὰ πέμ-
 ψωσιν ἀμέσως πρέσβεις· οὗτοι δ' ἐρχόμενοι θὰ ἤκουον οἱ ἴδιοι
 τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπάντησιν τῶν Ἀθηναίων.

Ἄφευ δ' ἐτελειώσε τὸν λόγον ὁ Ἀλέξανδρος, διαδεχθέντες

β. Ὁ Μαρδόνιος δηλ. διὰ στόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου λαλῶν.

γ. Δῆλα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος οἰκοθεν ἠμιλῶν.

αὐτὸν οἱ ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἄγγελοι ἔλεγον· αἱ ἡμᾶς δ' ἐπεμψαντοί Λακεδαιμόνιοι, ἵνα παρακαλέσωμεν ὑμᾶς ν' ἀφήσητε τὰ ἀπράγματα ὡς ἔχουσι καὶ νὰ μὴ δεχθῆτε τὰς προτάσεις τοῦ βαρβάρου· διότι οὔτε δίκαιον οὔτε πρέπον εἶναι, ὑμεῖς, οἱ ὅποιοι ἠγείρατε τὸν πόλεμον τοῦτον, νὰ γείνητε αἴτιοι δουλείας, ἐνφ' ἀπάντοτε, καὶ ἐκ παλαιῶν χρόνων, εἴσθε γνωστοὶ ὅτι ἠλευθερώσατε πολλοὺς ἀνθρώπους. Συλλυπούμεθα δὲ ὑμῖν, ὅτι πιέζεσθε καὶ ὅτι δύο ἤδη ἔτη ἐστερήθητε τῶν καρπῶν σας καὶ ὅτι ἀπωλέσατε τὰς οἰκίας καὶ τὰς περιουσίας σας, διότι ὁ πόλεμος γίνεται εἰς τὴν χώραν σας. Ἄλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι σᾶς δίδουσι τὴν ὑπόσχεσιν νὰ διαθρέψωσι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς οἰκίους σας ὅσον χρόνον ἂν διαρκέσῃ ὁ πόλεμος. Μὴ ἀμεταπίεση δ' ὑμᾶς ὁ Ἀλέξανδρος, διότι αὐτός, τύραννος ὢν, ἐμὲ τύραννον συμπράττει· γνωρίζετε δὲ ὅτι παρὰ τοῖς βαρβάρους οὔτε πίστις οὔτε ἀλήθεια ὑπάρχει.» Ταῦτα εἶπον οἱ πρόεσβεις τῶν Λακεδαιμονίων.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἀπεκρίθησαν τὰ ἑξῆς· αἱ ἡμεῖς ἀγαπῶντες τὴν ἐλευθερίαν θὰ ὑπερασπισθῶμεν αὐτὴν ὅσον δυνάμεθα. Σὺ δὲ μὴ προσπάθει νὰ συμφιλιώσῃς ἐμᾶς μὲ τὸν βάρβαρον, διότι δὲν θὰ πεισθῶμεν. Λέγε λοιπὸν εἰς τὸν Μαρδόνιον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος ἀπορεύεται τὴν αὐτὴν ὁδόν, τὴν ὅποιαν πορεύεται μέχρι σήμερον, ἡμεῖς δὲν θὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ θὰ ἀπολεμήσωμεν αὐτόν, ἐλπίζοντες εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἀσεβῶς κατέκαυσε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα. Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ μὴ ἐμφανισθῆς εἰς τοὺς Ἀθηναίους μὲ τοιαύτας προτάσεις, διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν ἀνὰ σὲ μεταχειρισθῶμεν κακῶς.»

Πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ταῦτα ἀπεκρίθησαν, πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἄγγελους εἶπον τὰ ἑξῆς· αἱ τὸ νὰ φοβηθῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν βάρβαρον ἦτο

«πολὺ ἀνθρώπινον· δὲν ἔπρεπεν ὁμως νὰ δείξωσι τόση μικρο-
 ἀπρέπειαν, ἐνῶ γνωρίζουσι τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων· διότι
 οὔτε χρυσὸς οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὑπάρχει τοσοῦτος οὔτε χώρα κατὰ
 τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐφορίαν τοιαύτη, τὰ ὁποῖα λαβόντες ἡμεῖς
 εἴθε ἠθέλωμεν νὰ καταδουλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Διότι πολλὰ
 καὶ μεγάλα εἶναι τὰ ἐμποδίζοντα νὰ μὴ ποιῶμεν ταῦτα, μηδὲ
 εἰάν θέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα
 καὶ οἱ ναοὶ, τοὺς ὁποίους ὁ βάρβαρος κατέκαυσε καὶ συνέχωσε,
 καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἀναγκαιῶς ἔχομεν καθῆκον νὰ ἐκδι-
 ακηθῶμεν μᾶλλον ἢ νὰ συμμαχήσωμεν μὲ τὸν πράξαντα ταῦτα·
 δεῦτερον δέ, δὲν θὰ ἦτο πρέπον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ γείνωσι προ-
 ἰδοτάι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὅλον ἔχει τὸ αὐτὸ
 αἷμα καὶ λαλεῖ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, οἱ δὲ ναοὶ τῶν θεῶν εἶναι
 κοινοὶ εἰς ὅλους καὶ αἱ θυσίαι καὶ τὰ ἦθη εἶναι τῶν αὐτῶν τρό-
 πων. Ἔχετε λοιπὸν βεβαίον τοῦτο, ἐάν πρότερον δὲν τὸ εἴχετε,
 ὅτι, ἕως ἂν καὶ εἰς Ἀθηναίος ὑπάρχη, κατ' οὐδένα τρόπον
 ἡμεῖς θὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν Ξέρξην. Ἐπαινοῦμεν δὲ τὴν
 ἀπρόνοιαν, τὴν ὁποῖαν λαμβάνετε νὰ διαθρέψητε τοὺς οἰκείους
 ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπόφασιν ἔχομεν νὰ ἐγκαρτερήσωμεν, χωρὶς νὰ δώ-
 σωμεν βᾶρος εἰς ἡμᾶς. Τώρα δὲ ἐκπέμπετε στρατὸν ὡς τάχιστα,
 διότι ὡς ἡμεῖς εἰκάζομεν, ὁ βάρβαρος εὐθύς ἀφοῦ μάθη τὴν
 ἀγγελίαν, ὅτι οὐδὲν θὰ πράξωμεν ἐξ ὧν ἐκεῖνος μᾶς προέ-
 στεινε, θὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν. Πρὶν λοιπὸν ἐκεῖνος προ-
 σφθάσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἶναι καιρὸς ἡμεῖς νὰ ἐκστρα-
 τεύσωμεν εἰς τὴν Βοιωτίαν.» Οἱ πρέσβεις λοιπὸν, ἀφοῦ οἱ Ἀ-
 θηναῖοι ἀπεκρίθησαν ταῦτα, ἐπέστρεφον εἰς τὴν Σπάρτην.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ

I

ΚΑΛΔΙΟΠΗ

**ΘΟ. Ἀλώσεις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου.
Οἱ Ἕλληνες συναγείρονται κατ' αὐτοῦ.**

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, ὡς ἐπέστρεψεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀνεκείνωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόκρισιν τῶν Ἀθηναίων, κινήσας ἐκ τῆς Θεσσαλίας ὠδήγει μετὰ σπουδῆς τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, παραλαμβάνων κατ' ὁδὸν τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὄπλα. Ὅτι δ' ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, δὲν εὔρε πάλιν τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ κυριεύει αὐτὴν ἔρημον, διότι οἱ κάτοικοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ Σαλαμῖνι, ὡς ἔμαθε, καὶ ἐν ταῖς ναυσίν. Παρηῆλθον δὲ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου δέκα μῆνες.

Ἀφοῦ δ' ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Μαρδόνιος, πέμπει εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὸν Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰς αὐτὰς προτάσεις, τὰς ὁποίας πρότερον καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διεβίβασεν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως, ὡς ἦτο ἐπόμενον, πάλιν ἀπέρριψαν ταύτας.

Ἐπειδὴ δὲ τις ἐκ τῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ, ὁ Λυκίδης, ἀπεφάνθη γνώμην νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μουρυχίδου, διὰ τοῦτο ἐθανατώθη ἀμέσως καταλιθοβοληθείς. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων μαθοῦσαι τὰ γενόμενα καὶ παροτρύνουσαι ἢ μία τὴν ἄλλην ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου αὐθόρμητοι καὶ κατε-

λιθοβόλησαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουρυχίδης ἐπίστρεψεν ἀβλαβῆς εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Ἦναγκάσθησαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν Σαλαμίνα, διότι οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐβράδυνον νὰ στείλωσι στρατόν, ὁ δὲ Μαρδόνιος ἤρχετο καὶ ἦτο ἐν τῇ Βοιωτίᾳ. Ἐπεμψαν δὲ πρέσβεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἐρωτήσωσιν αὐτοὺς διὰ τί βραδύνουσι καὶ τί σκέπτονται νὰ πράξωσιν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ἐώρταζον τὰ Ἰακίνθια¹ καὶ ἐπειδὴ τὸ τεῖχος ἐν τῷ Ἴσθμῳ ἦτο περὶ τὸ τέλος, δὲν ἔδωκαν πολλὴν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τῶν πρέσβειων, ἀλλ' ἀνέβαλλον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ν' ἀπαντήσωσιν εἰς αὐτοὺς, μέχρις οὐ παρῆλθον δέκα ἡμέραι. Τέλος τὴν προτεραίαν τῆς δεκάτης ὁ Χίλειος, ἀνὴρ Τεγεάτης, ἰσχυρότατος ἐν Λακεδαίμονι ἐξ ὄλων τῶν ξένων, μαθὼν παρὰ τῶν ἐφόρων ὅλα τὰ διατρέχοντα εἶπεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς: «Ἄνδρες ἔφοροι, ἐάν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶναι φίλοι ἡμῶν, ἀλλὰ ἐσύμμαχοι τοῦ βαρβάρου, μὲ ὅλον τὸ ἰσχυρὸν τεῖχος τοῦ Ἴσθμοῦ, «πολλαὶ θύραι εἶναι ἀνοικταὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τὸν Πέρασιν. Ἄλλ' εἰσακούσατε, πρὶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀποφασισθῆ ἄλλο τι, ὅπερ θὰ βλάβῃ τὴν Ἑλλάδα.» Ὁ μὲν Χίλειος ταῦτα συνεβούλευεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους.

Οἱ δὲ ἔφοροι, σκεφθέντες καλῶς τὸν λόγον του, ἐκπέμπουσι, νυκτὸς ἐτι οὔσης, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Πausανίου, υἱοῦ τοῦ Κλεομβρότου, πέντε χιλιάδας Σπαρτιατῶν, τάξαντες περὶ ἑκαστον καὶ ἑπτὰ εἰλωτας. Ἀφοῦ δ' ἔγεινεν ἡμέρα, οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, μὴ ἠξέυροντες τίποτε περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, ἐνεφανίσθησαν εἰς τοὺς ἐφόρους καὶ ἔλεγον εἰς

1. Τὰ Ἰακίνθια ἤγοντο μόνον ἐν Ἀμύκλαις τὸν Ἐκατομβαίωνα μῆνα (Ἰουλ. — Αὐγ.) πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰακίνθου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀμύκλα. Ὁ Ἰακίνθος ἦτο περίφημος διὰ τὸ κάλλος του, ἐφρονεῦθη δὲ ἐξ ἀπροσεξίας ὑπὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐκ τῆς κόνεως αὐτοῦ μυθολογεῖται ὅτι ἔκαμε νὰ φυτρώσῃ τὸ ὁμώνυμον εὐώδες ἄνθος Ἰακίνθος.

αὐτούς, ὅτι εἶναι προδόται τῶν συμμάχων καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔνεκον ἑλλείψεως συμμάχων, θὰ κάμωσιν εἰρήνην πρὸς τὸν Πέρσην, ὅπως δυνηθῶσιν. Τότε δὲ θὰ μάθωσι τί δύναται νὰ συμβῆ εἰς αὐτούς ἐκ τούτου. Ἄλλ' οἱ ἔφοροι ἔβεβαίωσαν αὐτούς μεθ' ὄρκου ὅτι τὰ στρατεύματα εἶναι καθ' ὁδόν, πορευόμενα κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἀμέσως τότε ἀνεχώρησαν οἱ πρέσβεις, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πέντε ἑκατὸ χιλιάδες ὀπλιτῶν ἐκλεκτῶν ἐκ τῶν περιόρων Λακεδαιμονίων, σπεύδοντες πρὸς τὸν Ἴσθμόν.

ΘΙ. Ἡ παρά τὸν Ἀσωπὸν ἵππομαχία.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος μαθὼν παρά τινος ἀπεισταλμένου Ἀργείου, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔρχονται ἐναντίον του, δὲν εἶχε πλέον διάθεσιν νὰ μῆνῃ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῆς θέσας πῦρ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κρημνίσας καὶ συγχώσας ὅλα, ἐὰν ἕμενέ τι ἀκόμη ὀρθὸν ἢ ἐκ τῶν τειχῶν ἢ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἢ ἐκ τῶν ναῶν. Ἀνεχώρησε δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς, διότι αὐτὴ δὲν ἦτο κατάλληλος δι' ἵππικόν, καὶ διότι, ἂν ἐνικᾶτο, δὲν εἶχεν ἄλλοθεν ἔξοδον, εἰμὴ διὰ τῶν στενῶν τοῦ Κιθαιρῶνος, ὅπου καὶ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν. Ἐσκέπτετο λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Θήβας, ἵνα πολεμήσῃ πλησίον πόλεως φιλικῆς καὶ ἐν χώρᾳ ἵππασίμῃ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπραξε, στρατοπεδεύσας παρά τὰς ὄχθας τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀφοῦ ἤλθον εἰς τὸν Ἴσθμόν, ἐστρατοπέδευον ἐκεῖ· μαθόντες δὲ τοῦτο προσῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι. Μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Ἐλευσίνα πάντες. Ἐκεῖ διαβάντες ἐκ τῆς Σαλαμίνος ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπορεύοντο ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τοῦ ἔχθροῦ. Ἀφοῦ δ' ἐφθασαν εἰς τὰς Ἐρυθρὰς τῆς Βοιωτίας καὶ ἔμαθον ὅτι οἱ βάρβαροι ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι πλησίον τοῦ

Ἄσωποῦ, ἀπεφάσισαν ἂντιστρατοπεδεύσῃ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς ὑπερείας τοῦ Κιθαιρώνος.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν κατέβαινον εἰς τὴν πεδιάδα, πέμπει κατ' αὐτῶν ὁ Μαρδόνιος ὄλον τὸ ἱππικόν, τοῦ ὁποίου ἱππαρχος ἦτο ὁ Μασίστιος· ἔλθον δὲ τὸ ἱππικόν προσέβαλλε καὶ ἔβλαπτε πολὺ τοὺς Ἕλληνας. Κατὰ συντυχίαν δὲ οἱ Μεγαρεῖς εἶχον ταχθῆ εἰς μέρος εὐκολώτατα προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ· ὄθεν ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἀντέχουσι πλέον καὶ ὅτι θὰ ἐγκα-

ΠΕΡΗΣ ἸΠΠΕΥΣ ΘΟΥΛΙΣΘΟΥΡΟΣ

ταλείψωσι τὴν τάξιν, εἰάν δὲν στείλωσιν ἄλλους ὅπως ἀντικαταστήσωσιν αὐτούς. Μὴ θελόντων δὲ τῶν ἄλλων, ἰδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων οἱ τριακόσιοι ἐκλεκτοί, τῶν ὁποίων λοχαγὸς ἦτο Ὀλυμπιόδωρος ὁ υἱὸς τοῦ Λάμπωνος.

Μαχομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πολλὴν

ῥῆραν, τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς μάχης· ὅτε τὸ ἱππικόν ὄρμησι κατὰ τάγματα, ὁ ἵππος τοῦ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων, κτυπᾶται ὑπὸ βέλους εἰς τὰ πλευρά, αἰσθανθεὶς δὲ πολὺν πόνον ἀνορθοῦται καὶ ῥίπτει χαμαὶ τὸν ἱππία· ἀφοῦ δ' ἔπεσεν, ἀμίσως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίπεσον κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐφόνευσαν. Οἱ δὲ ἱππεῖς, μαθόντες τοῦτο καὶ ὀρμήσαντες νὰ λάβωσι τὸν κερὸν τοῦ ἱππάρχου τῶν, ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν

Ο ΚΟΛΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ (ὅπως εἶναι σήμερον)

Ἑλλήνων καὶ ἔχασαν καὶ ἄλλους ἱππεῖς. Οὕτω δέ, κακῶς ἔχοντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἀφοῦ δὲ τὸ ἱππικὸν ἐφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὄλος ὁ στρατὸς καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπένθησαν τὰ μέγιστα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μασιστίου, κείραντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια (τὰ φορτηγὰ ζῶα) καὶ θρηνοῦντες μεγάλως. Καθ' ὅλην δὲ τὴν Βοιωτίαν ἀντήχησεν, ὅτι ἀπωλέσθη ἄνθρωπος ἀξιολογώτατος μετὰ τὸν Μαρδόνιον παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ τῷ βασιλεῖ.

92. Τὰ δύο ἐχθρικὰ στρατόπεδα ἀντιπαρατάσσονται ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Πλαταιῶν.

Οἱ Ἕλληνες, λαβόντες θάρρος ἐκ τῆς πρώτης κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ ἱππικοῦ νίκης, κατέβησαν ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐκεῖ. Καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον δέκα χιλιάδες Λακεδαιμονίων· ἐκ τούτων δὲ τοὺς πενταχισηλίους, ὄντας Σπαρτιάτας ¹, ἐφύλασσαν τριάκοντα πέντε χιλιάδες ψιλοὶ ² ἐκ τῶν εἰλώτων, τεταγμένοι ἐπτά περὶ ἕκαστον Σπαρτιάτην· τὸ δὲ εὐώνυμον κέρας εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι, ὀκταχισηλίοι ὄντες, στρατηγὸς δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀριστείδης ὁ υἱὸς τοῦ Λυσισμάχου ³. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ἦσαν τεταγμένοι ἐν τῷ μεταξύ τῶν Ἀθηναίων καὶ

1. Δηλ. ἐκ τῆς πόλεως Σπάρτης, διότι ἐν Λακεδαίμονι διεκρίνοντο οἱ Σπαρτιάται ἢ κύριοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ περιόικοι, καὶ οἱ Εἰλωτες ἢ δούλοι.

2. Ψιλός, ἐν τῇ στρατ. γλώσσῃ, ἐκαλεῖτο ὁ στρατιώτης ὁ ἀνευ τοῦ βαρέος θώρακος, τῆς μεγάλης ἀσπίδος, καὶ τῆς μεγάλης λόγχης· ψιλὸς δὲ πλῶν· ἐλαφρῶς ὠπλισμένος. Ὁ βαρέως ὠπλισμένος στρατιώτης, δηλ. ὁ φέρων δόρυ μακρὸν καὶ ἀσπίδα μεγάλην ἐκαλεῖτο ὁ πλίτης.

3. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης.

Η ΕΛΕΥΣΙΣ (ὅπως εἶναι σήμερα).

τῶν Σπαρτιατῶν. Ὅλον δὲ ὁμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, τὸ συνελθὸν ἐν Πλαταιαῖς, ἀνήρχετο εἰς ἑκατὸν δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν· γενικὸν δὲ ἀρχιστράτηγον εἶχε τὸν Σπαρτιάτην Παυσανίαν. Οὗτοι λοιπὸν πάντες ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τοῦ Ἄσωποῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Μαρδόνιον βάρβαροι, ἀφοῦ ἱκανῶς ἐπένησαν τὸν Μασίστιον, μαθόντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐν Πλαταιαῖς, ἦλθον καὶ αὐτοὶ παρὰ τὸν Ἄσωπόν, καὶ ἀντιπαρετάχθησαν οἱ μὲν Πέρσαι ἀντικρὺ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ δὲ βοηθοῦντες τὸν Σέρξην Ἕλληνες, Βοιωτοὶ καὶ Λοκροὶ καὶ Μαλιεῖς καὶ Θεσσαλοὶ καὶ χίλιοι Φωκεῖς, (διότι ὅλοι οἱ Φωκεῖς δὲν ἐμήδισαν), καὶ οἱ κατοικοῦντες περὶ τὴν Θεσσαλίαν Μακεδόνες, ἀντιπαρετάχθησαν ἀντικρὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων. Ἦσαν δὲ οἱ βάρβαροι, ὡς προείπομεν, τριακόσιοι χιλιάδες, οἱ δὲ μετ' αὐτῶν συμμαχήσαντες Ἕλληνες ὡς πεντήκοντα χιλιάδες· τὸ δὲ ἵππικὸν ἦτο χωριστὰ τεταγμένον.

93. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχεται κρυφίως πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφοῦ δὲ παρετάχθη ὅλος ὁ στρατὸς τοῦ Μαρδονίου, τὴν ἐπομένην ἡμέραν προσέφερον θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ δύο μέρη. Τὰ δὲ ἱερὰ προεμήνυον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι θὰ νικήσωσιν, ἐὰν ὁ Μαρδόνιος πρῶτος ἐπιτεθῆ κατ' αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὸν Μαρδόνιον προεμήνυον τὰ ἱερὰ ὅτι θὰ νικήσῃ, ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐπιτεθῶσι πρῶτοι κατ' αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν ἔμεινον ἄπρακτα καὶ τὰ δύο στρατεύματα, περιμένοντα ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ κάμῃ πρῶτον τὴν ἀρχήν.

Ἐπειδὴ δὲ παρῆλθον οὕτω δέκα ἡμέραι, ἀπεφάσισε τὴν ἐν-

δικάτην ὁ Μαρδόνιος νὰ ἐπιτεθῆ τὴν ἐπομένην πρῶτος αὐτὸς κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἴδωκε δὲ τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας διαταγὰς. Ὅτε δὲ προὐχώρησεν ἡ νύξ καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἡσυχία ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο βαθείως, τότε πλησιάσας ἑφιππος πρὸς τοὺς φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, ὦν στρατηγὸς καὶ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ εἰς ὀμιλίαν μὲ τοὺς στρατηγοὺς. Οἱ φρουροὶ ἀνήγγειλαν τοῦτο εἰς τοὺς στρατηγοὺς, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν ἀγγελίαν, ἀμέσως ἠκολούθησαν αὐτοὺς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐφύλαττον ὡς φρουροὶ. Ὅτε δ' ἐφθασαν, ἔλεγεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶμαι «Ἕλλην καὶ δὲν ὑποφέρει ἡ ψυχὴ μου νὰ βλέπω τὴν Ἑλλάδα ἀδεδουλωμένην ἀντὶ ἐλευθέρας. Σὰς λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ Μαρδόνιος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῆ καθ' ὑμῶν, ἅμα ἀρχίσῃ νὰ φέγγῃ ἡ ἀήμερα, διότι ἐφοβήθη μήπως συλληθῆτε περισσότεροι, ὡς ἐγὼ κεικάζω. Ἡξεύρετε λοιπὸν τοῦτο καὶ ἐτοιμάζεσθε. Σὰς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ εἴπητέ τι ἐκ τούτων εἰς οὐδένα, πλὴν εἰς τὸν Πausανίαν, διότι φοβοῦμαι μήπως μάθῃ τοῦτο ὁ Μαρδόνιος καὶ με θανατώσῃ. Εἶμαι δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». Οὗτος μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἐπέστρεφεν ὀπίσω εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς τὴν τάξιν του. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες εἰς τὸ δεξιὸν κέρασ ἐλεγον εἰς τὸν Πausανίαν ὅσα ἤκουσαν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀμέσως δὲ ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται καὶ οἱ Ἕλληνες, ὅπως πολεμήσωσι τὴν πρωΐαν.

94. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη.

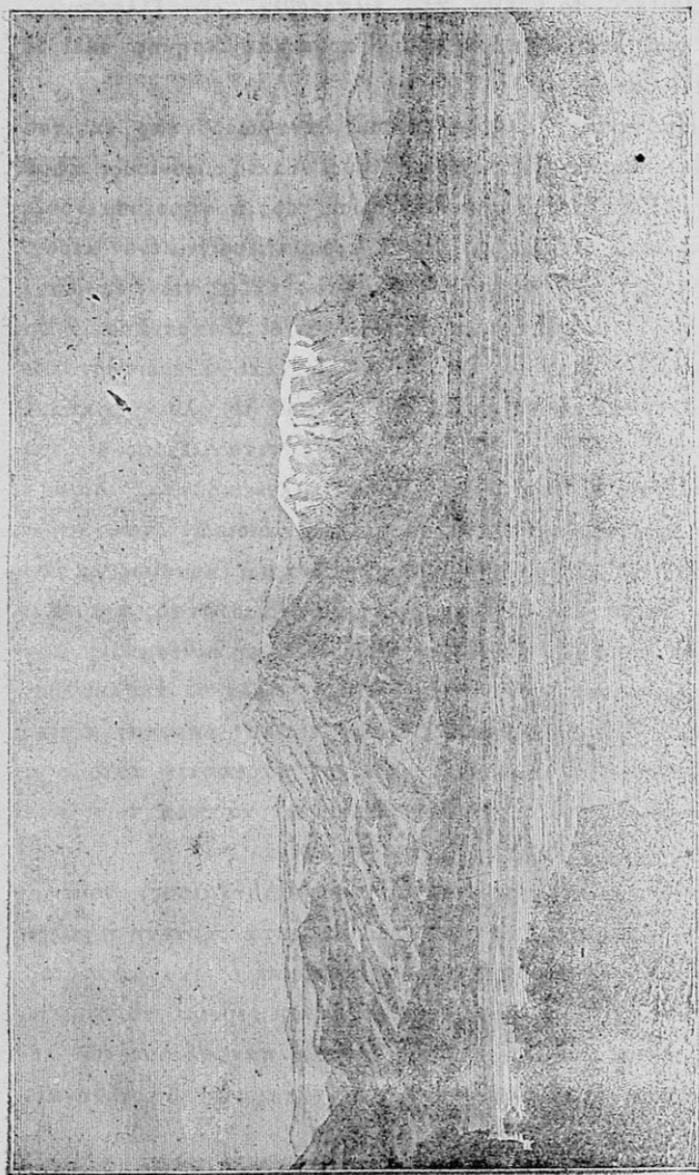
Ὅτε δ' ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ὁ Μαρδόνιος ἐπεμφε κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ ἱππικόν· ἀφοῦ δὲ ὤρμησαν εἰς ἱππεῖς ἰδλαπτιν ὄλον τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ἀκοντίζοντες καὶ τοξεύοντες ἐκ

αυτόν, συνετάραξαν δὲ καὶ συνέχωσαν τὴν Γαργαφίαν κρήνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλάμβανεν ὕδωρ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα. Τότε οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων συνῆλθον περὶ τὸν Παισανίαν, ὅπως συσκεφθῶσι καὶ περὶ αὐτῶν τούτων, καὶ περὶ τροφῶν, διότι δὲν εἶχον πλέον, καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων. Ἀπεφάσισαν δέ, ὅπως ἔχωσιν ὕδωρ ἄφθονον καὶ μὴ ἐνοχλῶνται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ ἵππικοῦ, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Νῆσον, ἣτις κεῖται ἀπέναντι τῶν Πλαταιῶν, ἀπέχουσα τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης Γαργαφίας δέκα στάδια ¹. Ἴδου δὲ πῶς εὐρίσκειται νῆσος ἐν ἠπειρῷ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς, ὅστις καλεῖται Ὠερόη, ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ῥέει κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, τὰ δὲ ῥεῖθρα ἀπέχουσιν ἀλλήλων τρία περίπου στάδια, καὶ ἔπειτα ῥέων ἐνοῦται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ῥεῖθρον. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ μετακινήθωσι κατὰ τὴν δευτέραν φυλακὴν ² τῆς νυκτός, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτοὺς οἱ Πέρσαι ἀναχωροῦντας καὶ τοὺς ταράττωσιν οἱ ἵππεῖς ἀκολουθοῦντες.

Καὶ καθ' ὅλην μὲν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἕλληνες ὑπέφερον πολὺ, ἕνεκα τῶν ἀδιακόπων ἐπιθέσεων τοῦ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ. Περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔπαυσαν οἱ ἵππεῖς· ἔπειτα δὲ προβαινούσης τῆς νυκτός ἦλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν εἶχον συμφωνήσῃ ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ τότε ἐγερθέντες οἱ περισσότεροι ἀνέχωρον διευθυνόμενοι ὄχι πρὸς τὸ προσυμπεφωνημένον μέρος, ἀλλὰ πρὸς τὴν πόλιν τῶν Πλαταιῶν· φεύγοντες δὲ φθάνουσιν

1. Ἦτοι 1850 γαλλικὰ μέτρα, (διότι ἕκαστον στάδιον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 185 περίπου μέτρα). Τὰ 1850 μέτρα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς διάστημα 22 περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας, διότι 5000 μέτρα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς μίαν ὥραν.

2. Τὴν νύκτα διήρουν οἱ ἀρχαῖοι εἰς τρία μέρη, τὰ ὅποια ἐν τῇ στρατ. γλώσσῃ ἐκάλουν φυλακὰς (πρώτην, δευτέραν καὶ τρίτην), διότι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης τούτων ἠλλάσσον τοὺς φρουροὺς, διαδεχομένους ὑπ' ἄλλων.

[ΤΟ ΒΟΙΩΤΙΚΟΝ ΟΕΛΙΟΝ]

εἰς τὸ Ἡραῖον¹, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔμπροσθεν τῶν Πλαταιῶν, ἀπέχον εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς Γαργαφίας κρήνης· ἐκεῖ δὲ ἱερατοπέδευσαν.

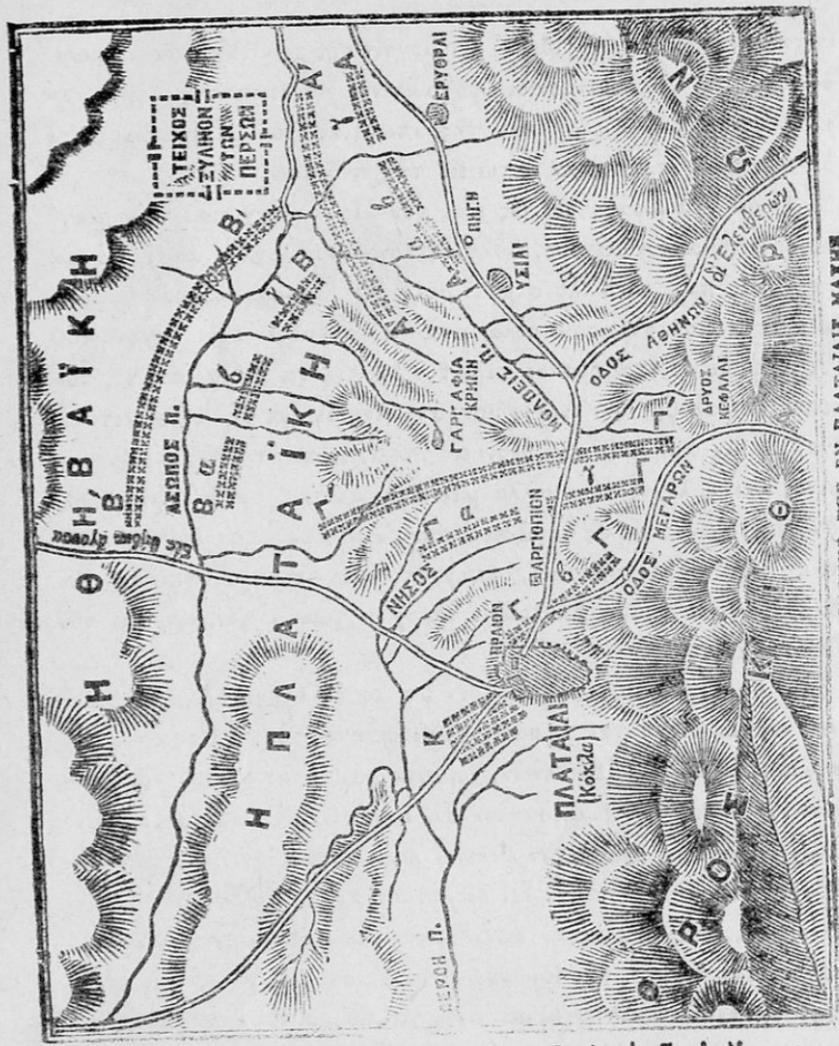
Ὁ δὲ Πausanίας, βλέπων αὐτοὺς ἀναχωροῦντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγειλε καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀφοῦ ἀναλάβωσι τὰ ὄπλα, νὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς προπορευομένους, νομίσας ὅτι αὐτοὶ μετέβαινον εἰς τὸ προσυμπεφωνημένον μέρος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μένοντες ἤσυχοι εἰς τὰς τάξεις των, ἔπειμπον ἱππεία νὰ ἴδῃ ἂν ἤρχισαν νὰ πορεύωνται οἱ Σπαρτιᾶται ἢ ἂν διανοοῦντο νὰ μὴ ἀναχωρήσωσι παντελῶς, καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Πausanίαν τί ἔπρεπε νὰ πράξωσιν. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ὁ κῆρυξ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔβλεπεν αὐτοὺς τεταγμένους εἰς τὰς θέσεις των, τοὺς δὲ πρώτους ἐξ αὐτῶν φιλονεικοῦντας· διότι ὁ μὲν Ἀμομφάρετος, ὁ υἱὸς τοῦ Πολιάδου, διοικῶν τὸν λόχον τῶν Πιτανάτων², ἐπέμενε νὰ μὴ φύγῃ, ἵνα μὴ ἔκουσίως κατασχύνῃ τὴν Σπάρτην, ὁ δὲ Πausanίας καὶ ὁ Εὐρύκναξ, ὁ συνάρχων τοῦ Πausανίου συνεβούλευον αὐτὸν νὰ μὴ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὸν λόχον του, μένοντα ἐκεῖ μόνον, ἀλλὰ ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς ἄλλους. Τότε ὁ Πausanίας ἔλεγεν εἰς τὸν κῆρυκα νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ διατρέχοντα καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ πλησιάζωσι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ νὰ πράττωσι περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ὅ,τι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Καὶ ὁ μὲν κῆρυξ ἐπέστρεφεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους φιλονεικοῦντας ἤρχισε νὰ καταλαμβάνῃ ἡ αὐγή. Τότε ὁ Πausanίας, σκεφθεὶς ὅτι δὲν θὰ μείνῃ ὁ Ἀμομφάρετος, ἔαν ἀναχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ὠδήγει τοὺς λοιποὺς πάντας διὰ τῶν λόφων· ἠκολούθηον δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ Τεγεᾶται. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι

1. Ναός τῆς Ἡρας.

2. Πιτανᾶται ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς Πιτάνης, πόλης καὶ δήμου τῆς Λακωνίας, παρὰ τὸν Εὐρώταν.

ΑΑ = Πρώτη θέσις τῶν Ἑλλήνων (α' Ἀθηναῖοι, β' διάφοροι Ἕλληνες σύμμαχοι, γ' Λακεδαιμόνιοι).
Α'Α' = Πρώτη θέσις τῶν Περσῶν.
ΒΒ = Δευτέρα θέσις τῶν Ἑλλήνων (α' Ἀθηναῖοι, β' διάφοροι Ἕλληνες σύμμαχοι, γ' Λακεδαιμόνιοι).
Β'Β' = Δευτέρα θέσις τῶν Περσῶν.
ΓΓ = Τρίτη θέσις τῶν Ἑλλήνων (α' καὶ γ' Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, β' διάφοροι Ἕλληνες σύμμαχοι).
Γ'Γ' = Τρίτη θέσις τῶν Περσῶν.
Κ = Κέντρον τῶν Ἑλλήνων.

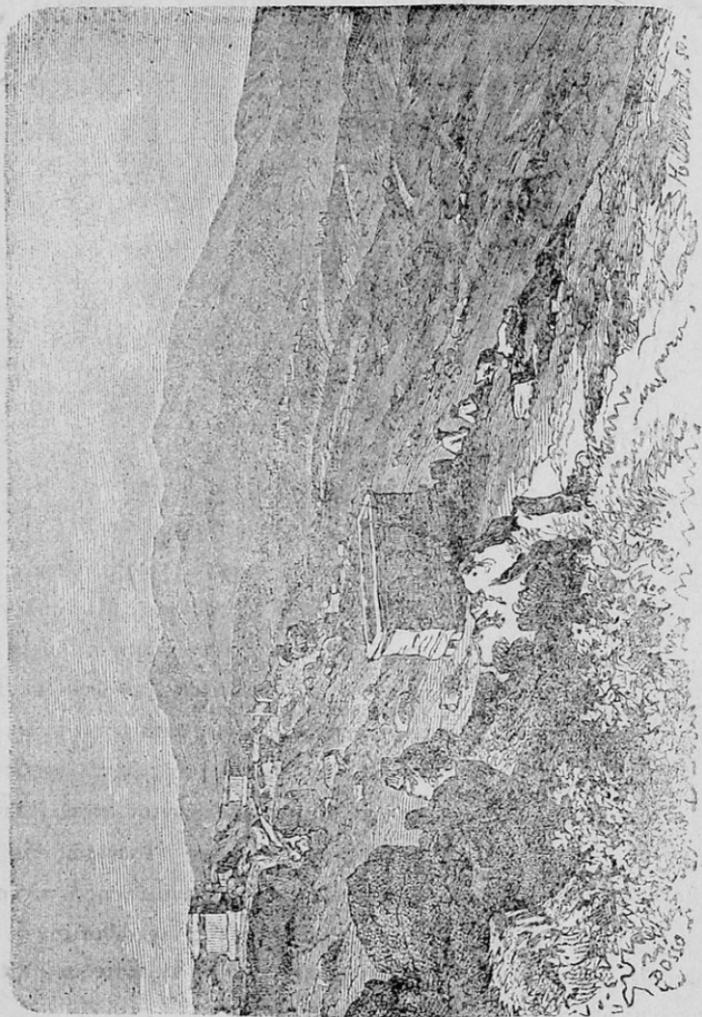
ἐν τάξει ἐτράπησαν ἀντίθετον διεύθυνσιν τῆς τῶν Λακεδαιμονίων· διότι οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι τὸ ἵππικόν, δὲν ἀπεμακρύνοντο τῶν λόφων καὶ τῆς ὑπάρειας τοῦ Κιθαιρώνος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐτράπησαν κάτω εἰς τὴν πεδιάδα.

Ὁ δὲ Ἀμομφάρετος, ὡς εἶδε τὸν Πausανίαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπομακρυνομένους, ὠδήγει βάδην¹ τὸν λόχον, ἀναλαβόντα τὰ ὄπλα, πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα. Ὁ Πausανίας δὲ, πορευθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν λόχον τοῦ Ἀμομφαρέτου, καθήμενος περὶ τὸν Μολόεντα ποταμόν, εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Ἀργιόπιον· ἀνέμενε δὲ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· ἴνα, ἂν δὲν ἀφήσῃαι τὴν θέσιν εἰς ἣν εἶχον ταχθῆ, ὁ Ἀμομφαρετος καὶ ὁ λόχος του, ἀλλὰ μείνωσιν αὐτοῦ, ἐπιστρέψῃ πρὸς βοήθειάν των. Μόλις δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀμομφάρετον ἔφθασαν εἰς τοὺς περὶ τὸν Πausανίαν, ἐπήρχετο καὶ ὅλον τὸ ἵππικόν τῶν βαρβάρων, τὸ ὅποῖον ἠκολούθει τὰ ἴχνη τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν Ἀμομφάρετον.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, ὡς ἔμαθεν ὅτι οἱ Ἕλληνας ἀνεχώρησαν τὴν νύκτα, διέβη τὸν Ἀσωπὸν καὶ ὠδήγει τοὺς Πέρσας μετὰ σκουδῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, νομίσας ὅτι ἐδραπέδευον· διευθύνετο δὲ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Τεγεατῶν μόνων· διότι ἴνεκα τῶν λόφων δὲν ἴδλεπε κάτω τοὺς Ἀθηναίους, βαδίζοντας εἰς τὴν πεδιάδα. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχηγοὶ τῶν βαρβάρων βλέποντες, ὅτι οἱ Πέρσαι κατεδίωκον τοὺς Ἕλληνας, ὕψωσαν πάντες τὰς σημεῖα καὶ ἐδίωκον αὐτούς, ὅσον ταχέως ἠδύναντο ἕκαστοι, ἄνευ κοσμιότητος καὶ ἄνευ τάξεως. Καὶ οὗτοι μὲν ἐπήρχοντο μετὰ βοῆς καὶ καταγῆς, ἐλακίζοντας ὅτι ἔ' ἀναρπάσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ δὲ Πausανίας, ἐφ' ἡλπίσας τὸ ἵππικόν, κέμψας ἰσχυρὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔλεγεν ταῦτα ἔξῃς· « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀκαὶ ἡμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι προὔδομεν

1. Διὰ τὴν μὴ φαίνεται ὅτι φεύγει.

ΕΡΕΪΨΙΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ (8τος αιώνας έμπροσθεν)

αμεν ὑπὸ τῶν συμμάχων, οἱ ὅποιοι ἔφυγον τὴν παρελθούσα ἀνύκτα. Ἄς ὑποστηρίζωμεν λοιπὸν ἡμεῖς ἀλλήλους ὅσον δυναμέθα ἀνδρείοτατα. Ὅθεν ἔλθετε πρὸς βοήθειαν μας, διότι ὄλον ἀτὸ ἰππικὸν ἐπέπεσε καθ' ἡμῶν.»

ΟΠΛΙΤΗΣ ΣΠΑΡΤΙΑΤΗΣ

αὐτοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἔφθασαν τέλος εἰς ὠτισμόν². Οἱ Πέρσαι δέ, πολεμοῦντες ἀνδρείως μὲν, ἀλλ' ἐν ἀταξία, κατεφόνεοντο ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

1. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη ἐγείνε κατὰ Ἰούλιον ἢ Αὐγουστον τοῦ 479 ἔτους π. Χ. ἐν περίπου ἔτος μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην.

2. Ἦλθον εἰς χεῖρας, τόσον δηλ. πλησίον, ὥστε οἱ μὲν ὤθουν καὶ ἐφόνεον τοὺς δέ.

Εἰς τὸ μέρος δὲ οὗ ἦτο ὁ Μαρδόνιος, μαχόμενος ἀπὸ ἵππου λευκοῦ καὶ ἔχων περὶ αὐτὸν χιλίους ἐκλεκτοὺς Πέρσας ἀρίστους, ἐκεῖ οἱ βάρβαροι ἐπίεσαν τὰ μάλιστα τοὺς ἐναντίους. Καὶ ἐνὸσφ ὁ Μαρδόνιος ἔζη, ἐκεῖνοι ἀντείχον καὶ ὑπερασπίζοντες αὐτοὺς κατέβαλλον πολλοὺς ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ ἐφρονεῖτο ὁ Μαρδόνιος καὶ ἔπεσον οἱ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένοι, οἵτινες ἦσαν ἀνδρείοτατοι, τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἔφησαν νικητὰς τοὺς Λακεδαιμονίους.

Τότε ἐδόθη ἱκανοποίησις διὰ τὸν φόνον τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις, καὶ ὁ Πausanίας, ὁ υἱὸς τοῦ Κλειομβρότου, ἐνίκησε τὴν καλλίστην νίκην ἐξ ὄλων ὅσας ἡμεῖς γνωρίζομεν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐφρονεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀειμνήστου, ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς ἐν Σπάρτῃ, καὶ τὸ σῶμά του ἐτάφη, ὡς λέγουσι, τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων του, μὴ καταδεχθέντος ἐκ μεγαλοφροσύνης τοῦ Πausανίου νὰ πράξῃ εἰς τὸν νεκρὸν του, ὅ,τι ἐπραξάν οἱ Πέρσαι εἰς τὸν τοῦ Λεωνίδου.

Οἱ δὲ Πέρσαι, νικηθέντες ἐν Πλαταιαῖς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον ἀτάκτως εἰς τὸ αὐτῶν στρατόπεδον καὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὅποσον εἶχον κατασκευάσει εἰς μέρος τι τῆς Θηβαϊκῆς γῆς. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη αὕτη μάχη.

98. Ὁ Ἀρτάβαζος φεύγει. Ἡ τειχομαχία.
Οἱ Ἕλληνες διανεμόνται τὰ λάφυρα καὶ ἐκδικοῦνται τοὺς Θηβαίους.

Ὁ δὲ Ἀρτάβαζος¹, ὁ υἱὸς τοῦ Φαρνάκου, στρατηγὸς Πέρσης, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὰς πράξεις τοῦ Μαρδονίου, ἐπραξί τὰ ἐξῆς· καθὼς ἤρχισεν ἡ μάχη, ἔλαβεν ὅσους εἶχεν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν του (ἦσαν δ' οὗτοι τεσσαράκοντα χιλιάδες) καὶ ἱκρούετο

1. Ἴδε § 88.

δῆθεν εἰς τὴν μάχην· ὡς εἶδεν ὁμως ὅτι οἱ Πέρσαι Ἰφρυγοῦ, Ἰφρυγε καὶ αὐτὸς τροχάδην οὐχὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἀλλ' εἰς τοὺς Φωκεῖς, θέλων ὡς τάχιστα νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ἑλλησποντον. Βαδίζων δὲ μὲ τοὺς Μήδους τοῦ καὶ καταδιωκόμενος μέχρι Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν μὴ λαβόντων μέρος εἰς τὴν μάχην Μανπνέων, ἕνεκα βραδυπορίας, ἔφθασε τέλος κακῶς ἔχων εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀφοῦ καθ' ὁδὸν πολλὰς ὑπέστη ζημίας, μάλιστα ὑπὸ τῶν Θρακῶν. Ἐκ τοῦ Βυζαντίου δὲ διέβη μὲ πλοῖα εἰς τὴν Ἀσίαν. Οὗτος μὲν λοιπὸν τοιοιυτοτρόπως ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΘΡΑΞ

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἰπολέμησαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν κατὰ τῶν Βοιωτῶν, ἕως ὅτου κατετρόπωσαν αὐτούς, φυγόντας εἰς τὰς Θήβας καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔνθα εἶχον καταφύγη οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των· Ὅλοι δὲ οἱ Ἕλληνες, ὄντες νικηταί, κατεδίωκον καὶ κατέστρεφον τὰ ἠττηθέντα στρατεύματα τοῦ βασιλέως. Οἱ δὲ περὶ τὸ Ἑραῖον ἐστρατοπεδευμένοι Ἕλλη-

νες, μαθόντες μετὰ τὴν μάχην τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἐφώρμησαν καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπιπεσόντες μὲ πολλὴν ἀταξίαν ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἄνευ λόγου ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θηβαίων, πολεμίων ὄντων.

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος στρατός, φθάσαντες ἀνέβησαν εἰς τοὺς πύργους πρὶν ἢ ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἀναβάντες δὲ ἐσφάλισαν τὸ τεῖχος ὅσον ἠδύναντο ἄριστα, προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, συνήφθη ἰσχυρὰ τειχομαχία. Καὶ ἐνόσφ μὲν Παιπον οἱ Ἀθηναῖοι, ἡμύνοντο οἱ βάρβαροι καὶ πολὺ ὑπερεῖχον τῶν Λακεδαιμονίων, διότι δὲν ἤξευρον οὗτοι νὰ τειχομαχῶσιν· ὅτε δὲ προσῆλθον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀμέσως ἐγένειεν ἰσχυρὰ τειχομα-

χία, διαρκέσασα πολλήν ὥραν. Τέλος δὲ ἐπέβησαν τοῦ τείχους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκρήμνισαν αὐτό, εἰσῆρχοντο δὲ τότε οἱ Ἕλλη-
 ληνες. Πρῶτοι εἰσῆλθον οἱ Τεγεᾶται, καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ διαρ-
 πάσαντες τὴν σκηνὴν τοῦ Μαρδονίου. Πεσόντος δὲ τοῦ τείχους,
 οἱ βάρβαροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συγκροτήσωσι πλέον σῶμα, ὅπως
 ἀντισταθῆ. Ὡστε οἱ Ἕλληνες μόνον ἔργον εἶχον νὰ φονεύωσιν
 οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν τριακοσίων χιλιάδων τοῦ Μαρδονίου, πλὴν
 τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων, τὰς ὁποίας λαβῶν ἔφυγεν ὁ Ἀρ-
 τάβαζος, οὐδὲ τρεῖς χιλιάδες περιεσώθησαν. Ἐκ δὲ τῶν Λακε-
 δαιμονίων τῶν ἐκ Σπάρτης ἐφονεύθησαν ἐν ὄλῳ ἐν τῇ μάχῃ
 ταύτῃ ἐνενήκοντα καὶ εἰς, ἐκ δὲ τῶν Τεγεατῶν δέκα καὶ ἕξ, καὶ
 ἐκ τῶν Ἀθηναίων πεντήκοντα καὶ δύο.

Ὁ Ἀριστόδημος, ὅστις μόνος σωθεὶς ἐκ τῶν ἐν Θερμοπύλαις
 τριακοσίων εἶχεν ὄνειδος καὶ ἀτιμίαν, ἔπεσεν ἐνταῦθα ἀνδρείο-
 τата ἀγωνισθεὶς.

Ἀφοῦ δὲ κατέπαυσεν ἡ μάχη, ὁ Πausανίας ἐκήρυξε διὰ κή-
 ρυκος μῆδεις νὰ ἐγγίση τὰ λάφυρα, διέταξε δὲ τοὺς εἰλωτας νὰ
 συναθροίσωσιν ὅλα τὰ πράγματα εἰς ἓν μέρος. Οὗτοι δὲ δια-
 σκορπισθέντες ἀνὰ τὸ στρατόπεδον εὔρισκον σκηνὰς κατεσκευα-
 σμένας μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, κλίνας ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύ-
 ρους, κρατῆρας¹ χρυσοῦς καὶ φιάλας καὶ ἄλλα ποτήρια· εὔρι-
 σκον σάκκους ἐπὶ ἀμαξῶν, ἐντὸς δὲ τῶν σάκκων ἦσαν χρυσοὶ
 καὶ ἄργυροὶ λέβητες· ἀπὸ δὲ τῶν κειμένων νεκρῶν ἀφῆρουν ψέ-
 λια² καὶ περιδέραια³ καὶ τοὺς ἀκινάκας⁴, ὄντας χρυσοῦς.

Ἀφοῦ δὲ συνήθροισαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅλα τὰ πολύτιμα

1. Κρατῆρ=ἀγγεῖον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμίγνυον τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ,
 καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἤντλου μὲ τὰ ἐκπώματα (ποτήρια) καὶ ἔπινον
 αὐτὸν ἐν τῷ δείπνῳ.

2. Ψέλιον=βραχιόλι.

3. Περιδέραιον=κόσμημα (ἀλυσίς) φορούμενον περὶ τὸν λαι-
 μόν.

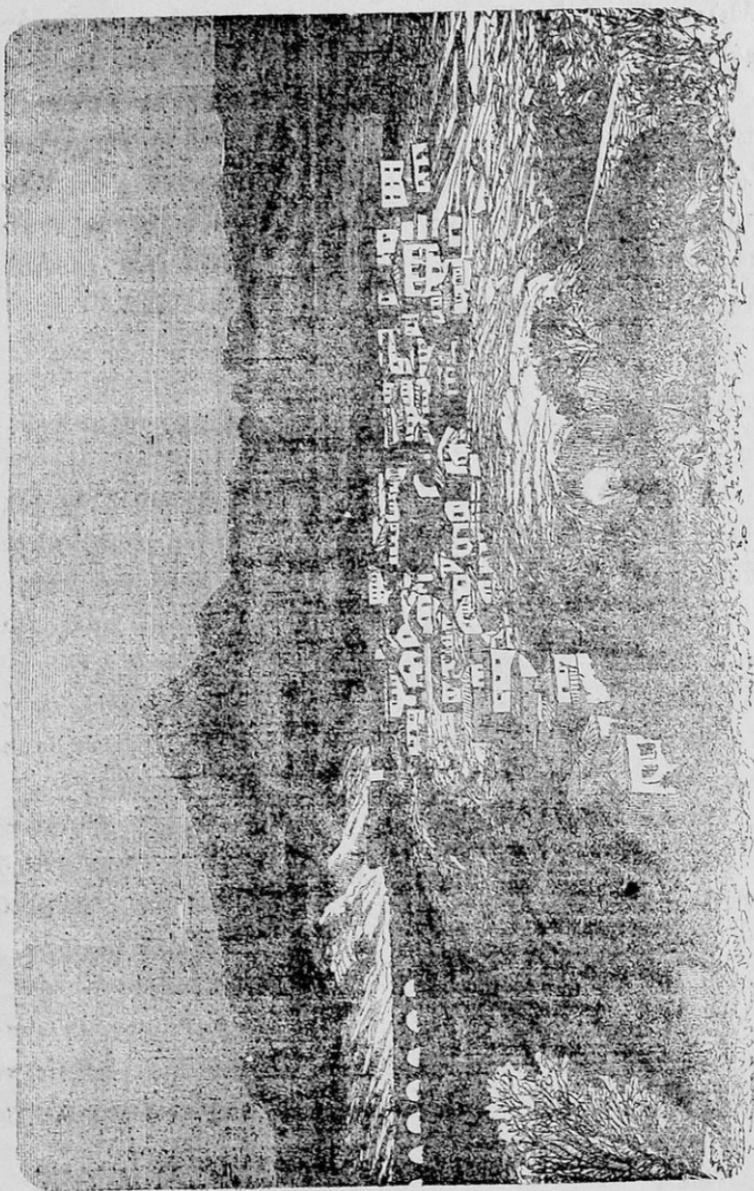
4. Ἀκινάκησ=περσικὸν εἶφος.

πράγματα, προσέφερον ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν, εἰς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ Ἴσθμῳ, τὰ δὲ λοιπὰ διεμοιράσθησαν μεταξύ των, λαβόντες ἕκαστος τὸ μερίδιον, τοῦ ὁποίου ἐκρίθη ἄξιος· εἰς δὲ τὸν Πausανίαν ἐδόθησαν ἀνά δέκα ἐξ ὧν ἐν γένει τῶν πραγμάτων.

Λέγεται δ' ὅτι ἔγινε καὶ τὸ ἐξῆς· ὅτι ὁ Ξέρξης, φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἄφησεν εἰς τὸν Μαρδόνιον ὅλην τὴν ἀποσκευὴν του. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Pausanίας διέταξε νὰ παρασκευασθῆ δεῖπνον, ὅπως παρεσκευάζετο διὰ τὸν Μαρδόνιον. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγινεν. Ὁ Pausanίας δὲ ἰδὼν τόσην πολυτέλειαν ἐξεπλάγη καὶ γελᾶσας διέταξε τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηρέτας νὰ παρασκευάσωσι Λακωνικὸν δεῖπνον. Ἀφοῦ δὲ ἠτοιμάσθη καὶ τοῦτο, ἔστειλεν ὁ Pausanίας καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ συνῆλθον, εἶπε, δεικνύων τὰ δύο ἑτοιμασθέντα δεῖπνα· «Ἄνδρες Ἕλληνες, συνήγαγον ὑμᾶς θέλων νὰ σᾶς δεῖξω αὐτὴν ἀφροσύνην τούτου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μήδων, ὅστις, τοιαύτην διαίταν ἔχων, ἦλθεν εἰς ἡμᾶς νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ ταύτην αὐτὴν εὐτελεῆ τροφήν¹.» Ταῦτα λέγουσιν ὅτι ὁ Pausanίας εἶπε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφοῦ διεμοιράσθησαν ἐν Πλαταιαῖς τὰ λάφυρα, ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς χωριστὰ ἕκαστοι. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς, ἀμέσως συνεσκέφθησαν ἐν συμβουλίᾳ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ ν' ἀπαιτήσωσι τοὺς μηδισαντας ἐκ τῶν Θηβαίων· ἐὰν δὲ δὲν τοὺς δώσωσι, νὰ μὴ λύσωσι τὴν πολιορκίαν πρὶν ἢ κυριεύσωσι τὴν πόλιν. Ἀφοῦ ἀπεφάσισαν ταῦτα, ἐλθόντες τὴν ἐνδεκάτην ἀπὸ τῆς μάχης ἡμέραν, ἐπολιόρκουν τοὺς Θηβαίους, κελεύοντες νὰ τοῖς παραδώσωσι τοὺς πρωταιτίους· ἐπειδὴ δὲ οἱ Θηβαῖοι δὲν

1. εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὴ ἡ διαίτα τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὰ δεῖπνα αὐτῶν (ὁ μέλας ζωμός).

ΑΙ ΘΗΒΑΙ (όπως είναι σήμερα)

ἤθελον νὰ παραδώσωσιν αὐτούς, ἐλεηλάτουν τὴν χώραν αὐτῶν καὶ ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ τείχους.

✓ Τὴν δὲ εἰκοστὴν ἡμέραν ἀπεφάσισαν οἱ Θηβαῖοι νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸν Πausανίαν τοὺς πρωταιτίους, καὶ τοὺς παρέδωσαν. Ἀφοῦ δὲ συνέλαβε τούτους ὁ Pausanίας, ὑποπτεύσας ὅτι θ' ἀπειπειρῶντο νὰ σωθῶσι διὰ χρημάτων, διέλυσε ὅλον τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων, καὶ ἀγαγὼν ἐκείνους εἰς Κόρινθον ἐφόνευσεν. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐν Πλαταιαῖς καὶ Θήβαις γενόμενα.

96. Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

✓ Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένεεν ἡ ἐν Πλαταιαῖς καταστροφή τῶν βαρβάρων, συνέπεσε νὰ γείνη καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίας. Διότι ὅτε τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἦτο εἰς τὴν Δῆλον¹ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν Λεωτυχίδου τοῦ Λακεδαιμονίου, ἦλθον ἐκ τῆς Σάμου² τρεῖς ἀπεσταλμένοι, κρύφα τῶν Περσῶν, καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἕλληνας νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ νὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῆς δουλείας ἄνδρας ὁμοφύλους των.

Ὁ Λεωτυχίδης τότε ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰώνων, καὶ, ἀφοῦ τὴν ἐπομένην προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, ἀπέπλευσε ἐκ τῆς Δήλου εἰς τὴν Σάμον μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Ξανθίππου. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Σάμον, προσωρμίσθη παρὰ τὰ Καλάμισα³ καὶ ἠτοιμάζετο εἰς ναυμαχίαν.

Οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες ὅτι οἱ Ἕλληνες προσέπλεον, ἐπλευσαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον καὶ σύραντες τὰς ναῦς ἐξω εἰς τὴν Ξηράν, πλησίον τῆς Μυκάλῃς, περιέβαλον αὐτὰς μὲ περίφραγμα

1. Ἴδε §. 88.

2. Ἴδε ἐν § 40 περὶ Σάμου.

3. Τὰ Καλάμισα ἦσαν χωρίον ἐπὶ τῆς Σάμου.

ἐκ λίθων καὶ ξύλων, κόψαντες πρὸς τοῦτο δένδρα ἡμερα, καὶ ἐνέπηξαν περὶ τὸ περίφραγμα πασσάλους· ἐποίησαν δὲ ταῦτα, ἵπειδῆ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ κάμωσι ναυμαχίαν, ἀλλὰ πεζομαχίαν. Ἐπὶ τῆς ἡπείρου¹ δὲ θὰ ἦσαν καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ πεζικοῦ ἐκείνου στρατεύματος, τὸ ὅποιον εἶχε μείνη κατὰ προσταγὴν τοῦ Εἰρέξου νὰ φυλάττη τὴν Μυκάλην· ἦτο δὲ τοῦτο ἐξήκοντα χιλιάδες καὶ στρατηγὸν εἶχε τὸν Τιγράνην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἔμαθον ὅτι οἱ βάρβαροι ἀπεχώρησαν εἰς τὴν ἡπειροῦ, ἔπλεον καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς Σάμου εἰς τὴν Μυκάλην. Πλησιάσαντες δὲ εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἔβλεπον ναῦς ἀνειλκυσμένας εἰς τὴν ξηρὰν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ πολὺν πεζὸν στρατὸν παρατεταγμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Τότε πλησιάσαντες τὰς ναῦς ἀπεβιβάσθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ παρετάσσοντο.

Ἀφοῦ δὲ ἠτοιμάσθησαν οἱ Ἕλληνες, ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς βαρβάρους· ἀμέσως τότε διεδόθη φήμη εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Ἕλληνες ἐνίκων τὸν στρατὸν τοῦ Μαρδονίου ἐν Πλαταιαῖς· ἡ φήμη αὕτη ἐνέπνευσε πολὺ θάρρος καὶ προθυμίαν εἰς τοὺς ἐν Μυκάλῃ Ἕλληνας, οἵτινες τότε ὤρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ περισσοτέραν ταχύτητα. Ἐγίνετο δὲ ἡ μὲν ἐν Πλαταιαῖς μάχη τὴν πρωΐαν, ἡ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ τὴν δείλην τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Προῦχώρουν δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ πλησίον τούτων τεταγμένοι, (μέχρι περίπου τοῦ ἡμίσεος μέρους τοῦ στρατοῦ), διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ ἐδάφους ἐπιπέδου, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ παρ' αὐτοὺς τεταγμένοι προῦχώρουν διὰ χαράδρας τινὸς καὶ ὄρεων. Μέχρις οὐ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι κάμωσι τὸν κύκλον, οἱ εἰς τὸ ἕτερον κέρασ ὄντες ἤρχισαν ἤδη τὴν μάχην. Ἐπιπεσόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι συνηνωμένοι πάντες κατὰ τῶν Περσῶν ἠνάγκ-

1. Ἐπὶ τῆς ἡπείρου καὶ οὐχὶ ἐν τῇ θαλάσῃ.

κασαν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Τότε προσέβαλον τὸ τεῖχος οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ὀπισθεν αὐτῶν κατὰ σειράν τεταγμένοι Κορίνθιοι καὶ Σικυῶνιοι καὶ Τροιζήνιοι. Ἀφοῦ δὲ ἐκυριεύθη καὶ τὸ τεῖχος, οἱ βάρβαροι ὅλοι, πλὴν τῶν Περσῶν, ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ἐν ᾧ δ' ἀκόμη ἐμάχοντο οἱ Πέρσαι, ἔφθασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν καὶ συναπετελείωσαν τὰ λοιπὰ.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ ταύτῃ ἤριστευσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μετὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Τροιζήνιοι καὶ οἱ Σικυῶνιοι.

Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐφόνησαν τοὺς πλείστους τῶν βαρβάρων, ἄλλους μὲν μαχομένους, ἄλλους δὲ φεύγοντας, ἐπυρπόλησαν τὰς ναῦς καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, ἀφοῦ πρότερον ἐξήγαγον εἰς τὴν παραλίαν τὰ λάφυρα. Μετὰ ταῦτα ἀπέπλεον ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σάμον.

ΘΥ. Ἔργα τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ἐν Μυκάλῃ μάχην.

Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἔκαυσαν ἐν Μυκάλῃ τὸ τεῖχος καὶ τὰς ναῦς, ἀπέπλεον ἐκεῖθεν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Σάμον. Ἀπὸ τῆς Σάμου δ' ἔπλεον νὰ λύσωσι τὰς γεφύρας τοῦ Ἑλλησπόντου, τὰς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι θὰ εὕρωσιν ἀκόμη ἀβλαβεῖς. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν Ἄβυδον καὶ εὐρόντες τὰς γεφύρας διαλελυμένας, ἐπλευσαν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον. Τότε οἱ μὲν Πελοποννήσιοι, οἱ ὄντες μὲ τὸν Λεωτυχίδην, ἀπεφάσισαν ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ στρατηγός των Ἐάνθιππος νὰ μείνωσιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι κατὰ τῆς Χερσονήσου. Οἱ μὲν λοιπὸν Πελοποννήσιοι ἀπέπλεον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐκ τῆς Ἄβυδου εἰς τὴν Χερσονήσον, ἐπολιόρκουν τὴν Σηστόν, ἥτις περιεβάλλετο μὲ ἰσχυρότατον τεῖχος καὶ τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζε Πέρσης τις ὑπαρχος τοῦ Ξέρξου, ὀνομαζόμενος Ἀρταύκτης. Οὗτος μὴ περιμένων τοιοῦτόν τι ἦτο ἀπαράκτους εἰς πολιορκίαν.

Ἐπειδὴ δ' ἴφθασε τὸ φθινόπωρον καὶ ἡ πολιορκία ἐξηκολούθει, ἠγανάκτουν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος τῶν ἀποδημῶν καὶ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ τεῖχος, καὶ παρεκάλουν τοὺς στρατηγοὺς νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτοὺς ὀπίσω. Οἱ στρατηγοὶ ὁμῶς εἶπον ὅτι δὲν ἐπιστρέφουσι πρὶν ἢ τὴν Σηστὸν κυριεύσωσιν ἢ ἀνακαλέσῃ αὐτοὺς τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηναίων· καὶ οὕτω ἴμενον ἵκει.

Οἱ δὲ πολιορκούμενοι, ἐξαντλήσαντες πᾶσαν τροφήν, κατέβησαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπὸ τὸ ὀπίσθιν μέρος τοῦ τεύχους, ὅπου οὐδεὶς πολέμιος ἐφύλαττε, καὶ ἔφυγον. Ὅτε δὲ ἐγενεὶν ἡμέρα, οἱ Χερσονησίται ἔκαμαν ἀπὸ τῶν πύργων σημεῖον εἰς τοὺς Ἕλληνας περὶ τοῦ συμβάντος καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας. Τότε οἱ μὲν περισσότεροι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐτράπησαν εἰς καταδίωξιν τοῦ ἔχθρου, οἱ δὲ λοιποὶ κατέλαβον καὶ ἐφύλαττον τὴν πόλιν.

Οἱ δὲ καταδιώκοντες τὸν Ἀρταύκτην ἴφθασαν αὐτὸν ὑπεράνω τῶν Αἰγὸς ποταμῶν καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐφόνευσαν πολλοὺς· αὐτὸν δὲ τὸν Ἀρταύκτην συνέλαβον μετ' ἄλλων ζῶντα καὶ δέσαντες ἔφεραν εἰς τὴν Σηστὸν· ὁμοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἀρταύκτην ἔφεραν δεδεμένον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Τούτους δὲ πάντας ἐφόνευσαν.

Ταῦτα πράξαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων ἐσώθησαν ἐκ τῆς ἐν Μυκάλῃ καταστροφῆς, ὄντες ὀλίγοι, ἐκομίσθησαν εἰς τὰς Σάρδεις. Ἐκεῖ δὲ εὗρίσκετο καὶ ὁ βασιλεὺς Ξέρξης ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, καθ' ὃν κηθηεῖς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἔφυγεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τῶν Σαρδίων κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς τὰ Σοῦσα.

Ὅποῖος ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅποια ἡ τιμητικὴ ἐπισημοποίησις τοῦ Ξέρξου!

ΤΕΛΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000004312

Εν Αθήναις, τῆς 1. Σεπτεμβρίου 1888.

Ἀριθ. Πρωτ. 11117

ΔΙΕΥΤ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Δ. Ν. Αποστολίδου.

Ἐροτες εἰς ὑμῶν τὸν Α. Μ. Β. νόμον τῆς 22. Ιανουαρίου 1888.
καὶ τὸν Α. Μ. Β. τῆς 20. Σεπτεμβρίου 1887, περὶ διδασκαλι-
κῶν βιβρίων, τὰ Β. Διατάγματα τῆς 7. Σεπτεμβρίου 1887
καὶ 30. Μαΐου 1883 καὶ 7. Ιανουαρίου 1884 καὶ τὴν κατά τὰς ἐπι-
στάσεις ἡμῶν εἰσεσὶν τῆς Α' Ἐπιθεωρήσεως τῶν
κλιτῶν τῶν διδασκαλικῶν βιβρίων τῆς Ἐπιθεωρήσεως
ἐπιθεωρήσεως προσέφερον ὑμῶν εἰς ἐπισημῶν τῆς
πρόσφυ τῆς Ἐπιθεωρήσεως ταύτης καὶ ἡν τὸ ἐπισημῶν
εἰρηγῶν. Ἀναπροσαρτάσκειν εἰς τὸν ἠριθμὸν τῶν
κατὰ τὸν Α. Μ. Β. νόμον ἐπισημῶν ὡς μόνον διειρημένον
βιβρίων πρὸς διδασκαλίαν τῶν μισθῶν τῆς Δ. Λα-
ζας τῶν ὀνημιθῶν σχολείων, ὀνημιθῶν, ὀνημιθῶν
ἡμῶν καὶ ἡ ὀνημιθῶν, ἐπισημῶν ἀρχιμετρῶν
αὐτῶν τῶν παρὶντος σχολικοῦ ἔτους 1888-1889, εἶναι κα-
τὰ τὸν κατά νόμον ἐπισημῶν. Ἐπισημῶν εἰς τὴν
πρόσφυ τῆς Ἐπιθεωρήσεως εἰσεφῶν ὑμῶν αὐτῶν ὀνημι-
θῶν μίαν καὶ πρὸς τὸ ὀνημιθῶν (1. 13.)

Ὁ Ὑπουργός

Π. ΜΑΝΕΤΑΣ

ΣΤΕΦ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ.